

B POSTTIDNING
Brand, Box 15015
104 65 Stockholm

NR 3 2013

50.-

Brand

#3 - 2013 Upplopps-
faran

*Upplopps-
faran*

ISBN 978-91-977875-6-7

9 789197 787567 >

Brand

Brand

Pluribus

www.pluribus.se

Brand

Box 150 15, 104 65 Stockholm

Pg 478 24 80-0

Prenumeration 200 kr för fyra nummer

www.tidningenbrand.se

info@tidningenbrand.se

Ansvarig utgivare: Mathias Wåg

Redaktör: Samira Ariadad

Redaktion: Kajsa Eki Ekman, Samira Ariadad,

Elliot Baron, Mathias Wåg, Anja-Lisa Rudka,

Linn Ahlgren, Emma Tryti, Jonatan Johansson.

**Översättning: Brand, Kolla, Motarbetaren
samt Lars Magnusson.**

Omslag: Emma Tryti

Grafisk form: Viktor Grut

Sättning: Mathias Wåg

Tryck: Nørhaven A/S, Danmark 2013

ISBN: 978-91-977875-6-7

ISSN: 0284-9526

Upploppsfaran

Brand nr 3 - 2013

PLURIBUS

Brand & Pluribus Förlag
Stockholm / Lund
2013

Innehåll

Brandtal	7
U som i upplopp	9
1. Husbybränderna	21
1.1 Kajsa Ekis Ekman: <i>Gå hem? Det här är vårt hem!</i>	23
1.2 Foujan Rouzbeh: <i>Hoppas vi sätter era hjärtan i brand</i>	29
1.3 Fredrik Edin: <i>Därför brinner bilen</i>	35
2. Förortsrevolter	45
2.1 Guy Debord: <i>Varuskådespelsekonomins nedgång och fall</i>	47
2.2 Smith, Speed, Tucker och June: <i>Sommaren då skinheads och svarta gick ihop mot polisen</i>	59
2.3 CLR James: <i>Den nioårige ledaren</i>	75
2.4 Aufheben: <i>Revolten i Los Angeles</i>	79
2.5 Yves Coleman: <i>Dansar med vargar</i>	105
2.5 Evan Calder Williams: <i>Ett öppet brev till er alla som fördömer plundringen</i>	119
2.5 Toni Negri, Judith Revel: <i>Det gemensamma i revolten</i>	143
2.5 Nina Power: <i>Vinna mediekriget</i>	149
3. Brödupplopp	176
3.1 E P Thompson: <i>De engelska massornas moraliska ekonomi</i>	178

Den som bara fördömer en handling utan att förklara den fördömer ju också de känslor och erfarenheter som har gett upphov till handlingen.
(Pantrarna, *Till en nation som brinner*)

Vår metod däremot, snarare än att peka ut vad folk borde göra och vad de borde vilja, börjar istället där folk revolterar, den startar i folks politiska känslor, och utvecklar därifrån politiska projekt [...] Den första regeln för politisk teori är att vi måste börja inte från hur vi tycker folk borde vara utan från det som folk verkligen är.
(Toni Negri och Michael Hardt)

Bilder av brinnande byggnader, bilar som står i lågor och plundrade affärer må erbjuda spektakulärt stoff till rastlösa medier, ständigt sugna på nya nyhetsstories och nya grupper att demonisera, men vi kommer inte att förstå någonting av de här händelserna om vi inte bryr oss om den historia och det sammanhang de ingår i.
(Nina Power, *Därför står London i lågor*)

Brandtal

Efter varje upplopp kommer samma debatt. Det är den försvagade familjestrukturen och bristen på moral, ropar kristdemokraterna. Det är de kriminellas fel, bura in dem, säger högern. Det är arbetslöshetens fel, säger vänstern. Nej, det är LO:s fel som hindrar lönedumpning, svarar Timbrohögern, annars hade alla företag velat använda sig av förorten som en låglönefabrik. Förortsbränderna är beviset på det mångkulturella samhällets kollaps, gnäller Sverigedemokraterna på sina hatforum. Hårdare tag! Lägre löner! Mer polispatruller! Riv miljonprogrammen! Hårdare arbetsmarknadsåtgärder! När förorten brinner bekänner alla politiska strömningar färg.

Det framstår som det aldrig skett förut, en blixtnad från klar himmel. Hur kunde detta inträffa?

Vi lever i upploppens tid. Trots upplopp nu sker titt som tätt över hela världen finns det ingen folkrörelse som skulle ta dem i försvar. Det finns knappt någon vänster som vill förstå dem, möjligen förklara dem och helst bara fördöma dem. "Ni förstör ju bara för er själva, ni får ju bara folk emot er". Upploppen ställer inga krav, de slår urskiljningslöst. Ändå har upploppen haft förvånansvärd effekt, som få andra kampmetoder. Plötsligt finns det pengar att ta av och satsningar att skjuta till. Fritidsgårdar öppnas, skolorna får mer resurser, husen rustas upp, prishöjningar stoppas – allt för att den sociala freden ska återkomma och störningsmomentet försvinna.

Vi har i det här specialnumret av Brand – *Upploppsfaran* – som vi ger ut i samarbete med förlaget Pluribus samlat en rad analyser av historiska upplopp, från brödupproren till förortskravallerna. Det gemensamma för dessa texter är att de är skrivna utifrån en radikal vänsterposition, i ett försök att förstå upploppen inifrån, följa vad som kommer till uttryck i dem – utan att fördöma. Texterna granskar upploppens relation till det samhälle vi lever i. Till kapitalismens överflöd, allt dyrare levnadskostnader, klassklyftor och nya klassamansättningar, stadsomvandlingar och förorternas utsatthet, mångkulturella uppdelningar och gemenskaper i revolten som går bortom rasistiska hierarkier. Och trots att de kommer från olika platser, olika tider, är det slående hur lika varann texterna är. Hur aktuella de är. Diskussionen direkt talar till vår tid. Upploppens tid är nu, men de har alltid varit aktuella, alltid varit de fattiga klassernas svar på hårdnande livsvillkor. Låt oss lyssna på dem, så kan vi se med nya ögon på våra förortsbränder.

Och glöm inte: under alla revolutioner har det funnits de som sagt: visst borde samhället förändras - men måste ni göra så här?

U som i upplopp

Förort I

Det finns inget att göra i den här trista förorten,
det finns ingenting här för oss.

Nä ursäkta jag överdrev litegrann,
vi kan ju knarka, supa och slåss.

Så har det alltid varit här ute,
ingen jävel har brytt sej om oss.

Man ska va som en zombie, va nöjd med sin lott
å aldrig fråga om nåt.

(Ebba Grön, *We only in it for the drugs*)

Förort II

Boom boom, knas bre, skott på husfasaden.

Ungarna kör fullt ut dom trampar på pedalen.

Det går wrom wrom, knas len,

Ännu en begraven

Slummen den e sjuk den smittar mig och gör mig galen

Ey yo vakna, varning, upplopp i staden

Folket kokar över tänder eld på riksdagen

Och massa vapen snurrar runt bland barnen

och droger och våld har bilvit en del av vardagen

Ey, jag kan inte sova något mer

Allting går upp för mig när solen går ner

Kan inte drömma mig bort

Jag ser problem under mitt ögonlock

(Aki feat Kapten Röd, *När solen går ner*)

Ordningsmakten I

Så visa ingen nåd det kommer ingen visa dig
för dom har inte råd med massa sten på Avenyn
och massa bilder på demonstranter som poliserna springer från
För det är sånt dsom bara våran fana brinner för
För din tystnad kan betyda någons död min vän
Så sluta blunda byt kanal och öppna ögonen
för friheten är nära om du söker den
för i tiden sa dom stopp i lagens namn
nu ljuder skott i lagens namn
för om du pressar oss för länge
kommer någon svara bängen
med ett skott i lagens makt
aaaaaah vi har fått nog av erat krig
aaaaaah så vi rustar för strid
aaaaaah för allting slår tillbaks
aaaaaah så tänk på vad vi sår idag
(Kapten Röd, *Visa ingen nåd*)

Ordningsmakten II

Jag sa broder, se upp, det är bäst du passar dig
Farbror blå har kommit för att haffa dig
Syster, se upp, motstånd kommer straffa sig
Farbror blå har kommit för att haffa dig
Rättvis rättegång kan ingen skaffa dig
Så lägg ryggen på benen och akta dig
När farbror blå har kommit för att haffa dig
Kommer rättssystemet aldrig backa dig
När lagens väktare
Ser en tänkande människa, blir de äcklade
ser de ett självförtroende, vill de knäcka det
Lära packet respekt
Storebror han klipper till direkt
(Sture Alléns Dansorkester, *Farbror Blå*)

Territoriell motmakt I

Eldstormen i november 2005 var inte resultatet av totalt utanförskap som det ofta porträtteras. Det var tvärtom den totala besittningen av ett territorium. Folk kan bränna bilar eftersom de är förbannade men för att hålla igång upploppet en månad, medan man håller polisen i schack, måste man veta hur man organiserar, man måste etablera medkonspiratörer, man måste känna terrängen perfekt och dela ett gemensamt språk och en gemensam fiende. Mil efter mil, vecka efter vecka spred sig branden. Nya bränder avlöste de ursprungliga, på ställen där de minst förväntades. Ryktets spridning kan inte avlysnas.

(Osynliga kommittén, *Det stundande upproret*)

Territoriell motmakt II

Rosengårdsrapporten säger alltså inget om den faktiska situationen i Rosengård, hur den upplevs av de boende där, men den säger däremot oerhört mycket om myndigheternas syn på Rosengård. Med Delphimetoden lyfte Ranstorp och Dos Santos fram den bild som fanns hos huvudintressanterna bakom projektet (Integrations- och jämställdhetsdepartementet, Säpo, Malmö kommun och Förvarshögskolan) och hos SSP-samarbetet i Rosengård (samverkan mellan skola, socialtjänst och polis). Fram tonar bilden av myndigheter som arbetar i "frontlinjen" (deras beskrivning) i ett fientligt och okontrollerat territorium – där den inre sociala situationen (trångboddheten, segregationen, arbetslösheten) och yttre samhällssituationen (globala konflikthärdarna och krigen) skapat förutsättningar för en radikaliseringsprocess av ungdomar, pådrivna av "åsiktskontrollanter" som predikade svenskhät ("hotet mot svenska värdegrunden") från källarmoskéer och fundamentalistorganisationer förtäckta till kulturföreningar. Myndigheterna måste paranoid övervaka insatserna i frontlinjen, så att inte kulturföreningar, kvarterssatsningar och kvartersvärdar infiltreras av krafter med osvensk värdegrund och därigenom riskerar att bli redskap för åsiktskontrollanterna. (Guldfiske, *Vintern då fritidsgårdarna höll öppet*)

Utanförskap I

För Alliansen utgör dock utanförskapet inget randfenomen i det svenska samhället, förlagt enbart till storstädernas periferier. Utanförskapet sägs snarare kasta sin mörka skugga över hela samhället. Hotbilden om utanförskap påminner därmed om det sätt på vilket det ständigt närvarande 'terrorhotet' idag presenteras. Hotet uppges finnas inte bara där utanför, utan här, mitt bland oss. Det gör hotet så mycket mer allvarligt. För att skydda den bestående ordningen krävs kraftfulla, extraordinära och löpande interventioner.

(Magnus Dahlstedt, *Politik som makeover*, Socialistisk Debatt 1, 2009)

Utanförskap II

[Utanförskapsperspektivet] utgår från att samhället i durkheimiansk mening är en homogen entitet vävd av sociala band som knyter individen till den större samhällsgemenskapen. Banden utgörs främst av arbete men även av gemensamma värderingar och andra kopplingar till majoritetssamhället. Konflikter och problem uppstår när individen friställs från samhället och dess grundläggande värderingar genom arbetslöshet eller boendesegregation. Då uppstår ett utanförskap som bildar jordmån till värderingar och beteenden som kraftigt skiljer sig från samhället i övrigt. Drogmissbruk, kriminalitet, politisk aktivism och terrorism har samma rötter. Politiskt är detta perspektiv förknippat med arbetslinjen, kampen om mittenväljarna, socialdemokrati och socialkonservatism.

(Janne Flyghed och Magnus Hörnqvist, *"Varifrån kommer hotet? – perspektiv på terrorism och radikalisering"*, Rapport 2011:2, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet)

Utanförskap III

Klassföraktet från ovan. Det tar många olika uttryck. Vi ser det till exempel på TV. I program som "Gravida som krökar" eller "Ullared". Eller när Uppdrag Granskning ville visa att barnfattigdomen är överdriven, att vissa med lite pengar tydligen har råd med cigaretter. Som

om deras sociala position skulle vara deras eget fel. Liknande tongångar kunde man höra när grekiska arbetare anklagades för att vara lata och på så sätt skyldiga till den ekonomiska krisen. Retoriken om "utanförskap" hänger ihop med ett demoniserande klassförakt. Som att anklaga de förtryckta för förtrycket. Tänk på det när bilar brinner. (Elliot Baron, *Sluta tala om "utanförskap"*)

Förortsuppror I

There's blood on the street
And the smell is so sweet
'Cos another blue bastard has gone down
See the boots swarming round his head
They're gonna see him dead
Nightstick in his hand
He tried to rule this land
That's no way to make a country great
It takes more, more than force
You've got to give it a voice
So it's goodnight to one more fascist clown
We've got a right, you can't keep us quiet
We've got a riot, we've got a riot
This is our answer to your law!
Don't shed no tears for him
His life was lived in sin
No one has the right to order you
Don't be told what life is about
Brixton riot riot
Toxteth riot riot
Bristol riot riot
Moss Side riot riot
England riot riot
(The Violators, *Summer of 81*)

Förortsuppror II

it woz in April nineteen eighty-wan
doun inna di ghetto af Brixtan
dat di babylan dem cause such a frickshan
an it bring about a great insohreckshan
an it spread all ovah di naeshan
it woz a trully an histarical okayjan
it woz event af di year
an I wish I ad been dere
wen wi run riot all ovah Brixtan
wen wi mash-up plenty police van
wen wi mash-up di wicked wan plan
wen wi mash-up di Swamp Eighty-wan
fi wha?
fi mek di rulah dem andahstan
dat wi naw tek noh more a dem oppreshan
an wen mi ckeck out
di ghetto grapevine
fi fine out all I coulda fine
evry rebel jussa revel in dem story
dem a taak bout di powah an di glory
dem a taak bout di burnin an di lootin
dem a taak bout smashin an di grabbin
dem a tell mi bout di vanquish an di victri
dem seh: di babylan dem went too far
soh wha?
wi ad woz fi bun two kyar
an wan an two innocent ge mar
but wha?
noh soh it goh sometime inna war
een star
noh soh it goh sometime inna war
dem seh: wi commandeer kyar
an wi ghaddah aminishan
wi buil wi barricade

an di wicked ketch afraid
wi sen out wi scout
fi goh fine dem whereabouts
den wi faam-up wi passi
an wi mek wi raid
ow dem run gaan
goh plancountah-hackshan
but di plastic bullit
an di waatah canon
will bring a blam-blam
(Linton Kwesi Johnson, *Di Great Insobrecksha*)

Rasprofilering I

Även om profilering tydligt utgör en form av diskriminering, så utgör det inte brottsbekämpning. I själva verket är det brottskämpningen inverterad. Brottsbekämpning innebär att brott upptäcks och att polisen sedan letar efter en misstänkt som eventuellt har begått det. Profilering innebär att en ”misstänkt” upptäcks och att polisen sedan letar efter ett brott som denna person eventuellt skulle ha begått. I det första fallet begås en kriminell handling och polisen försöker gripa brottslingen. I det andra fallet begår polisen en handling av misstänksamhet och en person finner sig själv gripen. Helt enkelt att en person i det första fallet begår ett brott och i det andra så är det polisen som kriminaliserar. Profilering bryter därmed brottsbekämpningens grunder genom att göra polisen till den aktiva i kriminaliseringen av en person. (Denna process skulle vara omöjlig utan den stora ”brott utan offer”-struktur som har inkorporerats i den legala strukturen.) Brottsbekämpning riktar sig mot personers handlingar i sin egenhet och försöker hålla ordning från fall till fall. Samtidigt som profilering fokuserar på själva personerna genom visuell generalisering och stör den sociala ordningen och lugnet genom att föra in aggressiva trakasserier i sammanhanget.

(Steve Martinot, *The Militarization of the Police*)

Rasprofilering II

Så länge ni dömer folk efter er mall
Kommer ni få det ni förtjänar
Få det ni förtjänar
För efter er uppgång kommer ert fall
Ni kan bygga era glashus men passa er för stenar
(Masshysteri, *Dom kan inte höra musiken*)

Moralisk ekonomi I

En måndag i augusti 1974, när hundratals pendlande arbetare märkte att kostnaden för bussen från Pinerolo till Turin hade ökat med nästan 30 %. Då kunde få förutspå att denna relativt obemärkliga händelse kunde bidra med gnistan för en ny kampvåg. Men för dessa pendlare var biljettprisökningen en ren provokation. Det tog bara några dagar att organisera till handling och mobilisera de pendlare som reste på busslinjen. Den följande måndagen var aktionsplanen redo. Arbetare satte upp anslag nära bussterminalen i Pinerolo med budskapet "Vägra gå med på höjningen av biljettpriset!" och utfärdade egna bussbiljetter som de sålde till det gamla priset. Bussbolaget svarade med att stänga ner linjen, så att hundratals av Pinerolos arbetare inte kom till arbete och i stället fortsatte sin mobilisering. På eftermiddagen sände de en delegation till den regionala transportmyndigheten med kravet på en tillbakagång till de gamla priserna. Efter några dagars påtryckningar gav de med sig. Gnistan hade antänt en eld. Inom några dagar skedde liknande händelser runt om i den tungt industrialiserade regionen omkring Turin. Den 17 september utfärdade de regionala myndigheterna nya riktlinjer för prissättningen för transport mellan städer – med följderna att företagens påtänkta prisökningar reducerades radikalt. Självreduktionskampernas första runda hade skördat sina frukter. Praktiken höll på att fortplanta sig till andra regioner i Italien, spridande kaos inom myndigheter och fackföreningsbyråkratier. Media fördömde hysteriskt detta utbrott av "civil olydnad", och det italienska kommunistpartiet påminde allvarsamt arbetarna att den enda giltiga kampmetoden är strejken.

(Bruno Ramirez, *Självreduktion i Italien*)

Moralisk ekonomi II

Den 11 augusti 1806 i Skänninge, på Olofsmässomarknadens första dag, öppnade den preussiske medborgaren Jean Baptiste Gautier dörarna till stadens rådhus för att visa upp en elefant mot betalning. Vid middagstid utbröt slagsmål mellan den marknadsbesökande allmogen och representanter för stadens styrande, inne i rådhuset och på torget utanför. Under tumultet barrikerade sig Skänninges borgmästare och andra ståndspersoner i rådhuset och marknadsbesökarna på torget utanför kastade sten mot fönstren. De instängda personerna tilläts inte lämna byggnaden förrän komminister Sundelius från Heda gripit in och dämpat de spända stämningarna på torget något. När de instängda släppts ut höll allmogen huset i besittning under återstoden av staden och beskådade elefanten utan betalning. Under dagen spreds uppgifter om att upploppsmakarna trakasserat ståndspersoner och hotat att bränna ned staden om det bleve rättsliga påföljder för våldsamheterna.

(Martin Gustavsson, *Elefantupploppet i Skänninge*)

Moralisk ekonomi III

Man kan säga mycket om gårdagens Instagramupplopp – men viktigt är att minnas att det knappast var huvudproblemet som sådant vi såg på Göteborgs gator. Upploppen var istället reaktionen på en storskalig, grov och illvillig uthängning av oskyldiga ungdomar. Hur olustig uthängningen än må vara kan man redan skönja flera mer positiva spår i det som hänt – spår som kan användas för att förebygga liknande incidenter i framtiden. Jag är inte mycket för pöbelrättvisa. Men den massiva och tydliga reaktionen mot uthängningarna visar ändå någonstans att många inte tycker att det som hänt var okej. Det är en alldeles utmärkt utveckling. Lag och rätt har svårt att hantera nätets snabba skeenden, och det är ofta svårt att ingripa mot brott som i lagens mening är mindre – men som samtidigt kan drabba enskilda personer väldigt hårt. Ett tungt socialt tryck som visar var skåpet ska stå kan vara en framkomlig väg för att komma tillrätta med sådana problem.

(Marcin de Kaminski, *Instagramupploppet*, Svt Debatt 121219)

Moralisk ekonomi IV

Den ekonomiska grundprincip som reglerade det traditionella bondesamhället världen över och kan formuleras: "alla utan undantag har rätt till åtminstone existensminimum". Den skiljer sig från marknaden därigenom att den kan skilja på nödvändiga och frivola behov.

De folkliga rörelserna har alltid värnat den moraliska ekonomin och krävt att den ska iaktas även av samhällets överhet och överklasser. Bondesamhället tog till uppror om principen inte iakttogs. Arbetarrörelsen skärpte kraven på existensminimum, instiftade sjuk- och arbetslöshetskassor med moralisk ekonomi som grund, och krävde att stat och kommuner skulle iaktta samma princip. Omvänt har överklasserna aldrig erkänt den moraliska ekonomin, utan alltid hävdade att den som inte arbetar åt den inte heller skall äta.

(Folkrörelselexikon)

Kvartersrevolter

Södermalm 1719, Gamla stan 1848, Kungsträdgården 1987 och Husby 2013. Gemensamt för årtalen är en frustration och ett utanförskap.[...] Stenkastning är tidlöst och kravallerna i Husby är långt ifrån de första i Stockholms historia. I århundraden har stadens invånare under mer eller mindre kaotiska former rykt ihop med makten. Missnöjet mot polis eller militär har demonstrerats på gator och torg.

"Det är slående hur lika upploppen i förortererna nu är vad som hände på 1700-talets Södermalm. Folk som bodde vid Katarina kyrka, som var bland de fattigaste kvarteren i stadsdelen, slog sönder hus i sitt eget område. Arbetslösheten var hög och tiderna hårda", säger Mats Berglund, som forskat om upploppens uttryck och mekanismer.

(Rebecca Haimi, Upplopp i Stockholm – en gammal historia, DN 130524)

Bröduppror

Lokal folkrörelses ockupation av mat under prishöjningstid för att sälja den offentligt till ett etablerat och acceptabelt pris. En form av aktion som inträffar under den tid den lokala marknaden slås ut av världsmarknaden och dess opåverkbara prisfluktuationer. Bröduppror inträffade i Nordvästeuropa ca 1650-1850, i Sverige och Sydeuropa ca 1800-1920), och pågår ännu i t.ex. Afrika och Indien. De avlöstes av strejker för att det är lättare att påverka löner än priser. Brödupproren genomförs av lokalsamhällen. Ofta är kvinnor ledande eftersom de sköter hushållsbudgeten. De är målinriktade, använder ett behärskat mått av våld och når ofta en lokal kortvarig framgång. Vid vissa tillfällen, t.ex. i Frankrike 1789 och Ryssland 1917, kan flera samtidiga bröduppror få stora effekter. Det har dock aldrig hänt att brödupprorens lokala och folkliga organiseringar har fått kontroll över dessa effekter.

(Folkrörelselexikon)

Upploppens tid

Även Alain Bertho kategoriserar revolternas utlösande orsak. Ofta handlar det om att en ung människa orättfärdigt fått sätta livet till. Ofta handlar det också om protester mot politiska toppmöten som övergått i våld när polisen gripit in på fel sätt. Men vanligast är protester mot att livet blivit för dyrt och omöjligt att få ihop – vid tusentals tillfällen de senaste två årtiondena har människor drabbat samman med ordningsmakten när de protesterat mot matpriser, eltariffer, biljettpriser, bristen på jobb och så vidare. [...] Ska man finna upprorens rot bör man söka i det som politiken inte säger och inte ser, och det som den vägrar benämna eller se. Vad är det? Alla som hamnat utanför. Vare sig resningarna äger rum i så kallade demokratier eller diktaturer så vittnar de om statsmaktens legitimitetsförlust, dess skriande oförmåga att representera folkets intressen. Upproret bemöter makten med samma våldsamma illojalitet som makten sedan länge visat sina medborgare. Så sett visar upproren i dagens värld vad demokratin i dess rena, råa form vill säga, menar Bertho.

(Stefan Jonsson, Upploppens tid, Brand 4, 2011)

HUSBYBRÄNDERNA

Kajsa Ekis Ekman talar med David Quitanilla från Megafonen: **Gå hem? Det här är vårt hem!**

En söndag i maj hörs femton skott från en lägenhet på Oslogatan i Husby. Utanför huset står en polisbil. Det dröjer inte länge förrän människor börjar samlas utanför. Vad är det som hänt? Har polisen skjutit någon? Flera? Det börjar spekuleras om vilken lägenhet skotten kom ifrån och vem som bor där. Media har redan spritt uppgifter om att en man viftat med machete och hotat folk. Snart kommer en ambulans. Men ingen bärs ut. Ambulansförarna åker därifrån tomhänta. Istället kommer fler poliser, som spärrar av loftgångarna – ingen får passera – och säger åt alla närvarande att gå därifrån. Det är uppenbart, säger de församlade, att polisen vill dölja något. Tiden går. Fler och fler samlas, oron stiger, man messar sina vänner. Klockan två på natten, sju timmar efter skotten, är det fortfarande fullt med folk. Då kommer en svart likbil. En kropp bärs ut, täckt från topp till tå.

En 69-årig man har skjutits till döds av polisen.

Dagen därpå skickar polisen ut ett pressmeddelande. Det trycks i alla de stora tidningarna. Där står: "Mannen fördes till sjukhus, men hans liv gick inte att rädda. Han avled senare av sina skador."

Först ett mord. Sedan en lögn. Alla som befunnit sig på plats vet att mannen var död när han bars ut. Dessutom säger vissa sig ha sett att det inte var en machete han viftade med i centrum tidigare på dan, utan en kniv. Det som såg ut som en Rambo-liknande terrorist visar sig vara en förvirrad pensionär.

Några dagar senare manar Megafonen till demonstration. De har två krav: en oberoende undersökning av vad som skett och en ursäkt

till familjen. Demonstrationen går till polisstationen i Kista. Stämningen är upprörd.

David Quintanilla från Megafonen berättar: "Några av oss från Megafonen var där och pratade med folk. Det fanns en del som ville göra kaos. 'Vi ska busta dem!' Jag menar, varför kommer polisen till förorten och agerar ut sina aggressioner? De hade aldrig skjutit en pensionär inne i stan! Det här var en förolämpning mot hela orten. Vi från Megafonen sa: 'lugn, vi ska spela på deras planhalva. Vi ska kräva utredning, rättvisa kommer skipas, polisen kommer att framstå som åsnor ändå.' Men folk sa: det är inte sant. Och i efterhand kan vi se att de fick rätt."

En vecka efter mordet bränns den första bilen. Några säger att det var fyra bilar som brändes i Husby den kvällen. Andra menar att det var 100 bilar. Något sådant har inte hänt i Husby så länge folk kan minnas, säger David. Han berättar om kvällen:

"Jag hänger i Kista när en kompis ringer: 'Ey David det är knas! Polisen är här! De misshandlar folk!' Jag sticker dit och bron vid Tempo är avspärrad. Vi från Megafonen kom dit som observatörer, och bestämde oss senare för att vår roll skulle vara att dokumentera allt som hände. Vi går runt och kommer in bakvägen. Polisen har ställt sig från vägg till vägg och omringat en folkmassa. Någon har kastat smällare. Polisen ropar: 'ett - två - tre - kör!' och ger sig på alla. De ropar: 'Apor, negrer!' Jag ser när de slår en äldre kvinna med lång slöja. De slår henne i ryggen med batongen och hon ramlar på knä.

Folk skriker: 'Vad gör ni?'

Polisen bara garvar. De slår alla de kan få tag i. Schäfrarna är helt vilda och hoppar på folk.

'Gå hem!' säger polisen.

'Det här är vårt hem,' säger folk.

Polisen plockar en ung kille från gatan där han stod, för bort honom mot några träd där det är mörkare, faller honom med händerna på ryggen, slår och skriker på honom. När han vänder sig om ser jag att det är en kille jag känner. Han är tårögd, han är bara 16 bast. Jag får flipp då. Jag hade hållt mig lugn men nu skriker jag 'era horungar!'

Då börjar polisen följa efter oss. Jag stannar och vänder mig om.

‘Det här är vad ni föder’, säger jag till en av poliserna. ‘Ni föder hat.’ Jag tittar i hans ögon men det känns som att det är ingen där. Vi stirrar på varandra tyst i någon minut. Det är som ‘vem blinkar först’ yani.

‘Vad sa du?’ säger han till sist.

‘Ni föder upp en till generation som hatar polisen. Ni är så fega, ni gömmer er bakom era hjälmar...’

‘Skäms du inte?’ säger polisen. ‘Du företräder ungdomar. Vad är du för exempel?’

Jag börjar trigga upp mig själv men bestämmer mig för att hålla mig lugn, mindfucka honom.

‘Du låter aggressiv’, säger jag.

‘Du kan inte tro att alla poliser är dåliga’, säger han. ‘Vi är individer...’

‘Ni är en institution med våldsmonopol’, säger jag. ‘Ni agerar inte som individer.’

‘Men då kan jag lika gärna säga att alla ungdomar bränner bilar,’ svarar han.

Folk som var mest peace and love blev radikala den här kvällen.”

Efter några dagar har upproret spritt sig till andra förorter och med ens tar det fart i media. Upploppen blir en nyhet över hela världen, USA:s och Storbritanniens ambassader råder sina medborgare att inte åka till Husby. Reinfeldt fördömer de ”grupper av unga män som tror att man med våld kan förändra samhället” men säger samtidigt att detta bevisar att större insatser för Husby behövs. Den enda minister som åker dit är integrationsministern. Som om det vore ett integrationsproblem. Och på Twitter skriver den övre medelklassen och nazister att nu gäller det att ta i med hårdhandskarna, vattenkanoner, skjuta skarpt, utvisa pöbeln och slöddret. En moderat riksdagsledamot säger att föräldrarna till alla som deltagit i upproppen borde vråkas, eftersom de inte kan leva civiliserat. Sällan har klassföraktet uttryckts så oförblommerat i svensk offentlighet.

Megafonen insåg att de som skulle få företräda att berätta om händelsen var polisen och media. Det var viktigt att få ut människor i Husbys version. Natten efter polisvåldet sov de nästan ingenting. De

satt hela natten och skrev ett pressmeddelande. Nästa dag var deras lokal fylld av journalister.

”Det som retade upp media var att vi inte ville fördöma händelserna. Vi tror visserligen inte att upplopp är en långsiktig lösning. Organisering är den rätta lösningen. Men vi förstår att det här är en reaktion. Och om vi fördömer upproret fördömer vi vårt eget folk. Det som hände var inte kravaller, det var en förortsrevolt. Ingen från Husby kan minnas när det här hände sist. Det är uppenbart att många har fått nog.”

David och jag sitter på ett fik på Malmvägen i Sollentuna, där David bor. För er som inte bor i Stockholm så ligger det några kilometer från Husby, Malmvägen är ett höghusområde mitt i villaområdet Sollentuna. Vi ser ut över en lekpark, en fotbollsplan och ett häkte som brukade vara en skola. Sedan 2008 organiserar Megafonen främst unga människor i förorterna. Gruppen startades i protest mot mediebevakningen efter mordet på den unge fotbollsspelaren ”Romario.”

”Det var en tändande gnista. De beskrev mordet som en ‘upp-görelse i undre världen’. Romario var inget knasbarn. Om till och med han, vars hela liv bevisar motsatsen, beskrivs som en gängmedlem och kriminell, då är det droppen. Det var en total avhumanisering.”

Megafonen började som en tidning vid namn *Nuförtiden*. Den täckte allt från fotbollsmatcher till historier och berättelser som inte kom fram någon annanstans. Sedan kom gruppen att engagera sig allt mer i politiken, i samband med Järvalyftet och nedläggningen av vårdcentralen.

David hade inte varit politiskt aktiv innan han gick med i Megafonen, ”men jag kommer från en politisk familj, mina föräldrar var politiska flyktingar från Chile, medlemmar i MIR. Så är det med många av oss, Sverige är unikt på det sättet, här har många invandrare en politisk bakgrund. I Megafonen har vi kurder vars föräldrar krigat i bergen, turkar, iranier, eritreaner, vi har växt upp med kampen som godnattsagor. Vi för det vidare. Jag har alltid känt att den här typen av grupp behövs. Den traditionella vänstern har dålig förankring i förorterna. Delvis kommer de utifrån och känner inte till omstän-

digheterna. De ska ha panelsamtal om något och hyr träffen eller Folkets hus. De går av t-banan och så tar de en omväg runt killarna som hänger i centrum! De snackar inte med dem! De ringer oss och vill att vi ska ställa upp på olika panelsamtal, men de frågar inte 'hur mår ni? Har ni sovit?' Och så har vi de som vill ta över, som Rättvisepartiet Socialisterna. Vissa av dem bor ju i orten, men de är så dogmatiska, de ska lära upp en som om man inte visste något. Det är bra att vi får hjälp utifrån, men var ödmjuk! Kom inte från stan och ta på dig en hoodie och lek förort! Delvis är vänstern fortfarande kopplad till att det har funnits en stark arbetarrörelse inom industrin. Det finns en annan typ av arbetarklass idag, som tar de skitjobb som finns inom t.ex bemanningsindustrin. Var bor de? Förorten!"

Nu har David just kommit tillbaka från Almedalen, dit Megafonen hade blivit inbjudna av vänsterpartiet för att prata om segregering.

"Det var helt sjukt, Almedalen. Det gick ett rykte om att vi var där för att bränna bilar. Folk från olika partier frågade oss: 'vi tror inte på ryktet egentligen, men vi ville bara kolla... Är det sant?' Nassarna anklagade oss för att ha gruppvåldtagit någon. Det hela visar vilket hot förorten ses som idag."

Megafonen har också, precis som sin systerorganisation Pantrarna i Göteborg, fått mycket positiv uppmärksamhet efter det som hänt.

"Vi har fått införa medlemsstopp nu. Vi måste kunna hantera situationen innan vi tar in för många nya medlemmar... Jag får erbjudanden om att skriva i tidningar, men jag har tackat nej. SSU:s tidning Frihet ville ha en artikel om upploppen. Jag gick dit, Sveavägen, lyxig lokal i sossarnas högkvarter... De ville att jag skulle klaga på alliansen. Men jag sa, det jag kommer att skriva om er är inte direkt blommor och bin heller. För ni har styrt Göteborg hur länge som helst och läget i deras förorter är värre än här! Ni styr i Botkyrka och säljer ut lägenheterna, ni skiter i folk. Efter det sa de att min stil nog inte passade i deras tidning."

Istället ska Megafonen starta en egen tidning. De håller på att dokumentera det som hänt, samla in vittnesmål från hela Stockholm. Bland annat från Storvreten där nazister attackerat en ungdomsgård. På sina hemsidor skryter nazisterna om att de "slog ner invandrar-

pöbeln” och ”terroristerna” vilket i själva verket var biljardspelande ungdomar i 15-årsåldern.

Det har nu gått en och en halv månad sen händelserna. Mina vänner i Grekland och Spanien, som nyss trodde att Sverige var lugnet och rättvisans hemstad på jorden, har alla hört om det som hänt. Vissa har fått för sig att hela Stockholm brändes ner. Det talas i medier om att ”våldet tog över.” Några har råkat titta på nazisternas youtube-klipp där det hela förklaras som en fråga om muslimer som inte kan anpassa sig, och där upploppsmakare påstås säga Allahu Akbar.

Så hur var det nu med våldet?

När man summerar händelserna kan man konstatera att det som kallats våld var egentligen inget annat än skadegörelse. Den enda som dog är fortfarande den man som polisen sköt. Till detta kan läggas ett femtiotal – ingen vet säkert – som blivit misshandlade av polisen, och de som misshandlats av nazister.

”Ska vi tala om något våld” säger David, ”är det våldet som utövades av polisen. Jag såg en enorm radikalisering hos folk som aldrig sett polisvåld tidigare. Har du hört om Slavoj Zizek? Han talar om subjektivt och objektivt våld. Är det inte då objektivt våld att två av tre ungdomar här inte har jobb? Att politikerna totalt skiter i förorterna? Och det subjektiva våldet, är det inte att de kan gå in och döda pensionärer helt nonchalant och ljuga om det?”

Foujan Rouzbeh: **Hoppas vi sätter era hjärtan i brand**

Jag var inte på plats under förortsrevolten, men höll telefonkontakt med en vän som bor i ett av de områden där det hela pågick. Genom den här personen kom jag i indirekt kontakt med tre av dem som deltog i revolten. De spelade in ljudfiler där de återgav olika mycket av sina respektive historier och perspektiv, som jag sen fick ta del av i syfte att återge en rättvis bild av vilka de är och varför allt detta hände. De fick också ett antal frågor som jag hade efterlyst i sociala medier, om vilken typ av frågor som allmänheten hade velat ställa och få svar på av dem som varit delaktiga i revolten. Så jag lyssnade till deras berättelser, läste deras svar, försökte förstå och skrev sen detta.

Telefonkontakten

Han berättar hur han ringt och mött upp personerna vars berättelser jag har fått i uppgift att sätta ord på. ”Du måste förstå en sak, de här människorna är aktivister. Och det här handlar om våra individuella frustrationer. Det handlar om att vi för varsin kamp, men med samma handling.”

Jag hör helikoptrar hovra i bakgrunden medan jag lyssnar till hur han berättar om sin syn på ”vita människor med maktpositioner”. ”Man ser dem dra omkring här ibland, men jag känner inte direkt

några sådana personer. Vi pratar aldrig med varandra”, säger han.

Han får sms som säger att revolten planeras fortsätta under morgondagen. Samtidigt känner han stress över att han inte vet var han ska vända sig för att få reda på vad som sagts om Husby när det kommit på tal i riksdagen. ”Jag försökte googla men hittar inget? Däremot läste jag om det här ’pixelfritt’ eller vad det nu heter... så sorgliga dom är som bara skriver sån skit om invandrare!”

Vi kan inte prata längre. Bilar brinner, poliser slår och vid det här laget har det även börjat ryktas om nazister som är på väg. Han måste gå ut och hålla koll på vad som händer. Vi lägger på, och jag börjar lyssna på ljudfilerna.

X - kvinna, 20 år

Hon berättar att hon lämnade sitt familjehem vid 15 års ålder efter att sedan tre år tillbaka ha utsatts för fysisk och psykisk misshandel av sin far som lider av ett narkotikaberoende. Som det äldsta barnet av tre fann hon det svårt att lämna eftersom hon inte ville överge sina småsyskon eller splittra familjen. ”Men det kolliderade för mig. Jag såg hur samhället och livet såg ut för andra, och jämförde det med hur vi hade det hemma. Så jag fick nog till slut”, berättar hon.

Efter sitt beslut att lämna den ohållbara situationen kom hon att tvingas spendera de kommande åren i fortsatt otrygghet, utan hjälp från varken socialtjänst eller skola. Hemlösheten var ett faktum och snart började hon att ta ut sin frustration genom att ”hänga på plattan och hamna i tjafs”. Men så kom vändningen då hon en dag till slut fick nog och bestämde sig för att förändra sin situation. När hon kontaktade socialtjänsten meddelade de att hon måste vänta sommaren ut innan hon kan få hjälp, eftersom hennes kontaktperson var på semester. Under hösten placerades hon så småningom på ett före detta psykhem där hon upplever sig ha utsatts för extrema kränkningar av vårdpersonalen.

Trots allt klarade hon att gå ut gymnasiet med målet att få en yrkesutbildning. Men så fortsätter våldet och misären att hemsöka henne

och samhällets ansvar uteblir. Hon berättar om hur hon under en period knappt hade någon mat att äta och att hon därför blivit inlagd på sjukhuset på grund av undernäring. Hon berättar också om alla de gånger som hon har gjort anmälningar om det hon utsatts för, utan att polisen har hjälpt henne.

Y - man, 20 år

Han kom till Sverige för cirka 10 år sen som flykting. Han berättar att svårigheterna här började med att han blev mobbad i skolan på grund av sin dåliga svenska och sina slitna kläder.

”Skolan hade inte de resurser eller den kunskap som krävdes för att hantera problemen, så de drog in soc. Och det enda soc gjorde, var att tvinga mig till att prata ut på ett brutalt sätt som gjorde att jag låste mig ännu mer. Så till slut var allt bara negativt när det inte fanns någon hjälp att få, och jag drogs till att bekanta mig med andra grupper. Vi brände från början papperskorgar för att få polisens uppmärksamhet. Det var som att vi då existerade i deras ögon. Sen eskalerade det till att vi tände eld på bilar, och till slut blev det ett sätt att bli hörd genom.”

Z - man, 25 år

Han berättar att han växte upp i en miljö där han och hans familj var de enda mörkhyade muslimerna. ”Det här med att inte förstå varandra beror på att vi är segregerade. Vi har inga konversationer med eller ansikten på varandra. Det är en bild av Sverige som man inte vill se - att vi inte är välkomna, fastän staten utåt säger att vi är det”. På frågan om valet att komma till Sverige svarar han: ”Det finns inget val när du flyr från krig. Du vill bara överleva. Sen vill man känna sig välkommen, och att känna sig välkommen handlar om att ha samma rättigheter och bli behandlad som alla andra.”

”Pappa hade utbildning men fick inget jobb utan bara praktik. Som ett slavarbete. Det ledde inte till någon anställning, för de vill inte ha

en anställd som heter Mohammed eller Abdi. Idag är han sjuk. Att inte ha jobb och gå på socialbidrag är inte roligt. Men jag accepterar inte att bli förtryckt och nedvärderad. Ni underskattar mig för ni vet inte vad jag går för, vem jag är eller vad jag har gått igenom. Ni behandlar mig istället som smuts. Den frustrationen jag känner kommer därifrån. Från att ha blivit behandlad som om jag vore motbjudande. Att ni inte ens vill vara nära mig eller sitta bredvid mig. Jag vill visa vad jag går för, men om ni inte förstår att jag kan gynna det här samhället så får jag till slut ta lagen i mina egna händer för att påverka min situation.”

Sen börjar han berätta om relationen till polisen. ”Det handlar inte bara om att de kroppsvisiterar, misshandlar eller kallar oss för negrer. Det handlar lika mycket om att när jag och min familj väl har behövt polisen så har de skitit i oss. När vi hade stenkastning mot oss hemma från grupper som var emot oss så hjälpte de oss inte. Fallen lades bara ner. Men ändå sen jag var 14 år gammal har de dragit in mig på förhör, fastän jag inte har gjort något. Hur kan de ha resurser till det, men inte till allt vi behöver hjälp med?”

”Så min ilska svämmade över på grund av allt detta, och nu stöttar jag kampen. För eller senare hade det här behövts. Folk behöver vakna.”

Frågorna

Vad är det som har hänt de senaste dagarna?

Det som har hänt och som ni har fått se är ett rop på hjälp från flera orter som har slut på drömmar och hopp, och som känner sig övergivna. Ett folk som helt enkelt inte finns. Det som har hänt är handlingar av desperation.

Vad var det som startade allt detta och varför händer det här just nu?

Det handlar om decennier av frustration, ilska och övergivenhet. Kvalitén på arbetsplatserna, skolorna och det politiska stödet – allt det finns i innerstaden. Här i orten är vi ljusår ifrån allt det där. Vi har sett våra föräldrar driva en kamp som inte har lett någonstans, så nu slår vi ont mot ont. Våra föräldrar försökte driva denna kamp ci-

viliserat men misslyckades, så nu har vi inget annat val än att driva kampen på detta sätt.

Finns det inga andra sätt att göra det här på?

Alla andra sätt har generationerna innan oss försökt med, men politikerna vägrade lyssna. Det verkar som om kaos är det enda som lockar lyssnare, så kaos är vad vi skapar för att bli lyssnade på.

Vad var det som gjorde att just ni blev de som startade bränderna?

Någon måste ju börja! Någon måste få folk att vakna.

Varför pratar ni inte istället för att använda våld?

Fatta. Det har inte fungerat. Vi finns inte i deras sätt att styra. All den tid som våra föräldrar lade ner på att prata och organisera sig i kampen var tid som dom miste med sina barn, och så säger folk att det är föräldrarnas fel? Det är det inte.

Förstår ni konsekvenserna av det ni gör? Känner ni dåligt samvete?

Kände polisen dåligt samvete när de förnedrade oss? Nej, de sk-rattade oss rakt i ansiktet. Vilka konsekvenser? Vad mer kan hända? Brända bilar går att ersätta, på ett eller annat sätt. Det är just det här som är problemet, att man värdesätter saker framför människor. Det är så vi ger varandra bekräftelse idag. Genom pengar. Pengar är makt. Kapitalistsamhället gör dig girig. Varför känner ingen dåligt samvete över det?

Vad är er mål? Vad hoppas ni uppnå med detta? Vad vill ni förändra?

Allt måste förändras. Man måste börja behandla oss såsom man behandlar folket från innerstaden. Ni som sitter på makten ska hjälpa ert folk, inte spotta på oss. Hjälp till med arbeten. Erkänn betygen som vi har med oss från utlandet. Hjälp till med resurser till skolan. Ge oss verktygen vi behöver.

Vad är det som gör att ni står utanför samhället istället för att vara med och bygga det?

Reinfeldt.

Vad har Megafonens roll varit?

Megafonen är ett grymt initiativ som har lyssnat på oss och bekräftat oss. Men tyvärr sitter inte de på makten för att skapa all den förändring som krävs. De är vår kanal utåt, om man nu åtminstone skulle lyssna på dem.

Blev det bättre nu, i efterhand? Vad kommer få er att sluta? Hur länge till kommer ni att fortsätta?

Den frågan kan vi svara på när allt i över. Läget är fortfarande densamma som det alltid har varit. Ingen förändring har skett. Istället för politiker har de ju bara skickat fler poliser för att kriga mot oss.

Vems fel är allt detta?

Politikernas. Dom har haft decennier på sig att göra något! Det är inte första gången det här händer.

Vad tror ni kommer att hända nu?

De får tiden avgöra. Det finns mycket man kan göra men det måste göras en långsiktig plan som återskapar medborgarnas tilltro till samhället. Till exempel så kan polisen börja sköta sitt jobb och börja hjälpa till istället för att brutalisera folket. De kan inte bara klippa en 69åring sådär.

Vem har makten?

Makten ligger hos folket, men bara om vi tillsammans sätter press på regeringen.

Var ser ni er själva om fem år?

Så som det ser ut nu så är vi nöjda med om vi ens kan lyckas få ett jobb.

Vad är ert budskap till Sverige?

Att alla vi är ett och samma folk, och kan de göra så här mot oss så kan dom en dag göra så mot er. Det var vi som tände eld på landet, och er egendom. Ni dömer oss för det, och vi förstår er. Men glöm inte att vi inte bara tände eld på era bilar. Glöm inte att vi också satte era hjärtan i brand. Glöm inte oss. Vi är en och samma.

Fredrik Edin

Därför brinner bilen

Kamrater, det är bäst att redan nu slå in på en annan väg, skaka oss fria från den mörka natt som omslutit oss och lämna mörkret bakom oss. Den nya dag som redan gryr skall finna oss fasta, vakna och beslutsamma.
(Frantz Fanon)

När polisen sköt en man till döds i Husby våren 2013 utbröt oroligheter. Ungdomar kastade sten, krossade fönster och eldade upp bilar. Polisen kallade husbybor för "apor" och "negrer". Vi har sett liknande händelser i Göteborg, Malmö, Paris, London och en massa andra städer runt om i världen. Långt innan bränderna slocknat har morgontidningarnas svartaste rubriker skrivit sig mer eller mindre av sig själva. Ofta blir det bara notiser eller kortare artiklar med krigsrubriker. Men ibland stannar media upp och försöker förstå. Vissa talar om ökade klyftor och strukturella problem. Andra om bidragsberoende och ökad fundamentalism. Ytterligare några menar att integrationen har misslyckats. De mest extrema talar om en brist på tacksamhet. Det är givetvis inte lätt att hitta rimliga förklaringar till hur man exempelvis får för sig att bränna upp en bil. Men jag tänker ändå göra ett försök.

Men låt oss börja från början. När jag växte upp var jordklotet delat i väst, öst och tredje världen. Halva Europa låg bakom en mur, ingen firade studenten i Prag och eventuella ubåtar skvallrade om en

förestående invasion från Sovjetunionen. Det fanns två tevekanaler men inga mobiltelefoner. Internet ska vi inte tala om. Världen är fortfarande delad. Men på ett mer diffust sätt. Istället för tre delar finns betydligt fler. Gränserna går heller inte bara mellan länder, utan också inom. De flesta större städer har små enklaver av både första och tredje världen. Det finns inga exotiska resmål kvar. Inte ens rymdfärder är särskilt exklusiva längre. Lika mycket tid som jag tidigare ägnade åt att hitta information, lägger jag idag på att välja bort information. Jag kan och blir nådd dygnet runt från hela världen. Jag har dagliga diskussioner med människor jag inte känner, annat än till deras avatarer, och som bor på platser som Berlin, San Francisco, Osaka och Rio de Janeiro. Det är en friare och öppnare värld. Åtminstone för mig och andra privilegierade, välutbildade och förhållandevis rika människor.

Tyvärr ser det inte ut så för alla. Samtidigt pågår en parallell process som i allt väsentligt är raka motsatsen. Nya gränser uppstår. Avstånd ökar. Förståelsen minskar. Det sker en lokalisering istället för globalisering. Samtidigt som några reser obehindrat, blir andra allt mer bundna till platser. Samtidigt som en designer, musiker eller entreprenör inom dataspelsbranschen känner mer gemenskap med en jämnårig i Tokyo eller Buenos Aires än med sina grannar, uppstår en tredje värld, eller snarare flera tredje världar, mitt ibland oss. Rörlighet är en tydlig klassmarkör. Kan du förflytta dig obehindrat eller är du bunden till en plats? Kommunikerar du med världen eller bara med dina fysiska grannar? Sociologen Zygmunt Bauman menar att de privilegierade lever i tiden, oberörda av rummets fysiska begränsningar, medan andra lever i rummet, där tiden är tom och ingenting någonsin händer.

Under nuvarande socialförsäkringsminister Ulf Kristerssons tid som socialborgarråd i Stockholm, drog staden in månadskorten till kollektivtrafiken för de som fick ekonomiskt bistånd (det som förr kallades socialbidrag). Vissa förorter ligger 40 minuters resväg från centrum. Utan tillgång till kollektivtrafiken har du ingen möjlighet att förflytta dig. Utan arbete har du ingenting att göra. Du är bokstaveligt talat fast i rummet. Lokaliserad istället för globaliserad.

Det förekommer en lokalisering bland eliten också. Den är däremot frivillig. Den mest extrema formen av elitlokalisering är så kallade *gated communities*. Små inmurade samhällen dit bara de boende har tillträde. Men de kan, till skillnad från exempelvis Stockholms socialbidragstagare, lämna när de vill. En *gated community* är de fattiga förorternas lokalisering inverterad. Alla kan lämna, men ingen kommer in. En annan variant är allt mer segregerade innerstäder och förorter med skyhöga ekonomiska murar i form av priser på bostäder. Ingen skulle dock drömma om att kalla Djursholm segregerat.

Bauman menar att eliten gladeligen köpt sin isoleringen, medan resten av befolkningen tvingas betala ett högt kulturellt, psykologiskt och politiskt pris för sin motsvarighet. Medan globaliseringen river murar, hinder och nationsgränser för varor och kapital, affärsmän och akademiker, reser sig nya barriärer i form av hårdare immigrationslagar, nolltolerans och insatser som REVA. För fattiga, arbetslösa och flyktingar gäller helt andra regler. En flykting kan betala mångdubbelt mer för en plats på ett stinkande, ovärdigt och överfullt smuggelfartyg än vad affärsmannen betalar för sin förstaklassbiljett på flyget på samma sträcka.

Globaliseringen gäller främst varor och arbetskraft och inte nödvändigtvis människor. Nu för tiden kan vi fritt söka jobb i samtliga av EU:s medlemsländer. Men om du är född utanför är det inte säkert att du kommer in över huvud taget. Och om någon anser att du inte jobbar kan du bli hemskickad även om du är EU-medborgare. Eller utvisad från Frankrike av inget annat skäl än att du är rom. Kontrollen av personer ökar, en tendens som blivit väldigt tydlig efter elfte september. Under de 20 år som gått efter berlinmurens fall har det rests nya murar och gamla gränser har blivit ännu svårare att passera. Som mellan Israel och Västbanken, runt EU och mellan USA och Mexico.

Nu för tiden handlar skiljelinjerna mellan människor i allt mindre utsträckning om kultur, om religion eller om språk. De handlar om att vissa ingår i en sfär av relativt ekonomiskt välstånd och om att andra inte gör det. Den fattiga delen av världen finns numera representerad i alla större europeiska städer. Ofta i de mest slitna förorterna.

Ofta med en befolkning från andra delar av världen, inte sällan från forna kolonier. Men inte alltid. Alla länder har givetvis en inhemsk fattig befolkning också. Fastighetsmarknaden och politiska beslut föser ihop låginkomsttagare, lågutbildade, sjuka och missbrukare i de minst attraktiva delarna av staden.

Bauman menar att den urbana terrängen blir skådeplats för ett krig om rummet. Ett krig som ibland mynnar ut i upplopp och skadegörelse. Maktlösa, undanträngda invånare i områden som hamnat utanför både välfärd och globalisering skapar sina egna skyddsvallar i form av aggressioner, i form av attacker mot civilsamhället. Detta beskrivs ofta som ordningsproblem, men handlar enligt Bauman om samma territoriella anspråk som när det exempelvis byggs en gated community i en annan del av staden. Det handlar om att ta kontroll över det egna territoriet. Att bestämma vem som har tillträde och vem som inte har det. Att bestämma vad som är tillåtet och vad som inte är det.

I boken "Inbördes Krig" intervjuar Hans Magnus Enzensberger en socialarbetare i en förort till Paris som berättar hur upploppsmakare slagit sönder allt: dörrar, fönster, trappuppgångar, sina egna skolor och till och med kliniker där deras yngre syskon behandlas gratis. Enzenberger varnar för att situationer som dessa är tecken på ett förestående inbördeskrig där befolkningen i förorterna reser sig och gör uppror. Ett inbördeskrig som smyger sig på. Utan tydliga kombatanter. Där det är svårt att skilja vän från fiende eller ens att tala om vänner och fiender. Ett inbördeskrig som börjar med mindre skadegörelse, nedskräpning och en trasig hiss. Som fortsätter med brinnande bilar, totalförstörda skolor och besinningslösa attacker mot "allt som fungerar".

Ibland beskrivs oroligheterna som integrationsproblem, eller ännu värre som kopplade till människors religion. Enligt Mustafa Dikeç började Paris förorter beskrivas som problematiska och oroliga under 70-talet. Men det var först under 80-talet som problemen diskuterades i termer av etnicitet och integration. Innan dess handlade diskussionen oftast om klassklyftor. Under 90-talet blir islam ett allt vanligare tema när media och politiker diskuterar problematiken.

Dikeç menar att det inte alls är ovanligt att kravaller i Paris förorter beskrivs som "muslimska".

Men hur relevant är egentligen religion och etnicitet i det här fallet? Är det någon som skulle beteckna studentupproret i Paris 1968 som "katolskt"? Skulle någon bygga ett resonemang på att så många som deltog i oroligheterna vid EU-toppmötet i Göteborg 2001 växt upp i ett protestantiskt samhälle? Är våld på en avfolkad svensk brukssort specifikt "svenskt"?

Dikeç menar att diskussionen kring etnicitet och religion döljer verkliga problem. De förorter där det varit mest oroligheter utmärker sig nämligen inte bra etniskt eller religiöst, i de fall där de över huvud taget gör det. De utmärker sig däremot tydligt i fråga om diskriminering, ojämlikhet och repression. I form av kriminalitet. I form av utbildningsnivå, sjuktal och medelinkomst. Detsamma skulle jag våga påstå gäller svenska förhållanden. Husby, Rosengård, Bergsjön och andra ställen där liknande upplopp förekommit utmärker sig heller inte bara etniskt eller religiöst. De är också områden med stora sociala problem, hög arbetslöshet, låga skolresultat, vanskötta fastigheter, låg utbildningsnivå och låga medelinkomster. Är det någon som tror att det är en slump att detta globala fenomen – till synes meningslösa attacker mot civilsamhället – inträffar där skillnaderna mellan människor är som tydligast?

Att samla alla fattiga, sjuka, arbetslösa och lågutbildade på samma ställe är dock inget systemfel. Ojämlikhet krockar inte med kapitalismen. Den är tvärtom ett tecken på att kapitalismen fungerar som den ska. Men för att slippa prata om klassklyftor pratar vi om integration, tro eller ursprung. Allt för att dölja att våra vinster i det globala lyckohjulet betalas av någon annan, någon annanstans. På ett kokainfält i Colombia, i en sweatshop i Bangladesh, en översvämmad stad i Pakistan eller en förgiftad flod i Nigeria. Eller några hållplatser västerut med tunnelbanan av en tredje generations arbetslös.

Men vad krävs egentligen för att vi ska uppmärksamma förhållandena i förorterna? Ofta nås vi bara av vad mediaforskaren Lilie Chouliaraki kallar "äventyrsnyheter", det vill säga notiser om enskilda händelser – oftast brott av olika slag – utan medlidande och med an-

siktslösa agenter och offer. Om det är tillräckligt spektakulärt vill säga. Vardagsmisären är det sällan någon som uppmärksammar. Och goda nyheter förekommer knappt i media över huvud taget, varken från förorterna eller någon annanstans ifrån.

För några år sedan arbetade jag i en kulturverksamhet för unga i just Husby. Under den här perioden inträffade en brutal misshandel i Stockholms innerstad. En ung kille slogs och sparkades till döds av en eller flera förövare. Samtliga inblandade tillhörde den övre medelklassen. Händelsen blev en stor nyhet. Det startades kampanjer i media och på Facebook, något som gjorde en av initiativtagarna, den nuvarande riksdagsmannen Anton Abele, till kändis.

Ungdomarna i Husby var givetvis skrämda av händelsen. Men de var också upprörda. Varför blir ungdomsvåld bara nyheter när det sker i innerstaden och när medelklassens barn är inblandade? De berättade om en liknande misshandel i Husby något år tidigare. Med lika gamla förövare. Lika gammalt offer. Men med uteslutande förortsskilar inblandade och med en brutalitet och hänsynslöshet som överträffade dödsmisshandeln i innerstaden. Det blev inte en rad i rikspressen, bara en notis i lokaltidningen.

Jag hade inget bra svar på varför händelserna fick så olika utrymme i media, trots att de var så lika. Annat än en vag känsla av att alla inte är lika intressanta i media, av att alla offer inte är lika stora offer. En känsla av att vi inte behöver bege oss till ett krig eller en naturkatastrof i tredje världen för att upptäcka detta fenomen. Det räcker med att åka till Husby.

Chouliaraki hade kanske kunnat ge ett bättre svar. För att äventyrsnyheter ska förvandlas till vad hon kallar krisnyheter – det vill säga komplexa berättelser, med personliga historier och synliga offer – krävs bland annat västerländska offer. Om vi översätter västerlandet till civilsamhället eller medelklassen har vi möjliga svar på Husbyungdomarnas frågor. Det krävs ett offer från de etablerade samhället för att äventyrsnyheter ska bli krisnyheter. Det krävs att civilsamhället attackeras för att media överhuvudtaget ska göra någon analys. Det krävs en attack mot nationalklenoden bilen för att förorten ska kvala in som nyhet.

Hur gör vi för att andra röster ska höras? Jag har precis samma rättigheter som någon i Husby. Vem som helst får skriva i en tidning, men det förutsätter ofta god utbildning samt kontakter i branschen. Vem som helst får sprida sina åsikter om exempelvis misär, fattigdom, segregation eller polisvåld i Husby, men alla har inte samma möjligheter att göra detta. Inte ens de omhuldade sociala medierna är särskilt öppna för den som inte kan koderna eller har rätt nätverk.

Och en sak är säker. Är det du säger inte tillräckligt spektakulärt kommer ingen att lyssna. När föreningen Megafonen i Husby kallade till presskonferens om polisens dödsskjutning var det få som lyssnade. När bilar stacks i brand var plötsligt alla intresserade. Dock inte av klassklyftorna utan av de brinnande bilarna. Och av att Megafonen av någon märklig anledning skulle ta avstånd från detta.

Jürgen Habermas menar att det inte bara är en rättighet utan faktiskt också en medborgerlig plikt att delta i det offentliga samhället. Men hur gör man detta som ung och frustrerad förortsbo? Som medborgare i allmänhet? Hur många har egentligen tillträde till offentliga diskussioner? Visst går det att rösta vart fjärde år och skriva insändare i lokaltidningen. Men vem som helst får inte skriva debattinlägg i någon av våra stora dagstidningar. De allra flesta kommer aldrig någonsin att befinna sig i min privilegierade position att få dela med sig av sina åsikter till massor av läsare.

Jag har jobbat i flera år med ungdomar och kultur, både i innerstaden och i utsatta förorter. Det är en enorm skillnad. Alla älskar kultur, men medan medelklassens barn ser sig både som konsument och producenter ser sig arbetarklassens barn i första hand som konsument. Givetvis finns massor av undantag, men mönstret är mycket tydligt.

Hur deltar man i en diskussion om man ser sig själv och sina vänner som uteslutande konsument? Om man inte ens kan föreställa sig själv som någon som skapar innehåll, mening och form i media? Då blir det inga debattartiklar i Dagens Nyheter. Ingen medverkan i P1. Inte ens en insändare i lokaltidningen. Oavsett hur förutsättningarna ser ut i övrigt. De få representanter för förorten som figurerar i media är enligt min erfarenhet följaktligen ofta barn till akademiker eller kulturarbetare.

Att sätta eld på en bil producerar däremot innehåll i media, som en radikal men givetvis omedveten tolkning av Habermas. I lika hög grad som den som skriver en ledarartikel. Men med ett betydligt bredare genomslag.

Bauman menar att problemet med samtiden är att den slutat ifrågasätta sig själv. Att inte ställa vissa frågor är farligare än att låta bli att svara på frågor som redan finns på agendan. Att ställa fel frågor avleder uppmärksamheten från det som verkligen är viktigt.

Så varför inte hjälpa samtiden på traven? För att det ska vara meningsfullt att ha en lösning måste det först finnas ett problem att lösa. Eftersom klassklyftor uppenbarligen inte är ett tillräckligt intressant problem i vår samtid får vi hitta på något annat. En fråga, rätt fråga, måste ställas innan vi kan få ett svar. Frågar vi inte kommer heller ingen att svara.

Många har försökt förstå våldet i fattiga förorter. De till höger har förfärats och ropat på hårdare tag och debatter om integration. De till vänster har förgäves letat manifest och politiska program. De har utan större framgång försökt tolka upplopp, bilbränder, skolbränder och attacker mot samhällets officiella representanter som protester mot exkludering, fattigdom och segregation.

Men det finns inget sådant. Ingen kräver någonting. Filosofen Slavoj Žižek frågar sig vad det är för värld vi lever i där det enda alternativet till demokratisk konsensus är blint raseri. När han tittar på samma upplopp som Dikeç, hittar han något helt annat än politiska program. Han ser ett försök att synliggöra. Inga försök att hitta lösningar utan istället försök att skapa problem. Problem som inte längre går att ignorera.

Det är nämligen så tragiskt att stenkastning, några uppbrända bilar och krossade rutor är en intressantare nyhet än årtal av fattigdom och social utslagning. Frustrationen hos de husbybor som inte bränner bilar kommer vi aldrig att få läsa om i morgontidningen. Tyvärr drabbas de både av klassklyftorna och oroligheterna. Det är ju inte rikspolisstyrelsens fönster som krossas. Upploppen sker heller inte i de förorter där invånarna tjänat på de senaste årens ökade klyftor. Istället brinner grannens bil. För det är tyvärr så tragiskt att det först

måste skapas ”problem” för att det över huvud taget ska förekomma någon diskussion.

Den som bränner upp en bil skapar just ett problem. Den brinnande bilen är inget manifest. Inget partiprogram. Ingen debattartikel. Den förespråkar inte ett bättre samhälle.

Den förespråkar inte något slags samhälle över huvud taget. Men den som bränner bilen tar däremot platsen i besittning. Skapar en egen gated community med en mur av brinnande bilar. Den som bränner bilen deltar i det offentliga samtalet genom att ställa en fråga ni måste besvara: varför bryr ni er inte förrän nu? Därför brinner bilen.

FÖRORTSREVOLTER

Guy Debord: **Varuskådespelsekonomins nedgång och fall (1965)**

Mellan den 13 och den 16 augusti 1965 revolterade den svarta befolkningen i Los Angeles. Ett bråk mellan trafikpolis och fotgängare utvecklades till två dagars spontana kravaller. Trots upprepade förstärkningar kunde inte ordningsmakten återta kontrollen över gatorna. På tredje dagen hade de svarta beväpnat sig genom att plundra vapenbutiker och kunde därmed till och med beskjuta polis-helikoptrarna. Det krävdes tusentals poliser och soldater – inklusive en hel infanteridivision, understödd med stridsvagnar – för att hindra kravallerna att sprida sig utanför Watts kvarteren, och flera dagars gatustrider för att få området under kontroll. Varuhus och affärer utsattes för omfattande plundring och flera sattes i brand. De officiella siffrorna uppger 32 döda, varav 27 svarta, mer än 800 skadade och 3 000 gripna.

Reaktionerna från olika håll var avslöjande: en revolutionär händelse för upp existerande problem till ytan och provocerar på så sätt fram en ovanlig tydlighet från dess motståndare. Polischefen William Parker vägrade till exempel helt att delta i de förhandlingar som de största svarta organisationerna erbjöd, eftersom han helt korrekt fastslog att "Upprorsmakarna har inga ledare". Detta var ett sanningsens ögonblick för alla inblandade. För vad önskade i detta läge en av de åsidosatta ledarna, Roy Wilkins, generalsekreterare i National As-

sociation for the Advancement of Colored People (NAACP)? Han förklarade att upproret ”måste slås ned med allt våld som krävs”. Och när Los Angeles kardinal, McIntyre, höjde sin röst så var det inte för att protestera mot den våldsamma repressionen, vilket man annars kunde förväntat sig vid en tidpunkt när den katolska kyrkan stod i begrepp att moderniseras; i stället fördömde han upprört ”detta överlagda angrepp på ens nästas rättigheter, på respekten för lag och ordning”. Han vädjade till katoliker att motsätta sig plundringarna och ”dessa uppenbart oberättigade våldshandlingar”. De som kunde sträcka sig så långt att de erkände det ”synbart berättigade” i de svartas vrede i Los Angeles (men aldrig de verkliga motiven), alla dessa ideologer och ”talesmän” inom den internationella vänstern, beklagade djupt oansvarigheten, kaoset och plundringarna (framför allt det faktum att vapen- och spritbutiker var de första som plundrades), samt de 2000 eldsvådor som de svarta tände för att lysa upp kampen och festen. Men vem har försvarat Los Angeles upprorsmakare på det sätt de förtjänar? Det är just detta vi tänker göra. Låt ekonomerna gräma sig över de 27 miljoner dollar som kalaset kostade, låt stadsplanerarna sucka över att ett av de vackraste varuhusen gått upp i rök, och låt McIntyre begråta sin skjutne biträdande polischef. Låt sociologerna jämsa sig över absurditeten och berusningen i denna revolt. Uppgiften för en revolutionär skrift är inte bara att rättfärdiga Los Angeles rebeller, utan även att bidra till att belysa deras motiv; att teoretiskt förklara den verklighet som dessa handlingar är uttryck för.

I det upprop till revolutionärer i hela världen som situationisterna publicerade i Alger i juli 1965, efter Boumediennes statskupp, beskrevs förhållandena i Algeriet och i resten av världen som en helhet. Där konstaterade vi bland annat att de svartas rörelse i USA, om den ”konsekvent kan bejaka sig själv”, skulle avslöja motsägelsen i det mest framskridna kapitalistiska systemet. Fem veckor senare tog sig denna konsekvens uttryck på gatorna. Teoretisk kritik av det moderna samhället och kritiskt agerande mot detta samhälle existerar nu sida vid sida; fortfarande är de åtskilda, men de handlar om samma sak och är på väg mot samma mål. Dessa två sorters kritik förklarar varandra ömsesidigt; den ena kan inte förstås utan den andra. Vår

teori om "överlevandet" och "skådespelet" belyses och bekräftas av dessa handlingar, som ter sig så obegripliga för det amerikanska falska medvetandet. En vacker dag kommer teorin i sin tur att kasta ljus över dessa handlingar.

Fram till Wattskravallerna hade ledarna hållit medborgarrättsdemonstrationerna inom lagens ramar, samma legala system som tolererade det mest fruktansvärda våld från ordningsmaktens och rasisternas sida. Som till exempel vid marschen till Montgomery i Alabama förra året, och överenskommelsen (mellan den federala regeringen, guvernör Wallace och pastor King) efter skandalen som gjorde att demonstrationståget i Selma den tionde mars stannade vid första uppmaningen från polisen och därefter blev stående, i vad som skulle vara en värdig bön. Den konfrontation som massan av demonstranter hade väntat sig uteblev, istället fick de ett skådespel av en möjlig konfrontation. I det ögonblicket visade ickevåldet sin ömkliga begränsning: först utstår man fiendens slag och sedan pressar man sin moraliska storslagenhet så långt att man besparar denne användandet av ytterligare våld. Huvudpoängen är att medborgarrättsrörelsen bara tog upp juridiska problem med lagliga medel. Det är logiskt att åberopa lagen när det gäller legala frågor. Vad som däremot är irrationellt är att åberopa lagen mot något som uppenbart är illegalt – som om detta bara vore ett misstag som skulle rättas till så snart man påpekade det. Det är uppenbart att denna råa och påtagliga illegalitet, som svar ta fortfarande lider under i många amerikanska stater, har sina rötter i en samhällsekonomisk motsättning som de existerande lagarna inte berör. Inte heller någon framtida juridisk lag kan avskaffa konflikten med mer grundläggande, kulturella värderingar – i ett samhälle där de svarta till slut kommer att kräva sin rätt att leva. De svarta amerikanerna kräver i själva verket inget mindre än ett totalt omstörtande av detta samhälle. Detta blir allt mer uppenbart i takt med att de svarta i sina vardagsliv är tvungna att använda allt mer subversiva metoder. Denna fråga handlar inte längre om de svarta amerikanernas situation, utan om USA:s tillstånd, vilket först ger sig till känna bland de svarta. Wattskravallerna var inte en raskonflikt: de svarta angrep inte vita som kom i deras väg, bara vita poliser. Den svarta gemenskapen omfattade

inte svarta butiksägare, inte ens svarta bilister. Till och med Luther King var tvungen att erkänna att revolten överskridit hans specifika område då han i Paris i oktober förklarade: "Detta var inga rasupplopp, det var klassupplopp".

Revolten i Los Angeles är en revolt mot varan, mot en värld av varor där arbetarna/konsumenterna är hierarkiskt underordnade varans måttstock. De svarta i Los Angeles tar den moderna kapitalismens propaganda, med dess uppvisande av överflöd, på orden. Samma sak gör ungdomsbrottslingar i alla avancerade länder, fast det blir radikalare då de tillhör en klass utan framtid. De tillhör en del av proletariatet som knappast tror att integration eller karriär kan leda till någon avgörande förändring. De vill genast ha alla de föremål som blir uppvisade och abstrakt tillgängliga, eftersom de vill använda sig av dem. Därigenom utmanar de bytesvärdet, den varuverklighet som format och ordnat dem efter dess egna målsättningar. Genom stöld och gåvor återfinner de ett användningssätt, som omedelbart förkastar varornas förtryckande rationalitet och som får deras inbördes förhållanden och produktionen av dem att framstå som fullständigt godtyckliga och onödiga. Plundringen i Watts utgör det mest direkta förverkligandet av den förvridna principen "åt var och en efter falska behov" – behov som bestäms och skapas av just det ekonomiska system som plundringen förkastar. Men när det uppvisade överflödet ses för vad det är och omedelbart tas i bruk, börjar de verkliga begären att komma till uttryck i fest och lek, i förstörelsens potlatch, i stället för att jagas i det oändliga genom alienerat arbete och genom stegrade sociala behov. Människor som förstör varor visar sin mänskliga överlägsenhet över varorna. De slutar underkasta sig de godtyckliga former som på ett förvridet sätt speglar deras verkliga behov. I bränderna i Watts förtärdes konsumtionssystemet. Människor som stjal kylskåp fastän de saknar el eller har fått elen avstängd, ger den bästa tänkbara bilden av överflödets lögn lekfullt omvandlad till sanning. När man inte längre betalar för varan ligger den öppen för kritik och modifiering i vilken form den än uppenbarar sig. Det är bara så länge någon betalar för varan med pengar, som en statussymbol i överlevandet, som den kan respekteras och beundras som fetisch.

/.../ Överflödssamhället finner sitt naturliga svar i plundring, men det rörde sig ingalunda om ett naturligt och mänskligt överflöd, utan om ett överflöd av varor. Plundringen undergräver direkt varan som sådan, och avslöjar samtidigt varans ultima ratio: armén, polisen och andra specialiserade avdelningar av det statliga våldsmonopolet. Vad är en polis? Det är en varornas aktive tjänare, en människa som är helt underkastad varorna. Polisens uppgift är att se till att en viss produkt av mänskligt arbete förblir en vara, det vill säga ett ting med det magiska anspråket att man måste betala för det, och inte rent allmänt ett kylskåp eller ett gevär, ett passivt och livlöst ting underkastat den som bestämmer sig för att använda det. I motståndet mot polisens förnedring, förkastar de svarta samtidigt det förnedrande i att vara beroende av varor. Ungdomarna i Watts, som ur marknadens perspektiv inte har någon framtid, valde en annan kvalitet av nuet, och denna kvalitet var så oemotståndlig att den drog med sig hela befolkningen: kvinnor, barn och till och med sociologer som råkade befinna sig i området. Den unga svarta sociologen Bobby Hollon förklarade för Herald Tribune i oktober: "Förr skämdes folk att säga att de var från Watts, de mumlade fram det tystlåtet. Nu säger de det med stolthet. Pojkar som brukade gå omkring med uppknäppta skjortor, och som kunde ha skurit en i strimlor på en halv sekund, kom hit varje morgon klockan sju för att hjälpa till att dela ut matvaror. Naturligtvis hade de stulit maten... Allt det där kristna svamlet har använts för länge mot de svarta. De här människorna skulle kunna hålla på och plundra i tio år utan att få tillbaka ens hälften av vad varuhusen stulit från dem av under alla år... Vem jag är? Bara en liten svart flicka." Bobby Hollon, som svurit att aldrig tvätta bort det blod som stänkte på hennes sandaler under upploppen, tillade: "Nu är hela världens ögon riktade mot Watts".

Playing with rifled cash register

Hur skapar människor historia när de lever under förhållanden som upprättats just för att de inte ska delta i historien? De svarta i Los Angeles har högre löner än någon annanstans i USA. Men det

är också i Kalifornien de är som mest utestängda från den enorma rikedom som visas upp runt dem. De är grannar med Hollywood, det globala skådespelets centrum, som utlovar en del av det amerikanska välståndet, bara de har tålamod. Men de inser att detta välstånd inte är något statiskt tillstånd, utan snarare ett oändligt steg. Ju högre de klättrar desto längre befinner de sig från toppen, eftersom de inte fick en rättvis start. De är mindre kvalificerade och har därför en högre andel arbetslösa. Den hierarki som krossar dem är inte enbart baserad på ekonomisk köpkraft: den är en essentiell underlägsenhet som inom alla delar av vardagslivet pådyvlas dem genom vanorna och fördomarna i ett samhälle där all makt grundas på köpkraft. Så länge svarta amerikaner väcker avsky och betraktas som kriminella, kommer pengar aldrig att kunna göra dem accepterade i det alienerade, amerikanska samhället. Individuell rikedom kan åstadkomma en rik svart, men svarta som grupp representerar fattigdomen i ett samhälle med hierarkiskt välstånd. Varje vittne förstod att upproret sade sig ha en global betydelse: "Detta är de svartas revolution, och vi vill att hela världen skall få veta det!" "*Freedom now*" är alla historiska revolutioners lösenord. Men för första gången är det inte bristen utan det materiella överflödet som skulle bemästras och underställas nya lagar. Att behärska överflödet innebär inte bara att ändra fördelningen utan också att omformulera dess riktning, både till det yttre och på djupet. Detta är första steget i en enorm kamp som omfattar allt.

De svarta är inte isolerade i sin kamp. Ett nytt proletärt medvetande (medvetandet om att inte vara herre över sitt liv och sina handlingar) uppstår i USA även i andra delar av befolkningen som, i likhet med de svarta, förkastar den moderna kapitalismen. Första fasen i de svartas kamp blev en signal för en bredare opposition som nu gör sig hörd. I december 1964 i Berkeley gick studenter som var trötta på att bli trakasserade för sitt deltagande i medborgarrättsrörelsen ut i strejk mot verksamheten på Kaliforniens "multiversitet". I förlängningen var detta ett ifrågasättande av hela det amerikanska systemet, där studenternas tilldelats en passiv roll. Genast "avslöjades" studenternas sprit- och drogorgier och sexuella omoral, samma saker som svarta anklagats för. Denna generation studenter har därefter ut-

vecklat en första kampform mot det förhärskande skådespelet: så kallade teach-ins, som i Storbritannien också plockades upp av studenterna i Edinburgh den 20 oktober, i samband med krisen i Rhodesia. Denna metod, som är uppenbart primitiv och diffus, innebär att man diskuterar problemen utan att på akademiskt vis låta sig begränsas tidsmässigt; man driver istället diskussionen till sin spets, vilket innebär att den övergår i praktiskt handlande. I oktober gick tiotusentals ut på gatorna i Berkeley och i New York för att demonstrera mot kriget i Vietnam. De upprepade ropen från upprorsmakarna i Watts: "Bort från våra gator och ut ur Vietnam!" De vita som deltar har börjat bli radikala och redan gått över den berömda gränsen för vad som är lagligt: de ger "kurser" i hur man lurar mönstringsnämnden (Le Monde, 19 oktober 1965), de bränner inkallelseorder på bål inför tv-kamerorna. I överflödets samhälle uttrycks nu förakt för detta överflöd och dess pris. Genom sina självständiga handlingar spottar nu en progressiv del av samhället på skådespelet och förkastar dess värderingar. Det klassiska proletariatet, som i viss utsträckning provisoriskt integrerats i det kapitalistiska systemet, har misslyckats med att integrera de svarta: flera fackföreningar i Los Angeles vägrade fram till 1959 att låta svarta bli medlemmar. Och nu är de svarta samlingspunkt för alla som vägrar att låta sig integreras i kapitalismen, all utlovad integrations nec plus ultra. Bekvämligheten är aldrig tillräcklig för dem som söker det som inte finns på marknaden, sådant som marknaden utesluter. Den teknologiska nivå som de mest privilegierade uppnått blir en förolämpning, som är lättare att ge uttryck för än den mer grundläggande förolämpning som reifikationen utgör. Revolten i Los Angeles är den första i historien som kunnat urskulda sig med att det under en värmeblåa inte fanns tillgång till luftkonditionering.

Integration: i vilket syfte?

De svarta i USA har sitt eget skådespel, sin press, sina tidskrifter och sina egna stjärnor. De ser äcklade detta falska skådespel som ett uttryck för deras egen förnedring, de ser att det inte är något annat än ett minoritetsskådespel, ett bihang till det allmänna skådespelet. De

inser att denna uppvisning av den konsumtion de bör eftersträva bara är en koloni till de vitas, och just därför genomskådar de snabbare hela lögnen i det ekonomisk-kulturella skådespelet. Genom att vilja ta del av överflödet (ett mål alla amerikaner har) men på riktigt och omedelbart, kräver de i praktiken ett rättvist och omedelbart förverkligande av det vardagliga, amerikanska skådespelet, att dess halvt himmelska, halvt jordiska värden blir provade. Men det ligger i skådespelets natur att det inte kan förverkligas, varken omedelbart eller jämlikt, inte ens för de vita. I själva verket är de svartas uppgift i skådespelet att tjäna som den perfekta sporren: risken att själv rasa ner i misär driver andra att kämpa än hårdare i hetsjakten efter framgång. Genom att ta kapitalismens skådespel på orden förkastar de svarta själva skådespelet. Skådespelet är ett opium för slavar. Det är inte meningen att det ska uppfattas bokstavligt, utan hela tiden vara precis utom räckhåll (om avståndet försvinner avslöjas myten). I USA i dag är de vita förslavade av varorna medan de svarta negerar dem. De svarta begär mer än de vita – det är kärnan i ett olösligt problem, eller snarare ett problem som bara kan lösas genom att de vitas samhälle upplöses. Det är därför de vita som flyr från sitt slaveri först måste stödja det svarta upproret – inte av solidaritet grundad på hudfärg utan i ett globalt förkastande av varorna och därigenom av staten. Det ekonomiska och psykologiska avståndet mellan de svarta och de vita tillåter de svarta att inse vad den vite konsumenten är. Och deras berättigade förakt för de vita är inget annat än ett förakt för den förslavade konsumenten. De vita som förkastar denna roll är chanslösa om de inte knyter sin kamp allt närmare de svartas, upptäcker de gemensamma målen och stöder dem fullt ut. Om ett sådant möte inte uppstår under kampens radikalisering kan resultatet i stället bli att den svarta nationalismen stärks, vilket kommer att leda till fortsatta etniska motsättningar enligt det rådande systemets mest uråldriga modell. En serie ömsesidiga massakrer kan också bli resultatet av den nuvarande situationen, när väl uppgivenheten blivit outhärdlig.

Den svarta nationalismens försök, separatistiska eller proafrikanska, är drömmar utan någon lösning på det verkliga förtrycket. USA:s svarta har inget fädernesland. De är i sitt eget land och de är

alienerade, i likhet med övriga amerikaner, men de är medvetna om det. På det viset är de inte den mest eftersatta gruppen i samhället utan den mest progressiva. De är negationen i arbete, "den dåliga aspekten som skapar historia genom att sätta kampen i rörelsen" (Karl Marx, *Filosofins elände*). Afrika har inte monopol på det.

De amerikanska svarta är en produkt av den moderna industrialismen på samma sätt som elektroniken, reklamen eller partikelacceleratorn. Och de förkroppsligar dess motsättningar. De är människorna som skådespelets paradis både måste integrera och fördriva, vilket innebär att motsättningen mellan skådespel och mänsklig aktivitet avslöjas helt med dem. Skådespelet är universellt och genomsyrar världen på samma sätt som varan. Men eftersom varornas värld grundar sig på klasskonflikten är varan själv hierarkisk. Nödvändigheten i att varan (och därmed även skådespelet, som ger en form åt varuvärlden) på en och samma gång är både universell och hierarkisk leder till universell hierarkisering. Men eftersom denna hierarkisering måste förbli okänd uttrycks den i form av irrationella hierarkiska värderingar i en värld av irrationell rationalisering. Det är denna hierarkisering som överallt ger upphov till rasism: den engelska Labourregeringen har just begränsat icke-vit invandring och Europas industriländer blir åter rasistiska genom att importera sitt proletära underskikt från Medelhavsländerna och skapar en kolonial exploatering inom det egna landets gränser. Sovjetunionen fortsätter att vara antisemitiskt eftersom det inte upphört att vara ett hierarkiskt samhälle där arbete köps och säljs som varor. Varan breder konstant ut sig och ger upphov till nya former av hierarkier; till exempel mellan fackpampen och arbetaren, eller mellan ägarna till två ytligt sett olika bilmodeller. Det är varuvärldens arvsynd, det borgerliga förnuftets sjukdom, en sjukdom som ärvt in i byråkratin. Men den motbjudande absurditeten i vissa hierarkier och det faktum att hela varuvärlden blint och automatiskt försvarar dem får människor, i samma stund en negerande praktiker tar vid, att inse att varje hierarki är absurd.

Den rationella värld som skapats av den industriella revolutionen har befriat människorna från lokala och nationella begränsningar och förenat dem på en global nivå, men irrationellt nog splittrat dem på

nytt, enligt en dold logik som tar sig uttryck i vansinniga föreställningar och absurda värderingar. Förfrämligad från sin egen värld är människan överallt omgiven av främlingar. Barbarerna befinner sig inte längre vid världens ände, de finns här mitt ibland oss, gjorda till barbarer genom tvånget att delta i den hierarkiska konsumtionen. Den humanism som döljer allt detta är människans motsats, negerandet av hennes verksamhet och hennes begär; den är varans humanism, varans omsorg om den människovärld som den parasiterar på. För dem som reducerar människorna till ting tycks tingen bära på alla mänskliga egenskaper. Medan verkligt mänskliga yttringar framstår istället som omedvetet "djuriskt beteenden". "De började uppföra sig som ett gäng apor på ett zoo", kunde William Parker, humanismens överhuvud i Los Angeles, säga.

När myndigheterna i Kalifornien utlyste undantagstillstånd, förklarade försäkringsbolagen att de inte täckte riskerna längre; de garanterade ingenting utöver överlevnad. De svarta amerikanerna kan känna sig trygga i vetskapen att så länge de håller sig lugna kommer de att tillåtas att överleva. Kapitalismen är tillräckligt koncentrerad och sammanflätad med staten för att kunna dela ut "välfärd" åt de fattigaste. Men det faktum att de befinner sig på efterkälken när det gäller förbättringar av den samhälleligt organiserade överlevnaden gör att de svarta ställer sig frågan om själva livet. Det är livet självt de gör anspråk på, inte enbart överlevnad. De svarta har inget eget att försäkra, deras uppgift är att förstöra alla hittills kända former av säkerhet och privata försäkringar. De framstår som vad de är: oförsonliga fiender, inte till den stora massan amerikaner, utan till det alienerade livet i det moderna samhället i stort. Det industriellt mest avancerade landet visar oss bara den väg som överallt kommer att följas, såvida inte systemet kastas över ända.

"All this world is like this valley called Jarama" (En av Lincolnbataljonens sånger)

/.../ För att förklara varför de kräver en separat stat, har extremister bland de svarta nationalisterna påpekat att även om det amerikanska samhället en vacker dag skulle ha åstadkommit fullständig medborg-

erlig och ekonomisk jämlikhet, så kommer det aldrig att acceptera blandäktenskap. Det är därför detta amerikanska samhälle måste försvinna, i USA och i hela världen. Slutet på rasfördomar, liksom på så många andra fördomar som utgör hinder för den sexuella friheten, finns bortom själva "äktenskapet", bortom den borgerliga familjen, som i stort sett inte existerar bland svarta amerikaner, men som är lika förhärskande i Sovjet som i Förenta staterna, både som gjutform för hierarkiska relationer och som manifestation av nedärvd makt grundad på pengar och social status. Det påstås ofta bland amerikanska ungdomar, som efter trettio år av tystnad börjar växa till en kraft som utmanar, att de funnit sitt spanska inbördeskrig i den svarta revolutionen. Denna gång vill det till att deras Lincolnbataljoner förstår hela innebörden i den kamp de deltar i, och att de helhjärtat stöder dess universella konsekvenser. "Våldsamheterna" i Los Angeles var lika lite ett politiskt misstag av de svarta som Partido Obrero de Unificación Marxista:s (POUM) väpnade motstånd i Barcelona var ett förräderi i kriget mot Franco. En revolt mot skådespelet äger rum på totalitetens nivå därför att den - även om den bara råkar utspela sig i Watts - är en mänsklig protest mot ett omänskligt liv, verkliga individers protest mot separationen från ett samhälle som skulle kunna uppfylla deras verkligt mänskliga och samhällseliga natur och åstadkomma ett över-skridande av skådespelet.

December 1965, ur Internationale Situationniste, nr 10, Paris, mars 1966

Smith, Speed, Tucker och June

Sommaren då skinheads och svarta gick ihop mot polisen (1981)

I slutet på 1900-talet sågs Storbritannien som "Europas sjukling" i de europeiska Brysselbyråkraternas ögon. Symptomen på den "engelska sjukan" var många, däribland ett rekordhøgt antal strejker. Till skillnad från den moderna franska teknokratiska kapitalismen var det brittiska fasta kapitalet antikt. Den snabba avindustrialiseringen och de stora områdena av ödemark, där det bara några år tidigare stod mäktiga industriområden, överlappade smärtfritt det fortfarande mäktiga gamla feodalarv som nu säljs ut för att locka turister. Denna medeltida scen var schizofrent placerad sida vid sida med några av kapitalets mest avancerade uttrycksformer (mode, popmusik, spexig reklam, marknadsföring som undersöker det mänskliga psyket med metoder lånade från 1920- och 1930-talets konstnärsavantgarden).

Storbritannien är ett paradoxalt slutet men ändå "öppet" samhälle, där en patricisk men ändå allt mer populistisk elit härskar med förvånansvärd list och dubbelspel, väl rustad för att införliva och ta över varje liten protest som sticker upp sitt huvud. Ändå lyckas de ofelbart att alltid behandla dem därnere som en helt annan människosort. I varenda aspekt av vardagslivet finns det ett nästan totalitärt repressivt nedtryckande i linje som hämtar sin kraft från den engelska puritanska traditionen. I Götzen-Dämmerung skrev Nietzsche att "I England måste man som svar på frigörelsen från teologin hela tiden slå fast sin ståndpunkt på ett skrämmande sätt, som moralisk

fanatiker”. Vilket är en träffande beskrivning, även om Nietzsche inte lyckades förklara varför det är så. Mycket av den moraliska fanatismen i Storbritannien har hämtat sin styrka historiskt ur sitt behov att hålla arbetarklassen på plats. Särskilt under första halvan av 1800-talet bar den brittiska kapitalismen en religiös skrud, med en anmärkningsvärt effektiv uppsättning bestraffande eldprov, en knäböjande underkastelse och ett skrämmande sexuellt stympat bildspråk. Det här ”änglika” är i själva verket ett sätt att uppnå det väldigt profana målet av vinstmaximering.

De religiösa praktikerna har nu försvunnit, med den omfattande psykiska skada, den Jekyll och Hyde-klyvning de orsakat oss lever kvar. Den best som skapades för över hundra år sedan för att hylla hårt arbete och flitig strävan, samt förakta njutningssökare och latmaskar, lever kvar till den milda grad att Maggie Thatcher kunde rida på den för att skaffa sig en jordskredsseger.

På motsatta sidan: termiten ”arbetsvägran”, som Thatcherismen bara delvis lyckats komma åt. Det är en stolt gammal engelsk tradition. Men längre semestrar, sjukersättning och arbetsfrånvaro har fått företagen att se möjlighet att då skapa en kapitalistisk fritidsindustri. Fritiden är fortfarande mer organiserad i Storbritannien än vad den skulle behöva vara – även utifrån den kapitalistiska alieneringen – kring upprätthållandet av arbetslinjen. /.../ Det innebär en sträng nyttoinriktad reglering av det sociala livet, vilket drabbar de arbetslösa särskilt hårt och som tvingar in dem i en isolerad existens, alienerade nästan bortom alienationen. De lämnas i ett tomrum utan en enda smula av social kontakt.

Trots detta har Storbritannien det senaste årtiondet upplevt ett djupgående socialt tumult. Ett ofokuserat uppror som kombinerats med en ändlös hopplöshet – och med droger, droger, droger, fylla, fylla, fylla.

Det finns en väg som leder ut ur denna öken och den började de arbetslösa vandra själva utan någon hjälp sommaren 1981. Desperationen och misären skapade sin motsats – nätterna var unga och trots att pubarna hade stängt flödade alkoholen fritt. Under tio dagar i början av juli 1981 förändrades England och kommer aldrig bli som förr

igen. Varje stad skakades av ungdomskravaller. Uttråkade ungdomar i åldrarna 8 till 80 år samlades exalterade för kvällens bränder och plundring. Till och med de värnpliktiga hängde på. Medan barnbarnet härjade loss hjälpte farmor till genom att passa på och "gratishandla" lite. I Manchester greps en 8 åring för att ha tänt eld på en cykelaffär och i Bristol kördes en paraplegisk pensionär in i rullstol in i stormarknaden så att han också skulle få delta i plundringen.

Upploppen startade i London, spred sig sedan norrut till Liverpool och utbröt sedan i de andra stora och medelstora städerna i norra England. Vid den tidpunkten hade folk hållits ovetande om upploppens omfattning och spridning. Det sades gång på gång att den sensationsinriktade mediebevakningen eldade på upploppen, en så kallade copycat-effekt. I slutet på upploppsveckan var det dock tydligt att media mörkade vad som skedde i städerna runt om i landet. Man hade tappat kontrollen och polischefen i Oxford förklarade att det var nog få som förstod hur nära det hade varit att polisen förlorat slaget om Liverpool. Skottland och Wales drabbades inte lika mycket och utelämnades helt i medierapporteringen. Upploppen blev så omfattande att de blev problematiska att förklara med sociologiskt dravel om att allt bråk orsakades av bångstyriga svarta ungdomar.

Under den ärofyllda veckan fick polisen spö som aldrig förr. Flera polisstationer belägrades i Bristol, Southall, Birmingham (Handsworth), Manchester (i Moss Side eldade ungdomar upp tolv polisbilar utanför polisstationen), Sheffield (en obemannad station attackerades av skinheads) och i Derby (där ett trafikpoliskontor sattes i brand). I Englands alla fyra hörn och hela Storbritannien utsattes för en ungdomlig klassvrede.

Det som tidigare hade varit en halvgalen 60-talsdröm, drömmen om en social explosion som drog med sig stora människomassor i vartenda hörn och vingelkrok, verkar nu ha besannats. Nyheterna sipprade igenom medias tvivelaktiga rapportering, om att sovstäder – den engelska drömmens väldoftande rosenträdgårdar – plötsligt drabbades av kortvariga, rasande upplopp: städer som Cirencester, Market Harborough och Dunstable, den gamla mossiga spa-orten Knaresboro och supersnobbiga Southport, där den nordengelska

bourgeoisien dragit sig tillbaka för att leva med sina feta avgångsvederlag och pensioner. Gamla ek-alléer och mossiga gränder med ålderdomliga namn var inte längre immuna mot ett potentiellt revolutionärt tumult. Det som hände i en landsbygdsort som Cremlington on the Bumps återspeglades även i Halifax, den nordengelska gamla 1800-talsindustristaden som lämnats intakt som den var då. I detta levande museum för industriarkeologi, tysta kvarnar och röklösa skorstenar, sandblästrade för att se ut lite som Canterbury, flög bensinbomber genom den numer utsläppsrenade luften.

De nyanlagda villastäderna, moderna arvtagare till landsbygdens trädgårdsstäder som Lenin älskade så mycket och kopierade till Ryssland, med statsplaneringar hämtade från gamla kolonialländer, fick även de sin beskärda del. Letchworth, där Lenin bodde ett kort tag, brändes inte, men det brann i närliggande Harlow.

Världens ögon riktades mot Storbritannien. På banderoller i Kanada uttryckte man sitt stöd för det brittiska folkets hjältemodiga kamp mot Thatchers fascistiska tyranni. Denna uppblåsta politiska retorik, tillämpad på Storbritannien – vilket vänstern tycker är så lockande – var omöjlig att tänka sig för åtta år sedan. Till och med iranska Ayatollah Khomeini bad till Gud för de svarta (men inte vita) upploppsmakarna.

Radikalt fönstershoppande

Det var ungdomarna som fick dra det tyngsta lasset. De tonåringarna som fattade vad som var på gång drog med sig andra yngre kids. /.../ Även om kravallerna allmänt sågs som ett resultat av massarbetslösheten, vägrade myndigheterna se arbetslöshet som en orsak till kravaller på grund av det stora antal ungdomar som deltog, fler än bara arbetslösa. Myndigheterna hade rätt i sak, men ungdomarna visste intuitivt bättre än höjdarna att det inte fanns någon framtid för dem i den gamla arbetsvärlden. Minister Whitelaw sade "Många av huliganerna var mellan 10 och 11 år, eller till och med yngre. Så arbetslösheten kan inte vara orsaken". Barnen spelade en viktig roll i slaget om stadsdelen Liverpool 8. Av 67 gripna under kravallerna på Park

Road, var 21 minderåriga (8-16 år). De konservativa försökte skylla kravallerna på slappa föräldrar och spruckna kärnfamiljer. Familjerektionerna har börjat lösas upp, men det hindrade det inte föräldrarna att stå bakom sina barn.

Många äldre sporrades av händelserna, särskilt i de nordengelska städerna, och de anslöt sig med entusiasm till kravallerna. Plötsligt fanns det oändligt mycket att prata om. På pubarna fanns bara ett enda diskussionsämne. Allt annat var trivialt; tennismatcherna i Wimbledon eller det kommande kungliga bröllopet nämndes knappt alls, allt prat handlade om gatan. Fanns det verkligen någon som ville fly till biosalongerna, lögnerna och halvsanningarna i tevedokumentärerna eller lyssna på musik? Tretton biografer i London var på väg att stänga på grund av minskade intäkter. Vem bryr sig.

Ögon och öron var klistrade framför nyhetssändningarna. Men de förutsägbart vinklade beskrivningarna av händelserna betydde inte att media kontrollerade folks tankar. De fakta som slank med var allt som räknades och det blev en vana att läsa mellan raderna. Trots all media, teve och radiotäckning så var det förvånansvärt lite fientlighet, åtminstone i de större städerna mot dem som kravallade – förutom från polisen så klart. Vissa delar av arbetarklassen och den lägre medelklassen var möjligen uppjagade, men ingen förespråkade hårdare tag mot upploppsmakarna. Snarare fick många av dem som tittade på inspiration, förhoppningar och förväntningar som vaknade till liv. Våldet på gatorna externaliserade det våld som redan rasade på insidan, när den bluffartade klassfred som Thatcher hade deklarerat dramatiskt och oväntat föll samman.

Svarta ungdomar var huvudaktörerna, men bara i den bemärkelsen att de skapade den öppning genom vilket asiatiska, anglosaxiska, keltiska, turkiska, grekiska, cypriotiska och eskimåungdomar kunde följa – om nu de kategorierna har någon mening längre. Kravallerna hade ingen raskaraktär, något både media och politiker höll med om. (Förutom fascisterna, Nationella fronten hävdade till exempel att ”kravallerna bara är en förövning inför ett storskaligt krig”). Men övriga världen utanför Storbritannien missade detta. En journalist från italienska *Corriere Della Sera* försökte sig på någon antiimperialistisk

teori om rasistiska briter, och ljög om att det skulle varit slagsmål mellan svarta och vita ungdomar i Liverpool. Även tysk press hängde till en början på och skrev att upploppen hade en raskaraktär. Men de korrigerade snabbt sin linje de följande dagarna. Den amerikanska pressen, som hämtade sin vinkel från New York Times skrev felaktigt att den första nattens kravaller i Brixton i april 1981 var rasbaserade, men ändrade sig i senare artiklar. International Herald Tribune betonade klass som den primära faktorn och lyfte fram att London inte upplevt något liknande sedan Gordonupploppen 1780.

Rasism finns så klart i hela Storbritannien. Men kravallernas blandade sammansättning överskred alla rasuppdelningar och drev tillbaka sådana motsättningar i bakgrunden. Många intressen inom statsapparaten hade gärna sett att det var annorlunda och försökte hetsa fram raskonfrontationer. I Derby tvingade polisen vita ungdomar att löpa gatlopp genom centrum in i "gettot" Normanton Road och Peartreeområdet. Som tur var lyckades inte denna splittringstaktik, i den konfrontation som uppstod kämpade vita, svarta och asiatiska ungdomar mot polisen mer eller mindre tillsammans. Var det här ett exempel på en öppen polisiär rasism eller ett krasst kalkylerande om hur de skulle bryta upp klassenheten? Rasfrågan blev däremot sekundär för media som redskap att försöka hetsa fram motsättningar, utan man valde snarare att belysa enskilda händelser som togs ur sin kontext så de lokala upploppen framstod som verk av vilda bestar.

I de artiklar och drövis med trista dokument som skrevs om kravallerna lyfte de flesta snarare fram ras- och etniska skillnader än klassfaktorer. Förutom Southall var alla (utom polisen, så klart) tvungna att medge att det knappast förekom några raskonflikter i kravallerna.

Det förekom inga öppna fördomar inom media, däremot rasistiska anspelningar särskilt i mediarapporteringen. När den brittiska bourgeoisin drivits in i ett hörn brukar den nedvärdera sina opponenter mer genom antydningar än direkt förtal. Ett exempel var vanan i media att kalla svarta för "invandrare", vilket är särskilt stötande när det användes på förorter som Liverpool 8 där det har funnits en stor svart befolkning i nästan 100 år.

Det finns egentligen ingenting mer irriterande än de pekfingeraktiga åthutningarna från rasrelationsindustrins olika grenar mot "rasistiska" skämt. De gör ingen skillnad på eller är medvetna om att sådana "rasistiska" skämt faktiskt kan desarmera snarare än trappa upp konflikter. De verkar inte ha några erfarenheter där sånt har hänt. Det troliga är att Race Relations Board i framtiden kommer ändra sin attityd på grund av att minoriteter har börjat ge igen på samma låga humornivå så mycket de kan. Detta speglar en mycket öppnare och roligare situation underifrån där det finns en stark längtan att fly ut ur de etniska, regionala och nationella bojorna. Att kunna garva åt sig själv är en del av denna process.

Under kravallovet fylldes radio och teve av intervjuer med tråkiga psykosociologer från toppuniversiteten. De brukade alltid avsluta sina predikningar (vad ska man annars kalla dem?) med att deklarerat att det behövdes effektivare polisinsatser. Men detta var bara spel för gallerierna. Inom snar framtid kommer dessa leverera ett helt berg av material, videoinspelningar och papper som tolkar veckans händelser och ska "upplysa" oss om varför det skedde. Leicesteruniversitetets center för masskommunikation kommer troligen att publicera någon rapport som undersöker medias påverkan på upploppen, men inte om upploppdeltagarnas påverkan på media. De kommer alltid bli nojliga när denna upprörande fråga ställs.

I Brixton attackerade upploppsdeltagare fotografer från The Daily Star, brände ITN:s skåpbilar och i Toxeth attackerades The Guardianreportern som låtsades vara hemlös för att få sin story. Men ett sorgligt faktum är att kravalldeltagarna ofta var vårdslösa och lät media ta sig in bland dem i upploppen. Många fattiga stackare plockades senare av snuten efter att de blivit identifierade på foton i media. Det fanns obekräftade rykten om att tevebolag överlämnat sitt filmmaterial från kravallerna till polisen. Polisen spelade i vilket fall som helst i många fall in tevenyheter.

Teveinslagen från upploppen, särskilt under de tidiga kvällsnyheterna, måste ha haft effekt. Men hur mycket påverkan de utövat är inte så lätt att slå fast. British Film Institutes Broadcasting Research Unit,

som gemensamt grundades av BBC och IBA, konstaterar i en rapport att den så kallade "copycat-effekten" var betydligt överdriven. Kanske är det så. Ungarna härmade vad de såg på teve, men bara till en viss gräns. De ungdomar som samlades på Wood Green High Road i norra London på morgonen dagen efter kravallerna spelade till exempel upp bandinspelningar från nyheterna för att retas med polisen. Chris, en 17-årig grekisk cypriot sade "Jag hoppas att det hamnar i tidningarna. Jag hoppas detta räknas som en stor kravall, som i Liverpool".

Polisen själva ansåg att ungdomarnas djungeltrumma var det mest effektiva kommunikationsmedlet för att sprida ett budskap, vilket fick kravallerna att bryta ut samtidigt i alla delar av landet. Det var under hela upploppsveckan deras enda intressanta insikt.

Organiserad rasism och tvärkulturellt motstånd

En stor rashändelse som föregick upploppsveckan var när National Front och British Movement skulle genomföra en skinheadmarsch och invadera Southalls asiatiska kvarter. Den kravall som följde, där de unga asiaterna rensade gatorna från fascister och brände ner deras konsertlokal i Hamborough Tavern, var tack och lov en ovanlig händelse och inte typisk för det som följde veckan därefter. I det stora hela är rasistattacker, till skillnad från den planerade invasionen i Southall, ofta mindre organiserade och mer individualistiska.

De senaste åren har det skett en rad hemska och skrämmande attacker, utförda av vita rasister mot svarta och asiater. Den mest ökända skedde i Deptford i januari 1981 då tretton unga svarta brändes till döds efter en fest. En domare friade de åtalade med motiveringen att det inte gick att bevisa. Ett djupare samförstånd mellan polisen, fascister och högre dunklare krafter inom staten. Vid veckans slut, efter begravningen av fru Doreen Khan och hennes tre barn, startade de asiatiska ungdomarna i Walthamstow i östra London en kravall. Khan och hennes barn dog efter en brandbombsattack mot deras hem i början av juli. Vid båda dessa tillfällen bidrog polisen med att förolämpa de utsatta, plocka in vänner och släktingar till de drabbade offren i förvar, för att under förhören försöka pressa dem att erkänna att de

själva bar skulden för den tragedi de utsatts för. Mr Khan, som var en redan nedbruten man som vårdades på sjukhus för sina brännskador, tog hårt åt sig när han fick reda på detta.

Dessa isolerade attacker är fruktansvärda men får inte användas för att dölja hur svarta och vita spontant möttes och kämpade tillsammans mot vita rasister – utan att vänstern hade några fingrar med i spelet. Vid det minnesvärda slaget i Chippenham, Wiltshire den 30 maj 1981, den stad som allmänt bespottats som en "efterbliven bonnhåla", tog svarta och vita ungdomar gemensamt och bekämpade en grupp vita rasister efter ett bråk på en nattklubb. Ett annat exempel är den unga svarta killen som höggs till döds av skinheads på en fish and chips-restaurang i Peckham den 20 juni 1981. När samma person tidigare på kvällen hade attackerats av de skinheads som senare dödade honom, hade vita och svarta ungdomar gemensamt hjälpt och försvarat honom. Men alla tonårsmord är inte rasistiska eller slumpartade. Under upplöppsveckan höggs en svart kille ihjäl av en annan svart kille vid en Black Uhuru-konsert i Rainbow, Finsbury park, efter att de hade grälat om hur de skulle dela upp sitt rånbyte. För både vita och svarta så riskerar våldet, om det inte vänds direkt mot kapitalismen, att istället svänga över i en brutal våldsspiral. Rasismen är en del av denna spiral.

Det är en väldigt komplicerad spiral också. Det finns ingen tydlig åtskillnad mellan ett patologiskt beteende och en revolutionär attack mot den gamla världen. Ungdomar suktar oftast efter att få sig en fajt på vilket sätt som helst. Samhället är ju organiserat hierarkiskt och de på botten av samhällsstegen ses ner på av nästan alla. De tar efter samhällets värderingar genom att upprätta sin egen hackordning, vars värderingar går tvärtemot det etablerade samhällets. De ungdomar som ses upp till är ofta de som är inblandade i flest misshandlar, de som har gripits av polisen flest gånger. Deras universitet är kåken. Ungdomar på glid försöker skaffa sig status och erkännande för sig själva, vilket de inte kan få på något annat sätt. Dessa problem blev synliga under kravallerna, det är meningslöst att förneka det – eller att de också utgjorde grunden för en klasserfarenhet. En ungdom som greps i Manchester för att ha kastat en brandbomb in i en polispiкет erkände öppet under rättegången. "Jag gjorde det för att bli känd".

Turbanturbulens

Kravallerna var ett levande bevis på att rasismen håller på att vittra bort. Till och med en värdelös liberal som herr Raj Nayan på Leicester Council for Community Relations uppskattade detta: "Jag tror att vi ser begynnelsen på en rörelse där fattig vit arbetarklass sluter sig samman med fattiga svarta ungdomar" (Daily Telegraph, 15 juli 1981) Och som en arbetslös East End-skinhead i London sade om medelklassen: "De är livrädda att de svarta och vita reser sig tillsammans och stormar villaförorterna. Det är därför det borde bli kravaller i Finchley och Richmond, inte i Moss Side" (The Guardian, 10 juli 1981). Asiatiska ungdomar bröt med de muslimska, hinduistiska och sikhiska traditionella värderingar som tidigare hållit dem i ett fast grepp. De äldre i det asiatiska communityt uppmanade gång på gång de unga att vara fredliga och följa lagen, men deras förmaningar föll platt till marken. Om du vill se en islamistisk revolt, så här har du den: som en revolt mot islam. Många av de asiatiska ungarna har mer hemskheter att bekämpa – överbevakade unga flickor, arrangerade äktenskap, fruar instängda i hemmet, en kultur av att passivt underordna sig sin tilldelade lott i livet. Nu gör de den största brytningen av alla, ett brott med historiens bojar, genom att liera sig och interagera med svarta och vita ungdomar vars respekt för familjen aldrig tidigare legat på en så låg nivå historiskt. De gamla asiatiska värderingarna håller på att snabbt falla sönder. Även om sikhernas långa kamptradition gav dem en bra beredskap i Southall. När rasistiska skins trodde att det skulle bli en lätt match att skrämma slag på det sikhiska communityt i Southall gjorde de en stor missbedömning. De asiatiska ungdomarnas ställning i Brick Lane-området i östra London har stigit avsevärt sedan de utan något stöd från andra började göra motstånd mot rasistiska bråkmakare. I Southall exploderade vreden mot polisen.

I ett senare skede av kravallerna började asiater som bodde i andra städer, speciellt Bradford, att ansluta sig. I Bradford fick många asiater senare skulden och spöades av polisen tills de erkände i förhör. Under häktesförhandlingen fanns många vita i demonstrationen som omringade tingsrätten.

Även om polisen inte trakasserar dem i samma grad som svarta ungdomar har även asiater klagat på hur polisen ser mellan fingrarna vid rasistiska attacker och inte gör något för att skydda dem. Trots den falska förhoppningen om att grundlagen ska skydda dem, vilket finns inbyggt i sådana resonemang, innebär det i alla fall ett steg mot att börja organisera sig i självförsvar.

En händelse som gjorde de asiatiska ungdomarna i Southall särskilt rasande var när tre vita rasister attackerade en av dem och ristade in ett hakkors på hans mage. Polisen vägrade tro på dem och svarade med att anmäla dem för att ha tagit upp polisens tid i onödan. Många asiatiska ungdomar är förbannade på att deras föräldrar är för passiva mot rasistattackerna och polisens flathet. I Southall organiserade sig därför militanta ungdomar och bildade Southall Youth Movement för att kunna försvara sig, istället för att sätta sin tilltro till att de etablerade asiatiska organisationerna som de äldre styrde över skulle göra det åt dem. Många av de äldre asiaterna äger butiker, är lägre chefer i stormarknader eller driver restauranger – de har därför ett direkt intresse i att skydda kapital. Organisationen med det missvisande namnet Indian Workers Organisation styrs av sådana människor. Trots att de är till för arbetarna tog deras skyddskommittéer och uppmanade de asiatiska ungdomarna att sluta kämpa. Coventry Committee Against Racism, som består av lokalpolitiker och fackföreningsrepresentanter, är inte något annat än en intern diskussionsklubb för vänstern. Deras huvudsakliga mål är att övertala ungdomar att inte organisera sig i självförsvar mot polisen och fascisterna. Den splittring som utvecklats i det asiatiska communityt speglar till viss grad det motsvarande inom den svarta befolkningen. De innehåller olika motsättningar och tendenser, som inte alltid motsvarar en tydlig klassutveckling. Men mycket av det som är reaktionärt (i synnerhet religionen och kvinnornas ställning hos asiaterna) håller samtidigt på att ifrågasättas.

Även inställningen bland de vita håller snabbt på att förändras. Respekten för asiatiska arbetare har växt stadigt bland vita arbetare sedan dessa har börjat stå upp för sina rättigheter och kämpa. Den långa kampen bland den till överväldigade delen asiatiska arbetskraften på

Imperial Typewriters i Leicester 1973 lyckades vinna beundran från den vita arbetarklassen, som tidigare uttryckt väldigt rasistiska åsikter. Att ta kampen mot cheferna, vägra låta sig knäckas av polisen och myndigheterna, är det bästa sättet att sopa bort de rasistiska åsikterna bland vita proletärer i en liknande strukturell position. De blev sedan allierade i frihetlig revolutionär kamp. I en kravall i Luton lördagen den 11 juli 1981 drog svarta, vita och asiater ut tillsammans och härjade. Det finns en lång historia av rasistiska aktiviteter i den staden, men detta multikulturella uppror var ett lysande exempel på kravallernas integrerande effekt. När massan väl hade börjat sitt härjningståg fanns det inget sätt att stoppa dem. Svarta eller asiatiska företag i Moss Side, Brixton eller Liverpool hade ingen immunitet när varurelationen attackerades.

Man måste också väga in att det har funnits ett antal mångkulturella strejker. Klass betyder mer som kategori än ras i Storbritannien. På jobbet behandlas alla lika, oavsett om din hudfärg är svart, vit, brun eller grön. Det vill säga, alla behandlas lika illa! Den migrationsvåg som under efterkrigstiden skulle användas för att söndra och härska har nu vänts mot dess skapare och slagit tillbaka. Oavsett om fackföreningarna har varit medvetna om det eller inte.

Det är rätt ironiskt med tanke på att arbetarlönerna i Storbritannien ofta är lägre än vad migrantarbetarlönerna är i andra mer välbeställda europeiska länder. Under British Leylandkonflikten nyligen påpekade någon att den vita arbetskraften har tvingats leva under samma förhållanden som migranter i andra större europeiska bilfabriker. Den brittiska staten har till skillnad från andra länder misslyckats med att privilegiera den vita arbetarklassen jämfört med migrantarbetarna. Detta innebär ett stort hinder för dem när de nu försöker medvetet omorganisera vita arbetare runt rasfrågan istället.

Skinheads

Att resa sig förändrar attityder före det förändrar verkligheten. De skinheads som deltog i slaget i Southall började efter den erfarenheten omvärdera sitt gamla dåliga sätt. Många ursäktade sig senare. Som en person sade på en oi-spelning i Peckham direkt efter Southall: "Varför

tror de att alla skinheads är nazister? Bara för att jag är vit och arbetarklass betyder inte att jag är rasist". Tidigare samma år citerades ett skin i *The Guardian* (23 maj 1981) som sade att tonåringar anslöt sig till högerextrema grupper "bara för att få slåss" och "vi hatar ju också polisen". Trist nog bytte personen bara en uppsättning "extrema" kapitalistiska värderingar mot en annan finare men i slutändan lika opålitliga: Anti-Nazi League. Skinheads är som uppdaterad version av kosackhorder, de vill framför allt ha liv och aktivitet, för det mesta genom konfrontationer. Under upplöpssveckorna anslöt sig skinsen vid flera tillfällen till de svarta, som i Brixton, Croydon och Upton Park i London. Längre upp i norr, i Leeds, hängde en stor skinhead-sgrupp från hela staden på de i huvudsak svarta ungdomarna från Chapeltown. Och slutligen så finns det udda judiska skinet som går runt och trakasserar reaktionära chassidiska judar.

I vissa områden har det lett till ett permanent vänskapsband mellan skinheads och svarta. Det är ingen slump att Nothing Hills skins kallas "kommunistskins" av de andra skinsen. Det innebär inte att de blivit infiltrerade av det lokala kommunistpartiet eller trottegruppen, eller har någon koppling till den liberala eller vänstermiljön i området. Något motsvarande dessa redskins är svårt att hitta, de är ganska unika bland skins när det kommer till att försvara sin ståndpunkt. De baktalades och påstods vara en National front-grupp 1979 när de nekades att få komma in på en Rock Against Racismspelning i Acklam Hall. De slog våldsamt tillbaka och förstörde bland annat ljudanläggningen i en skåpbil. En representant från Rock Against Racism beskrev dem som rasistiska våldsverkare. Men utanför Acklam Hall fanns det ingen sådan tydlig rasistisk skiljelinje. När skinsen, punkarna, rude boys och rastas rök ihop, stod många av de äldre svarta som samlats utanför garaget passiva och tittade på matchen, utan att ta ställning för någon sida. Skinsen blev så förbannade på hur musikpressen skrev om händelsen att de författade ett kollektivt protestbrev till *New Musical Express* där de förnekade att de hade några kopplingar till rasistorganisationer.

Skinsen har alla egenskaper och defekter som moderna barbarer och vandaler. En vecka i maj 1981 brandbombade de en indisk klubb

och ett Hare krishnatempel i Coventry. Vad sjutton tänkte de på? Att religionen skulle förkastas? Även om sådana handlingar är onödigt barbariska, så vägde nog det skälet in. Skinheads har trots allt gripits när de plundrade metodistkyrkor, även om det inte gav samma mediala uppmärksamhet. Och omvänt, under kravallerna i Derby sågs en grupp asiater bära runt på ett stort kors på gatorna. Korset hittades senare, men jesusbilden hade blivit snodd.

Korsbärandet var nog inte ungdomarna från Mellanösterns sätt att håna islam, utan troligare rörde det sig om en protest mot en gäng unga katoliker som hade marscherat med en elefants försiktighet genom Derbys gettoliknande distrikt sjungandes "We Shall Overcome".

Attackerna mot asiatiska religiösa symboler i Coventry tolkades som rasistiska och det är en anklagelse som inte bara kan viftas bort. Skins slår ofta mot rätt fiende men med en slumpartad brutalitet. Vid vissa tillfällen kan skins släpa ut äckligt rika människor ur deras lyxbilar i Chelsea, spöa personer som den före detta parlamentsledamoten Sir Alex Douglas Home, för att sedan försvinna ut i natten. Vid andra tillfällen ger de efter för en vriden psykotisk vrede utan något klassinnehåll.

Fängelse och efteråt

I slutet av upploppsveckan hade antalet som gripits och fängslats nått över 2500 personer. I december 1981 vägrade fängelserna ta emot fler korttidsfångar som domstolarna skickade dem på grund av att de var överfulla.

Slutligen, vad hände med ungdomarna efter dessa julidagar? Många kan se en förändring. Det finns definitivt fler tonårigar som ses gå runt på gatorna med vild blick och som kanske genomför någon mystisk handgest eller bara svamlar osammanhängande. Såna människor fanns såklart redan innan, men all tumult, ilska och förväntningar har fått ännu fler att se ut som outcasts. Förhoppningsvis kommer detta tillstånd inte vara länge. Villkoren är generellt allt för dåliga för att en cynisk karriärism och en dödande nihilism ens tillfälligt ska kunna sprida sig och få ett övertag. Alla som var med under uppsvinget 1968

och sjuttioalets tillbakagång vet hur dödligt ett sånt tillstånd kan vara, få bra människor att känna vanmakt och vilja ta livet av sig.

Men under tiden finns det bra tecken.

De korta erfarenheterna av solidaritet har överlevt förlusten. Vilken form det inflytandet kommer att ta sig går inte att förutse. Solidariteten är aldrig helt över och borträknad. När två arbetslösa tonåringar, Sean och Raffy, kallades huliganer på TV av sin före detta rektor hämnades deras polare genom att bränna ner hans usla skola. En del ungdomar tar på sig att hämnas andra. Det är något sorligt och oroande över dessa händelser, som i vissa aspekter påminner om 1800-talsanarkisternas hämndaktioner. En ung person fick åtta års fängelse efter att ha försökt skjuta drottningen med blanka skott under en militärцерmoni. Flera veckor senare greps en ung man utanför grindarna till Buckingham Palace "beväpnad" med ett luftgevär.

Dra slutsatser

Om man jämför kravallerna i Storbritannien med de i Berlin syns flera av de problemen med en gemensam rörelse vars center finns utanför produktionsplatsen. I kravallen i Berlin ropade en högtalarbil ut namnen på fastighetsspekulanter (däribland de tyska fackföreningarna) och andra företagsintressen när demonstranterna passerade förbi deras lyxlägenheter. Byggnaderna utsattes systematiskt för stenkastning. I Storbritannien har denna medvetna dimension sorgligt nog saknats. Men kravallerna i Storbritannien var, för att vara tydlig, mer proletära än de i Berlin och mycket farligare.

Om arbetarklassen inte inom en snar framtid svarar på ett revolutionärt sett, kan en dödlig psykos ligga och vänta i varje gatuhörn. Om inte nya framsteg kontinuerligt görs under kravallernas "högvatten" kan de blockeras och börja flöda i en annan riktning. Och om detta händer är det ingen idé att arbetarna skyller på borgarna, eftersom deras egna passiva tolerans av kapitalism och stat bär lika stor skuld för det som skett. Det finns ingen evig sanning som berättar hur den sociala revolutionen ska bli framgångsrik. Målet med ett vardagsliv befriat från kapitalismen måste kämpas för på varje nivå. Att inte

förstå det kan innebära ”de kämpande klassernas gemensamma undergång” (Marx).

Faktumet är att den brittiska staten nu håller på att förbereda sig långsiktigt för uppror. Det har nyligen skett två oroande utvecklingstendenser kopplade till paramilitärens växande makt. Den första består i att erbjuda unga arbetslösa från innerstaden en chans att ta värvning och få militär erfarenhet. Den andra handlar om återuppstartandet av hemvärnet, för att kunna vakta sårbara punkter i samhället som telefonväxlar, elstationer, oljeledningar och så vidare ”mot ryska sabotörer”. Hotet från tredje världen används av stormakterna som ett svepskäl för att slå ner inhemska befolkningens uppror. Armén hävdar att de inte försöker värva tonåringar (som utan tvekan är för opålitliga) utan att de hellre föredrar före detta militärer och ex-snutar. Försvaret hävdar att de inte har några intentioner att sätta in hemvärnet för att hantera ”civila oroligheter” men det vore höjden av idioti och tro att de inte skulle göra det. Det är för tidigt att säga vilken sorts ungdomar som kommer att attraheras av detta specialerbjudande. Men erbjudandet kan verka lockande för vissa av dagens subkulturer med trevande auktoritära undertoner.

Sommarupploppen 1981 var en försmak av den framtid som väntar oss. Någon dag förr eller senare kommer situationen explodera i Storbritannien. När det sker blir det inte någon överraskning för de flesta människorna på pubar, gator, affärer och arbetsplatser, de kommer bara att nicka igenkännande. Den gamla försäkran om att ”det kan inte hända här” har slutligen försvunnit – förhoppningsvis för alltid.

Fritt översatt och redigerat urval ur pamfletten Like A Summer with a Thousand Julys...and other seasons (1982)

CLR James: **Den nioårige ledaren (1982)**

Gratis för alla. Jag älskar den rubriken. Frihet är något ovanligt, särskilt när storslagna händelser beskrivs. Det var bara ett par år sedan en fransk historiker verkligen lyckades med att lyfta fram några av de viktigaste och mest storslagna episoderna under franska revolutionen. Du kanske tror att det är det som är Historia med stort H, eftersom det är en av de mest storslagna händelserna och alla borde känna till dem, speciellt historiker. Men nog om detta. Jag har använt min frihet för att säga en sak eller två om historia som inte bara är viktig i största allmänhet men även anknyter till kravallerna som ägde rum i Storbritannien förra sommaren.

Darcus Howe samtalar med en amerikan om händelserna. Han plockar upp en tidning och läser högt. Lyssna på det här, säger han. Efter upproret på Moss Side förra juli tillsattes en lokal advokat från Manchester som heter Hytner för att utreda vad som hände och hur det startade. Så här skriver han:

Runt klockan tjugo över tio på kvällen kunde en i våra ögon ansvarsfull och pålitlig svart medborgare som befann sig i Moss Lane East iakttä en stor grupp svarta ungdomar, som han menade kom från en klubb en bit bort. Samtidigt kommer en hord med vita ungdomar gående längs med gatan från Moss Side. Han talade med dem och fick reda på att de

var från Whitenshawe. De båda grupperna möttes och slöt sig samman. Det fanns i detta möte inget som tydde på en förutbestämd plan. Plötsligt hördes ett rop och mobben stormade bort i riktning mot Moss Sides polisstation. Vi mottog vittnesmål av en annan iakttagare som såg hur mobben närmade sig polisstationen ledda, enligt denna person, av en nioårig pojke med grov Liverpooldialekt.

Du kanske tror du har läst och förstått detta stycke, men du får ursäkta mig om jag talar om för dig att jag tror att så inte är fallet. Låt mig rikta din uppmärksamhet mot en viss passage i texten. Mannen kunde *"iaktta en stor grupp svarta ungdomar, som han menade kom från en klubb en bit bort. Samtidigt kommer en hord med vita ungdomar gående längs med gatan från Moss Side. Han talade med dem och fick reda på att de var från Whitenshawe. De båda grupperna möttes och slöt sig samman. Det fanns i detta möte inget som tydde på en förutbestämd plan. Plötsligt hördes ett rop och mobben stormade bort i riktning mot Moss Sides polisstation."*

Detta min vän är revolutionen. Det finns inget utvecklat parti som leder de efterblivna massorna. Det finns ingen fantastisk ledare som massorna följer på grund av dennes tidigare bedrifter. Det finns ingen förutbestämd plan. De möttes, slöt sig samman och stormade bort (lägg märke till denna detalj) i riktning mot Moss Sides polisstation. Den store ledaren? Låt mig innan jag behandlar detta ämne citera en av 1900-talets stora historiker. Jag har tidigare använt detta stycke i min bok *The Black Jacobins* (Allison & Busby, sid 338):

... Vi måste därför söka förklaringen till händelserna i den folkliga mentaliteten, i den grundmurade och obotliga misstro som närdes i folkets själ vad gäller aristokratin från och med 1789 och vad gäller kungen från och med flykten till Varennes. Folket och deras för oss okända ledare visste vad de ville. De följde Gironden och senare Robespierre, i den mån deras råd framstod som rimliga. Vilka var då dessa ledare som folket lyssnade till? Vi känner till somliga. Hu som helst är de som vi helst skulle vilja lära känna som alltid när det gäller revolutionerna avgörande dagar för alltid bortom vår räckvidd. Vi skulle vilja ha de mest ljusskygga av dessa folkliga ledares dagböcker, då skulle vi kunna förstå hur, mitt i gärningen så att säga, dessa revolutionära dagar började. Men det har vi inte.

Nog om de stora ledarna. Denna gången vet vi att det var en nio-årig pojke som ledde just denna delen av revolutionen. Jag tror inte att jag har något mer att säga. Men för större delen av mitt långa liv har jag sagt, förespråkat och undervisat *"de båda grupperna möttes och slöt sig samman. Det fanns i detta möte inget som tydde på en förutbestämd plan. Plötsligt hördes ett rop och mobben stormade bort i riktning mot Moss Sides polisstation"*.

Fortsätt detta arbete är ni snälla.

Aufheben:

Revolten i Los Angeles: Ett proletärt upprors sammansättning (1992)

Den 29 april 1992, exploderade Los Angeles i det mest allvarliga urbana upproret i Amerika under förra århundradet. Det tog tre dagar för den federala armén, statspolisen (National Gard) och poliser från hela landet att återställa ordningen. Under tiden hade invånarna i LA lagt beslag på varor värda miljoner dollar och förstört kapitalistisk egendom för miljarder dollar. De flesta läsare känner till många av revoltens detaljer. Denna artikel kommer försöka att förstå upproret genom att sätta händelserna i de nuvarande klassrelationernas sammanhang i Los Angeles och Amerika för att se var den nya militansen i klasskampen kan leda.

Innan revolten fanns det två grundläggande attityder om klasskampen i Amerika. Det pessimistiska perspektivet var att den amerikanska arbetarklassen har blivit grundligt besegrad. Detta perspektiv håller vid att USA, som en del av den globala klasskampen, inte är mer än en öken. Det mer optimistiska perspektivet har framhållit att trots svagheten hos den traditionella arbetarklassen att slå tillbaka lönesänkningarna, så ser vi den amerikanska vänsterns dominans i enfågekampanjer och diskurser om "politisk korrekthet" som beviset på vitaliteten i de självständiga kamperna inom vissa grupper av arbetarklassen. Explosionen av klasskamp i LA visar på behovet att gå bortom dessa ensidiga perspektiv.

Bortom bilden

Eftersom det mesta av vår information om kravallerna har kommit från de kapitalistiska medierna är det nödvändigt att angripa deras förvridna perspektiv. Precis som i Gulfkriget, så gav media ett sken av fördjupning i vad som hände medan de istället skapade en falsk bild av händelserna. Medan man i Gulfkriget verkligen försökte sända ut desinformation, så berodde förvridningen av händelserna i LA inte så mycket på censur utan istället på de borgerliga mediernas totala oförmåga att förstå ett proletärt uppror. Mike Davis har rätt när han säger att de flesta reportrar "bara kopierade förortsklichéer när de vandrade genom ruinerna av liv de inte hade någon vilja att förstå. Ett våldsamt spektra av förbryllande komplexitet trycktes ihop till ett enkelt kategoriskt scenario: legitim svart ilska över King-beslutet, kapades av tunga gatubrottslingar och förvandlades till en galen attack på deras eget lokalsamhälle" (1). En sådan bild är långt från sanningen.

Misshandeln av Rodney King 1991 var ingen isolerad händelse och om den inte hade råkat bli filmad, skulle den ha passerat obemärkt in i mönstret av rasistisk polisrepression i innerstadsområdena som karakteriserar den nuvarande formen av kapitalistisk dominans i USA. Men på grund av att denna vardagshändelse fördes in i den generella massans medvetande blev den symbolisk. Medan de allmänna tv-tittarna glömde bort händelsen under den oändliga rättegången, var invånarnas blickar i South Central LA, och andra innerstadsområden, fixerade vid fallet som hade blivit en brännpunkt för deras ilska mot det system som Kings misshandel var typisk i. Runtom i landet, men speciellt i LA, fanns känslan och förberedelsen inför att, oberoende av rättegångens utfall, myndigheterna skulle få känna på folks vrede (2). För invånarna i South Central var King-incidenten bara startskottet. De ignorerade hans vädjanden att avsluta upproret eftersom det aldrig handlade om honom. Revolten var mot den konstanta rasismen på gatorna och det systematiska förtrycket av innerstadsområdena. Den var mot vardagen i den rasistiska amerikanska kapitalismen.

En av medias standardreaktioner på likadana situationer har varit att stämpla dem som "rasupplopp". En sådan uppdelning bröts snabbt ner i LA vilket indikerades i Newsweeks rapporter av revolten: "Istäl-

let för ursinniga unga svarta män som skrek 'Döda vitingarna', så minglade latinos och till och med några vita (män, kvinnor och barn) med afroamerikanerna. Mobbens primära mål verkade vara egendom och inte blod. I en festliknade stämning, tog plundrarna exklusiva varor som plötsligt blivit 'befriade'. Västställda svarta, precis som vita och amerikansk-asiatiska affärsmän blev alla brända". Newsweek vänder sig till en "expert", en sociolog, som förklarar för dem: "Detta var inte en raskravall. Det var en klasskravall" (3).

Kanske lite obekväma med denna analys vände sig Newsweek till "Richard Cunningham, 19 år, ett butiksbiträdde med ett prydligt getskägg": "De bryr sig inte om något. Just nu är de ute och festar. De vill ha livet som de ser folk leva på TV. De ser folk med stora hus, fina bilar, all stereoutrustning de vill ha, och nu när allt är gratis, tar de det." Som sociologen förklarade för det - en klasskravall.

I LA gick latinos, svarta och några vita samman mot polisen. Sammansättningen i upploppen reflekterade sammansättningen i området. Av de första 5 000 gripna var 52% fattiga latinos, 10% var vita och bara 38% var svarta (4).

När media ställdes inför detta faktum var det omöjligt för dem att behålla etiketten "raskravaller". Men de lyckades bättre med att presentera händelserna som slumpartat våld och meningslösa angrepp av folk på deras egna område. Det är inte så att det inte fanns ett mönster i våldet, det är bara det att media inte gillade det mönstret. Vanliga måltavlor var journalister och fotografer, inklusive de som var svarta och av latinamerikanskt ursprung. Varför angrep kravalldeltagarna media? 1) Dessa gamar som flockas runt storyn är ett riktigt hot eftersom de kan identifiera deltagarna i kravallerna genom sina foton och filmer. 2) Den obegripligt översvämmande mediala uppmärksamheten över revolten följde år av total medial likgiltighet inför människorna i South Central, förutom de som fick avbilda gettoinvånarna som brottslingar och pundare. I South Central kallas reportrar idag för "bildplundrare".

Men de tre grundläggande aspekterna i revolten var representationsvägran, angrepp på egendom och direkt beslagtagande av rike-
dom. Kravalldeltagarna använde sig grundligt av alla tre aspekterna.

Representationsvägran

Medan revolten 1965 hade varit begränsad till Watts-området, så spred kravalldeltagarna 1992 sin kamp mycket effektivt. Det första målet var att komma runt sina "representanter". Det svarta ledarskapet, från lokala kommunalpolitiker till kyrkliga organisationer och medborgarrättsbyråerna, misslyckades med att kontrollera befolkningen i sitt område. På andra platser i USA lyckades samma skikt att i större utsträckning kanalisera människors vrede bort från den direkta aktionen vi såg i LA, och därmed begränsa revoltens spridning. Kampen spreds trots allt, men vi kan knappt drömma om vilken kris som skulle följa om aktionerna i andra städer hade nått LA:s intensitet. Men fortfarande så kringgicks både de självutnämnda och formellt valda representanterna i LA. De kunde inte leverera. Kravalldeltagarna visade samma avsaknad av respekt för sina "ledare" som deras kamrater i Watts hade visat. Åratal av avancemang för ett skikt svarta som tvingat in sig som medlare mellan deras lokalsamhällen och USA:s kapital och stat, visade sig irrelevant. Medan områdets ledare försökte hålla tillbaka invånarna, så "svingade gängledarna stålrör, påkar och baseballträn, spöade upp hetsiga ungtuppar och uppmanade dem att inte förstöra sitt eget område utan att attackera de rikare kvarteren i väst" (5).

"Det var för farligt för polisen att gå ut på gatan."

(Observer, 3 maj 1992)

Angrepp på egendom

Upprorsmakarna använde mobiltelefoner för att hålla koll på polisen. Motorvägarna, som gjort så mycket för att åtskilja de olika områdena i LA, användes av upprorsmakarna för att sprida deras kamp. Bilar med svarta eller latinos rörde sig genom en stor del av staden och brände ner sina mål – kommersiella fastigheter, platserna för kapitalistisk exploatering – medan det på andra ställen bildades trafikstockning utanför köpcenter samtidigt som deras innehåll befriades. Bortsatt

från att vara den första multietniska kravallen i USA:s historia, var det också den första bilburna kravallen. Polisen blev helt överväldigad av kreativiteten och uppfinningsrikedomen hos de deltagande.

Direkt beslagtagande

”Plundring, som omedelbart krossar varorna som sådana, avslöjar också vad varorna i slutändan innebär: armén, polisen och övriga specialiserade avdelningar som har statligt monopol på väpnat våld”(6). När väl upploppsdeltagarna hade fått bort polisen från gatorna var plundringen en överväldigande aspekt av upproret. Revolten i Los Angeles var en explosion av ilska mot kapitalismen, men också ett utbrott av vad som kan komma i dess ställe: kreativitet, initiativ, glädje.

En medelålders kvinna sa: ”Att stjäla är en synd, men det här är mer som ett tävlingsprogram på TV där alla i publiken vinner.” (Davis, *The Nation*, 1 juni 1992)

”Plundrare av alla raser ägde gatorna, skyltfönstren och köpcentrumen. Blonda ungdomar lastade sin Volkswagen med stereoutrustning... Filipinos fyllde en söndrig gammal rishög med baseballhandskar och sneakers. Latinamerikanska mammor med barn plockade från de uppbrutna apoteken och klädesaffärerna. Några få asiater sågs också. Medan plundringen i Watts var desperat, arg, elak, så var stämningen denna gången närmare en galen fiesta” (7).

Det direkta beslagtagandet av rikedom (nedsättande kallat plundring) bryter kapitalets cirkulation, arbete - lön - konsumtion, och en sådan kamp är lika oacceptabel för kapitalet som en strejk. Hur som helst är det också sant att för en stor del av Los Angeles arbetarklass är revolt på produktionens nivå omöjlig. Från den ständiga närvaron av ”det goda livet” som är utom räckhåll – varor de inte kan få – till motsättningen i den allra enklaste varan, bruksvärdena de behöver är alla försedda med en prislapp. De upplever inte kapitalets motsägelse på den alienerade produktionens nivå, utan på den alienerade konsumtionens. Alltså inte på arbetets nivå utan på varans.

”Många människor uppfattar det som skadestånd. Att detta redan tillhör oss.” (Will M, före detta gängmedlem, om plundringen, *International Herald Tribune*, 8 maj 1992)

Det är viktigt att förstå vikten av direkt beslagtagande, speciellt för de subjekt i till exempel LA som är relativt utestängda från produktionen. Detta ”inbegriper en förmåga att förstå arbetarklassbeteenden som tenderar till att skapa, i motsats till värdelagen, en direkt relation till det sociala värde som produceras. Den kapitalistiska utvecklingen i sig själv, eftersom den nått denna nivå av klasskamp, förintar de ’objektiva’ förutsättningar för socialt utbyte. Proletariatet kan sålunda endast återskapa sig, inom denna nivå, genom en materiell vilja att återta i reella termer relationen till den sociala rikedom som kapitalet formellt har omdimensionerat.”

Eftersom den borgerliga pressen var tvungen att erkänna upprorets klassnatur, är det desto märkligare att en del av vänstern upplevde det nödvändigt att insistera på att upploppen handlade om ras. Living Marxism tyckte det var nödvändigt att reducera detta utbrott av klasshat till deras smala uppfattning om ett ”tyst raskrig”. Faktumet att den multietniska revolten som kom ur Los Angeles proletariat var en massiv explosion av klasskamp gick helt förbi Revolutionary Communist Party, men å andra sidan så existerar klasskamp inte för anhängare av Living Marxism, speciellt inte om det är något som tillåts komma i vägen för ”idéernas kamp”. RCP:s hållning till denna revolt och andra uttryck för klasskamp (som Poll Tax-kravallerna) är beviset att de har dragit sig tillbaka till ideologins sfär.

Socialist Workers Partys reaktion var mer traditionell. Trots att de åtminstone erkände klassnaturen i händelserna så brydde de sig inte om att analysera händelserna i sig, utan använde dem bara som bevis för att deras partilinje om ras och klass var korrekt. Alex Callinicos, till exempel, underordnade sina försök till en seriös analys av relationen mellan ”ras och klass” till den mer brådskande uppgiften att ge ett ganska lamt försvar av deras Anti Nazi League-strategi som uppenbarligen befinner sig i djup kris (9).

RCP och SWP är varandras spegelbilder. Vad vi i båda fallen såg var inte respons på kravallerna – inte ett försök att lära sig något från

klassens handlingar – utan endast ett försök att använda upproret som en ursäkt att basunera ut den redan på förhand fastslagna linjen. Så för RCP var upproret en ”raskravall” som påvisade det korrekta i deras idé om ett ”tyst raskrig”, medan det för SWP påvisar det rätta i deras ANL-strategi. För båda grupperna är betydelsen av vilket utbrott av klasskamp som helst till för att påvisa kapitalismens problem och nödvändigheten av deras partis existens. Poängen med dessa och andra trotskistiska grupperingar är att de redan vet vad revolutionen är och vilka former av organisering och vilka handlingar denna kräver; det är vad som hände i Ryssland 1917. De kan bara se på LA-revolten som ett bevis på att deras diagnos av kapitalismens sjukdomstillstånd och deras botemedel fortfarande är giltiga.

Men vi i den icke-leninistiska revolutionära vänstern borde vara aktsamma med att endast återupprepa vår linje att kravallerna var häftiga och att vi stödjer dem helhjärtat. Det är inte tillräckligt att endast stödja handlingarna. Vi borde försöka förstå dem och den utveckling de representerar.

Ras- och klassammansättning

Så till och med Newsweek, den amerikanska borgarklassens röst, erkände att det som hände var inte var ett ”rasupplopp” utan ett ”klassupplopp”. Men i identifieringen av händelserna som en klassrevolt behöver vi inte förneka att de hade ”rasmässiga” element. Kravallernas överväldigande betydelse fanns i den utsträckning som de rasliga uppdelningarna i den amerikanska arbetarklassen överskreds i själva revolten, men det är löjligt att säga att frågan om ras var frånvarande. Det fanns ”rasliga” incidenter, men vad vi måste göra är att se hur dessa element är ett uttryck för den underliggande klasskonflikten. Några ur folkmassan som initierade revolten vid korsningen Normandie och Florence gick vidare med att attackera en vit lastbilschaufför, Reginald Oliver Denny. Media låste sig vid misshandeln, och sände den i direktsändning för att bekräfta vita förortsrädsor om svarta i innerstan. Men hur representativ var den här incidenten? En analys av dödsfallen under upproret visar att den inte var representativ

(10). Fortfarande måste vi dock skärskåda hur klasskriget artikuleras på "rasmässiga" sätt.

Generellt i USA så har den härskande klassen alltid uppmuntrat och manipulerat rasism, från folkmordet på indianerna, genom slaveriet, till en fortsatt användning av etnicitet för att dela upp arbetsstyrkan. Den svarta arbetarklassens erfarenhet är i stor utsträckning att förlora arbeten till nya immigranter. De flesta grupper i det amerikanska samhället har vid sin ankomst varit i botten av arbetsmarknaden och sedan gradvis klättrat uppåt, medan de svarta ständigt blivit överhoppade. Rasismen som detta innebär har även fungerat dämpande på utvecklandet av klassmedvetande hos de vita arbetarna.

I LA specifikt utgör invånarna i South Central några av de mest exkluderade skikten av arbetarklassen. Kapitalets strategi inom dessa sektorer är repression som utförs av polisen – en klassfråga. Dock är Los Angeles polisen (LAPD) dominerad av vita medan deras offer mestadels är svarta och latinos (eller som den politiskt korrekta diskursen skulle benämna dem: färgade människor). Till skillnad från andra städer där den rasistiska uppdelningen mellan inkluderade och exkluderade suddas ut genom statens framgångsrika införlivande av svarta i polisstyrkan, så avslöjas i LA kapitalets rasistiska strategi av skiktning och segregering i varje möte mellan LAPD och befolkningen – en rasfråga.

Eftersom svarta och latinos i LA har blivit marginaliserade och förtryckta på grund av sin hudfärg, är det inte förvånande att de i sin explosion av klasshat mot sina förtryckare använder sig av hudfärg som en rasmässig genväg för att identifiera fienden, precis som den har använts mot dem. Så även om upproret hade varit ett "rasupplopp" hade det fortfarande varit ett klassupplopp. Det är också viktigt att erkänna den utsträckning i vilken deltagarna gick bortom rasmässiga stereotyper. Medan attackerna på polisen, det direkta beslagtagandet och attackerna på egendom sågs som rättmätiga och nödvändiga av nästan alla involverade, så finns det bevis på att våld mot individer som grundade sig på deras hudfärg inte var typiska för revolten eller hade något brett stöd (11). I sammanhanget av det rasistiska klassförtrycket i LA, hade det varit förvånande om det inte funnits rasmässiga

element i vissa av revoltens aspekter. Vad som är förvånande och glädjande var den överväldigande utsträckningen i vilka dessa aspekter inte fanns och den omfattningen i vilken rebellerna lyckades kringgå kapitalets rasistiska kontrollstrategier.

”Många människor anser att för att kunna sluta sig samman måste vi offra kvarteret.” (Will M, före detta gängmedlem, om förstörelsen av affärer, *International Herald Tribune*, 8 maj 1992)

En form som revolten antog var att systematiska angripa koreanska företag. Koreanerna befinner sig i fronten för konfrontationen mellan kapitalet och invånarna i centrala LA: de är kapitalets ansikte för dessa områden. Relationerna mellan det svarta samhället och koreanerna har kollapsat till följd av Harlins-incidenten och dess juridiska resultat. I ett bråk om en 1,79-dollar flaska med apelsinjuice blev Latasha Harlins, en 15-årig svart flicka, skjuten i bakhuvudet av en koreansk affärsägare – Soon Ja Du – som sedan kom undan med 500 dollar i böter och samhällstjänst. Medan den amerikanska staten packar sina Gulags med fattiga svarta som endast försöker överleva, så låter den en affärsidkare mörda deras barn. Trots att denna händelse väckte starka reaktioner hos de svarta i South Central, så kan inte deras attacker mot koreansk egendom reduceras till hämnden för en incident – de riktade sig mot hela handelssystemet. Upproret attackerade kapitalet i form av egendom, och inte vilken egendom som helst utan egendom för handel (institutioner för exploatering) och i de svarta och latinamerikanska områdena så ägs de flesta av dessa egendomar och denna handel av koreaner. Men trots att vi ska förstå denna förbittring mot koreaner som klassbaserad, är det ändå nödvändigt att sätta den i ett mer generellt sammanhang.

I LA började den svarta arbetarklassens position försämrats under slutet av 1970-talet när de tunga industrierna stängdes, där de i stora antal hade börjat anställas i slutet av 60-talet. Detta var en del av internationaliseringen av Los Angeles ekonomi, dess införande i Stilla-havs-regionens ackumulationscentrum som också involverade inströmnin-gen av främst japanskt kapital i de centrala affärskvarterens utveckling och utbyggnad, immigrationen av över en miljon latinamerikaner som tog de nya låglönejobben i tillverkningsindustrin som ersatte

de jobb som svarta hade haft och inströmningen av sydkoreaner till Los Angeles detaljandel. Samtidigt som latinos blev konkurrenter om jobb, kom koreanerna att representera kapitalet för de svarta.

Hur som helst är de rasmässiga uppdelningarna aldrig fullständiga. Inom den övergripande omstruktureringen flyttades Los Angeles svartas arbeten till andra delar av Stillahavsregionen som t.ex. Sydkorea. Kampviljan hos dessa sydkoreanska arbetare påvisar att den småborgarroll som koreanerna antar i LA bara är en del av ett större perspektiv i vilket klasskonflikten överskrider alla nationella och etniska splittringar när det globala finanskapitalet dansar runt och försöker fly men ändå alltid lyckas återskapa sin nemesis.

3. Klassammansättning och kapitalistisk omstrukturering

Den amerikanska arbetarklassen är uppdelad i avlönade och oavlönade, fabriksarbetare och kontorsarbetare, invandrad arbetskraft och arbetskraft med medborgarskap, de med försäkringar och de utan. Men arbetarklassen är även, vilket ofta är synonymt med dessa uppdelningar, etniskt splittrad. Dessa splittringar är verkliga uppdelningar vad gäller makt och framtidsutsikter. Vi kan inte bara släta över dem med en uppmaning till klassenighet eller fatalistiskt tro att tills klassen är enad bakom ett leninistiskt parti, eller ett liknande avantgarde, så är den inte kapabel att konfrontera kapitalet. I den amerikanska situationens sammanhang såväl som inom andra områden i den globala klasskonflikten är det nödvändigt att använda det dynamiska begreppet klassammansättning (12) snarare än ett statistiskt begrepp som sociala klasser. Revolten i South Central LA och de efterföljande aktionerna runtom i USA bevisade närvaron av ett antagonistiskt proletärt subjekt inom den amerikanska kapitalismen. Denna närvaro har varit dold av en dubbel process. Å ena sidan så har en anseelig del av de amerikanska arbetarna fått sin medvetenhet att vara proletär (alltså att befinna sig i en antagonism med kapitalet) fördunklad i och med idén att alla kan vara en del av "medelklassen" brett ut sig. (13) Å andra sidan, för en anseelig minoritet, kanske en fjärde-

del av befolkningen, så har deras omformning till marginaliserade subproletärer inneburit ett avskärmande från tanken om att de skulle vara en del av samhället, genom att de stämplas som "underklass". (14) Den materiella basen för den här typen av sociologiska kategoriseringar är att, å ena sidan, så finns den utökade tillgången till "lyxkonsumtion" för ett specifikt "högre" skikt, medan å andra sidan så finns inga möjligheter till konsumtion utöver "existensminimum" för de lägre skikten dömda till arbetslöshet eller dåligt betalt deltidsarbete och oregelbundet arbete (15). Denna strategi medför risker för kapitalet. Det inkluderade "högre" skiktet hålls generellt kvar i leden genom de ekonomiska relationernas råa styrka, som fördubblas av rädslan för att falla ner i det exkluderade skiktet. Men de exkluderade, för vilka den amerikanska drömmen avslöjat sig som en mardröm, hålls enbart nere genom polisrepression. I denna repression så har "kriget mot droger" fått vara en täckmantel för åtgärder som alltmer motsäger de "medborgerliga rättigheterna" som det borgerliga samhället, i synnerhet USA, har stoltserat med att det fört till världen.

En del av det amerikanska kapitalets reaktion på Watts och andra revolter under 60-talet var att ge med sig. Kapitalet mutade de delar av den revolterande arbetarklassen vars behov tidigare inte tillgodosetts med pengar och försökte behålla de sociala spänningarna inom ramarna för kapitalistisk kontroll (16). Men detta fortsatte inte in på 80-talet. Till exempel så sänktes de federala bidragen till fattiga innerstadsområden från 47,2 miljarder dollar 1980 till 21,7 miljarder dollar 1992. Detta mönster kan ses globalt i responsen på de proletära offensiverna under 60- och 70-talet: att först öppna upp och tillåta lönehöjningar, ökade välfärdsutgifter (alltså att möta proletariatets sociala behov). Sedan, när kapitalet ordnat sina styrkor, startar den andra fasen: ackumulationen omstruktureras på en ny grund och arbetarklassens militans och styrkepositioner angrips genom att skapa arbetslöshet.

I USA var denna strategi ytligt sett mer framgångsrik än i Europa. Den amerikanska borgarklassen lyckades stoppa de generella löneökningarna genom att selektivt tillåta vissa skikt inom arbetarklassen att behålla eller till och med utöka sin levnadsstandard medan andra fick den mycket försämrade. Särskilt en del av befolkningen,

invånarna i innerstadsområdena som till största delen är svarta och latinos, kom i skottgluggen för denna strategi. Den årliga medelinkomsten för high school-utbildade svarta sjönk med 44 % mellan 1973 och 1990. Det har genomförts stora nedskärningar i sociala program och en massiv avsaknad av nyinvestering. Genom upproret så har den amerikanska arbetarklassen visat att kapitalets framgångar med att isolera och köra över denna sektor har varit tillfälliga.

Återframträdandet av ett aktivt proletärt subjekt visar på betydelsen av att, i betraktandet av kapitalets strategier, inte glömma att dess omstrukturering är ett svar på arbetarklassens makt. Arbetarklassen är inte bara ett objekt inom kapitalets process. Den är ett subjekt (eller en mångfald av subjekt) och den politiska klassammansättningen som nåddes av proletariatet under 60-talet underminerade denna kapitalets process. Kapitalets omstrukturering var en attack på denna klassammansättning. Ett försök att omvandla tillbaka subjektet till ett objekt, till arbetskraft (17).

Den kapitalistiska omstruktureringen försökte att skapa uppdelningar och hierarkier i klasssubjektet, som självt strävade efter enighet (en enighet som respekterade mångfald). Den flyttade produktionen till andra delar av världen (vilket, precis som i Korea, ledde till att den också exponerade klasskampen). Den försökte bryta "massarbetarens" styrka genom att bryta upp arbetsstyrkan i fabrikerna i lag och genom att sprida ut fabriken till små företag. Omstruktureringen har också förvandlat många lönearbetare till självanställda för att få folk att omfamna och bli en del av kapitalets ordning. I USA var fragmenteringen också etnisk. Svarta fabriksarbetare har varit en drivande kraft i arbetarklassens militans vilket har noterats av C.L.R James och andra. För ett stort antal svarta och andra så har denna nya plan involverat deras degradering till fattigdomsnivåer liknande de i tredje världen (18). Men som Negri lägger fram det; "marginalisering är så långt kapitalet kan gå i exkluderandet av folk från produktionens cykler. Total avskärmning är omöjligt. Isolering inom produktionens kretslopp är det mesta som kapitalets handling genom omstrukturering kan åstadkomma" (19).

Samtidigt som vi erkänner makten i kapitalets omstruktureringar är det nödvändigt att understryka den grundläggande rollen arbetarklassens kamper spelar, nämligen som motorn i kapitalets utveckling. Kapitalet angriper en specifik nivå i den politiska klassammansättningen och en ny nivå skapas. Men detta bildar inte den perfekt tyglade arbetarklassen, utan utgör endast en tillfällig omformning av klassen utifrån den tidigare klassammansättningen.

Den kapitalistiska omstruktureringen har i Los Angeles tagit form genom Los Angeles integrering i Stilla Havsregionens ackumulationsspol. Metallarbete och industriellt transportarbete, som svarta precis började komma in i som en följd av den boom som skedde i slutet av 60-talet och början av 70-talet, har lämnat staden medan ungefär en miljon latino-emigranter har anlänt och tar jobb i låglönetillverknin-gen och den arbetsintensiva tjänstesektorn. Effekten på Los Angeles svarta områden har inte varit ensidig.. Medan ett ansenligt skikt har uppnått en högre status genom kontorsarbete i den offentliga sektorn så har majoriteten som var anställd i den privata sektorn och dess traditionella arbetarklassyrken blivit arbetslösa. Det är arbetarklassens ungdomar som farit värst, med en arbetslöshet på 45 % i South Central.

Men omformandet av Los Angeles arbetarklass har inte helt och hållet varit en seger för den kapitalistiska omstruktureringen. Kapitalet vill att denna del av samhället ska fungera. Det önskar att dess successiva underminering av välfärdssystemet ska tvinga "underklassen" att söka jobb. Vilket jobb som helst. Var som helst. Men istället överlever många av invånarna på social- och barnbidrag (20) vilket påtvingar kostnaden för arbetskraftens reproduktion (21) på staten. Detta är speciellt problematiskt när arbetskraften som produceras är bångstyrig. Nuvarande konsensusen hos borgerliga tyckare är att problemet består i "familjens, och dess värderingars, förfall": Kapitalet måste därför återinföra en modell som grundar sig i familjen som grund för arbetsdisciplin och en form för reproduktion, alltså att tvinga proletärerna att själva ta på sig kostnaden för reproduktionen (22).

4. En anteckning om arkitektur och postmodernisterna

Los Angeles är som alla vet "framtidens stad": På trettio-talet så segrade företagsintressets framåtblickande visioner och Los Angeles spårvagnar (en av den bästa offentliga kollektivtrafiken i USA) togs bort och motorvägar följde i dess ställe. Det var i Los Angeles som Adorno och Horkheimer först målade upp sin melankoliska bild av medvetandet som underordnande sig kapitalismen och det var här som Marcuse sedan förklarade människan "Endimensionell". På senaste tiden så har Los Angeles blivit inspiration för trendig postteori. Baudrillard, Derrida och andra postmoderna post-strukturalistiska avskum har alla besökt och uppträtt i staden. Baudrillard hittade även här sin "uppnådda utopi" (23).

Dessa "postmoderna" lovsjungare av kapitalismen älskar Los Angeles arkitektur, dess ändlösa motorvägar och den nybebyggda stadskärnan. De skriver eloger till de sublimes ytorna i Bonaventurahotellet, som kostar 200 dollar per natt, men missar förintelsen av et offentliga utrymmet utanför. Fastän postmodernisterna gladeligen använder en term från arkitekturen för att omfatta hela samhället, ja till och med till att omfatta en hel epok, så går deras analys av arkitekturen inte ens en millimeter under ytan. De "postmoderna" byggnaderna i Los Angeles har byggts genom en inströmning av främst japanskt kapital i staden. Endast Tokyo är idag större än LA som finansiellt centrum för Stilla havsregionen. Men ombyggnationen har skett på bekostnad av invånarna i innerstaden. Tom Bradley, en före detta snut och borgmästare sedan 1975, har varit den perfekta svarta galjonsfiguren för kapitalets omstrukturering av LA. Han har stöttat en massiv upprustning av Los Angeles centrala delar som har skett exklusivt till förmån för företagandet. År 1987, på önskemål av The Central City East Association of Businesses, gav han order om rivningen av de hemlösas provisoriska trottoarläger. Det uppskattas att det finns 50 000 hemlösa i LA och att 10 000 av dem är barn. I andra delar av staden så har planeringen involverat rivningen av människors hem och förstörelsen av arbetarklassens arbetstillfällen för att bana väg för utbyggnad av

företag bekostat av Stilla havsregionens kapital, alltså det internationella kapitalets belägring av arbetarklassens Los Angeles.

Men postmodernisterna hade inte ens behövt titta på denna rörelse bakom kulisserna, eftersom utbyggnadens våldsamma natur är synlig bara genom att titta på bebyggelsen i sig. Arkitekturen i Los Angeles karakteriseras av militarisering. Stadsplanering i Los Angeles är väsentligen en polisiär fråga. En överväldigande aspekt i Los Angeles närmiljö är närvaron av säkerhetsbarriärer och övervakningsteknologi, alltså polismaktens inflytande över stadens ytor. Offentliga byggnader som innerstadens köpcentrum och bibliotek är byggda som fort, omgärdade av enorma staket och täckta med bevakningskameror.

I Los Angeles, "på postmodernitetens dåliga sida, kan man observera en tendens utan motstycke någon annanstans i att sammanföra stadsplanering, arkitektur och polisapparaten till en enda omfattande säkerhetsansträngning" (24). Precis som Haussman ritade om Paris efter revolutionerna 1848, och byggde öppna boulevarder för att ge militären möjligheten till oskydd eldgivning, så har Los Angeles arkitekter och stadsplanerare gjort om LA efter Wattsrevolten. De offentliga utrymmena har stängts ner. Man försöker döda gatulivet och på så sätt döda folksamlingen. En sådan strategi är inte unik för Los Angeles, men här har den nått absurda nivåer; polisen är så desperat att "döda folksamlingen" att de har genomfört den makalösa åtgärden att döda den offentliga toaletten (25). Runt kontorens nybyggnationer så har "offentliga" konstnärsdesignade byggnader och konstruerade "mikroparker" byggts in i parkeringsplatsstrukturen för att tillåta kontorsarbetarna att röra sig från bilen till kontoret eller till affären utan att utsättas för gatans faror. De offentliga utrymmen som återstår är militariserade, från de "hemlös-säkra" bänkarna på busshållplatserna till den automatiska bevattningen i parkerna till för att förhindra att människor sover där. Vita medelklassområden är omgärdade av murar och bevakas av privata vaktbolag. Under kravallerna så flydde de boende i dessa enklaver eller så beväpnade de sig i nervös väntan.

Vi ser alltså att i USA, och specifikt i LA, så är arkitektur inte endast en fråga om estetik. Den används tillsammans med polisen för att separera de inkluderade och de exkluderade skikten i det kapitalis-

tiska samhället. Men detta fenomen är inte alls unikt för USA. Runtom i de avancerade kapitalistiska länderna ser vi ansträngningar till upprustning av de områden i städerna som varit platser för strider. I Paris till exempel så har vi sett hur Pompidoucentret har byggts i "kulturens" namn ovanpå det gamla arbetarklassområdet som en hyllning till segern över 68-rörelsen (26). Här i England så har hela Londons Docklands tagits över av ett privat utvecklingsföretag för upprustning. Ett tag så växte yuppielägenheter med löjliga priser upp som svampar ur marken och de invånare som bott länge i området kände sig plötsligt belägrade i sina hem av arméer av privata säkerhetsvakter. Dock såg vi hur det slutade... I Tyskland så har de områden som tidigare marginaliserades av Muren, som Kreuzberg eller Potsdamer Platz, blivit till slagfält över vems behov det nya Berlin ska tillfredsställa.

Dessa anmärkningar och kritik av "postmodernitetens dåliga sida" kan, om den misslyckas med att se antagonismen mot processen och tillåter sig att bli infångade av kapitalets dialektik, bli en dystopisk spegelbild av postmodernisternas hyllningskörer. Det finns ingen anledning till pessimism. Vad upproret visade var att kapitalet inte dödat folksamlingen. Det kämpas fortfarande om ytor. Precis som Haussmans planer inte stoppade Pariskommunen, så stoppade Los Angeles upprustning och ombyggnation inte revolten 1992.

5. Gängen

Vi kan inte förneka gängens roll i upproret (27). Kravallernas systematiska natur har en direkt länk till deras deltagande och viktigast av allt vapenvilan i sina interna strider som de kallade till innan upproret. Gängmedlemmarna tog ofta ledningen, och resten av proletariatet följde efter. Gängens militans, och deras hat mot polisen, närs ur den makalösa repressionen ungdomen i South Central har upplevt: en nivå av statlig repression i samma skala som möter rebellisk ursprungsbefolkning av de koloniala makterna, som den palestinierna lider av i de ockuperade områdena. LAPD har iscensatt massiva operationer där de gripit, registrerat och till och med mördat många av South Centrals unga, förklätt till kamp mot våldsamma gäng och cracket.

Som Mike Davis skriver 1988: "Den nutida gänggrädsan har blivit en uppdiaktad klassrelation, en terräng av pseudokunskap och fantastiska projektioner, en talisman" (29). "Gängshotet" har använts som en ursäkt för att kriminalisera ungdomen i South Central LA (30). Vi ska inte förneka att problem som användning av crack och våld mellan gäng existerar, men vi måste se att detta egentligen är arbetarklassens våld mot sig själv, ett sorgligt exempel på när aggression som kommer ur en position av frustrerade behov blir intern. Denna situation har blivit tolkad som ett "laglöst hot" för att rättfärdiga mer repression och förtryck, det vill säga samma saker som skapade situationen från första början. För att förstå de nuvarande gängkrigen och gängens roll i revolten så måste vi titta på gängfenomenets historia.

I Los Angeles uppstod de svarta gatugängen under det sena 1940-talet, främst som ett svar på vita rasistattacker i skolor och på gatan. När Nation of Islam och andra svarta nationalistgrupper bildades under det sena 50-talet så inringade Polismästare Parker på LAPD de båda fenomenen som ett kombinerat svart hot. Det var en självuppfyllande profetia eftersom repressionen som lanserades mot gängen och de svarta militanterna hade som effekt att den radikaliserade gängen. Denna politisering nådde sin kulmen i och med Watts-revolten, där, precis som 1992, gängmedlemmarna inledde en vapenvila och bidrog till den svarta arbetarklassens framgångar i att hålla borta polisen i fyra dagar. Vapenvilan som slöts i revoltens hetta varade nästan under resten av 60-talet. Många gängmedlemmar gick med i Svarta Pantrarna eller bildade andra radikala politiska grupperingar. Det fanns en generell känsla att gängen hade "gått med i revolutionen".

Repressionen mot rörelsen omfattade FBI:s COINTELPRO-program (31) och LAPD:s egna så kallade röda trupp. Pantrarna sköts ner på gatan eller på universitetsområdena både direkt av polisen och av deras agenter. Deras högkvarter i Los Angeles belägrades av LAPD:s insatsstyrka och osämja såddes i deras led. Fastän Pantrarnas politik hade brister så var de ändå ett organiskt uttryck för det svarta proletariats erfarenheter av den amerikanska kapitalismen. Den systematiska formen av repressionen de utsattes för visade hur farliga de uppfattades vara.

Även LA Times erkände (32) att gängens återuppblossande i Los Angeles under det tidiga 70-talet var en direkt konsekvens av decimeringen av de mer politiska uttrycken för den svarta frustrationen. En ny aspekt av detta fenomen var den ofantliga spridningen av Crips bas (sets) vilket fick de andra gängen att federera sig som Bloods. Som Davis skriver; ”detta var inte endast ett återuppvaknande för gängen, utan även en radikal ändring av svart gängkultur. Crips ärvde även motsträvt Svarta Pantrarnas aura av oräddhet och överförde det väpnande avant-gardets ideologi (som de delade med deras plattform). Men alldeles för ofta kom Crips livsstil (Crippin’) att representera en eskalering av våld inom gettot till Clockwork Orange-nivåer (mord som en statussymbol och så vidare) ... [Crips] åstadkom en ’management revolution’ i gängens organisation. Om de började som ett tonårssubstitut för de fallna Pantrarna, utvecklades de under 1970-talet till en hybrid mellan tonårskult och halvmaffia” (33).

Gängen, trots sin mordiska mutation till halvmaffian Crips och Bloods, har varit ett uttryck för behovet av politisk organisering vilket indikeras vid de få tillfällen då de har gjort politiska interventioner. I två viktiga situationer, Monraviaakravallerna 1972 och Los Angeles skolbusskris 1977-79, så intervenerade Crips till stöd för de svarta områdena. Dessa gäng, som ett uttryck för proletariatet, är inte i det falska medvetandets grepp som får de att tro att allt som är viktigt i livet är guldkedjor och våld. Alltid när de tillåtits en chans att tala, som till exempel i december 1972 i början av gängens förvandling till de ultravåldsamma Crips och Bloods, så har de kommit med tydliga politiska krav (34). Alltid när de fått en chans att uttrycka sig själva så har liknande krav framförts. LAPD gör allt som står i deras makt för att förhindra att gängen får en röst genom att fortsätta sitt krig mot dem.

Dock, om gängen har försökt att vädja till människors sympati, har de inte gjort sig själva en tjänst genom att sälja crack. Hur som helst, om vi tittar närmare på detta så ser vi att massstillströmningen till denna handel har påtvingats dem av kapitalet. Unga svarta strömmade till drogernas alternativa ekonomi när traditionella arbeten förintades. Vad vi har att göra med är materiella påtryckningar.

För en ung proletär i South Central är det enda rationella ekonomiska valet att sälja droger. Medan internationaliseringen av Los Angeles ekonomi har betytt förluster för den svarta arbetarklassen, så har Crips och Bloods lyckats att återinföra sig själva i den internationella handelns cykler. Medan den internationella handeln med legala varor dikterade att Los Angeles svarta kunde offras så fann en annan gren dem i högsta grad användbara. Södra Kalifornien har tagit över efter Florida som den huvudsakliga ingångsvägen för kokain i USA. När kokainhandeln i början av 80-talet fann att marknaden för deras produkt var mättad, med prisfall och hotade profiler, så utvecklade de nya produkter, precis som vilket multinationellt företag som helst skulle ha gjort. Den huvudsakliga varan var crack, "den fattiges kokain".

Unga proletärer deltar i denna handel eftersom det är det arbetet som erbjuds. Det är inte de, utan kapitalet, som reducerar livet till överlevnad/arbete. Vi kan därför se att sälja crack är på ett sätt ännu en önskad aktivitet, som att tillverka vapen eller cigaretter, som proletariatet är tvingade att delta i (35). Men det finns en viktig skillnad. Inom de flesta yrken så kan proletariatet organisera sig direkt inom och mot kapitalet, medan gängen som handlar med knark inte konfronterar kapitalet som arbetskraft. Gängen konfronterar inte verksamhetens kapital. De konfronterar den repressiva armen av det generaliserade kapitalet: staten. Faktum är att, i den utsträckning som gängen deltar i kokainhandeln och därmed i den internationella kapitalets cykler, är det gängen som är de kapitalistiska företagen. Detta är ett problem. Drive-by beskjutningen och de dödliga krigen om områden som de svarta gängen engagerar sig i är proletariatet som dödar sig självt för kapitalet.

Det är nödvändigt att se detta mordiska gangbang-fenomen (36), som för tillfället har upphört, inte beror på vad de borgerliga medierna säger att det beror på – ett resultat av "familjevärderingarnas" sammanbrott och förlusten av de hämmande influenserna från medelklassen sedan de flyttade ut till förorterna – utan är istället resultatet av: 1.) Den ekonomiska kapitalistiska omstruktureringen (att den bytt ut traditionella industrier med droger) och 2.) Det aktiva förintandet av politiska former för självorganisering genom statlig re-

pression. Lösningen på problemet med de mordiska crackkrigen är återfinnandet av politisk självaktivitet av den typ som sågs i revolten. Lösningen på våld mellan proletärer är proletärt våld.

Den okuvliga naturen i gängfenomenet visar på det pressande behovet av organisering hos det unga proletariatet i LA. Ett tag, under 60-talet, antog det en självmedveten politisk form. När denna manifesterade politiska form av organisering slogs ner med repression kom gängen tillbaka stort och påvisade att de uttryckte ett reellt och pressande behov. Vad vi har sett i och efter upproret är en ny politisering av gängkulturen: de förtryckas återkomst.

Översättning: Pelle Stein, Kolla

Noter:

1. Mike Davids, "In LA, Burning All Illusions", The Nation, 1 juni 1992. Davis har också producerat djupgående (bottom up) skildringar om utvecklingen av Los Angeles arbetarklass och USA generellt som framhäver klasskampens aktiva roll i att forma det amerikanska samhället. Hans verk, speciellt City of Quartz, har varit en huvudsaklig källa för den här artikeln.

2. En artikel på första sidan av San Francisco Examiner, 24 mars 1991 varnade "Vi är glada att det har regnat och är kallt här eftersom Änglarnas stad, chockad över polisens misshandel av Rodney King, kommer att explodera." Det visade sig att explosionen skulle hållas tillbaka tills juryns utslag, men när den väl kom visade sig väntan vara värd den. Man måste även förneka det som vissa mer konspiratoriskt lagda kamrater hävdar: att myndigheterna skapade ett friande (av poliserna, övers. anmärkning) för att provocera fram upproret. Det finns inget behov att försöka se kapitalets logik i en explosion av proletär logik.

3. Newsweek, 11 maj 1992

4. Davis artikel i The Nation, 1 juni 1992.

5. Newsweek, 11 maj 1992, sid 15. I organiseringen och cirkuleringen av kamperna spelade gängen en betydande roll. Vi kommer att titta närmare på detta senare i artikeln.

6. Guy Debord, "Den spektakulära varuekonomins nedgång och fall", från l'Internationale situationniste, nr 10, Paris, mars 1966.

7. Newsweek, 11 maj 1992, sid 16.

8. Antonio Negri, "Crises of the Planner-State: Communism and Revolutionary Organisation", i *Revolution Retrieved*, sid 146.

9. Alex Callinicos, "Race and Class", i *International Socialism* nr 55.

10. Det filmmaterial som visat hur vita våldsamta attackerades av folkmassor hade väldigt lite att göra med hur folk faktiskt dog. En person dog säkert på detta vis, kanske två eller tre vilket är mer osäkert. De flesta vita dog dock i bränderna, i överdrivet käbbel och i missriktade hjältedåd. I en kravall som hävdas skulle ha uttryckt svartas ilska mot vita, så dog många fler svarta och nästan uteslutande i svarta områden. *International Herald Tribune*, 12 april 1992.

11. Vilket bevisades i de fall där skadade vita hjälptes och skyddades av svarta.

12. Klassammansättning används här i en dubbel benämning som täcker både den objektiva och tekniska strukturen hos arbetskraften och den subjektiva sidan av behov och begär hos arbetarklassen. Detta användande av termen härstammar från den autonoma marxistiska traditionen. Centrala teoretiska texter kan hittas i *Revolution Retrieved* och andra publikationer av Red Notes, också Sergio Bolognas "Class Composition and the Theory of the Party at the Origin of the Workers Councils Movement". Ett praktiskt exempel på "militant undersökning" av klassammansättning genomförd av några tyska kamrater finns tillgänglig i pamfletten "Class Struggle in a German Town".

13. Detta är inte rent, eller huvudsakligen, en ideologisk process. Den "konservativa revolutionen", som varit den kapitalistiska strukturerings ideologiska sida, involverar mobiliseringen av en stor sektor av arbetarklassen med den sanna medelklassen. Det amerikanska kapitalets framgång är att skära ner i lönerna har huvudsakligen inte påverkat denna sektor fast i den nuvarande krisen så börjar den också känna piskan. Detta har betytt att den exkluderade sektorn har lidit oerhört. Den uppfattade nödvändigheten att piska dem mot att tilltalas av "medelklassen" är nu accepterat av både kandidaterna som tävlar inför 1992 års presidentval. Hur som helst måste vi sätta kapitalets förmåga att befästa en konsensus runt värderingarna för en "ideologisk medelklass" i USA i sammanhanget av politisk massröstsvägran hos hälften av befolkningen vilket inkluderar en majoritet av arbetarklassen.

14. Fastän definitionen "underklass" ofta används som synonym för svarta så faller många medlemmar av andra etniciteter också in i denna kategori och de svarta själva, i Los Angeles och runtom i USA, har en ny "medelklass" tillsammans med en stor men minskande del anställda i traditionella blåstallsarbeten.

15. Men både de inkluderade och de exkluderade skikten, de med expanderad och

de med baskonsumtion, är fortfarande proletärer. Varför? Eftersom proletariatets fattigdom inte kan lindras genom tillgången till lyxvaror. Att vara proletär innebär att vara utarmad i benämningen att inte ha någon förmåga att kontrollera sitt liv utom i valet på vilket sätt man ska underordna sig kapitalet, den främmande kraft som kontrollerar produktionsmedlen och existensmedlen. Skillnaden mellan skikten är alltså att medan fattigdomen i det inkluderade skiktet är materiellt berikad, så har de exkluderades fattigdom blivit intensifierad genom att de flyttas bort från tillgången till den sociala rikedom.

16. Det är viktigt att inte se dessa eftergifter från kapitalet som "köpandet av missnöje". Mycket av pengarna som flödade in i innerstäderna efter 60-talets uppror användes för att bekosta radikala initiativ.

17. "Detta är inom den materiella produktionen, i den verkliga samhälleliga livsprocessen – ty detta är produktionsprocessen – precis samma förhållande som på det ideologiska området uppträder i religionen, subjektets förvandling till objekt och tvärtom". Karl Marx, Den omedelbara produktionsprocessens resultat (1864).

18. Självklart så dessa berövanden (deprivation) inom den amerikanska kapitalismen varken undantaget vita eller faller oproportionerligt enbart på de svarta. Även på toppen av efterkrigsboomen så var det många som inte fick en del av den "amerikanska drömmen", men däremot där när de revolterade så kunde kapitalet svara genom att försöka ge dem pengar eller jobb. Under denna period av kapitalistisk kris så kommer det inte vara möjligt att svara på deras krav på ett sådant sätt.

19. Antonio Negri, "Archeology and Project: The Mass Worker and the Social Worker" i *Revolution Retrieved*, s. 215.

20. "Aid to Families with dependent children" (övers anmärkning).

21. Med tanke på att vi tycke rom att teoretisera välfärdsutgifter som en funktion av arbetarklassens styrka så måste vi även poängtera ut varför det finns en tvetydig inställning, om inte antipati, gentemot välfärd hos många av South Centrals invånare. Denna ambivalens kan spåras till det faktum att trots att staten är oförmögen att helt och hållet återta detta område som vanns av proletariatet i termer av sociala utgifter, så har den lyckats att omorganisera denna välfärd i kapitalets intresse.

22. Kapitalets resonemang visades i en fullständig form i en News week-artikel som kom ut den 18 maj efter upproret. I artikeln, som hette "Visst kommer något att fungera: arbete", argumenterar Mickey Kaus för att "underklassens" problem är att rörligheten uppåt har tagit bort "de bra arbetarna" så att resten nu "är isolerade och befriade från de hämningar som den svarta medelklassen har påfört dem. Utan arbete

och förebilder så drevs, de som är kvar i gettot, bort från arbetsmarknaden.” Men detta, argumenterar bourgeoisien, är endast möjligt eftersom välfärden ”tillät underklassen att formas. Utan välfärd så skulle, de som blivit kvarlämnade i gettot blivit tvungna att flytta dit arbeten finns. Utan välfärd så skulle det bli svårt för ensamstående mammor att överleva utan att forma arbetande familjer.” Så det uppenbara svaret är att byta ut välfärden med erbjudandet om statliga lågbetalda job. ”Ensamstående mammor (och alla andra) som behöver pengar skulle inte få en check. De skulle få en plats på ett statligt arbete. Om de dyker upp och arbetar så får de betalt för sitt arbete.” Resultatet: ”En verkligt naturlig [!] sporre att forma familjer med två föräldrar skulle återskapas. Men även barn med ensamstående mammor skulle växa upp i hem som strukturerats av arbetets rytm och disciplin.”

23. Baudrillard, *America*, s. 75.

24. Mike Davis, *City of Quartz*, s. 224.

25. Efter att de upptäckt ett förhållande mellan offentliga toaletter, folksamlingar och brott så har LAPD stoppat nya toaletter från att byggas och stängt ner de som redan fanns. Los Angeles har idag den minsta mängd offentliga toaletter i förhållande till antal invånare bland alla städer i västvärlden.

26. Postmodernisterna och poststrukturalisterna tycker om att presentera sig själva som arvtagarna till 68-rörelsen. I verkligheten, i den utsträckning som de relaterar till rörelsens idéer, så är de gamar som äter på resterna av dessa radikala teorier och stöter upp den i former som inte hotar kapitalets överlevnad. De är arvtagarna till rörelsens besegring.

27. Och enna roll ignoreras sannerligen av repressionen. I FBI:s regi så har den amerikanska statens styrkor förenats för hämnd på de som varit ansvariga, alltså proletariatet. ”En särskild ’Vi tipsar’-telefonlinje erbjuder människor att tjalla på gran-nar och bekanta som misstänks för plundring. LAPD:s elit, Metro Squad-enheter under-stödda av National Guard, sökte igenom hyreshusen för att leta efter stulna varor, medan gränspatruller från så långt bort som Texas stryker omkring på gatorna” (Mike Davis, 1 juni, *Nation*-artikel). Immigrationsverket används summariskt för att deport-era ”illegala” som deltog i upproret. Idén bakom genomsökningsoperationerna är att terrorisera hela befolkningen i South Central för deras deltagande i revolten. Men de vill också komma åt grupperna som tog ledningen, precis som FBI-agenten sa i TV; de vet vilka som var skyldiga till de flesta attackerna på egendom, gatugången, och det är detta skikt de försöker sikta in sig på.

28. Gängen var verkligen utrustade för att stödja upproret. Gängens allmänna

demonologi (popular demonology) bestod i att varje gängmedlem skulle bära en uzi i varje hand. Trots att detta säkerligen är en överdrift och används av LAPD för att rättfärdiga deras innehav och användande av de mest sofistikerade vapnen och mer utrustning än som finns tillgänglig för någon annan polisstyrka någonstans (LA har till exempel mer intensiv och sofistikerad helikopterövervakning än Belfast!), så tillhör gängen inte desto mindre en av de mest tungt beväpnade delarna av det amerikanska proletariatet. Det är således intressant att notera att trots gängens vapenarsenal som tillskansades genom deras systematiska expropriation av vapenaffärer så höl de tillbaka från att döda polisen. Som International Herald Tribune (92-04-12) skriver; "polisen dödade nio kravalldeltagare, men kravalldeltagarna dödade inga poliser." Ett taktiskt beslut kanske? Nästa gång...

29. I "Civil Liberties: Between the Hammer and the Rock", New Left Review 170, s. 39.

30. Kriget mot gängen är ett annat exempel på korsningen mellan etnicitet och klass. Även om gängrädseln och repressionen denna berättigar i stort kan ses som repressionen av South Centrals unga proletariat, så tar den i Los Angeles sammanhang naturligtvis en rasistisk form, som när polisens anti-gängoperationer tenderar att kriminalisera svarta ungdomar utan hänsyn till deras klassposition.

31. Counterintelligence Program, en massiv FBI-operation mot inländsk subversion som använder sig av alla krigstidstekniker av kontraspionage så som infiltration, misskreditering, manipulation.

32. Los Angeles Times, 23 juli 1972, citerat av Davis, City of Quartz s. 298.

33. Mike Davis, City of Quartz, s. 299-300.

34. "Konferensen för mänskliga relationer" gav, mot polisens inrådan, 60 svarta gängledare en plattform att uttrycka sitt missnöje. Till de officiella representanternas, som var närvarande, förvåning så drog de "galna hundarna" upp en värtalig och sammanhängande skiss för krav: arbete, tak över huvudet, bättre bostadsförhållanden, bättre skolor, fritidsanläggningar och gräsrotskontroll över lokala institutioner." Davis, City of Quartz, s. 300.

35. Självklart så innebär knarkhandeln för den svarta ungdomen i LA, i motsats till CIA, förhöjda utgifter; risken att bli dödad av polisen eller av en rivaliserande grupp.

36. Termen syftar på gängintern blodsutgjutelse (blood-letting).

Yves Coleman: **Dansar med vargar (2006)**

Att "dansa med vargarna" betyder på fransk förortsslang att provocera polisen, få dem att springa och självklart lyckas fly utan att bli arresterad. Den olyckliga verkligheten är mycket mindre romantisk. Detta uppror är mer en indikator på desperationen hos den franska ungdomen, av olika nationella ursprung, än början på en ny politisk rörelse.

Den stora piskan...

Som ett resultat av upploppen har 4770 personer blivit arresterade. Regeringen försökte till en början övertala media att "upprorsmakarna" främst var utlänningar, men nu vi vet att det var en lögn. 90% hade franskt medborgarskap, även om 60% var barn till invandrare (som själva kan ha franskt medborgarskap efter ett antal år i Frankrike). Hälften av de arresterade hade inte fyllt 18 år och domstolarna kom med stränga domar. 422 vuxna har redan fått fängelsestraff, från två månader upp till fyra år, och 577 minderåriga har blivit hänvisade till barndomstol (118 har blivit satta i stängda ungdomsanstalter). För att bättre kunna kontrollera situationen återopade regeringen en lag från 1955, från Frankrikes koloniala krig i Algeriet, som tillåter städer att införa utgångsförbud och andra befogenheter i nödsituationer. Detta exceptionella "undantagstillstånd" som bara skulle hålla på 12 dagar,

har sedan förlängts av parlamentet till 3 månader och kan komma att användas när som helst.

När väl upploppen var över annonserade regeringen en rad represiva åtgärder:

- mot "låtsasäktenskap": som med andra ord gör det svårare för en utlänning att gifta sig med en fransk man eller kvinna.

- mot polygami: eftersom delar av högern har anklagat fransk-afrikanska ungdomar från polygamiska familjer för att ha haft en ledande roll i upploppen så kommer regeringen vara hårdare mot de som praktiserar polygami i Frankrike (siffrorna varierar från 10 000 till 30 000 afrikanska familjer, men det är omöjligt att ha seriösa uppgifter).

- mot utländska studenter (fler kriterier kommer vara nödvändiga för att få ett studentvisum).

- mot illegala arbetare (fler kommer att utvisas under 2006 än 2005).

- mot de "upprorsmakare" som blivit arresterade och saknade ett franskt medborgarskap (men förhoppningsvis förstod inrikesministern efteråt att det inte var enkelt att lagligt utvisa dem).

... och moroten

Efter att ha använt den stora piskan har regeringen gett flera löften: alla arbetslösa kommer att bli intervjuade på arbetsförmedlingarna under de närmaste tre månaderna; 20 000 korttidskontrakt, speciellt utformade för unga under 25 år, kommer att vara reserverade för de fattigaste områdena (ett liknande projekt uppfanns av vänstern 1997, för att bistå med billig arbetskraft för kommuner och NGO:s, som sedan ställdes in 2002 när högern tog makten); 5000 pedagogiska assistenter kommer att anställas i de mest "känsliga" områdena (dessa jobb blev också inställda för tre år sedan); antalet elevstipendier kommer att tredubblas och mer pengar kommer ges till lokala organisationer som till exempel hjälper de unga med gratis utbildningshjälp, dans, sport eller musiklektioner (regeringen hade dramatiskt minskat deras finansiering). Regeringen har även bestämt att låta chefer anställa lärlingar vid 14 års ålder istället för 16, vilket är ett stort steg bakåt för

arbetarklassens ungdomar och som endast kommer drabba de fattiga familjernas barn (68% av eleverna är redan nu inriktade på tekniska utbildningar vid 15 års ålder). Denna åtgärd är till för att förstöra "unique college" (allmän skola för alla elever under 15), hindra de från att få bättre allmänbildning och kvalifikationer och självklart stoppa de från att plugga vidare på högskolan. Och det kommer att vara möjligt för cheferna att anställa tonåringar för mycket mindre än minimilönen (50 eller 70% mindre). Men låt oss gå tillbaka till gnistan som satte slätten i brand.

Omedelbara orsaker...

Allting startade på grund av att två fransk-afrikanska tonåringar, Bou-na och Zyed, dog den 27 oktober, i Clichy-sous-Bois, en fattig förort i nordöstra Paris. De hade precis slutat spela fotboll med sina vänner när de fick syn på några poliser. Rädda sprang de och flydde in i en elkraftanläggning, där de dog av strömmen.

De lokala ungdomarna mobiliserade spontant på gatorna och protesterade, brände upp papperskorgar, bilar och så vidare. Men det kunde ha slutat efter två eller tre dagar i den lilla stadsdelen Clichy-sous-Bois, om inte inrikesministern Sarkozy hade anklagat de två döda ungdomarna för att planera en stöld. Och om inte ett muslimskt bönerum hade blivit attackerat av en tårgaskapsel den 30 oktober. Sarkozy ljög en andra gång och anklagade "upprorsmakarna" för att ha kastat denna poliskapsel.

Inrikesministerns lögn, det våldsamma och rasistiska språk som han upprepade framför TV-kamerorna, den inledande oviljan att påbörja en undersökning om Bounas och Zyeds död och det öppna föraktet för de muslimer som kvävdes i bönerummet utan att ha fått någon förklaring eller ursäkt från statens högsta myndigheter – alla dessa faktorer förbittrade inte bara ungdomarna i Clichy-sous-Bois, utan även en stor del av de franska ungdomarna som lever i fattiga arbetarområden.

Under de efterföljande dagarna förvärrades situationen i många av Parisförorterna och sedan på en nationell nivå. Man uppskattar att

cirka 15 000 personer (i ett land med 62 miljoner invånare) deltog i upploppen, med små grupper på 10 till 50 personer. Regeringen mobiliserade 12 000 poliser och "gendarmes" för att motverka dem (126 har blivit skadade, ett dussin ganska allvarligt).

Trots att media har dramatiserat situationen drabbades bara 300 av 36 000 kommuner av upploppen. Men hur som helst brände eller skadade de deltagande i upploppen över 9 500 bilar och alla typer av offentliga institutioner: postkontor (50), gymnasieskolor (250 av 58 000), bussar (140), fritidsgårdar, teatrar, barnmottagningar och så vidare. Unga människor ville uttrycka sin solidaritet med de två döda tonåringarna, protestera mot polisens attityder och mot tårgaskapseln som kastades in i bönerummet. Många av de mindes tidigare exempel på polisens "bavures" – polisvåld som slutar med lokala ungdomars död, oavsett om det handlar om brott eller inte (bara mellan 1981 och 1991 så dog 189 unga i dessa "incidenter"). De kom ihåg att polisen nästan aldrig blir dömd, högst behandlade väldigt lätt, när de dödar en ung invånare i dessa så kallade "känsliga områden".

Även media spelade en viss roll i upploppens utbredning, eftersom små grupper i varje förort ville att just deras område skulle bli "känt". Bränna bilar eller papperskorgar och attackera polis eller brandmän blev ett sätt att komma med på TV för en kväll och att visa att de hade lika mycket "stake" som ungdomarna i andra förorter (unga tjejer och kvinnor deltog inte alls i dessa upplopp, trots att många förstod anledningarna. Som en av de skämtsamt sade: "För oss är det ett permanent utegångsförbud i bostadsområdena", med hänvisning till kvinnornas svåra position).

Det tog några dagar för de deltagande att finna nya sätt att organisera sig på – till exempel åkte några till andra distrikt för att inte bli igenkända – och det tog även några dagar för de repressiva krafterna att förstå deras taktik och hitta det lämpliga svaret. Regeringen föredrog av politiska skäl att falla i de deltagandes "fälla" genom att skicka ett oproportionerligt antal poliser till distrikten, för att visa invånarna att man kontrollerade situationen, men också för att överdramatisera den.

... och de bakomliggande orsakerna till ungdomsrevolten

En stor debatt har självklart startat i alla politiska kretsar för att förklara varför denna revolt ägde rum. Till en början lade högern skulden på "islamisterna" eller till och med "muslimerna", men denna löjliga anklagelse försvann fort, framförallt efter att de viktigaste muslimska organisationerna fördömt upploppen och mobiliserat sina medlemmar i distriken för att göra saker lugnare. De muslimska grupperna var inte särskilt effektiva, men de bevisade åtminstone att upploppen inte hade några religiösa motiv. Efteråt började högern istället fördöma de nyligen anlända afrikanska ungdomarna, de "oansvariga" föräldrarna och så vidare.

Vänstern pekade självklart på andra orsaker, bland annat den uppenbart arroganta och rasistiska attityden hos polisen. På gatorna, dag som natt, frågar polisen systematiskt varenda svart eller nordafrikansk ungdom efter ID, ofta förolämpar polisen dem för att framkalla en våldsam reaktion. (På en nationell nivå ökar antalet poliser stadigt i Frankrike. Mellan 1974 och 2003 ökade det från 99 144 till 143 836. Dessa uppgifter inkluderar inte det växande antalet privata aktörer i kommunerna.

Bortsett från polisens aggressiva och ofta rasistiska inställning till ungdomarna i arbetarklassdistrikten så är även hela deras sociala miljö i kris.

I Frankrike finns det 751 stycken ZUS (känsliga urbana zoner, det borgarna i Sverige kallar "utanförskapsområden" – ö.a.) med totalt 4,2 miljoner invånare, vars situation bara har blivit sämre och sämre för varje år. Vilka är huvudproblemen?

- Arbetslöshet: i några distrikt är det upp till 40% eller 50% bland barn till arbetarklassinvandrare, till skillnad från det nationella genomsnittet på 10%.

- Dåliga bostäder: gamla ruttnande höghus som till största del byggdes på 60- och 70-talen. Först för de franska arbetarna, sedan för de franska nybyggarna som behövde lämna Algeriet efter 1963, och sedan

för utländska arbetare som ofta levde i "tredjevärldenslummar" runt om de största städerna innan 1968. Dessa bostadsområden är geografiskt isolerade, saknar bra kollektivtrafik, offentliga tjänster, affärer och så vidare.

- Dålig offentlig utbildning: unga och oerfarna lärare (38% är under 30 år i "Ile-de-France"-regionen, den största i Frankrike med en befolkning på 10 miljoner) lär sig sina arbeten med de allra svåraste eleverna; en hög andel skolfrånvaro, en hög nivå av våld (10% av skolorna står för hälften av de så kallade "våldsdåden", inklusive förolämpningar, fysisk aggression, stölder och så vidare) och en hög procent av elever med föräldrar födda utomlands (i 10% av skolorna för elever mellan 10 och 15 år har mer än 40% av elever med utlandsfödda föräldrar).

- Dålig folkhälsa: det finns hälften så många sjukhus i de fattiga områdena än vad som finns i resten av Frankrike; färre privata läkare och apotek, större problem med övervikt bland barn, mindre tandvård, sämre syn och så vidare.

- En väldigt svår situation för kvinnor: det är arbetarklassdistriken som har den högsta andelen ensamstående mammor som lever under fattigdomsgränsen. I området Seine-Saint-Denis (1,3 miljoner invånare, i utkanten av Paris) betraktas hälften av dessa mammor som "fattiga". Statistik visar att så kallat "urbant våld" ökade från 3462 händelser 1993 till över 100 000 2005. Under de första tio månaderna av detta år brann 28 041 bilar och 17 489 papperskorgar ner och det var 6004 incidenter som handlade om någon typ av "projektiler" (stenar, molotovcocktails och så vidare).

Detta innebär att de statliga tjänstemännen och politikerna hade all nödvändig information, men av uppenbara skäl ignorerade den. Det skulle kosta för mycket att återställa allt det som sakta har förstörts under de senaste 30 åren: arbeten, bostäder, kulturella center, affärer, biografier och så vidare – kort sagt hela ekonomin och det sociala livet i dessa distrikt.

"Marschen för Rättvisa"

De första viktiga upploppen i Les Minguettes (nära Lyon) sommaren 1981 framkallade en "Marsch för Rättvisa" 1983, ett underbart namn som senare skulle bli känt som "Marschen för Beurs" (Beurs är ett etniskt slangord för arab som saknar politisk betydelse).

Runt hundratusen personer samlades i Paris den 3 december 1983, och många franska invandrarungdomar fick då upp hoppet. Men bara tre veckor senare attackerade den socialistiska premiärministern de nordafrikanska muslimska arbetarnas religiösa seder, när de var i strejk mot massskjutningar i bilindustrin. Vänstern vid makten, och speciellt Socialistpartiet (SP), kunde bara involvera ett visst antal av de lokala ledarna i deras kommunala grupper (på en mycket låg ansvarsnivå), för att finansiera lokala eller nationella sammanslutningar (SOS Rasism, som grundades 1984, är den mest kända), som sedan blev väldigt beroende av SP.

Vänstern lanserade inte ett stort projekt med investeringar i utbildning, sjukvård, transport och kultur – för att nämna några grundläggande behov – utan föredrog att tala om rasism och multikulturalism i flera år, istället för att agera mot rasismpesten och hantera dess ekonomiska rötter.

SP föredrog att välja en liten elit av lydiga ledare och rekrytera underbetalda socialarbetare med nordafrikanskt ursprung i arbetarklassförörterna, istället för att ta itu med massarbetslösheten.

Från "säkerhet" till förtvivlan

I oktober 1990 exploderade en andra revoltvåg i Vaulx-en-Velin. Sedan dess har både vänstern och högern bestämt sig för att lansera olika "politiques de la ville" (politiska stadsprojekt), genomförda av en "ministère de la ville" (stadsdepartement, som skapades i maj 1991), vilket ledde till en mycket långsam restaurering av vissa distrikt och skapandet av "frizoner" 2003. Områden där företag får stora skattelättnader om de går med på att investera i dessa distrikt och anställer 25% av lokal personal. Dessa "frizoner" har för stunden haft en liten betydelse och endast skapat 90 000 arbeten.

Från 1990-talet inträffade en annan viktig förändring: vänstern började använda samma språk som högern och extremhögern och talade hela tiden om "säkerhet" istället för att behandla social osäkerhet. Den rebelliska ungdom från 1980-talet, som hade visst hopp till reformer eller som hade mer eller mindre radikala åsikter, har ersatts av barn med stor desperation och unga vuxna som vet att de inte har någon framtid, och faktiskt ingenting att förlora. Att bli slagen, arresterad av polisen och hamna i fängelse ses inte som ett misslyckande utan som en heroisk handling, som ett nödvändigt test.

Alla som lever i arbetarklassförorterna kan berätta om vapen som cirkulerar i skolorna, fysiska slagsmål med baseballträn mellan rivaliserande ungdomsgäng, ständiga trakasserier från polisen med mera.

Och när det kommer till rasismen mot fransmän med afrikansk eller nordafrikansk bakgrund kan även unga arbetare berätta sorgliga historier: fula smeknamn påhittade av franska kollegor eller förmän, misstänksamhet eller anklagelser för att stödja Bin Ladens idéer i fall de öppet praktiserar religion på jobbet, svårigheter med att få ett kvalificerat jobb även om man har en universitetsutbildning och så vidare.

Den allmänna situationen i förorterna har också försämrats på grund av utvecklingen av den viktiga "parallellekonomin", som baseras på försäljning av droger (främst cannabis) och annat stöldgods.

När högerpolitiker idag säger att de kriminella använder sig av upploppen menar de flesta poliser det motsatta: de små distrikten som mest kontrolleras av kriminella gäng har inte upplevt några "upplopp" – gissa varför! Men man måste tillägga att de franska förorterna inte är homogena: små hus ("pavillions") står bredvid stora fallfärdiga höghus eller nyrenoverade bostadssområden. Situationen kan ändras från en gata till en annan, eller från ett kvarter till ett annat. Därför är det svårt att tala om "förorterna". Det enda som är säkert är att ju fattigare förorten är, desto fler invandrare (eller barn till invandrare med franskt medborgarskap) och arbetslösa bor där.

Vilka deltog?

Våldet har involverat alla sorters människor från tioåriga barn till en liten minoritet av brottsliga vuxna i 22-25 år, men det hade inget politiskt innehåll, och absolut inte ett islamistiskt, till skillnad från vad vissa journalisters sagor berättade. (Radikala islamister – det vill säga jihad-terrorister – försöker hålla en låg profil. Och de som deltog i upploppen brydde sig inte alls när de lokala muslimiska ledarna utlyste "fatwor" mot våldet.)

Alla observatörer noterar att den stora skillnaden mellan dessa upplopp och de som ägde rum på 80- och 90-talen är att majoriteten av de deltagande idag är mycket yngre (10-16) och att det var ett betydande gap mellan tonåringarna och deras 20-30-åriga bröder och systrar. Man måste också notera den explosion av vad som kallas för "ungdomsbrottslighet": statistiken ökade från 72 242 arresterade unga till 142 824, mellan 1973 till 1996, med 18% som blivit dömda för ett brott eller förseelse. Självklart måste man vara mycket försiktig med denna statistik, som ständigt manipuleras av olika statliga institutioner. Men de visar åtminstone, i ett långsiktigt perspektiv, att staten har en mer repressiv attityd mot ungdomar, en repression som självklart späder på hatet mot polisen och domarkåren.

Spontan lokalmobilisering?

Vad jag vet har det inte funnits många exempel på "positiv" självorganisering bland invånarna, förutom i ett arbetarklassdistrikt i Toulouse, där anarchosyndikalisterna länge varit aktiva. I Clichy-sous-Bois lyckades några grupper av vuxna muslimer ("moderata", inte höger eller islamistiska) "lugna ner" ungdomarna. Men att religiösa ledare ingriper i politisk kamp kan inte betraktas som något positivt för revolutionärer. En förening ("*Au-delà des mots*", Bortom orden) skapades i samma område för att hjälpa familjerna som hade förlorat de två döda ungdomarna och för att få till en seriös rättsutredning om vad som hände.

I andra förorter samlades små grupper av föräldrar och invånare varje kväll framför de stora höghusen för att tala med de unga och försöka få de att inte bränna bilar. Men uppenbarligen ledde det inte

till många politiska diskussioner. Vänsterns och högerens borgmästare mobiliserade sin personal och sympatisörer. De organiserade lokala möten, men dessa sammankomster bojkottades av de unga och de som närvarade var bara personer över 40 eller 50 år, lokala projektledare och kommunfullmäktigeledamöter.

När det gäller negativ lokalorganisering, så organiserade högerpartiet lokala medborgare att patrullera runt obeväpnade i två Parisförorter med mobiltelefoner, kameror och brandsläckare. Det har också förekommit en del privata initiativ av folk som ville skydda sina bilar och egendom och som samarbetade med polisen. Förhoppningsvis kommer denna högermilis (eller ännu värre om Nationella Fronten infiltrerade dem) att fortsätta vara ganska mikroskopisk. Le Pen sade till sina trupper att ta det lugnt och vänta på nästa val.

Media: från upprorsmakaren till den framgångsrika småföretagaren

När dessa "händelser" var över insåg vi att fransk TV inte visade samma bilder som övriga mediavärlden, och att de mest våldsamma scenerna endast kom fram i utländsk TV, vilket delvis kan förklara varför fransmän inte förstod tonen som amerikansk media använde.

Efter att förgäves ha försökt intervjua "upprorsmakarna" har nu media istället bytt fokus: den framgångsrika småföretagaren (med afrikansk eller nordafrikansk bakgrund) som lyckas tjäna pengar, vara effektiv entreprenör och god medborgare i den mest ogynnsamma situationen!

Partierna

Vad har varit den reformistiska vänsterns och högerens attityd? De socialistiska och kommunistiska partierna (SP och CP) ville "återupprätta lag och ordning" och verkade inte för nya val eller för Chirac's avgång. CP stödde inte återinförandet av undantagslagen från 1955, samtidigt som SP först hade en neutral inställning och sedan ändrade sig när den förlängdes till tre månader.

SP föredrog att stödja en "god" lag- och ordningpolicy istället för att stödja de unga, medan CP i vissa områden försökte vara mer empatiska mot ungdomarna utan att visa "anti-polis"-attityder. Innan krisen var högern redan delad, misstrodd och hatad för dess ständiga attacker på majoritetens levnadsstandard och grundläggande sociala rättigheter. Chirac kunde ha bett Sarkozy att lämna regeringen som en symbolisk gest, men föredrog för stunden att kombinera en tuff linje med tillkännagivandet av några symboliska "sociala" åtgärder. Hur som helst har denna regering en kortsiktig politik: att behålla makten fram till 2007.

Även om premiärminister Villepin har erkänt att regeringen gjorde ett misstag när de drastiskt minskade finansieringen av lokalföreningar, fortsätter han att insistera på att polisen inte gjorde några misstag. Han talade till och med om den "sociala obalansen som skapas av ett okontrollerat flöde av illegal invandring" (ett argument som Nationella Fronten har använt i flera års tid).

Kollektiva förhandlingar genom upplopp?

Konkret har "förorterna" inte "vunnit" något för tillfället. På ett sätt har det blivit mycket värre för dess invånare, speciellt de yngsta, för vilka allting kommer bli svårare efter denna rörelse. Men rebellerna lyckades tillfälligt på en punkt. Frågor som tidigare förnekades eller ansågs irrelevanta är nu helt synliga: eländet i vissa distrikt, diskrimineringen på arbetsplatser och skolor och förtvivlan bland stora delar av den franska befolkningen.

Rappare, sociologer och socialarbetare som sympatiserade med de unga agerade som deras tolkar och talespersoner i media och sade: "När unga människor inte har ord att uttrycka sin ilska och frustration med agerar de våldsamt för att bli hörda".

Problemet är att många är beredda att förvränga revoltens budskap. Vänsterpolitikerna är överens om att "den bästa molotovcocktailen är en omröstning" – och majoriteten av den yttersta vänstern och anti-globaliseringsrörelsen har inga andra konkreta åsikter än valet 2007.

Den antirasistiska vänstern och en del av den yttersta vänstern er-

bjuder "positiv diskriminering" (det vill säga positiv särbehandling) och en ökad politisk roll för de religiösa ledarna som lösning, som om de amerikanska och brittiska modellerna inte också var baserade på rasism och etnisk diskriminering, och det hindrade inte folk från att ha ett bredare perspektiv än deras så kallade "etniska" eller baserad på "ras" identitet.

Vissa hävdar att det i Storbritannien och i USA finns en större "icke-vit" småborgerlighet och en större "icke-vit medelklass" än vad det finns i Frankrike. Det återstår att bevisas. Men dessa antirasister glömmer att social diskriminering inte bara handlar om färg, utan också om klass. Att det finns miljoner unga som har föräldrar och mor- och farföräldrar som är franska, men som också har väldigt lite framtid.

En av upploppens oväntade konsekvenser har varit bildandet av en federation av 60 afrikanska och västindiska organisationer: CRAN, som vill föra fram specifika krav för "franska svarta" – ett nytt ord i politiska kretsar, även om det använts av unga i 20 års tid och samtidigt varit kvar i det traditionella republikanska, universiella (amerikanerna skulle nog säga färgblinda) systemet. Framtiden får avgöra om detta är ett ny utveckling inom fransk politik och om starka "etnocentriska" tendenser kommer att växa bland invånare med fransk-afrikansk och fransk-västindisk bakgrund.

"Bra" och "dåligt" våld?

På internet och inom radikala kretsar har det varit en del debatt om vilken attityd revolutionärerna borde ha mot ungdomsvåldet. De stora trotskist- och anarkistgrupperna fördömde "våldet" på ett ganska abstrakt sätt, medan en minoritet av mindre "autonoma" eller anarkosyndikalistiska grupper stödde de som deltog i upploppen, men utan någon kritik. I vilket fall kan man ändå inte likställa våldet mot personer med våldet mot föremål, varor och byggnader.

När de som deltar i upploppen har bränt flera bussar med passagerare i, fysiskt skadat kassörskan i en matbutik, tänt på ett center för invandrade arbetare, eller slagit en äldre man till döds när han försök-

te lugna ner dem, finns det med andra ord inget sätt som sådana handlingar kan stödjas. De måste fördömas för vad de är: ett symptom på kriget mellan fattiga. Ett symptom på kapitalistisk barbari.

Frågan är annorlunda om vi pratar om att bränna bilar eller papperskorgar. När skolor eller postkontor berörs borde vi inte vara rädda att kritisera dessa handlingar, även om vi kan förstå dem som revolthandlingar. Men det var inte nödvändigt att kalla upploppsdeltagarna för varken "brottslingar" och "idioter" som en revolutionär grupp gjorde (Lutte ouvrière) eller fördöma deltagarnas "våld" på ett abstrakt sätt, eftersom vi, revolutionärer, inte systematiskt är mot våld.

Angående våldet mot poliser så rättfärdigar inte faktumet att de är beväpnade varenda handling mot dem. Att skjuta eller skada poliser har i den nuvarande politiska situationen inga positiva resultat. Om revolutionärer var i position att göra någonting, skulle de hellre välja att politiskt påverka polisen, föreslå att de ska lämna kåren eller åtminstone vägra lyda order. Att romantisera fysiska (eller värre beväpnade) strider med polisen leder ingenstans. Den italienska autonoma rörelsen har betalat och betalar fortfarande ett högt pris för sådana illusioner.

Den radikala vänstern eller anarkistgrupperna har inga betydande rötter i de fattigaste delarna av de största arbetardistrikten (CP förlorade sina rötter för länge sedan, och där de fortfarande finns är det inte bland de unga) och speciellt inte bland de med nordafrikanskt eller afrikanskt ursprung. De flesta höghusområden som under 1960- och 1970-talen beboddes av franska och utländska arbetare har övergetts av de med tillräckligt mycket pengar för att antingen köpa egna små hus med hjälp av lån eller flytta till mindre och bättre byggnader. Detta är varför de fattigaste förorterna och områdena främst är befolkade av de sämst ställda och de senaste anlända invandrarna. Eller av de fattigaste fransmän som inte hade råd att flytta.

Samma fenomen gäller för utlänningar eller invandrare när de får ihop tillräckligt med pengar. Så fort en nordafrikansk eller afrikansk kille eller tjej lyckas i skolan, och går på universitetet, så flyttar han eller hon till områden som är "bättre". De mellan 18 och 25 år som är kvar i dessa områden är i allmänhet de som lämnade skolan vid 16 år ålder (som ofta slutade närvara regelbundet vid 13-14), och endast haft

dåliga deltidsjobb eller arbetslöshetsersättning. Eller de som har en universitetsutbildning men inte lyckats få ett bra betalt jobb.

Vissa grupper (främst trotskistiska) försökte "politisera" revolten genom att kräva att Sarkozy lämnar regeringen och/eller att Chirac ska avgå. Dessvärre vänder sig dessa slagord främst till de traditionella fackföreningarna, militanta medlemmar i CP eller SP eller sympatisörer som har mer eller mindre säkra jobb, bor i ett bra område och fortfarande har illusioner om den reformistiska vänstern. De flesta av dessa har inte afrikanska eller nordafrikanska föräldrar. Den revolutionära vänstern hade lite att säga till upploppsdeltagarna och alla de unga som, även om de inte stödde våldet, sympatiserade med dem på ett eller annat sätt. Denna del av ungdomen har aldrig upplevt solidaritet – varken på en lokal nivå eller i skolstrejker och på tillfälliga arbetsplatser. Och om de har fått en liten smak av solidaritet så övertygade det verkligen inte dem att efterlikna arbetarrörelsens klassiska kampmetoder.

Nu när upploppen är över, och domarkåren använt hårdhandskarna mot mer än 1 000 personer, har de revolutionära grupperna varit mycket blyga med att mobilisera för amnesti och bygga förbindelser med alla vuxna som dömts till fängelse eller de unga som kommer bli noga följda av domare och andra repressiva institutioner.

Här finns problemet. Inte i bytet av en minister, en president, en sjätte Republik eller en ny vänsterregering. Om den revolutionära vänstern kommer att kunna "ta tjuren vid hornen" återstår att se. Och det kommer bli nödvändigt att ta itu med de klassiska frågorna om solidaritet mellan alla delar av arbetarklassen (anställda och arbetslösa), men också med rasismen på ett mer effektivt sätt än hittills. Om inte kommer kanske fransmän med afrikanskt och nordafrikanskt ursprung välja den blinda vägen av afrikansk eller arabisk nationalism.

Evan Calder Williams: **Ett öppet brev till er alla som fördömer plundringen (2011)**

Den fjärde augusti 2011 mördades Mark Duggan av polisen. Han blev skjuten i en av alla kontroller som har blivit standard i Tottenham och övriga London om man råkar vara svart och dessutom har oturen att bo i "fel" område. Polisen gick snabbt ut och påstod att Mark hade haft en pistol, att de hade känt sig tvingade att skjuta i självförsvar och att han var en brottsling. Inget av detta var sant. Marks familj och vänner gick till polistationen och krävde svar på vad som hade hänt. Känslorna var heta, polisen nervös och aggressiv. Någon knuffades, någon plockade upp en sten som kastades. Sedan var det igång. Kravaller.

Det här var inte första gången. Tottenham har sett liknande kravaller både på 60- och 80-talet. Det nya var hur snabbt de spred sig. Först till andra delar av London, sedan över hela England. Det andra som var nytt var det omfattande våldet mot polis och privategendom. Även gamla rävar som hade varit med vid de tidigare utbrotten chockerades. Moralpaniken var total i borgerlig media och snart fördömdes kravallerna från alla håll som "nihilistiska", "opportunistiska" och "opolitiska". Även vänstern fördömde kravallerna för att de varken kunde se någon riktning eller organisation i det som hände och moraliserade över att plundringen bara var ett tecken på hur dessa ungdomar har internaliserat den "kapitalistiska girigheten", helt styrda av att till varje pris vilja konsumera olika varor.

Varken högern eller vänstern kunde förstå detta klassuppror som något annat än meningslöst våld. Behovet av att faktiskt analysera vad som hände överskuggades helt av viljan att fördöma. Av tvånget att fördöma. Av oviljan att analysera och förstå. Men om man varken är intresserad av moraliserande fördömanden eller okritiskt hyllande, om man kan se det rationella i händelser av den här typen och vill analysera vad som faktiskt sker, utan fördomar om hur det "borde se ut", då finns den här texten av Evan Calder Williams, med alla sina svagheter och styrkor.

Kära läsare

Jag är rädd att vi inte har så mycket att säga varandra.

Vad som följer kan därför möjligtvis ses som ena halvan av en dialog, på samma sätt som att skrika på en jukebox av is är det. Kanske kan själva ansträngningen att tala – en viss mängd av varm luft – mjuka upp ytan lite, men det blir ändå en ganska ensidig diskussion. Och det betyder knappast att ni kommer, eller ens kan, sluta spela de skivor som ni tilldelats, alla de fraser och undanflykter som går på rundgång.

Vi har ju trots allt redan hört vad ni har att säga. Vi kan också redan orden utantill. Vi finner dem, i bästa fall, föga övertygande. I sämsta fall, som illvillig, undvikande, rasistisk, medelmåttig, blodtörstig smörja, varken passande för munnar eller öron. Och i dessa dagar är det väldigt lite som hamnar under "i bästa fall".

Jag antar att ni skulle säga samma sak om vår position, fast med en annan uppsättning adjektiv. Omoget, destruktivt, oresonligt och naivt är några ord som dyker upp i huvudet, i alla fall om man ska gå efter hur era anklagelser har sett ut tidigare. Medias struktur och flödet av information gör ju att vi tyvärr inte kan undgå att höra vad ni säger, men ni kan mycket lätt fortsätta ignorera vad vi gör, tills dess att en massa arga människor bränner er stad. Då kanske ni, i ett ögonblick av svaghet, ger efter och lyssnar på dem som har något att säga om saken. Men det är osannolikt. Vi lever i högljudda tider.

Det är synd, för vi håller faktiskt med varandra om en del saker. Ni säger att plundringen och kravallerna är opportunistiska, att de är "oresonliga" och "dumma", att "det här är ingen protest, det är kravaller", att de "inte är politiska", att "det handlar om individer som använder händelserna de två första nätterna som ursäkt för att se till den tredje blir värre", att det är "förstörelse", att det är "ren och skär kriminalitet", att de inte "har rätt" att göra så, att det "i det långa loppet inte kommer något gott" av att "plundra lokala affärer", "sätta eld på bussar" eller "sno en mobiltelefon" och framförallt, som du säger herr inrikesminister, "det finns ingen ursäkt för våld, det finns ingen ursäkt för plundring".

Och vi håller med.

Visst, det finns några punkter där vi skiljer oss åt, det är sant. Vi tycker inte att "dessa människor" är "apor", "råttor" eller "hundar". Men vi tror på att det verkligen är så ni ser dem, och att det inte är händelserna nu som är orsaken till er övertygelse. Det är bara en bekräftelse på vad ni alltid har tyckt om de som definitivt är fattigare och oftast brunare än er. Och när det gäller påståendet om att ert misstag var att ni "borde ha hjälpt polisens internutredning att komma i kontakt med Mark Duggans familj fortare" så framstår det för oss som att ni redan har hjälpt polisen mer än tillräckligt, på värsta tänkbara sätt. För man kan väl inte säga att det var bemötandet av familjen efteråt som var problemet, eller hur? Har det inte mer att göra med att han faktiskt inte sköt mot polisen innan de mördade honom?

Till sist så håller vi inte med om att "det vi ser nu överhuvudtaget inte har någonting att göra" med dödsskjutningen. Och det är här som den verkliga skillnaden ligger, denna lilla spricka mellan oss som öppnar sig till en gapande klyfta, en motsättning som inte kan överbryggas.

För vi vill förstå världen utifrån dess konkreta historiska omständigheter, hur och varför det har blivit som det är, och varför det är ohållbart. Ni vill å andra sidan bara garantera att det får fortsätta så länge som möjligt, utan hänsyn till kvalitet, utan hänsyn till konsekvenser, utan hänsyn till något annat än er kollektiva förmåga att slå fast att: det är en otäck värld där ute, men vi har i alla fall kvar vår anständighet. Vi sitter i alla fall högt nog för att kunna blicka ut

över dödens fält. Vi kom i alla fall hit på laglig väg. Och hur vågar de. Hur vågar de!

Men bortsett från detta har ni sagt mycket som är helt sant. Så låt oss därför börja där vi är överens.

1. Det här har inget med politik att göra

I det här sammanhanget verkar ”politik” betyda ”det som har en politisk karaktär” eller ”den uppsättning angelägenheter och frågor vars lösning faller under den aktivitet och kategori som kallas politik”. Det låter uppenbart nog.

Men vad betyder ”politik”, inte generellt och inte alltid, men när vi använder det nu?

Politik är förvaltningen av det samhällseliga och dess motsättningar (det vill säga den stökiga sfär som tar fasta på att det inte bara finns en person utan många). Detta sker genom varierande nivåer av institutionaliserad representation – alltifrån fantasier om direktdemokrati på individnivå, till att miljontals människor röstar på en president. Politiken går sida vid sida med ekonomin, som också påverkar, bestämmer och grundar sig på tillvarons samhällseliga sfär. Det ekonomiska systemet vi har – reproduktionen av kapital – upprätthåller vissa sociala förhållanden mellan människor och den värld de lever i. Det förstår dessa människor, deras tid och deras ansträngningar som resurser att förvalta, suga ut, vårda och cirkulera. Ekonomin förvaltar resurser genom en uppsättning relationer som bygger på den materiella abstraktionen värde. Politiken förvaltar subjekt och deras behov genom en uppsättning representationer som bygger på den materiella abstraktion medborgarskap. Man kan inte tänka sig politik utan ekonomi och vice versa – även om det finns perioder där det ena framstår som mer avgörande än det andra.

Med tanke på den politik ni bedriver eller stödjer så är det svårt att föreställa sig att ni inte skulle hålla med om det här, även om ni troligtvis inte gillar språket.

Detta innebär att en bedömning av vår samtid måste ta hänsyn till den snabbt ökande svårigheten som både politiken och ekonomin har

att styra, hantera och strukturera fenomenet massor, alltså den sociala verkligheten. Det här visar sig tydligast på två sätt.

För det första, i den totala oförmågan att tillhandahålla tillräckligt med jobb till tillräckligt många människor, så antalet människor som helt enkelt inte kan anställas ökar. Detta är ett strukturellt resultat av kapitalets utveckling. Det är inte en olycklig bieffekt av dåligt regerande, även om hela det politiska fältet är fullt av inkompetens. Det är inte ett resultat av en "mjuk" invandringspolitik, som om tillväxten på något sätt skulle ha överlevt lönsamhetens generella kollaps i produktionen de senaste fyrtio åren om bara Storbritannien hade bevarats vitt – om postkolonial bara hade betytt att de hade stannat i de före detta kolonierna när Imperiet fann dem för oregleriga att hantera.

För det andra, den långsamma utblödningen av välfärdsstatens kadaver, följt av en slakt vars omfattning och snabbhet saknar motstycke i historien, genom attacker på sociala åtgärdsprogram, boende och pensioner. Så att de som har jobb utan att vara rika, och de som inte ens efterfrågas på arbetsmarknaden, avskärmas allt mer från de medel som krävs för att de på ett fullgott sätt ska kunna reproducera sina egna och sina nära och käras liv. Kopplad till denna oförmåga visar sig nu en gammal brutal sanning: bara för att de fattiga blir fattigare, så har inte deras behov och begär den goda smaken att försvinna, de begär som alltid hånas av medel- och överklassen, som om man är en idiot bara för att man vill ha något man inte har råd med. Istället blir de allt mer desperata, uppdelningen av staden i olika zoner allt hårdare och polisen allt mer brutal.

Det är dessa fundamentala förutsättningar allt kretsar kring, och som hänger hotfullt som bilan på en giljotin över massornas huvuden. De förhållanden som förankrar politiken och ekonomin, dvs. medborgarskap och värde, och som producerar det grundläggande antagandet att dessa är naturliga och eviga, befinner sig kort sagt i en skälvanande, skräckslagen oordning.

Att då säga att plundringen och kravallerna "inte är politiska" är faktiskt att inse någonting väldigt viktigt. Nämligen att politiken i många år, och nu tydligare än någonsin, har visat sig fullständigt

oduglig att hantera de bekymmer och behov de har som knappt faller under dess skugga från början.

Att sörja detta faktum innebär bara att insistera på, som ni gör, att "dessa människor" borde åka tillbaka till sina egna stadsdelar, till de officiella kanalerna för klagomål, de som kan förstås som politiska och som ni kan känna igen som sådana när ni ser dem (det kan till och med sträcka sig till fredliga demonstrationer, som vet när det är dags att gå hem!). Tillbaka till hopplösa försök att söka stöd i ett förhållande som bara existerar som gränsdragning för att hålla dem ute. Tillbaka till att inte bli betraktade som ett seriöst politiskt subjekt. Därför är det bara när de agerar "ickepolitiskt" (genom att hoppa över förmedlingarna medborgarskap och representation för att framträda) som termen ens dyker upp, som en negativ definition. Men ni förstod dem aldrig "politiskt". Ni tittar åt ett annat håll och hoppas att de ska göra samma sak.

Men vi lever i Janustider, även om de båda ansiktena försöker vrida sig loss och spotta den andre i ansiktet.

Kravaller är den andra sidan av demokratin, när demokrati betyder förmågan och legitimiteten att rösta igenom åtgärder som direkt skadar den befolkning som den säger sig representera.

Plundring är den andra sidan av krediten, när kredit innebär att stater och institutioner desperat kämpar för att upprätthålla höga kreditnivåer till priset av att de som utnyttjar dem går under.

(Det är givetvis en slump att kravallerna under dessa få dagar sammanföll med sänkningen av USA:s kreditvärdighet och kraftiga svängningar på världens börser, men det saknas inte samband. Kravaller och plundring är lika gammalt som ekonomisk utsugning och politisk befolkningskontroll. I tider när denna utsugning och kontroll slutar att fungera som den ska, när arbetet självt blockeras, är det då ens tänkbart att avbrott och utbrott inte skulle hamna allt mer i förgrunden?)

Och förödelsen då, kaoset som släptes lös på gatorna? Den ursprungliga betydelsen av det engelska ordet "havoc" var inte "destruction" (förstörelsen som sådan) utan det kommando som ropades ut som signal och uppmaning till att börja plundra. "You cry havoc".

Havoc, plundring och förödelse, är alltså den andra sidan av klass,

vilket i sig innebar (och innebär) både en uppdelning av människor i klasser för att kunna utvinna rikedom (beskattning) och ett stridsrop. Förödelsen hålls under kontroll av klass men hotar alltid att svämma över, och den anarkistiska vändningen till stöld och ödeläggelse belyser, negativt, denna andra sida av förhållandet, den legala stölden och sanktionerade förstörelsen av våra liv och resurser.

Plundring och förödelse är klassernas grundläggande kriminalitet. Är ni verkligen förvånade över att den är så svår att kontrollera?

2. Det här är inte rättvist

Detta är en vanlig kommentar, och återigen är det helt sant. För i ett sådant påstående gömmer sig det fullt legitima erkännandet av all den skada och det trauma som sådant här orsakar, främst genom förlorad egendom, som drabbar många som uppenbarligen inte ens är nära att vara rika, som också sliter för sin överlevnad och som lagt många år på att bygga upp den lilla trygghet de har i sina liv.

Och till de som frågar oss, i hopp om att förlöjliga oss, ja så, men tänk om det var ert hus då? Eller er bil? Eller er affär? svarar vi:

Vi skulle bli vansinniga. Vi skulle bli helt förstörda. Varför skulle vi inte bli det?

För vår poäng här handlar inte om att "legitimera" våld, eller om att förminska den chock och skräck som de känner som hamnar mitt i korselden. Poängen är att i den mån som själva det politiska som norm kollapsar, i den mån som dess förmåga att i tillräckligt hög grad fånga upp och kanalisera motsättningarna i en massa människors liv inte längre fungerar, så faller också ramarna för hur man ska tänka kring detta samman.

Framförallt, själva tanken på kompromiss, som är helt avgörande för att kunna blockera alla verkliga försök att gripa in i katastrofala situationer. Hela idén om att ställa upp kostnads/nyttokalkyler. Eller föreställningen som är så tätt knuten till det ekonomiska sättet att tänka om likvärdighet och jämlikhet, som gör att man likställer och försöker mäta lidandet och ilskan hos en förtvivlat fattig tonåring, pissad på av ett samhälle som hånar, föraktar och kriminaliserar hon-

om, mot lidandet och traumat hos en fattig butiksinnehavare vars affär plundrats och som redan har svårt att få det att gå runt när hyrorna drivs upp av gentrifieringen.

Att verkligen tänka bortom politikens vindlande återvändsgränder innebär att förkasta den här typen av utvärderingar och avvägningar, att förneka rättviseanspråket, och istället säga:

Det är brutalt att folk är så avskiljda från de mest grundläggande livsnödvändigheterna att de tvingas sälja droger och sedan hamnar i fängelse på livstid för det.

Det är brutalt att en familj tvingas se sitt hus brinna ner på grund av kravaller.

Det är brutalt att snuten skjuter först.

Det är brutalt att folk behöver skydda sina affärer med baseballträn, i rädsla för att förlora dem.

Det är brutalt att folk måste spendera sina liv med att arbeta i de där affärerna, i rädsla för att förlora dem.

Inget av dessa påståenden utesluter något av de andra. De är alla sanna. Men det är just den föreställningen, att man måste begränsa missnöje och kamp till "politik", som gör att de delas in i grupper på olika sidor som man sedan ska balansera och väga emot varandra.

De är omöjliga att mäta och jämföra med varandra. De är även ett resultat av samma uppsättning förhållanden som gör det så otroligt svårt för stora delar av världen att leva.

Och vi befinner oss i en tid där ett sådant dubbelt förhållande råder, av det som inte kan mätas och det som inte kan vara en tillfällighet. Vi ser det när uppdelningen i olika sidor bryter samman, när rättvisans matematik slutar fungera och i röran som uppstår mitt i allt det vi trodde kunde hållas klart och tydligt separerat. Det är en omkastning av identiteternas poler. Kravaller är inget man försvarar. Det är inte "bra" eller "dåligt". Kravaller är en omkastning av tillhörigheter och omdömen.

Ofta är det en intern upplösning av vad som annars skulle kunna uppfattas som gemensamma klasslinjer.

Det involverar situationer som vi med all säkerhet kommer se mer av. De hopplöst fattiga ställs mot de som är fattiga, men som fortfar-

ande håller huvudet över vattenytan, butiksägare ställs mot plundrare, arbetare mot folk som kravallar, de som krossar fönster mot folk som städar upp efteråt, och internt, på individnivå, eftersom människor inte alltid låter sig spaltas upp i antingen det ena eller det andra facket.

Det verkar vara åt det hållet saker och ting utvecklas just nu och det kommer troligtvis fortsätta så det kommande årtiondet, när staten drar sig tillbaka och omgrupperar sig, ingriper brutalt i explosiva situationer, men i det stora hela lämnar de båda sidorna av samma fattiga att slåss mot varandra och klara sig bäst de kan. Det är först när allt är över som de, och ni, kliver in för att städa upp sörjan, ta lite bilder med borstar i händerna, skaka dessa händer, och hoppas att alla har lärt sig sin läxa så att ni kan återgå till att ignorera alla verkliga problem som de som blir kvar där fortfarande har.

Och självklart är det som händer skrämmande, spännande, idiotiskt, sorgligt, chockerande och oundvikligt. Självklart. Vi förväntande oss inget annat. Och det gjorde inte ni heller.

3. De är bara "materialister" som stjälar saker de inte har råd att köpa

Förväntar ni er verkligen att kravaller ska vara immateriella? Förväntar ni er att de bara ska plundra sånt som de redan har råd att köpa?

Men precis som tidigare så håller vi med i sak om beskrivningen i era fördömanden. Folk använder den här materiella situationen som en möjlighet, för att stjäla saker de annars inte (eller i alla fall bara med stor svårighet) har råd att köpa. Det är helt sant.

Men med det sagt uppstår två separata frågor, två sammanflätade trådar av skitsnack.

För det första så signalerar denna återkommande anklagelse om "materialism" ett mer allmänt fördömande, inte av den konsumism som ni känner så väl och stödjer helhjärtat, utan av socialt uppror som materiellt faktum. Att prata, med förakt, om dessa dagars materiella karaktär innebär underförstått att man vill att folk återgår till "protester" som håller sig inom ramarna för det representativa, till att bli räknade, sedda och ignorerade för att sedan återvända hem, och hålla

sig där. Det visar på er rädsla och avsky när ni ställs inför att "protester" blir materiella, och därmed slutar att vara just protester.

Att erkänna detta är inte detsamma som att man avsäger sig någon form av bedömning av händelserna. Man kan och bör självklart tänka både länge och väl på vad denna förändring, detta skifte, egentligen innebär, på vad det betyder att denna materiella kritik av staden slår urskiljningslöst och drabbar både stora butikskedjor och "lokala småbutiker" lika illa. Och att verkligen tänka igenom detta betyder att man agerar på ett sätt som bidrar till förändringen, att man kastar sig in i den, eller framför den, vilket man nu väljer. Men begravt i attackerna mot plundringens "krassa materialism" ligger alltså en fulare mask och kryper, den distanserade, ytliga och välputsade som stödjer kritik och protester precis så länge som de fortsätter att vara irrelevanta och ickemateriella, så länge det syns och hörs men aldrig när de känns.

Mer specifikt så avslöjar detta fördömande av "materialism" både en häpnadsväckande oförmåga till självreflektion och att man envisas med att fortsätta patologisera, rasifiera och avhistorisera de fattiga och arga.

För låt oss vara ärliga. Du som arbetar, du som har den möjligheten, kanske för att du fått allt serverat eller för att du har kämpat som ett djur för att nå dit, du som är "en vanlig, hederlig arbetare". Arbetar du verkligen bara för att ha råd med det allra nödvändigaste? Arbetar du enbart för att skrapa ihop till ett nödvändigt intag av kalorier, en tagelskjorta, ett tomt rum, kanske en öl på helgen och ett busskort för att ta dig till och från jobbet? Föraktar och förtränger du alla begär som går bortom det?

Nej. Det gör du inte. Det gör inte vi heller. För även om du är en av de som oftast inte har råd, så vill du ha, och du arbetar, snålar, fifflar och lånar för att kunna skaffa det, dyra sneakers, en platt-TV, en stadsjeep, en barnvagn som ser ut som en stadsjeep, dyr vodka, de där märkesbyxorna som får din bak att se bra ut, örhängen, cologne, cigaretter som inte smakar kartong, tv-spel, diamanter och kvalitetskött.

(Eller ännu värre, du låtsas att du står över allt sånt, så du vill ha en splitter ny hybridbil, hampatvål, lokalt odlad mat, en lägenhet med bambugolv och Matthew Arnolds samlade verk istället.)

Så, redan innan frågan om kriminalitet uppkommer (hur dessa saker införskaffades) fördömer du plundrarna för något annat. För att de vill ha precis samma saker som du själv vill ha.

Ni fördömer dem för era begär.

Ni säger att begär är förkastliga och oacceptabla så fort de skiljs från lönearbetets legitimisering. Ni menar alltså att de ska gå runt och begära saker, men ständigt förvägras att de uppfylls, att det är de fattigas lott, för ni anser att begären egentligen inte ska överskrida de tillgångar man har.

Så när ni (som så många strax till vänster om mitten som fördömer plundringen gör) vrider argumenten mot det kontrafaktiska och säger, men det hade varit annorlunda om de bara hade tagit mat, blöjor eller medicin, du vet, det allra nödvändigaste, så menar ni egentligen att de bara borde stjäla varor vars kvalitet motsvarar deras sociala ställning. De fattiga, som inte har en speciellt hög levnadsstandard, borde bara ha saker som inte har en speciellt hög standard. De borde inte ta förrullade cigaretter. De borde inte ta champagne, eller i alla fall inte de fina sorterna, och i så fall bara för speciella tillfällen. De borde absolut inte ta TV-apparater. För de förtjänar inte dessa saker. Och de borde veta bättre.

Och ni missförstår situationen, totalt, om ni tror att detta kan reduceras till ett simpelt begär efter saker. Handlingen att ta är inte en neutral omfördelning av varor på en marknad.

För vad innebär det att plundra? Att plundra är inte att snatta. Det är inte att stjäla. För stjäla förutsätter vissa ramar, en relation mellan två potentiella ägare, från den som ägde det till den som stal det, så att den senare nu äger det, som en ägodel, hur "olovligt" det än togs. Detta är inte att plundra. Plundring är inte konsumism med andra medel. Plundring sätter allt på spel och gör det genom att undergräva egendomens hela idé, som juridisk rätt och transaktion mellan två specifika subjekt.

Plundring är per definition kollektivt. Även om vissa säkert drömer om proletära Rambos så är det här ingenting man ger sig in på ensam. Det är horder av människor som tar allt, för plundring syftar även på stöldens totala natur. Det är inte taktiskt, inte försiktigt, inte

listigt. Det är ett tillfälle av total uppsluppenhet som kännetecknas av att allt det kommer i kontakt med behandlas som om det redan var i dess grepp. Det engelska verbet "looting" är bara en variant av substantivet "loot", som betyder just "byte" eller "stöldgods", och det är också så plundringen relaterar till affärer, gator, staden och världen runtomkring sig. Det behandlar allt som om det redan var ett byte, egendomen som om den redan var stulen, ihoproffat och inlåst bakom glas och stål.

Det är alltså en genuin kollaps av hela den logik som ni så självsäkert basunerar ut och sedan använder för att döma de som plundrar, av att de inte gjort sig förtjänta, av att det måste stå i proportion till deras inkomst, av att inte vilja ha eller vara någonting mer, av att frustration ska vara en del av livet, saker som bara de fattiga förväntas acceptera. Det är en attack.

Er nervösa rastlösa oro inför detta är fullkomligt förståelig, eftersom det inte har så mycket att göra med "de andra". Det handlar snarare om hur ni ser på era egna ägodelar, era egna begär, er egen smak. Nämligen att ni inte är speciellt intresserade av ett par gym-paskor för att de är bekväma/ser snygga ut/hjälper er att springa fortare. Det är bara en tillfällighet. Era begär är negativa. Det handlar om att ni inte vill att andra ska ha dem. För vad ni längtar efter är inte överflöd i sig, speciellt inte för de många, utan snarare ett förhållande av generell knapphet som era ynkliga tillgångar kan resa sig över som torn. Detta förstärks bara när ni försöker förneka och förkasta det, förminska det och inte ens har anständigheten att skylta med det (att skylta med rikedom på ytan är ju trots allt något som bara fattiga och smaklösa gör). Nå, tiderna är hårda, men jag klarar mig okej. Vi måste alla dra in svångremmen ibland.

Ni fördömer alltså de som är för hungriga, förbannade, uttråkade, trötta eller desperata, för att de inte lyckas praktisera den självförnekelse ni själva bara låtsas att ni har. Med ett undantag. Det finns en sak som de ska vilja, och som de ska göra allt för att få: ett arbete. Så...

4. De arbetar inte. De är kriminella

Det stämmer. Att inte arbeta under kapitalet är kriminellt. Det är så rent strukturellt. Det är fel, ett brott, något som kräver ett straff – hunger, fängelse, tvång. Nu när vi har lämnat epoken av fullskaliga krig, husägande, full sysselsättning och klassöverskridande barnproduktion bakom oss, så är det bara heltidsarbete som kan garantera vuxenheten, medborgarskapet, att man har status som ett verkligt politiskt subjekt. Frånvaron av arbete, alltså arbete som erkänns som sådant, betyder en allmän kriminalisering av hela befolkningsgrupper, före något lagbrott rent tekniskt har skett.

Det är så rent konkret. För på samma sätt som arbete måste vara sanktionerat för att kunna kallas just arbete, så betyder att inte arbeta att man måste arbeta på sätt som tekniskt sett är kriminellt, genom att stjäla, sälja stöldgoods, sälja droger, sälja sin kropp, lura, tigga, ockupera eller plundra.

Och i tider när det inte finns tillräckligt många jobb att få, eller när folk, gud förbjude, inte vill arbeta, inte vill slösa bort sina liv i timmar av leda och slit för någonting som de och deras familjer, vänner och statsdelar ändå inte får tillbaka speciellt mycket av, att i sådana tider fortsätta säga åt folk att det här är inte rätt sätt att ta sig fram på är exakt samma sak som att säga, ni kommer inte kunna arbeta, och ni kommer inte kunna inte arbeta. Ni ska hanka er fram på botten, och ni borde hålla käft om saken och inte klaga.

Hursomhelst, det vore kanske bra för er, och oss alla, om det klargjordes exakt vad som menas med arbete.

I korthet är det utbytet av en persons tid och ansträngningar, en del av ett liv, mot en viss mängd varor, där pengar är den vanligaste och mest ökända. Det speciella med sådant arbete under kapitalismen är att värdet av de varor som arbetaren får tillbaka inte motsvarar det värde som hon skapar genom sitt arbete. Detta är vad marxister menar med mervärde, och vad kapitalister menar med att göra snabba och lätta pengar.

Ersättningen arbetaren får för sitt arbete ligger inte på en konstant nivå. Lönerna är inte identiska, och en rättvis beskrivning av världsekonomin, om man bortser från vissa övergripande samband för högt

skolad arbetskraft (kirurger, lönnmördare, jazzpianister) och struntar i alla vanföreställningar om sambandet mellan lön och värde, visar att det man tjänar har väldigt lite med kvantiteten eller kvaliteten på det arbete man utför att göra. Vissa arbeten är lågt skolade och betalar väldigt dåligt. Vissa arbeten är lågt skolade och betalar väldigt bra. Vissa arbeten är högt skolade och betalar väldigt bra. Vissa arbeten är högt skolade och betalar väldigt dåligt.

Vi kan säkert alla hålla med om det här, även om ni inte tycker att det är särskilt roligt. Det är ju trots allt sant.

Men det är också sant att den här plundringen är en form av arbete, även om det samtidigt undergräver arbetet som kategori. Precis som med krediten så är det den andra sidan av den fulla sysselsättningens kris. Det är en informell och prekär aktivitet med höga risker, som potentiellt kan ge hög utdelning. De som plundrar byter under ett par korta minuter eller timmar en del av sin tid och sin intellektuella och fysiska förmåga mot att få tillgång till en uppsättning varor som de inte är ensamma om att vilja ha, men samtidigt riskerar de långa fängelsestraff eller att dödas vilket gör timlönen högst osäker.

De arbetar i en tid där det är svårt att hitta jobb. De arbetar tillsammans, vilket som vi alla vet är vad som egentligen skrämmer er. Vi vet att vi sa åt dem att gå samman, att arbeta gemensamt för att förbättra sina liv, men det var inte det här vi menade...

Och för att ge en korrekt beskrivning av vad som händer så kan det inte reduceras till att bara plundra prylar och konsumtionsvaror för hemmabruk (en platt-tv gör det ju inte enklare att betala räkningarna). Istället kunde man se att direkt efter att en elektronikaffär hade länsats så började folk pantsätta laptops för tjugo pund, vilket ungefär motsvarar 2.5% av priset i handeln, om inte mindre, vilket inte bara betyder att man här kan se prov på den så hyllade entreprenörsandan som det är meningen att både arbetande som ickearbetande fattiga ska kombinera med att ta sig i kragen för att lyfta sig själva ur sin eländiga situation.

Det betyder också att era påståenden om att det på något sätt är moraliskt förkastligt eller taktiskt fel när folk tar dessa saker, istället för att nöja sig med "det allra nödvändigaste", framstår som rena idiotin. Är det meningen att vi ska insistera på att de fattiga, förutom att

lägga band på sina egna begär, dessutom inte ens ska förstå bytesvärdets mest grundläggande samband? Att de borde ha lastat sina shoppingvagnar med mjöl och bönor istället för datorer som, i teorin, kan säljas för en ännu större mängd mjöl och bönor? Eller behållas och användas, för att få tillgång till internet, för att kunna skriva berättelser eller till vänner, för att kunna lyssna på musik, för att kunna titta på bilder av människor man älskar eller skulle vilja älska. För sist vi kollade så upphäver inte fattigdom behovet av att försöka njuta av den tillvaro man har, och av att dela detta med andra, hur fördärvad den här tiden än är.

Så absolut, de är opportunistiska. De tar den här händelsen, den här "legitima orsaken till upprördhet" (mordet på en ung man) och använder den för att skapa en situation som ger dem tillgång till materiella varor och rikedom som de annars är förbjudna att röra.

Att skuldbelägga någon för detta är att delta i en djupgående och fånig mystifikation av världen. Precis som att det inte skulle vara en grundläggande mekanism i kapitalismen att utnyttja situationen när tillfället dyker upp (som t.ex. att utnyttja överbefolkning av fattiga och arbetets globala karaktär för att hålla lönerna nere). Precis som att det bara är de fattiga som utnyttjar situationer. Precis som att man borde låta bli att ta risker för att förbättra sitt liv.

Precis som att kampen mot ett våldsamt och vedervärdigt socialt system, hur våldsamt och "vedervärdigt" man än kämpar, bara borde förbli politisk, och därmed möjlig att ignorera. Precis som att det som står på spel inte är materiellt, inte handlar om hur man lever eller inte lever sitt liv, inte handlar om just den här sociala katastrofen.

5. De har ingen rätt att göra det här. Det här är inte så man protesterar.

Självklart har de ingen rätt att göra det här. Det är just av den anledningen det inte är en protest.

En protest är det man har rätt att göra. Det är något man känner igen i samma ögonblick som man ser den, och glömmer så fort den har lämnat ens synfält.

Kanske är den värsta av de uppfattningar ni ger uttryck för, av all den skit ni häver ur er, att i det här läget våga påstå att 1) det finns faktiskt vissa legitima frågor bakom det här, en viss legitim oro, 2) som Tim Godwin (nuvarande chef för Metropolitan Police) uttrycker det, ”det här är samtal vi måste föra, men det ursäktar inte det som händer”, och 3) kravallerna kommer inte få några samtal att komma igång, så 4) folk borde återvända hem och börja med dessa samtal, försäkrade om (och uppläxade till) att om de bara använder sig av de rätta kanalerna för att uttrycka sina åsikter (röstning, dialogmöten, tillståndsgivna demonstrationer, brevkampanjer osv.) så kommer de med makten att materiellt förbättra dessa saker gladeligen överväga att göra något.

Att slå fast att kravaller och förödelse inte är rätt metod för att bli hörda, samtidigt som ni uppmanar folk att återgå till sätt att uttrycka sin vrede på som ni i flera decennier bevisligen har visat er helt ointresserade av att lyssna på, är samma sak som att klart och tydligt förklara att de från och med nu är stumma. Att det inte finns någon som helst möjlig väg för dem att artikulera en position som kommer att uppmärksammas eller tas i beaktning.

(Att säga, som vissa av er gör, att dessa olyckliga händelser visar att vi alla måste lyssna mer noggrant nu, är att erkänna att – hjälp! – våldsamma oroligheter fungerar faktiskt för att få uppmärksamhet. Men det kan ni väl inte säga. Eller...)

Men olyckligtvis för er är inte kravallen ett sätt att prata. Speciellt inte ett övertygande sätt. Den försöker inte bevisa någon poäng eller vinna över er till sin sida. Den uppstår ur frustrationen hos dem ni lyssnar på så lite att deras munnar lika gärna kunde vara utan tungor. Men det är inte tal, för den vet mycket väl vad fan det leder till.

6. Det här är urskillningslöst våld. Det är inte riktat mot något.

Här är det viktigt att klargöra ännu en sak, att vad ni än kanske tror så är klasstillhörighet knappast ett mått på mänsklig anständighet (helt oavsett att rika nästan alltid är giriga och egofixerade skithögar). Det är synd, för det skulle göra klasskampen så mycket enklare, indelnin-

gen i vän och fiende så mycket tydligare. Men från de extremt fattiga till medelklassen och tillbaka igen så finns det briljanta människor, mediokra människor och folk som bara är avskyvärda.

Skillnaden ligger endast i vilka uttryck dessa tendenser tar sig. Vidriga människor som har tillräckligt med pengar för att hålla sig inom lagens ramar uttrycker det genom att slå sin fru och blåsa anställda på rimliga löner, och vissa som inte har tillräckligt med pengar för det sättet är de som under dessa dagar absolut har agerat avskyvärt och hänsynslöst. Alla som försvarar det är idioter. Vi har inget intresse av att fetischera våld som sådant, på samma sätt som vi inte är intresserade av att fördöma alla som kravallar bara för att vissa som deltar är skithögar som nu ser sin chans att fullt ut bete sig som sådana.

Men att dra generella slutsatser om kravallerna i sin helhet utifrån detta är helt oacceptabelt. Lika dumt är det att tro att man klart och tydligt kan skilja ut några få extremt vidriga människor från en händelse där väldigt många som deltar har genomlevt extremt vidriga situationer, och faktiskt inte bryr sig ett skit om de råkar bryta mot vad folk som har haft ett lättare liv tycker är anständigt, eller om de förstör deras egendom. De vet mycket väl vad de gör.

De som talar om plundrarna som "sinnessjuka" säger egentligen bara att de inte ens kan föreställa sig ett sinnestillstånd där det är fullt logiskt att plundra. Att det faktiskt kan vara ett fullt medvetet beslut. Att de inte har något intresse av att sätta sig in i varför vissa människor tycker dessa skillnader – till exempel mellan stora varuhus och lokala butiker – inte har någon större betydelse.

Men vi förstår varför en sådan desperat räddningsaktion av fördömanden är nödvändig. För vad som står på spel är inte så mycket risken att folk ska stödja det som händer, utan snarare att det som händer redan har börjat bryta ner stadens uppdelning efter hyra, privilegier och ras – allt det som ska hålla kvar de fattiga i deras egna stadsdelar, där de kan lämnas att "jaga" varandra i zoner som helt har övergetts av all social service, förutom polisen.

Därför hör man nu överallt samma sak upprepas som ett mantra: jag kan inte fatta att det här händer i X. Jag har följt nyheterna, och det kändes så långt borta. Jag kunde aldrig tro att det skulle hända i X också.

Man förväntar sig aldrig det här, övergången från väl avgränsade fattiga zoner till en ibland nästan generell utarmning av hela staden. Det kommer nödvändigtvis som en chock, även utan moraliska fördömanden, för det innebär att tydliga avgränsningar och restriktioner faller samman. Det är ett upplösningstillstånd. Det lämnar byggnader och bilar som svarta skelett bakom sig och dröjer sig inte kvar vid en viss plats på slagfältet. Det sprider sig.

Men vi hävdar också att det finns en enkel och etisk väg att ta sig an det nu rådande, som är tätt sammankopplad med detta. Det är de strukturella villkoren för den verkliga rörelse som länge har kallats kommunism.

Det är inte omfördelningen av rikedom. Det är omfördelning av fattigdom, en process som uppstår när de som inte har någonting slutligen börjar ta sin del.

För detta leder till att den enda möjliga etiska grunden för oss att stå på, och den enda vi behöver, blir insikten om att det bara finns två alternativ och att dessa ömsesidigt utesluter varandra.

Å ena sidan det som jämnar ut och sprider vår tids alla motsättningar och helt häpnadsväckande brutalitet mer jämlikt, till alla.

Å andra sidan det som försöker få de redan utlämnade och värst drabbade att själva fortsätta bära hela bördan av den tågkrasch vi kallar samtid.

Ni insisterar på det senare, och ni hittar massor av sätt för att rättfärdiga och stärka er position. Vi insisterar på det tidigare. Det är skitigt och det kräver mer. Det har varit så länge nu, och det kommer fortsätta så. Och ju värre det blir, ju mer kommer ni som papegojor upprepa samma tomma fraser från er hackiga skiva, samtidigt som fångelserna växer och arméer reser sig bakom era ord.

7. Det finns ingen ursäkt för det här. Det är bara destruktivt

Inte minst för att det inte finns några ursäkter att få. Det finns ingen ordning eller struktur för att ursäkta dem som håller fast vid det senare. Alltså inte bara i ord eller rent teoretiskt (vilket skulle vara

enkelt nog, att sätta ord i våra munnar och händer) utan de som gör vad som krävs för att överleva, och som vägrar acceptera att de bara ska överleva. De som vill ha, och ser allt som finns som de inte kan få. De som är förbannade över detta, och som nu har fått nog.

Det finns ingen ursäkt för det här. Men vi lever i en tid där man antingen kommer med ursäkter eller tar för sig.

Ni kommer med ursäkter. Men vi står både med dem som tar för sig, och med dem som drabbas i en situation där ett sådant tagande blir nödvändigt. Hela sättet att prata om offer blir fel. För vi ser att det inte är sant att ni står på de små butiksägarnas sida, de som nu blir av med sina verksamheter, eftersom det är på grund av det sätt som ni har lämnat vissa utan någonting samtidigt som ni har tillåtit andra att slita ihjäl sig för att hålla sig flytande, som de nu kastar sig själva (och vad skräp de nu hittar på gatorna) mot varandra. Det är ett samhällstillstånd som ni länge har välkomnat.

Det var det Hegel menade när han skrev om "list", om hur den underliggande idén aldrig straffas för sina brott. I det här fallet kapitalet och dess relationer som ständigt bevaras, eller som han så träffande uttrycker det, "Det är inte den allmänna idén som ställs till svars av opposition och kamp, det är inte den som utsätts för fara. Den förblir i bakgrunden, orörd och skadefri." Det gör att de specifika uttrycken – passionerna, begären och behoven, vardagen för alla som lever under och inom detta – istället kämpar mot varandra, när de kastar sig mot egendom och kroppar. Ibland, men det är sällan, överskrider passionerna denna idé och hotar den, om så bara för ett litet tag. Och det här kan vara ett sådant sällsynt tillfälle, som i den akuta och omtumlande situationen lyckas blockera och undkomma förnuftets list.

För alla kommer att få sitt, på ett eller annat sätt. Synd för er om det inte passar er. Synd för oss alla att det har lett till det här, eftersom detta utan tvivel inte kommer leda till någonting. I alla fall inte om man tänker sig leda till någonting som etablerandet av kollektiva handlingsmetoder, byggandet av infrastrukturer och förmågan att göra något annat. Det är uppenbart inte vad som står på spel här.

Men här talar vi till oss själva, inte till er. För trots all er omänskliga dumhet så är vi också långt ifrån oskyldig när det gäller att tänka fel.

Och vi – detta formlösa vi, men inte ”vänstern”, hur man nu än definierar den – har hamnat snett på åtminstone tre fronter:

1. Vi kan inte tillåta det allvarliga i det som händer nu att bli en orsak eller ursäkt för att ropa på polis för att återställa ordningen. Inte för att det skulle vara ”bra” eller ”dåligt” med social oordning, dessa barnsliga ord som kastas runt. Utan för att det inte är upp till oss att avgöra. Det kommer hända oavsett vad vi tycker om saken. Så därför, om vi överhuvudtaget har någonting att säga, så måste det vara som en kritik av a) sådana reaktioner, som är precis det som gör att situationer av den här typen uppstår från första början, och b) det sätt som den här situationen kommer användas för att retroaktivt rättfärdiga den pågående behandlingen av fattiga som kriminella, det vill säga just den behandling som leder till en sådan här explosion.

Vi förkastar fullständigt all sådan självbegränsande realism, allt som på något sätt bekräftar ert fördömande. Vi anser inte att det går ihop logiskt att tro att lösningen på det här ”problemet” är att på ett ännu mer hänsynslöst sätt tillämpa de metoder som redan är problemet, det vill säga kriminaliseringen av de fattiga. Vi tycker varken att förvirringen i dessa tider berättigar ett sådant förvrängt tänkande eller dess resultat.

2. Vi kan inte tillåta att vår kritik stannar vid att vara en kritik på distans. Vi kan inte stå avsidet och slänga ur oss krav på vad ”de” borde göra och inte göra, lika lite som vi kan ropa på staten att göra vad den ändå kommer göra, eller inte göra, oavsett vad vi begär av den. Att göra det är att falla tillbaka på fördömandets logik, att värdera och döma en situation som man själv inte deltar i. Om man tycker att de som kravallar ska attackera stora butikskedjor istället för små lokala affärer, så bör man aktivt uppmäna till det förra, på plats, med famnen full av gatsten, istället för att bara fördöma det senare. Om man tycker att det borde finnas en formell organisation som styr upp det som händer, så bör man börja göra just det, istället för att bara klaga på att det saknas klassiska politiska former. Om man tycker att det viktigaste i en sådan här situation är att, med våld, försvara folks hem och affärer, så bör man göra det, tillsammans med andra som tycker så, istället för att bara vänta på polisen.

(Det här betyder inte att det enda alternativet är att utsätta sig för våldsamma situationer där man kan bli skadad eller dödad. Det betyder bara att den här sortens fördömanden eller förslag på förbättringar är irrelevanta om de inte samtidigt är materiella praktiker. De som, av helt förståeliga skäl, inte vill ha något med det här att göra ska också hålla sig borta från det som händer. Men då ska man inte heller fördöma det, eller utge sig för att komma med goda råd.)

För om vi envisas med att fokusera på de insurrektionella delarna i det som händer – alltså det som gör detta till något mer än bara kriminalitet och konsumism som gått överstyr, som vissa påstår – så ser vi att det inte bara handlar om våldsnivån eller hur mycket det lyckas skaka om staten. Förutom att många av de som deltar i kravallerna faktiskt har organiserat sig själva på ett väldigt seriöst sätt (även om det inte ser ut som något man normalt sett skulle kalla politisk organisering) så ligger det insurrektionella konstigt nog även i att butik-sägare och andra faktiskt också tar hand om sig själva. Att de agerar mot en insurrektionell situation, med basebollträn i händerna. För det är här som tidigare uppdelningar efter förmodade allianser rasar samman och en spricka uppstår i vardagslivets ständiga reproduktion. Ett samhälle som reser sig i revolt, men inte alla mot staten, klart och tydligt uppdelade i två sidor, utan snarare på många olika fronter. Ett samhälle där alla inre motsättningar kokar över, vilket tydliggör i hur hög grad statens förmåga att hantera befolkningen har tappat all legitimitet i befolkningens ögon. Och där folk går till handling utan att vänta på polisens mediering. Är ett sådant skeende vackert? Nej, inte det minsta. Men det är en ofrånkomlig del av negationen av det nu rådande.

3. Utifrån detta måste vi poängtera en viktig skillnad, även om det till en början kan verka som en onödig utsvävning i det alltför abstrakta. Vi måste insistera på att det finns en skillnad mellan förstörelse och negation. Det är den skillnaden som utgör det speciella med kommunistisk teori, och att utelämna den är det vanligaste argumentet mot all teori och praktik som strävar efter att komma vidare: ni vet bara hur man negerar och kritiserar, ni vill bara förstöra, ni har inget konstruktivt alternativ.

Det som har pågått i London den senaste tiden har inneburit en massa förstörelse. Byggnader och bilar har slagits sönder och satts i brand. Inget har byggts upp i dess ställe. Det finns inga kartor, planer eller program. Man pratar om "social negativitet". Det visar sig i förstörelsen av en viss del av det som nu existerar och det visar på ett hat. Ett hat mot polisen, mot staden som har åsidosatt dem, mot skyltfönster som vaktar alla saker som är för dyra för att köpa, mot att bli tillsagd att man måste klara sig själv för att komma någonvart, och när man försöker göra just det så blir man gripen av polisen, mot alla som kollar misstänksamt när de passerar, bara för att de har huvtröjor och mörka ansikten.

Men detta är i sig inte negation, även om det är en del av en sådan process. Negation innebär snarare att alla sociala relationer som upprätthåller en viss ordning faller samman. Relationer som egendom, lag och värde. Det är alltså inte fysisk utplåning, ett totalt raserande av allt till grunden, utan snarare en process där allt som existerar ifrågasätts och kritiseras, oftast på ett väldigt materiellt sätt. (Egendom har visat sig vara väldigt motståndskraftigt mot argument, hur välformulerade de än är). Det är ett stålbad som inte lämnar någonting orörbart, det sätter sammanhangen som ursäktar deras existens ur spel och gör att man kan se dem för vad de verkligen är, vad som håller och vad som faller, och vad som länge har förgiftat oss.

Det är denna skillnad, denna tunna gräns, mellan negation och förstörelse som utgör grunden för det vi som har talat här. Förstörelse sker. Inte opåkallat, inte automatiskt (det är människor som fattar verkliga beslut att göra detta) men det är ett givet faktum. Vad som däremot är ovanligt är att man tar tillfället i akt att använda sig av det som sker (opportunistiskt, ja) för att expandera ilskan och den sociala oron bortom det som först utlöste den, till en verklig, levd och varaktig tanke på negation. En negation som absolut måste byggas. Och den byggs på de band som hastigt knyts när de förhållanden som tidigare höll ihop saker och ting – handel, polisbevakning, transport-system, arbete – börjar vackla och falla samman.

I det här specifika fallet är det framförallt två saker som måste negeras, och det kräver en analys och en utveckling som går längre

än vad som enbart kommer ur materiell social oordning i sig. För det första, användandet av politiskt som ett sätt att avfärda det som nu händer som ickepolitiskt och därmed fel. För det andra, den klara och tydliga uppdelningen i helt motsatta positioner, även om den ibland är helt nödvändig (vi tror alltså inte att klyftan mellan er som fördömer och oss kommer att försvinna inom någon snar framtid). Ja, vi är fullt medvetna om att det finns reella materiella skillnader mellan olika delar av befolkningen och deras klassbakgrund (och man bör ha en klar förståelse av att i vissa kamper är inte alla välkomna att delta). Men vi strävar efter att helt utplåna dessa skillnader. Alltså, att man slutar prata om "de som plundrar" som om de tillhörde en främmande art, och slutar inbilla sig att det som händer "dem" inte får djupa återverkningar som bestämmer och förändrar livssituationen för alla, oavsett om man identifierar dig med detta "dem" eller inte. För att göra det är den krassaste formen av att tänka klass som kast, att förvandla massan till en undermassa som man själv inte tillhör, och det är en tendens eller riktning som aldrig kan leda till att skillnader och uppdelningar överskrids.

Men ställt mot all denna kritik av oss själva, alla våra snedsteg som leder till distanserat fördömande och önsketänkande, så är ni ändå mycket, mycket värre.

För ni fördömer inte plundrarna för att de plundrar. Ni har dömt dem långt innan dess, dömt dem till irrelevans och död. Det faktum att de plundrar ger er bara lite mer ammunition i ert långa exkluderings- och smutskastningskrig.

Det är därför vi inte vill ha någonting med er att göra.

För ni, ni som skriker er hesa i protest mot varje social åtgärd som möjligtvis skulle kunna gynna arbetarna, som skulle kunna vara en väg för saker som tak över huvudet, mat, kläder och medicin att nå fram till dem som behöver det, ni borde bara hålla käft och inte gnälla när konsekvenserna av er likgiltighet och ert förkastande av varje form av omtanke visar sig.

Men ni vill väl bara komma fram till uppröjningen efteråt. Som en sjuk parodi på kravallinformationens virala spridning, via digital teknologi, så organiseras "mobbar" av städpatruller. Affischer med

texten "Keep Calm and Clear Up" tillverkas – åh, så fyndigt. Ni uppmanar alla att ta sig samman, behålla fattningen och känna sig "beautifully British", efter att ha besegrat dem ni inte betraktar som brittiska, och bara gå vidare som om ingenting har hänt.

Men det var ni som med falska leenden propagerade för både marknadens anarki och militariseringen av dess försvar. Nu, när den fulla konsekvensen av detta visar sig, så kanske ni för en gång skull borde ha anständigheten att komma ihåg vad ni har sagt och hålla tyst.

Ni skrek för att få sängen bäddad på det här sättet. Nu skriker ni för att den är obekväm, och för att allt oväsen utanför stör er fridfulla sömn.

Må ni varken få lugn eller ro, tills himlarna faller.

Toni Negri, Judith Revel: **Det gemensamma i revolten (2011)**

Det krävdes inte mycket fantasi. När väl analysen av den nuvarande ekonomiska krisen hade förts tillbaka till dess orsaker och sociala effekter var det inte svårt att förutsäga urbana revolter i stil med jacquerie. Boken *Commonwealth* hade förutspått det redan 2009. Vad vi däremot inte förväntade oss – tvärtom – var att denna förutsägelse kunde avvisas inom den italienska rörelsen. Vi fick höra att den verkade gammaldags. Istället sade de till oss: nu är det tid för att återbygga breda fronter mot krisen och etablera former av organisering/kommunikation/erkännande inom rörelserna för att ta itu med politisk representation.

Hur som helst står vi nu inför rörelser som uttrycker sig själva genom mer eller mindre klassiska upprorsformer och samtidigt är överallt. Och på så sätt luckrar upp den gamla geopolitiska grammatiken inifrån, som någon envist fortsatte tänka. Det vi har är alltså:

1) Ett nytt proletariat. Utgjort av prekära och arbetslösa arbetare, som ansluter sig till medelklassen i kris. Dessa är varierande subjekt som på nya sätt går samman i kampen och efterfrågar, som i de sydeuropeiska länderna, nya och mer demokratiska regeringsformer. Den politiska diktaturen à la Ben Ali och den politisk-ekonomiska i våra låtsasdemokratier kanske inte är likvärdiga – men den nya längtan efter radikal demokrati är överallt och markerar en gemenskap bland kamperna som dyker upp från olika sidor. Som blandar, sammanflätar och korsar varandras krav.

2) Precis samma sociala krafter, de som lider av krisen i samhällen med klassrelationer som vid det här laget kontrolleras av finansregimer inom bland-, tillverknings- och/eller kognitiva ekonomier, håller på att röra på sig över olika terrängar (först rörelse av arbetare, studenter och prekaritet mer generellt; nu komplexa sociala rörelser i likhet med "acampados"), med samma beslutsamhet.

3) Återuppvaknandet av rörelser som använder sig av ren vägran genomkorsas av en samhällig komposition som är väldigt komplex. Både vertikalt (dvs. medelklassen som störtar mot det exkluderade proletariatet) och horisontellt (det vill säga i förhållande till metropolernas olika sektorer, som slits mellan gentrifiering och – som Saskia Sassen noterar – "brasilifierade" zoner, där sammanstötningar mellan gäng där kulor från AK-47:or börjar lämna märken på väggarna i områden där det enda – dramatiskt, entropisk – alternativet till organiserad kamp är organiserad brottslighet).

De engelska upploppen tillhör denna tredje sort och är ganska lika de upplopp som för ett tag sedan påverkade de franska banlieues: en blandning av ilska och desperation, fragment av självorganisering och kristalliseringar av andra slag (grannsämjor, nätverksolidaritet, fotbollssupportrar och så vidare) som nu uttrycker det ohållbara liv som plötsligt slagits till spillror. De omskakande spillrorna som dessa revolter lämnar bakom sig skiljer sig i slutet inte så mycket från det vardagliga livet som så många lever idag: strimlor av liv på ett eller annat sätt.

Hur kan vi öppna en diskussion om dessa komplexa fenomen med utgångspunkt att tänka det gemensamma? Vad vi hävdar nedan har enbart för avsikt att öppna ett utrymme för debatt.

Först och främst känner vi oss tvungna att avslöja några tolkningar som den styrande klassens massmedia har gett en röst åt.

Till att börja med menar de att dessa rörelser som vi nu diskuterar borde övervägas, ur politisk synvinkel, utifrån deras "radikala" mångfald. Visst, det är uppenbart att dessa rörelser skiftar politiskt. Men att kalla de för "radikala" på just det sättet är helt enkelt idiotiskt. Alla dessa rörelser karakteriseras i själva verket inte endast av att de motsätter sig Ben Ali eller andra diktatorer, vad som än är fallet, eller av att

de inte accepterar Zapateros eller Papandreous politiska svek, eller att de hatar Cameron eller vägrar den Europeiska Centralbankens villkor. Snarare så är de radikala på grund av att de alla vägrar att betala för konsekvenserna av ekonomin och krisen (ingenting vore mer felaktigt än att betrakta krisen som en katastrof som drabbat ett fundamentalt fungerande system; ingenting vore värre än nostalgi för det kapitalistiska systemet innan krisen). Det vill säga den enorma förflyttningen av rikedom som nu äger rum till fördel för makthavarna, organiserade som de är i de politiska formerna av västerländska regimer (oavsett demokratiska eller diktatoriska, konservativa eller reformistiska).

Dessa revolter – Egypten, Spanien eller England – föddes ur den samtidiga vägran av underkastelse, exploatering och plundring som denna ekonomi har förberett för hela världens befolkningar och ur de politiska former inom vilka krisen av denna "biopolitiska appropriering" har hanterats. Och det här gäller även alla de så kallade "demokratiska" regimerna. En sådan form av styre verkar endast vara att föredra på grund av den skenbara "hövlighet" som den maskerar attackerna mot värdighet och mänsklighet hos de existenser den förstör med. Men den politiska representationens försvinnande håller nu på att kollapsa. Att hävda att det finns – enligt kriterierna för västerländsk demokrati – radikala skillnader mellan Ben Alis styre i Tunisien och Camerons Tottenham eller Brixton är helt enkelt att förneka bevisen: livet har i båda fallen blivit så kränkt och plundrat att det inte kan annat än explodera i en revoltrörelse. För att inte tala om förtrycksmekanismerna som håller på att ta England tillbaka till tiden med primitiv ackumulation, till fängelserna i Moll Flanders och fabriker i Oliver Twist. Bredvid "mugshotsbilderna" på ungdomar i uppror som visas i de engelska städerna borde man sätta upp stora bilder på de svinaktiga bankmännens och finansbossarnas ansikten. De som har förvandlat dessa områden till vad de är idag och fortsatt dryga ut sina vinster under krisen.

Låt oss gå tillbaka till tidningarnas struntsaker. De säger även att dessa revolter skiljer sig åt när det kommer till det etisk-politiska. Att vissa skulle vara mer legitima än andra, som i Maghrebländerna, eftersom den diktatoriska korruptionen där har lett till miserabla förhål-

landen. De italienska studentprotesterna och de spanska "indignados" skulle fortfarande vara förståeliga, eftersom "prekaritet är dåligt", samtidigt som de engelska och franska proletariatens revolter betraktas som "kriminella", som sägs vara märkta av ren plundring av andra personers egendom, huliganism och rashat.

Till stor del är allt detta falskt. Dessa revolter brukar – med alla skillnader som finns mellan de, vilka vi inte förnekar – ha en gemensam karaktär. De är inte "ungdomliga" revolter, utan revolter som förstår de sociala och politiska förhållanden som allt större skikt av befolkningen finner helt outhärdliga. Nedbrytningen av lönerna har gått längre än den tröskel, som både klassiska ekonomer och Marx identifierade i och med nivån på arbetarnas reproduktion, som de kallade för en "nödvändig lön". Och nu vågar alltså journalisterna hävda att dessa kamper produceras av konsumtionsöverdrifter!

Här kommer en första slutsats. Dessa rörelser kan identifieras som "nysammansättande". De tränger faktiskt igenom befolkningar – oavsett om de rör sig om trygga eller prekära arbetare, arbetslösa eller de som bara har upplevt ströjobb, improvisation och svarta intäkter – och upphöjer sina ögonblick av solidaritet i deras kamp mot fattigdom. Sjunkande medelklass, proletariat, invandrare eller inte, manuella och kognitiva arbetare, pensionärer, hemmafruar och ungdomar är förenade i fattigdom och kampen för att motsätta sig den. Här finner de förutsättningar för en gemensam kamp.

För det andra är det uppenbart (och detta är vad som oftast skrämmar de som antar att de här rörelser är konsumistiska) att dessa rörelser inte är kaotiska och nihilistiska. Att de inte bränner för brännandets skull och späder på den destruktiva kraften av en oförutsedd "no future". Fyrtio år efter punken (som i och för sig, trots alls stereotyper, var passionerat produktiv) så är detta rörelser som inte utropar slutet, registrerad och internaliserad, på varje framtid. Tvärtom vill de bygga framtiden. De vet att den kris som påverkar de inte beror på att proletariatet inte producerar – varken under en chef eller inom den samhälleliga samverkan är nu det allmänna villkor som utgör grunden för de processer som infångar värdet – eller att de inte producerar

tillräckligt. Istället handlar det om att de är frantagna frukten av deras produktivitet, vilket betyder att de är tvungna att betala för en kris som inte är deras egen. De har redan betalat för sjukvård, pension och offentliga ordningssystem, samtidigt som borgerligheten upprustade för krig och exproprierade för egen vinning. Men för det mesta vet de att inte det finns någon väg ut ur denna kris förrän rebellerna tar sig an maktmekanismerna och de samhällsförhållanden som reglerar dessa mekanismer. Någon skulle kunna invända att rörelserna inte är politiska. Även om de – som kritikerna tillägger – uttryckt politiskt korrekta positioner (som ofta har hänt för de nordafrikanska upproren eller de spanska "indignados") så är dessa rörelser fördomsfullt utanför eller kritiska mot den demokratiska ordningen.

Vi skulle såklart vilja tillägga: det är svårt om inte omöjligt att hitta, inom den nuvarande politiska ordningen, passager och vägar genom vilka ett projekt som attackerar den nuvarande krishanteringen kan äga rum. Högern och vänstern är nästan alltid likadana. För den förra ska förmögenhetskatten beröra inkomster på 40-50 000 euros, för den senare 60-70 000 euros. Är detta skillnaden? Försvar av privat egendom, utvidgning av privatiseringar och avregleringar finns på både sidornas agendor. Valsystemen är nu reducerade till rena och enkla val av delegater från de privilegierade skikten, och så vidare. Dessa rörelser attackerar allt detta: är de politiska eller inte när de gör så? De är politiska därför att de positionerar sig själva på en konstituerande, inte åsiktsskapande terräng. De attackerar den privata egendomen därför att de förknippar den med förtryck och framhåller istället solidaritetens struktur och självförvaltning, välfärd, utbildning – kort sagt det allmänna, eftersom det numera är horisonten för gamla och nya krafter.

Självklart är ingen dum nog att tro att dessa uppror omedelbart kommer att producera nya styrandeformer. Men dessa revolter lär oss däremot att "ett har nu delats till två", att den till synes så felfria och solida kapitalismen numera endast är ett gammalt "bländverk", som inte på något sätt kan föras samman. Även att kapitalet är omedelbart schizofrent och att rörelsernas politik bara kan lokalisera sig inom denna brytning.

Vi hoppas att kamraterna som ansåg uppror vara ett föråldrat verktyg för autonom politik kommer att kunna reflektera över vad som nu håller på att hända. Det är inte genom att trötta ut oss själva i väntan på parlamentariska deadlines utan genom att uppfinna nya konstituerande institutioner för det gemensamma i uppror som vi tillsammans kan förstå vad som väntar.

Nina Power:

Vinna mediekriget - Varför finns det inte några “dåliga demonstranter” (2011)

Det pågår ett krig mellan de som hävdar att det pågår ett krig och de som säger att det inte pågår ett. De som säger att kriget inte finns har avsiktligt inga förklaringar till revolter, protester, uppror och “kravaller”. De har förvandlat sin förnöjdhet till en universell princip, snarare än att reflektera över alla de former av våld som behövs för att en liten minoritet ska kunna känna sig beskyddad mot resten av världen, psykologiskt och geografiskt. En stor del av de konservativa och liberala svaren på oroligheterna i London och andra delar av England i augusti 2011 försöker påvisa att det strukturellt inte kan finnas något krig (klasskrig, krig mot vissa grupper av människor, krig mot framtiden i elitens namn).

Att bara tänka i sådana krigstermer är att erkänna att man redan valt sida. Och man måste välja sida, särskilt i den situation som vi råkar leva i. Även om vårt land officiellt befinner sig i krig (vilket staten ju erkänner) med Afghanistan, Irak, Libyen och en potentiellt oändlig rad nya fiender – är detta inte “verkliga” krig eftersom de inte kommer oss närmare än vad vi ser på teve. Vi ser de andras död, “våra” soldater, “deras” soldater och civila i avlägsna länder, medan här hemma märks det bara som “misslyckade” krigsprotester. För dem som tror att det inte pågår något krig hos oss kan det inte finnas några förklaringar för protester, oroligheter eller ilska.

Kravet på att "det måste hända något, omedelbart" och klagomålet på att "inget händer" baseras på det omöjliga kravet att det är någon annan som ska agera, men enligt de villkor som de som själva inte gör något bestämmer. De som ur en liberal synvinkel förväntas vara förbannade - studenter, de som rutinmässigt trakasseras av polisen, de som har förlorat allt de ägde, de arbetslösa, de i osäkra anställningar - dubbelbesträffas när de (enligt alla förväntningar) börjar protestera, gå ut på gatorna och slå sönder politisk och kommersiell egendom. Den stackars studenten blir plötsligt en hemsk huligan. När hen går ut på gatan av ett antal väldigt konkreta skäl, som protesterna mot universitetsreformen i Storbritannien, mot de historiskt höga höjningarna av studieavgifterna, för att visa sin vrede mot nedskärningarna i utbildningssystemet eller för att skydda vissa studieämnen (konst, humaniora och samhällsvetenskaper, som fick sina bidrag helt och hållet indragna) - blir de "lata" studenterna på bara några sekunder en fråga om "våldsamma" studenter. Rädslan för dem återspeglas i de domar som ett noggrant utvalt fåtal gripna har fått: 32 månader för att ha kastat en brandsläckare utan att träffa eller skada någon, 12 månader för att ha kastat två balsaträpinnar som inte skadade någon, 16 månader för att ha satt sig på motorhuven på en åkande bil och kanske ha kastat en soptunna. "Brott" som är lika absurda som deras straff. Men straffens symboliska värde har en extremt viktig betydelse: de visar upp vilka som är "brottslingarna" (likgiltigt om det är arbetarklass eller överklass, men alltid en ungdom och nästan alltid en man), för att en mängd krav ska kunna ställas och protesterna undermineras. Protesterna urartar alltid på grund "av ett fåtal" rötägg och kan därför helt avskrivas. Inför en sådan "huliganism" försvinner kraven och betraktas som meningslösa. Andra som skulle kunna känna sig lockade att gå ut på gatorna för att protestera tappar suget, eftersom straffen är så absurt höga. De som har barn är (helt förståeligt) skrämda av det våld de ser på teve som uppenbarligen kommer från de tungt beväpnade och skyddsutrustade poliserna, med hundar och hästar vid sin sida. Även om speakerrösten på teve försäkrar gång på gång att det är massan som står för våldet.

Upploppen i en rad brittiska städer (London, Bristol, Manchester, Birmingham och flera andra städer) under augusti 2011 har upprört de som längtar efter att något ska ske men är skräckslagna när någon faktiskt gör det. "Det var inte såhär vi menade", klagar de, "dessa människor har inga riktiga krav". "De är bara brottslingar och inga riktiga demonstranter!", "Det behövs fler poliser, mer vapen åt polisen och hårdare straff". Media är försiktiga med att inte göra de lättskrämda upprörda. Mellan den "Store Andre" (det kollektiva missnöje som antas finnas) och den "Lille Andre" (missnöjet från dem du känner till) finns även en spridd föreställning om vilka det är som inte får göras upprörda, vilka som inte ska lirkas in i en överenskommelse – de personerna som i slutändan är de viktiga. Vi skulle kunna kalla denna grupp för den "Medelstore Liberale Andre". Det är alltid dem som åsyftas när ens argument verkar stämma "upp till en viss punkt", men bortom denna blir avtändande, farliga och tappar stöd. Den "Medelstore Liberale Andre" är däremot aldrig samma person som säger åt dig att vara "försiktig", att "hålla tillbaka" din argumentation. Det är alltid någon som liknar dem, projicerad på någon hypotetisk värld – inte minst eftersom Den Medelstore Andre, precis som den Store Andre, inte existerar – förutom i hjärnorna hos dem som inte vill erkänna att deras skräck hänger samman med deras maktposition. Man måste vara väldigt försiktig med en person vars sinne som ännu inte bestämt sig. Man måste tassa på tå runt den eviga skeptikern och försöka lugna den osäkra väljaren: den rösten kan ju i ett framtida val vara avgörande.

Handlar det då om att vi måste vinna "mediekriget"? Måste vi övertyga de föreställda "osäkra andra" om att det finns en korrekt tolkning av händelserna? Måste vi övertyga de som tror att det inte pågår ett (eller snarare många) krig – de som när sedan "våldsamheter" bryter ut är helt oförstående inför dem och anser dem vara ett resultat av helveteskategorierna kriminalitet eller människans "djuriska natur"? Vårt beslut måste vara att inte längre ge efter för velandet: åt helvete med den Mellanstore Liberalen, den föreställda "andre" som bara behöver en halv minut för att ropa på mer poliser, mer vapen, utgångsförbud och fängelse åt alla som skrämmer dem. Rädsla är

ett naturligt tillstånd hos eliterna och egendomen är dess valuta. Ge en man ett hem (eller åtminstone få honom att tro att det är hans även om det är banken som äger det) och han kommer att vara din icketänkande knähund, skräckslagen för dem som saknar egendom, jobb och framtid. De som protesterar kan inte ha anledning till det. De har ingen "rättighet" att protestera, de saknar krav - även om de råkar ha krav som exempelvis studenterna har. Men paradoxalt nog försvinner dessa krav just i det ögonblick de blir "våldsamma", och de kommer på något sätt alltid sakna krav därefter, även retroaktivt när det om 20 år visar sig att de hade "rätt". Fast då spelar det inte längre någon roll.

Om vi trots allt försvarar "rätten att protestera" offentligt, vilket ändå är en defensiv formulering, kommer den Mellanstora Liberalen alltid att svara med debattsamhällets perfekta logik: "Men då har fascisterna också 'rätt att protestera'? Kommer du försvara deras 'rättigheter'? Om inte så är du en lika god kålsupare som dem". Den Mellanstora Liberalen har ingen känsla för sammanhang och har en konstant nihilistisk inställning till historien. Varför är vissa demonstranter "goda" och varför räknas andras protester inte som protester? Svaret är enkelt: fascister protesterar inte. Nu kommer någon liberal svara med ett ramaskri: "Men de protesterar ju mot alla möjliga saker! De hatar invandrare! De hatar islam! De hatar mångkultur!" Men de som kampanjar för ojämlikhet och förespråkar ojämlikhet protesterar inte mot någonting. Samhället är ojämlikt, islamofobin spelar en viktig roll i Storbritanniens, USA och andra länders inre säkerhetspolitik och utrikespolitik. Fascister projicerar och uttrycker på ett lättfattligt sätt den rådande ordningen och låtsas som att de är de enda som säger detta. Därför bygger deras utsagor alltid på logiken "Men det här får du ju inte säga i det här landet..." eller "Jag är inte rasist men..." - även om den dominerande kulturen just tillåter dig att säga alla dessa saker och mer därtill. Finns det något mer patetiskt än den "kontroversiella" krönikören i mainstreammedia som säger något "bortom anständighetens gränser" i strid mot ett föreställt politiskt korrekt ogillande. "Ingen lyssnar på vad jag har att säga", gnäller skribenten med en halv miljon läsare.

Det finns ingen liberal bubbla där protester är en naturlig, neutral och godkänd kanal för en rad tänkta abstrakta klagomål. När English Defence League marscherar genom områden där muslimer bor är detta inte en hypotetisk aktion mot en hypotetisk människogrupp som bor i ett hypotetiskt område. Liberaler som försvarar "deras rätt att protestera" avskyr det empiriska och dyrkar det abstrakta i exakt proportion till när båda kan användas. Därför kan de påstå att "det finns inga förklaringar" om det senaste upploppet samtidigt som de hävdar "jag skulle vara beredd att dö för din rätt att yttra dig" eller någon annan liberal klyscha.

Om vi erkänner att det pågår ett krig så kan vi inte undvika att välja sida. Fascisterna finns på andra sidan och vi behöver inte erkänna deras yttrande- eller mötesfrihet. Mainstreammedia ger dem redan alldeles för mycket tid och utrymme, med nyhets- och debattprogram fyllda med självutnämnda rasister och fascister, politiska diskussioner som vrids allt längre högerut, som "respektabla" partier använder som ursäkt för att kräva en ännu hårdare invandringspolitik eller två sina händer från mångkulturens "misslyckande". Det kan vara möjligt att genom envist harvande få föra fram sina argument och lyckas klämma in lite analys i mainstreammedia. Men liberala media kommer alltid att kräva en "balans", även när skalorna är så tydligt skeva. "Vänstern" reduceras till en rad olika kännetecken, tvingas att dansa runt som en marionettdocka och säga de gamla vanliga flosklerna. Producenten kommer alltid i förväg veta vad du ska säga även innan du ens sagt det. Vad är då alternativet? Att bedriva mediekriget på en mångfald fronter samtidigt. Att inte falla i fällan och tro att mainstreamvägen är den enda vägen för att nå ut och att bara du väl fått in en fot där kommer du kunna göra annorlunda uttalanden (vilket du inte kommer kunna). Om ditt verkliga politiska arbete och tänkande sker någon annanstans – i kampanjer, politiska aktioner, skriva på bloggar eller något annat – så är det där kampen kan föras och vinnas. Media kanske älskar att skapa en uppskrämd publik, men förr eller senare kommer folk att kräva förklaringar. Att upprätthålla auktoritära regimer kräver ett dagligt arbete, för att normalisera det som inte kan tolereras. Men ingenting kan eller kommer att ersätta analyser, historia och

att sätta saker i sitt sammanhang– en alternativ modell som inte drivs av fruktan. Vi kanske tidvis är hårt pressade och behöver ägna all vår energi åt en rent defensiv position, att försvara de som åtalas, fångslas och ställd på skampålen. Men ett sådant arbete tydliggör var vi står, gör det tydligare var vår fiende finns, vilka svagheter fienden har och hur den i slutändan kan krossas.

Från boken "What are we fighting for".

BRÖDUPPLOPP

EP Thompson: De engelska massornas moraliska ekonomi

Introduktion

E P Thompson (1924-1993) var en av sin generations viktigaste arbetarhistoriker. I Sverige spelade hans texter en central roll i framväxten av en "ny" arbetarhistoria och det kulturhistoriska fältet under 1980-talet. Artikeln "De engelska massornas moraliska ekonomi" publicerades 1963 och kan sägas vara ett destillat av EP Thompsons gärning som historiker. Här finns en vilja att lyfta fram ett rikt empiriskt material från tiden precis innan och i inledningen av den industriella revolutionen i England. Artikeln visar också E P Thompsons grundläggande historiesyn – att människor i det förflutna är värda att respekteras och tas på allvar utifrån sina egna tankar och föreställningar. Han vänder sig med enfaset mot tolkningar där levande människor reduceras till automater som endast reagerar på yttre stimuli eller till vildar som uppträder irrationellt och obegripligt. Tvärtom visar E P Thompson på ett övertygande sätt hur även den engelska underklassen agerade högst rationellt och begripligt i enlighet med gemensamma föreställningar kring hur världen var och hur den borde vara. På så sätt är E P Thompsons artikel ett värdefullt bidrag till vår förståelse av sociala oroligheter även i vår samtid. Trots att det egentligen inte borde behöva påpekas är det viktigt att vi, när vi ser oroligheter i vår samtid, utgår från att människor – alla människor – är förmögna att tänka igenom sina handlingar och att vi för det mesta handlar i enlighet med föreställningar vi delar med många andra.

Andrés Brink Pinto, fil. dr. i Historia

Den som håller inne sin säd, honom förbannar folket, men den som lämnar ut sin säd, över hans huvud kommer välsignelse.

Ordspråksboken 11:26

Under de senaste åren har George Rudé och andra varnat oss för att alltför slappt använda oss av ordet "massa". I den här artikeln vill jag varna på liknande sätt för ordet "upplopp" i synnerhet vad beträffar matupploppen i 1700-talets England. Detta så bekväma och runda lilla ord kan dölja det man kan kalla en spasmodisk historiesyn. Enligt denna syn kan folket knappast sägas skapa historia före Franska Revolutionen. Innan dess tränger det då och då spasmodiskt in på den historiska scenen, under tider av plötsliga sociala oroligheter. Dessa intrång är tvångsmässiga snarare än självmedvetna eller självaktiverande. De är helt enkelt en respons på ekonomiska stimuli. Har man bara nämnt en dålig skörd eller en nedgång i handeln, så uppfylls alla krav på historisk förklaring.

Tyvärr har åtskilliga av de fåtaliga brittiska historiker som ökat våra kunskaper om sådana folkliga aktioner givit sitt stöd åt denna spasmodiska historiesyn. De har bara som hastigast betraktat det material som de själva presenterat. Beloff säger till exempel om matupploppen i början av 1700-talet: "Förbittringen när arbetslösheten och de höga priserna tillsammans gjorde livet outhärdligt tog sig uttryck i angrepp mot sädeshandlare och mjölnare, angrepp som ofta måste ha urartat till rena förevändningar för brott".¹ Förgäves söker vi dock hos honom efter något bevis på att denna "urartning" hade skett så ofta. Wearmouth tillåter sig, i sin användbara krönika över oroligheter, en enda förklaringskategori: "nöd".² Ashton ger i sin studie över matupploppen bland kolgruvearbetarna sitt stöd åt förmyndarmentaliteten: "Oroligheterna bland kolgruvearbetarna har naturligtvis sin förklaring i någonting mycket elementärare än politiken. De var mannakraftens intuitiva reaktion på hungern."³ Uppluppen var "magens uppror", och det är underförstått att denna förklaring på något sätt är lugnande. Analysens gång är: elementärt – instinktivt – hunger. Charles Wilson fortsätter denna tradition: "Spasmodiska höjningar av matpriserna drev prämarbetare på Tyne till upplopp 1709 och

tenngruvearbetare att plundra sädesmagasin 1727.” Den ena spasmen ledde till den andra. Resultatet blev ”plundring”.⁴

I flera decennier har den systematiska socialhistorien släpat efter den ekonomiska, fram till i dag, då den som är kvalificerad i den sistnämnda disciplinen automatiskt antas vara kompetent också i den förstnämnda. Man kan därför inte beklaga sig över att forskningen på sista tiden har varit benägen att förvränga och kvantifiera material som man bara bristfälligt förstår. Den spasmodiska skolans högsta höns är naturligtvis Rostow, vars grova ”sociala spänningsdiagram” framlades för första gången 1948.⁵ Enligt detta behöver vi bara föra samman ett arbetslöshetsindex och ett index över höga matpriser, och så kan vi kartlägga de sociala oroligheternas förlopp. Denna modell rymmer en självklar sanning (folk protesterar när de är hungriga), och på i stort sett samma vis skulle ett ”sexuellt spänningsdiagram” visa att den sexuella aktiviteten ökar i samband med könsnådens inträde. Invändningen är att ett sådant diagram, om det används oklokt, kan avsluta forskningarna precis där de börjar bli verkligt sociologiskt eller kulturellt intressanta: vad gör folk när de blir hungriga (eller sexuellt upphetsade)? På vilket sätt modifieras deras uppträdande av seder, kultur och förnuft? Och (om man medger närvaron av primärstimulans ”nöd”) bidrar deras uppträdande till en mer komplex, kulturellt förmedlad funktion som inte kan reduceras tillbaka till stimulus, hur länge den än steks över den statistiska analysens eld?

Alltför många av våra tillväxthistoriker gör sig skyldiga till en grov ekonomisk reduktionism och utplånar motivets, uppträdandets och funktionens komplexitet. Samma sak skulle få dem att protestera om de lade märke till det i sina marxistiska kollegers verk. Svagheten hos alla dessa förklaringar är en förenklad syn på den ekonomiska människan. Det som kanske kan ge anledning till förvåning är det schizoida intellektuella klimatet, som tillåter denna kvantitativa historieskrivning att samexistera (på samma ort och ibland i samma huvud) med en socialantropologi som härstammar från Durkheim, Weber eller Malinowski. Vi vet allt om den ömtåliga väven av sociala normer och ömsesidiga förbindelser som reglerar livet för öborna på Trobriandöarna, och de psykiska energier som är invecklade i Melane-

siens cargokult, men någonstans blir denna oändligt komplexa samhällsvarelse, den melanesiska människan, (i våra historieböcker) till 1700-talets engelska kolgruvearbetare som spasmodiskt knäpper händerna över magen, och reagerar på elementär ekonomisk stimulans.

Mot den spasmodiska uppfattningen ställer jag min egen.⁶ Det är möjligt att i nästan varje massaktion på 1700-talet hitta någon legitimerande föreställning, varmed jag menar att männen och kvinnorna i folkmassan var övertygade om att de försvarade traditionella rättigheter eller seder, och att de hade stöd i ett slags allmänt samförstånd. Då och då bekräftades detta samförstånd av vissa eftergifter, som myndigheterna hade råd med. Oftare var samförståndet så starkt att det vägde tyngre än fruktan eller vördnaden för överheten.

Matupploppen i 1700-talets England var en mycket sammansatt form av folklig direkt aktion, disciplinerad och med tydlig målsättning. I vilken utsträckning denna målsättning förverkligades – det vill säga, i vilken utsträckning matupploppet var en "framgångsrik" aktionsform – är en alltför invecklad fråga för att den skall kunna behandlas inom ramarna för en uppsats, men frågan kan åtminstone ställas (i stället för att, som vanligt, besvaras nekande utan föregående granskning), och det kan man inte göra förrän folkmassans egen målsättning har identifierats. Det är naturligtvis sant att upploppen utlöstes av kraftiga prishöjningar, av tvivelaktiga metoder bland köpmännen eller av hunger, men dessa missförhållanden mötte en folklig samstämmighet beträffande vad som var legitimt och vad som var illegitimt inom försäljning, malning, bakning och så vidare. Denna samstämmighet byggde i sin tur på en konsekvent traditionell syn på sociala normer och förpliktelser, på hur olika parter ekonomiska funktioner inom samhället uppfattades, som i sin helhet kan sägas utgöra de fattigas moraliska ekonomi. Ett brott mot dessa moraliska förutsättningar utlöste direkt aktion minst lika ofta som faktiska umbäranden. Även om denna moraliska ekonomi inte kan betecknas som "politisk" i ordets avancerade betydelse, så kan den å andra sidan inte heller betecknas som opolitisk, eftersom den förutsatte vissa lidelsefullt omfattade föreställningar om det allmänna bästa – föreställningar som i själva verket fann ett visst stöd i myndigheternas pa-

triarkaliska tradition, föreställningar som folket i sin tur upprepade så högljutt att myndigheterna i någon mån blev folkets fångar. Därför påverkade denna moraliska ekonomi mycket vidsträckt 1700-talets statskonst och tänkande, och trängde sig inte bara på i orostider. Ordet ”upplopp” är för inskränkt för att omfatta allt detta.

2.

När vi talar om de köp- och säljrelationer som hör samman med den industriella revolutionen, så kan vi på sätt och vis också tala om 1700-talets ”brödrelationer”. Konflikten mellan landsbygden och staden kretsade kring brödpriiset, konflikten mellan traditionalismen och den nya Politiska ekonomin kring spannmålslagarna.

Den ekonomiska klasskonflikten i 1800-talets England fann sitt typiska uttryck i lönefrågan. I 1700-talets England eggades arbetarna lättast till handling av att priserna ökade. Denna mycket känsliga konsumentmedvetenhet sammanföll i tiden med stora förbättringar i jordbruket i östra och södra England. Dessa år, då det engelska jordbruket nådde nya höjder, avbröts av upploppen – eller, som samtida ofta betecknade dem, ”upproren” eller ”de fattigas resningar” 1709, 1740, 1756–1757, 1766–1767, 1773, 1782 och, framför allt, 1795 och 1800–1801. Denna uppåtgående kapitalistiska industri var beroende av en orolig marknad som när som helst hotades av plundrarband som drog omkring på landet med knölpåkar, eller som agerade på marknadsplatserna för att ”bestämma priset” på förnödenheterna till den nivå folket ville ha. De livaktigaste kapitalisternas förmögenhet vilade i sista hand på försäljning av spannmål, kött och ull, och de båda första måste säljas utan någon större bearbetning till milliontals konsumenter. Spänningarna på marknadsplatsen för oss alltså in på ett centralt område i landets liv.

Arbetarklassen på 1700-talet levde inte av bröd allena, men att döma av de budgetar som samlats in av Eden och David Davies så var det inte långt ifrån. Allt var inte vetebröd, fast vetet bredde ut sig på de andra sädesslagens bekostnad fram till början av 1790-talet. På 1760-talet räknade Charles Smith ut, att av en befolkning i England

och Wales som antogs vara omkring sex millioner, åt 3 750 000 vete, 888 000 råg, 739 000 korn och 623 000 havre.⁷ 1790 kan vi anta att minst två tredjedelar av befolkningen åt vete.⁸ Konsumtionsmönstret återspeglade delvis fattigdomens olika nivåer, och delvis de ekologiska villkoren. Områden med dåliga jordar och höglänta trakter (som till exempel Penninerna), där vete inte växer, var de andra sädesslagens starka fästen. Ännu på 1790-talet levde Cornwalls tenngruvearbetare i stor utsträckning på kornbröd. Mycket havre konsumerades i Lancashire och Yorkshire – och inte bara av de fattiga.⁹ Redogörelser från Northumberland är motstridiga, men det verkar som om Newcastle och många av de omgivande gruvsamhällena vid det laget hade gått över till vete, medan landsbygden och småstäderna livnärde sig på havregryn, rågbröd, ”maslin”¹⁰ eller en blandning av korn och ”grå ärtor”.¹¹

Under hela seklet bredde också vitt bröd ut sig på fullkornsbrödets bekostnad. Detta berodde delvis på att det vita brödet fick högre status, men det var långt ifrån den enda orsaken. Problemet är mycket sammansatt, men några aspekter kan nämnas i korthet. Det var förmanligare för bagarna och mjölnarna att sälja vitt bröd eller siktat mjöl, eftersom de i allmänhet kunde ta ut högre vinster då. (Ironiskt nog var detta delvis en följd av det patriarkaliska konsumentskyddet, eftersom det lagstadgade normalpriset på bröd var avsett att hindra bagarna från att sko sig på de fattigas bröd. Följaktligen låg det i bagarens intresse att göra så litet ”hushållsbröd” som möjligt, och att det lilla han gjorde inte var gott.¹²) I städerna, där man var medveten om faran för livsmedelsförfalskning, var mörkt bröd misstänkt eftersom det lättare dolde skadliga tillsatser. Under seklets sista decennier ändrade många mjölnare sina maskiner och siktdukar så att de faktiskt inte längre kunde tillverka mjöl för ”hushållsbröd”, utan bara de finare kvaliteterna för vitt bröd och ”avfallet” för ett brunt bröd som en iakttagare fann ”så unket och skadligt att det var direkt hälsovådligt”.¹³

Myndigheternas försök i nödtider att tvinga fram en tillverkning av grövre varianter (eller, som 1795, en allmän användning av ”hushållsbrödet”) mötte många svårigheter, och stötte ofta på motstånd från både mjölnare och bagare.¹⁴ Mot slutet av seklet var statuskän-

slor djupt involverade överallt där vetebröd dominerade och hotades av en grövre blandning.¹⁵ En del tyder på att arbetare som vant sig vid vetebröd faktiskt inte kunde arbeta om de tvingades gå över till grövre bröd på grund av svaghet, matsmältningsbesvär eller kväljningar. Inte ens de oerhörda priserna 1795 och 1800–1801 kunde bryta många arbetares motstånd.¹⁶ Gillesfunktionärerna i Calne underrättade 1796 Riksrådet att "änständigt" folk använde den blandning av korn och vete som myndigheterna krävde, och att fattiga arbetare med stora familjer:

i allmänhet har levt endast på kornbröd. Återstoden, kanske omkring en tredjedel av de fattiga producenterna och andra, med mindre familjer (som säger att de inte kunnat få något annat än *bröd*), äter liksom före bristtiden ingenting annat än bageribröd på andra klassens vetemjöl.¹⁷[17]

Fogden i Reigate rapporterade i liknande ordalag:

... vad beträffar de fattiga arbetarna som knappast livnär sig på något annat än bröd, och som enligt traktens sed alltid har ätit bröd som bakats av rent vete, har jag varken uppmanat till eller önskat någon blandning av mjölet, för att de inte skall bli för dåligt närda för att kunna utföra sitt arbete.

De fåtaliga arbetare som hade försökt sig på blandbröd "blev svaga och febriga och kunde inte arbeta med kraft".¹⁸ När regeringen i december 1800 stiftade en lag (i folkmun döpt till Brown Bread Act eller "Poison Act") som förbjöd mjölnarna att framställa något annat än fullkornsmjöl, reagerade folket omedelbart. I Horsham (Sussex) hände det att:

ett antal kvinnor... fortsatte till väderkvarnen i Gosden, där de okvädade mjölnaren för att han hade givit dem brunt mjöl, tog duken med vilken han då beredde mjöl enligt brödlagens bestämmelser och skar den i tusen bitar, samtidigt som de ho-

tade att göra likadant med alla liknande redskap som han i framtiden försökte använda. Amazonledaren för denna kjolparad bjöd efteråt sina bundsförvanter på sprit för en guinea på puben Crab Tree.

Resultatet av sådana aktioner blev att lagen avskaffades efter mindre än två månader.¹⁹

När priserna var höga kunde mer än hälften av en arbetarfamiljs veckobudget läggas på bröd.²⁰ Hur kom denna säd då från åkern till arbetarhemmen? Vid första anblicken verkar det enkelt. Säden skördas, tröskas, förs till torget, förs till kvarnen och mals, bakas och äts. Vid varje punkt i denna process strålar det dock ut komplexiteter, möjligheter till rofferi, känsliga zoner där upplopp kunde bryta ut, och det är knappast möjligt att fortsätta utan att schematiskt teckna den patriarkaliska modellen för försäljnings- och tillverkningsprocessen – det traditionella platonska ideal som hävdades i lagar, pamfletter och proteströrelser – med vilken handelns och konsumtionens besvärande realiteter kom i konflikt.

Den patriarkaliska modellen fanns i en urholkad samling skrivna lagar samt i oskrivna lagar och seder. Det var denna modell som mycket ofta präglade regeringens handlande i kristider fram till 1770-talet, och som många lokala domare fortsatte att åberopa. Enligt denna modell borde försäljningen så långt det är möjligt ske direkt från bonden till konsumenten. Bönderna skulle ta all sin säd till ortens marknad. De skulle inte sälja den innan den skördats, och de skulle inte heller vänta med att sälja i hopp om att priserna skulle gå upp. Marknaden skulle vara kontrollerad. Ingen försäljning fick ske före utsatt tid, då man ringde i en klocka. De fattiga skulle ha möjlighet att köpa säd, grovt mjöl eller siktat mjöl först, i små förpackningar villas vikt och mått övervakades i vederbörlig ordning. Vid ett visst klockslag, när deras behov hade tillfredsställts, ringde man i en annan klocka, varefter de som handlade i större skala (och som hade vederbörligt tillstånd) kunde göra sina inköp. Handeln omgärdades av många restriktioner, inskrivna i de gamla lagarna mot spekulationssköp, ommalning och massuppköp som hade stiftats på Edward VI:s

tid. Köp och försäljning fick inte ske genom varuprov. Köp av säd på rot fick inte ske. Inte heller fick man köpa för att inom tre månader sälja med förtjänst på samma marknad eller grannmarknad, och så vidare. Faktum är att alla mellanhänder ansågs juridiskt tvivelaktiga under större delen av 1700-talet, och deras handlande var teoretiskt sett strängt begränsat.²¹

Från marknadsövervakningen kommer vi till konsumentskyddet. Mjöltnare och – i än högre grad – bagare betraktades som samhällstjänare, som inte arbetade för vinst utan för skälig lön. Många fattiga köpte sin säd direkt på marknaden (eller fick den som naturalön). De tog den då till mjölnaren som malde den, och som kunde ta ut en hävdvunnen avgift, och sedan bakade de sitt eget bröd. I London och i de storstäder där detta för länge sedan kommit ur bruk beräknades bagarens lön eller vinst strängt enligt de i lag fastställda priserna, varvid antingen limpans pris eller vikt bestämdes på grundval av det rådande priset på vete.²²

Denna modell kom naturligtvis på många punkter i konflikt med 1700-talets realiteter. Mer förvånande är hur många delar av den som fortfarande fungerade. Aikin kan till exempel 1795 beskriva regleringen av marknaden i Preston på följande sätt:

Veckomarknaden... är mycket välreglerad för att förebygga spekulationsköp och ommalning. Inga andra än stadens invånare får köpa under den första timmen, från åtta till nio på morgonen. Klockan nio får andra köpa, men ingenting som inte sålts får tas bort från marknaden före klockan ett, med undantag av fisk...²³

I sydvästra England (ett annat område där traditionen var stark) försökte stadsmyndigheterna i Exeter samma år kontrollera "krämare, månglare och återförsäljare" genom att hålla dem borta från marknaden mellan klockan åtta och tolv på dagen. Man ringde i rådhusets klocka för att markera dessa timmar.²⁴ De lagstadgade brödpriserna gällde under hela 1700-talet i London och i många handelsstäder.²⁵ Om vi följer upp fallet med försäljning genom varuprov kan vi lägga märke till hur farligt det är att förhastat anta att de

hävdudda restriktionerna upphävts. Man antar ofta att försäljning av säd genom varuprov var allmän vid 1600-talets mitt, när Best beskriver denna sed i östra Yorkshire²⁶, och förvisso 1725, då Defoe kom med sin i berömda skildring av spannmålshandeln.²⁷ Men även om många storbönder utan tvivel sålde genom varuprov i de flesta grevskapen vid denna tid så var de gamla marknaderna fortfarande vanliga, och överlevde till och med i Londons omgivning. 1718 beskrev en stridsskriftsförfattare de lantliga marknadernas nedgång som enligt honom hade ägt rum först nyligen:

Man kan inte se mycket annat än leksaksbutiker och bodar med grannlåt och krimskrams... Avgifterna har sjunkit till ingenting, och där många invånare ännu minns att det till staden brukade komma hundra, två-, kanske tre- och, i vissa städer, fyrahundra lass säd om dagen, där växer det nu gräs på torget.

Bönderna (klagade han) hade börjat undvika marknaden och göra affärer med mellanhänder och andra "smyghandlare" direkt vid dörren. Andra bönder tog fortfarande ett enda lass till torget "för syns skull, och för att få priset satt", men de viktigaste affärerna gjordes med "spannmålspaket i en säck eller näsduk, som kallas varuprov".²⁸

Åt detta håll gick också utvecklingen, men många mindre bönder fortsatte att köra sin säd till marknaden som förut, och den gamla modellen fanns kvar i folks tankar som en källa till förargelse. Om och om igen ifrågasattes de nya marknadsprocedurerna. 1710 klagar en petition till förmån för de fattiga i Stony Stratford (Buckinghamshire) på att bönderna och köpmännen "köpte och sålde på gårdspan och vid ladugårdsdörren, så att de fattiga invånarna nu inte kan få mjöl till skäligt pris, vilket är till stor skada".²⁹ 1733 inlämnade flera städer petitioner till Underhuset mot detta bruk. Haslemere i Surrey klagade på att mjölnarna monopoliserade handeln – de "köpte i hemlighet upp stora er säd genom små varuprov, och vägrade att köpa sådant som förts till öppna marknaden".³⁰ Det är underförstått det ligger något lömskt i detta bruk, och att det ger mindre insyn i affärerna.

Efter hand som seklet fortsätter dör klagomålen inte bort, men de kommer i större utsträckning från orter längre norrut och västerut. Under hungersnöden 1756 tillämpade Riksrådet inte bara de gamla lagarna mot uppköp i spekulationssyfte, utan utfärdade också en kungörelse som ålade "alla bönder att, vid strängt vite, föra sin säd till öppna marknaden och inte sälja genom varuprov i sina egna bostäder".³¹ Myndigheterna tyckte dock inte om att bli för hårt presade på denna punkt. 1766, då det också var ont om mat, förhörde sig domarna i Surrey om huruvida det fortfarande var straffbart att köpa genom varuprov. De fick ett undvikande svar som inte bådade gott – att hans majestäts minister inte i kraft av sitt ämbete har rätt att tolka lagen.³² Två brev ger en viss insikt i hur de nya bruken spreds västerut. En korrespondent som skrev till lord Shelburne 1766 anklagade köpmännen och mjölnarna i Chippenham för att ha sammansvurit sig:

Han hade själv skickat efter en kvart vete från marknaden, och trots att det där fanns många lass, och trots att det inte var lång stund efter det att man hade ringt i marknadsklockan, fick hans ombud vart han än gick svaret "Det är redan sålt". För att undgå lagens straff för de alltså säden till marknaden, men ändå är affären redan uppgjord på förhand, och marknaden är rena komedin...³³

Sådana bruk kunde faktiskt ge anledning till upplopp. I juni 1757 rapporterades det att "folket gjorde uppror i Oxford, och på några minuter tillgrep och fördelade de ett lass säd som de misstänkte hade köpts genom varuprov och bara förts till marknaden för att upprätthålla skenet".³⁴ Det andra brevet, från en korrespondent i Dorchester 1772, beskriver ett annat sätt att göra upp affärerna i förväg. Han hävdade att storbönderna samlades och gjorde upp om priset innan marknaden började:

och många av dessa män säljer inte mindre än fyrtio skäppor, vilket är mer än de fattiga har råd att köpa. Mjölnaren, som alls inte är bondens ovän, ger därför det pris denne begär, och de fattiga måste finna sig i hans villkor.³⁵

Både anhängarna av den patriarkaliska livssynen och de fattiga fortsatte att klaga på omfattningen av marknadsbruk som vi, nu i efterhand, gärna vill betrakta som oundvikliga och "naturliga".³⁶ Det som nu framstår som oundvikligt var dock inte nödvändigtvis något som gillades på 1700-talet. En typisk pamflett (från 1768) protesterade indignerat mot varje bondes föregivna rätt att göra som han vill med sin egendom. Detta skulle vara en "naturlig" frihet, inte en "medborgerlig":

Denna frihet kan alltså inte sägas tillkomma en medborgare, eller någon som lever under ett samhälles beskydd, utan snarare en vilde. Den som gör anspråk på denna frihet förtjänar därför inte det beskydd som samhällets makt kan ge.

Bondens närvaro på marknaden är "en viktig del av hans plikter. Han bör inte tillåtas att undanhålla sina varor eller göra sig av med dem på annat håll".³⁷ Efter 1760-talet fyllde dock marknaderna en så liten funktion i större delen av södra och mellersta England att man i dessa distrikt mer sällan hör klagomål mot försäljning genom varuprov, fast man ännu vid århundradets slut klagar på att de fattiga inte kan köpa små mängder.³⁸

I delar av Nordengland förhöll det sig annorlunda. En petition från arbetare i Leeds 1795 klagar på att "sädeshandlarna och mjölnarna och en samling andra människor har fått säden i sina händer så att de kan hålla inne med den och sälja den till sitt eget pris eller inte alls". "Bönderna för ingen säd till marknaden mer än det de har i fickorna som varuprov... vilket får de fattiga att högljutt jämra sig."³⁹ Så lång tid tog det alltså för en process att slå igenom, vars början ofta dateras minst hundra år tidigare.

Detta exempel har vi givit för att belysa de många detaljerna, mångfalden av lokala seder och det sätt på vilket folket kunde reta sig på att gamla marknadsbruk förändrades. Samma mångfald finns också på marknadsföringens hela område, som nätt och jämnt är kartlagt. Den patriarkatiska modellen höll naturligtvis på att bryta samman på många andra områden. Det lagstadgade priset på bröd lade visserligen en *effektiv* broms på bagarnas profit, men denna lag återspeglade bara

det rådande priset på vete eller mjöl, och kunde inte på något sätt påverka *detta* pris. Mjölnarna var nu, i Hertfordshire och i Themsen-dalen, mycket betydande *företagare*. Ibland handlade de med säd eller malt förutom att de tillverkade mjöl i stor skala.⁴⁰

Utanför de stora spannmålsdistrikten skulle städerna helt enkelt inte ha kunnat försörjas utan medverkan av kommissionärer, vilkas verksamhet skulle ha omöjliggjorts om lagstiftningen mot uppköp i spekulationsssyfte, hade tillämpats konsekvent.

I vilken utsträckning insåg myndigheterna att deras modell höll på att tappa kontakten med verkligheten? Det beror på vilka myndigheter man menar, och vid vilken tidpunkt under 1700-talet. Man kan dock ge ett allmänt svar: anhängarna av den patriarkaliska synen var, i sin normala praktik, väl medvetna om mycket av den förändring som höll på att ske, men de hänvisade ändå till den gamla modellen så snart en kris uppstod. I detta avseende var de delvis folkets fångar. Folket antog nämligen delar av modellen som sin rättighet och arvedel. Man kan till och med få intrycket att tvetydigheten faktiskt välkomnades. När det var hungersnöd gav den domarna i oroliga distrikt ett visst manöverutrymme, och den stödde i någon mån deras försök att minska priserna genom övertalning. När Riksrådet bemyndigade (exempelvis 1709, 1740, 1756 och 1766) att man anslog kungörelser, som med oläslig frakturstil hotade med stränga straff mot spekulanter och liknande grupper, hjälpte detta domarna att skrämma upp ortens mjölnare och köpmän. Visserligen upphävdes lagstiftningen mot uppköp i spekulationsssyfte 1772, men beslutet var inte särskilt välformulerat, och under nästa svältperiod 1795 tillkännagav lord Kenyon, chefsdomaren, att det fortfarande var olagligt och åtalbart att spekulera: "Även om Edward VI:s lag har återkallats (huruvida detta var välbetänkt eller inte vill jag inte uttala mig om), är det ändå ett brott mot allmän lag, lika gammal som grundlagen..."⁴¹ De spridda åtal man kan lägga märke till under hela århundradet – vanligen för småförseelser, och bara under nödår – blev inte färre. I själva verket var de förmodligen fler 1795 och 1800–1801 än de hade varit vid något tillfälle under de närmast föregående tjugofem åren.⁴² Det är dock tydligt att de var symboliskt avsedda, att de var menade

att visa de fattiga att myndigheterna verkade livligt för deras intressen.

Den patriarkaliska modellen fanns alltså som idé, och fragmentariskt även i verkligheten. När skördarna var goda och priserna måttliga glömde myndigheterna bort den, men om priserna steg och de fattiga blev oroliga återuppväcktes den, åtminstone för den symboliska effektens skull.

3

Få intellektuella segrar har varit mer överväldigande än den som företrädarna för den nya politiska ekonomin vann i frågan om regleringen av inrikeshandeln med spannmål. Vissa historiker finner faktiskt segern så oinskränkt att de knappt kan dölja hur litet tålamod de har med den förlorande sidan.⁴³ Den nya politiska ekonomins modell kan med fördel sägas vara Adam Smiths modell, fast *The Wealth of Nations* kan ses inte bara som en utgångspunkt utan också som en stor knutpunkt dit det går många viktiga trådar i diskussionen vid 1700-talets mitt (av vilka somliga, som Charles Smiths åskådliga *Tracts on the Corn Trade* [1758–1759], är speciellt ägnade att riva ned den gamla patriarkaliska marknadsregleringen). Debatten mellan 1767 och 1772, som kulminerade i avskaffandet av lagen mot uppköp i spekulationssyfte, innebar på detta område en seger för laissez-faire fyra år innan Adam Smiths verk publicerades.

Detta var inte så mycket en modell som en motmodell – en direkt negering av huset Tudors "förrådshushållning", som nu höll på att upplösas. "Må varje lag i samband med spannmålets avskaffas", skrev Arbuthnot 1773. "Låt säden flöda som vatten, så kommer den att finna sin rätta nivå."⁴⁴ Även Adam Smith krävde "obegränsad frihet för spannmålshandeln".⁴⁵ Den nya ekonomin medförde en avmoralisering av handels- och konsumtionsteorin som inte fick mindre omfattande konsekvenser än upphävandet av restriktionerna mot ocker, som debatteras mycket mer.⁴⁶ När jag säger "avmoralisering" vill jag därmed inte ha sagt att Smith och hans kollegor var omoraliska⁴⁷, eller att de inte brydde sig om det allmänna bästa.⁴⁸ Jag menar snarare att den nya politiska ekonomin befriades från inkräktande

moraliska imperativ. De gamla pamflettförfattarna var i första hand moralister, i andra hand ekonomer. I den nya ekonomiska teorin har frågan om marknadsföringens moraliska sida ingen plats, annat än som inledning och avslutning.

Rent praktiskt fungerade den nya modellen på så sätt att tillgång och efterfrågan, när de fick verka naturligt på fria marknaden, skulle göra alla parter maximalt nöjda och trygga det allmänna bästa. Marknaden kunde aldrig regleras bättre än när den fick lov att reglera sig själv. Under loppet av ett normalt år skulle spannmålspriserna justeras genom marknadens mekanismer. Strax efter skörden skulle småbönderna, och alla som hade lån och Mickesmässränta att betala i samband med skörden, tröska sin säd och ta den till marknaden, eller släppa ifrån sig det de i förväg kommit överens om att sälja. Från september till jul kunde man vänta sig låga priser. De mellanstora bönderna skulle hålla inne med säden till början av våren, i hopp om att priserna skulle stiga, medan de rikaste bönderna och de adelsmän som hade jordbruk skulle vänta med att sälja ända till mellan maj och augusti, i hopp om att på så sätt kunna få ut de högsta möjliga priserna. På så sätt ransonerade landets spannmålslager genom prismekanismen mycket lägligt över årets femtiotvå veckor, utan att staten ingrep på något sätt. Då mellanhänder som in i bilden och skrev förhandskontrakt på böndernas skördar, skedde denna ransonering ännu effektivare. Under år med dåliga skördar kunde spannmålspriserna stiga till besvärande höjder. Men det var bara som det skulle, ty det uppmuntrade inte bara till import – det var också i sig en effektiv ransonering. Utan den skulle alla lager konsumeras under årets första nio månader, så att det under de återstående *tre* månaderna inte bara blev ont om mat utan direkt hungersnöd.

Denna självjusterande ekonomi kunde bara bryta samman på ett sätt, nämligen om staten och folkets fördomar fick lov att störa den.⁴⁹ Spannmålen måste få flyta fritt från de en där det fanns *överskott* till de områden där det rådde brist. Alltså spelade mellanhänderna en roll som var nödig, produktiv och lovvärd. Fördomarna mot spekulanter avspisade Smith helt kort som vidskepelse på samma nivå som häxkonster. Om man lade sig i handelns naturliga mönster kunde det

ge upphov till lokal hungersnöd, eller avskräcka bönderna från att producera mer. Om man tvingade fram försäljning innan tiden var mogen, eller om man införde pristak när det rådde brist, kunde alltför stora lager konsumeras. Om bönderna faktiskt väntade för länge med att sälja sin säd, skulle de förmodligen själva bli lidande när priserna sjönk igen. Samma logik gällde också för de övriga missdådarna i folkets ögon – mjölnarna, köpmännen, bagarna. Deras yrken byggde på konkurrens. De kunde på sin höjd lägga priserna på onaturliga nivåer under korta perioder, och ofta drabbade detta i sista hand dem själva. När priserna började skjuta i höjden mot seklets slut såg man inte lösningen i en återgång till en reglering av handeln utan att hägna in fler allmänningar, uppodling av ödemarker, förbättringar. Man behöver knappast invända att tron på en ekonomi som av naturen justerar sig själv och av en försynens skickelse verkar för allas bästa, är lika mycket vidskepelse som föreställningarna bakom den patriarkaliska modellen – fast det är just denna vidskepelse som vissa ekonomihistoriker har varit de sista att lämna. I vissa avseenden stämde Smiths modell bättre överens med 1700-talets realiteter än vad den patriarkaliska modellen gjorde, och i fråga om symmetri och intellektuell vidd var den överlägsen. Man bör dock inte bortse från det sken av empirisk giltighet som modellen rymmer. Medan den äldre modellen hänvisar till en moralnorm, till det som *borde* vara människornas ömsesidiga plikter, tycks den nya modellen säga: "Så här fungerar det, eller så här skulle det fungera om inte staten lade sig i." Men om man betraktar dessa avsnitt av *The Wealth of Nations* imponerar de mindre som empirisk *undersökning* än som en överlägsen logikuppsats som bevisar sig själv. När vi betraktar hur 1700-talets spannmålshandel faktiskt var organiserad, finner vi ingen empirisk verifiering av någon av dessa båda modeller. Det har inte gjorts särskilt mycket detaljforskning om marknadens sätt att fungera,⁵⁰ och det har inte skrivits någon större studie om nyckelgestalten – mjölnaren.⁵¹ Till och med den första bokstaven i Smiths alfabet – antagandet att höga priser var en effektiv form av ransonering – är bara ett rent påstående. Det är allmänt känt att efterfrågan på säd, eller på bröd, är allt annat än elastisk. Om brödet blir dyrt går de fattiga inte över till bakelser, vilket en

högt uppsatt observatör en gång blev påmind om. Enligt vissa iakttagare kunde arbetarna när priserna steg äta lika mycket bröd, men ta bort andra punkter i sin budget. De kunde till och med äta *mer* bröd för att kompensera förlusten av annat. Ett normalt år kunde per shilling sex pence gå till bröd och sex pence till "grovt kött och mycket grönsaker", men ett högrprisår gick hela shillingen till bröd.⁵²

I vilket fall som helst är det välkänt att spannmålsprisernas fluktuationer inte kan förklaras helt enkelt med tillgång och efterfrågan. De premier som betalades ut för att uppmuntra spannmålsexport förvrängde saken ytterligare. Näst luften och vattnet var säden det viktigaste för livsuppehållet, onormalt känsligt för minsta brist i tillgången. 1796 beräknade Arthur Young att tillgången på vete i genomsnitt hade minskat med mindre än 25 procent. Ändå steg priserna med 81 procent. Enligt hans beräkningar gav detta jordbrukarna en vinst på tjugo millioner pund jämfört med ett normalt år.⁵³ Traditionalistiska författare klagade på att bönderna och köpmännen handlade med den styrka de fick av sitt "monopol". Detta bemöttes i den ena pamfletten efter den andra, som "för absurt för att kunna tas på allvar. Vad då? Mer än tvåhundratusen människor...?"⁵⁴ Det viktiga var dock inte huruvida den och den bonden eller köpmannen kunde agera som "monopolist", utan om produktionen och handeln som helhet under långvarigt gynnsamma omständigheter kunde utnyttja sin kontroll över en av de viktigaste livsförnödenheterna och höja priset för konsumenten (på i stort sett samma vis som de avancerade industriländerna i dag har kunnat höja priserna på vissa tillverkade varor för de mindre avancerade länderna).

Efter hand som århundradet fortskred blev det sämre insyn i marknadsföringsprocedurerna, när säden passerade ett mer komplicerat nät av mellanhänder. Bönderna sålde inte i fri konkurrens på öppna marknaden (vilket lokalt och regionalt var en målsättning för den patriarkaliska modellen snarare än för laissez faire-modellen), utan till köpmän eller mjölnare som hade bättre möjlighet att hålla lager och trissa upp priserna. När folkmängden steg under seklets sista decennier pressade konsumtionen också oupphörligt på produktionen, och producenterna kunde mer allmänt kontrollera en säljarens marknad.

Krigstillstånd hindrade visserligen inte att säd importerades när det var ont om spannmål, men betonade ändå psykologiska spänningar sådana år.⁵⁵ Det som mest av allt avgjorde priset efter skörden var förväntningarna på skördens avkastning, och det finns vissa tecken på att det under seklets sista decennier växte fram en påtryckningsgrupp av bönder, väl medvetna om de psykologiska faktorer som påverkade prisnivån efter skörden, som ihärdigt verkade för att man skulle vänta sig en kommande brist.⁵⁶ Det är allmänt känt att bönderna log glatt under nödår,⁵⁷ medan de då moder Natur gav goda skördar brast ut i klagomål om sina bedrövelser, och hur rik avkastningen än kunde verka i en stadsbos ögon åtföljdes varje skörd av prat om mjöldagg, översvämningar eller fördärvade ax som gick upp i rök när man började tröska.

Den fria marknadsmodellen antar en rad små till stora bönder som tar sin säd till marknaden vid olika tillfällen under ett år, men när det ena högriset året följde på det andra kunde fler småbönder vänta med att sälja tills priserna passade dem. (För dem var det trots allt inte fråga om rutinmässig marknadsföring utan om ett intensivt konsumentintresse. Deras årsvinst kunde i mycket stor utsträckning bero på det pris de fick för tre eller fyra stackar.) Om arrenden måste betalas, gjorde landsbygdsbankernas tillväxt det lättare för bonden att få lån.⁵⁸ Upploppet i september eller oktober utlöstes ofta av att priserna inte sjunkit efter en till synes god skörd, och tydde på en medveten konfrontation mellan den motvillige producenten och den vredgade konsumenten.

Detta påpekar jag inte för att vederlägga Adam Smith, utan helt enkelt för att peka på vissa punkter där vi bör vara försiktiga tills vi vet mer. Om *laissez faire*-modellen behöver vi bara säga att den är empiriskt opроверad och till sitt väsen osannolik, och att vissa indicier styrker andra sidan. Vi har nyligen blivit påmind om att "köpmän tjänade pengar på 1700-talet", och att spannmålshandlare kan ha gjort det "genom att styra marknaden".⁵⁹ Sådana operationer finns dokumenterade då och då, men sällan lika rättframt som en bonde och spannmålshandlare i Whittlesford i Cambridgeshire skrev i sin dagbok 1802:

Jag köpte råg för tolv månader sedan för 50 shilling per quarter. Jag kunde ha sålt för 122 shilling per quarter. De fattiga fick sitt mjöl, god råd, för 2 shilling 6 pence per peck. Församlingen betalade mig mellanskillnaden, 1 shilling 9 pence per peck. Det var en välsignelse för de fattiga och bra för mig. Jag köpte 320 quarter.⁶⁰

Vinsten på denna transaktion blev mer än tusen pund.

4

Om man kan rekonstruera tydliga alternativa modeller bakom traditionalisternas och de politiska ekonomernas hållning, kan man då göra samma sak med massans moraliska ekonomi? Det är inte lika lätt. I bristsituationer ställs man inför ett komplex av rationella överväganden, fördomar och traditionella reaktionsmönster. Inte heller är det möjligt att vid en viss tidpunkt tydligt identifiera de grupper som omfattade massans teorier. Alla sådana grupper var inte lika talföra eller bildade. Efter 1750 kom under varje år av knapphet en ström av pamfletter och insändare som hade skiftande värde. Ett vanligt klagomål från dem som förespråkade fri spannmålshandel var att en vilseledd adel underblåste pöbelns missnöje.

Det ligger något i detta. Massan hämtade i själva verket sin legitimitetskänsla från den patriarkaliska modellen. Många ståndspersoner betraktade fortfarande mellanhanden som inkräktare. Där godsherrar hade marknadsrättigheter tyckte de illa om att mista sina marknadssandelar, exempelvis genom försäljning genom varuprov. Om de fick se hur kött eller mjöl såldes till priser som var oproportionerligt höga i förhållande till vad de själva fick från köpmännen, tyckte de så mycket sämre om dessa simpla krämares profit. En uppsats från 1718 har en titel som exakt uttrycker detta: *An Essay to prove that Regrators, Engrossers, Forestallers, Hackers and Jobbers of Corn, Cattle, and other Marketable Goods... are Destructive of Trade, Oppressors to the Poor, and a Common Nuisance to the Kingdom in General*. Alla mellanhänder (om de gjorde något mer än att bara frakta förnödenheter från en

plats till en annan) var i denna ganska skarpsynte iakttagares ögon “ett lömskt och ondskefullt släkte”. Han fördömde borgerligheten med följande, för adeln klassiska, ord:

De är vagabonder... De bär med sig allt de äger, och deras... lager är bara en enkel riddräkt, en god häst, en förteckning över marknaderna och en stor portion fräckhet. De bär Kains märke. Liksom han strövar de från ort till ort och tränger sig emellan den ärlige säljaren och den hederlige förbrukaren.⁶¹

Denna fientliga inställning till mellanhanden fanns till och med hos många domare på landet, av vilka somliga var kända för att inte göra något när folkliga oroligheter bröt ut i de områden de hade under sin domvärjo. De var inte missnöjda med attacker mot spannmålskommissionärer som var frikyrkliga eller kväkare. En pamflettförfattare i Bristol, uppenbarligen kommissionär, klagade 1758 bittert till fredsdomarna över “er lagstiftande pöbel” som året innan hindrat export av säd från Severn- och Wye-dalarna, och över “många fruktlösa inlagor till flera fredsdomare”.⁶²

I själva verket blir övertygelsen allt starkare att oro hos folket riktad mot spekulanter inte var ovälkommen för vissa myndighetspersoner. Sådan oro avledde uppmärksamheten från bönderna och rentiererna, samtidigt som oklara domstolshot mot spekulanter gav de fattiga en föreställning att myndigheterna värnade om deras intressen. 1766 klagade en köpman på att de gamla lagarna mot uppköp i spekulationssyfte:

trycks i alla tidningar, och anslås i alla gathörn, på order från domarna, för att skrämma spekulanterna, mot vilka det knorras högljutt. Vanligt folk får lära sig att hysa mycket stor vördnad för dessa lagar...

Han anklagade faktiskt domarna för att uppmuntra “det märkliga skenet att pöbelns makt skulle vara nödvändig för att genomdriva lagarna”.⁶³ I den mån lagarna faktiskt tillämpades riktades de dock

nästan uteslutande mot småförbrytare – mot ortens småhandlare som gjorde obetydliga vinster på triviala transaktioner – medan storhandlarna och de rika mjölnarna inte berördes.⁶⁴

För att ta ett sent exempel startade en sur och gammalmodig fredsdomare i Middlesex, J. S. Girdler, en allmän åtalsskampanj mot sådana förbrytare 1796 och 1800, med affischer som utlovade belöningar för information, insändare med mera. Domar fälldes vid flera kvartalsting, men de vinster som de åtalade spekulanterna hade gjort uppgick bara till 10-15 shilling. Vi kan gissa oss till vilka det var som åtalades med hjälp av den litterära stilen i ett anonymt brev som denna domare fick:

Vi vet du är fiende till bönder, mjölnare och bagare och vår bransch om det inte hade varit för mig och en till skulle du din stora få ha mördats för länge sedan att ha erbjudit dina förbannade belöningar och förföljt vår bransch fan ta dig dra åt helvete du skall inte leva länge nog för att få se en skörd till...⁶⁵

Sentimentala traditionalister som Girdler hade sällskap av stadsbor av olika rang. De flesta Londonbor misstänkte alla som på något sätt handlade med säd, mjöl eller bröd för att ägna sig åt allt slags utpressning. Städernas påtryckningsgrupper var naturligtvis särskilt starka vid århundradets mitt, då de verkade för ett stopp för viss export, eller för ett förbud mot all export när det var ont om mat. London och de större städerna rymde hur mycket förtrytelse som helst, och några av de vildaste anklagelserna kom från denna miljö. En viss doktor Manning lät på 1750-talet trycka att bröd blandades ut inte bara med alun och krita, utan också med släckt kalk och blyvitt. Mest sensationellt var hans påstående att mjölnarna blandade ut sitt mjöl med "säckar med gamla malda ben": "Bårhusen plundras för att smutsa de levandes föda. Eller som en annan pamflettförfattare anmärkte: "Vårt släktled livnär sig med god aptit på det förras ben."

Mannings anklagelser gick alldeles för långt för att vara trovärdiga. (En kritiker räknade ut att om kalk användes i den utsträckning han uppgav, skulle bagarna i London förbruka mer än byggbranschen.)⁶⁶

Bortsett från alun, som i stor utsträckning användes för att göra bröd vitt, var det vanligaste fusket förmodligen att man blandade ut det nya mjölet med gammalt och förstört mjöl.⁶⁷ Stadsbefolkningen var dock snabb att tro att mycket skadligare saker blandades i mjölet, och en sådan tro bidrog till "the Shude-hill Fight" i Manchester 1757, då en av de kvarnar som angreps troddes blanda "ekollon, bönor, ben, krita, hackad halm och till och med torkad hästspillning" i sitt mjöl. Vid en annan kvarn ledde folkmassans upptäckt av misstänkta ämnen i närheten av matartrattarna till ett man brände såll och slog sönder kvarnstenar.⁶⁸

Det fanns andra områden, lika känsliga, där massans klagomål närdes av traditionalisterna eller städernas yrkesmän. Man kan faktiskt hävda att i den mån som massan då den gjorde upplopp eller fastslog priser handlade enligt någon konsekvent teoretisk modell, så var denna modell en selektiv rekonstruktion av den patriarkaliska. Ur den hade man valt de detaljer som mest gynnade de fattiga och lovade billig säd. Massans syn var dock inte lika generell som den ursprungliga modellen. Dokumenten visar att det var en viss mjölnare, köpman eller bonde som lade säden på hög och som därmed väckte vrede och föranledde aktion. Bakom detta låg dock allmänna rättsföreställningar som kommer tydligast till synes när man iakttar massan i handling. I ett avseende bröt nämligen massans moraliska ekonomi på ett avgörande sätt med den patriarkaliska: folkets etik godkände direkt aktion från massans sida, och det gjorde alldeles avgjort inte värderingarna bakom den patriarkaliska modellen.

De fattigas ekonomi var fortfarande lokal och regional. Den härstammade från en naturahushållning. Säden skulle konsumeras där den odlades, i synnerhet när det var ont om den. Djupa känslor väcktes under flera sekler inför export i knappa tider. Om ett exportupplopp i Suffolk 1631 skrev en domare: "När de fattiga ser hur deras bröd tas ifrån dem och sänds till främlingar förvandlas deras otålighet till otyglat ursinne och förtvivlan."⁶⁹ I en målande skildring av ett upplopp i samma grevskap 78 år senare (1709) beskrev en köpman hur "pöbeln reste sig, han tror flera hundra, och sade att säden inte skulle föras ut ur staden" - "Bland pöbeln hade somliga hillebard-

er, somliga påkar och somliga klubbor...” När han färdades mot Norwich hörde pöbeln på flera ställen:

att han var på genomfärd med säd, och sade åt honom att den inte skulle tas genom staden, ty han var en lymmel och spannmålsspekulant, och somliga ropade att man borde stena honom, somliga att man skulle slita ned honom från hästen, somliga att man skulle slå ned honom, och se till att man slog rejält. Han sporde dem därför varför de gjorde ett sådant omänskligt uppror till förfång för sig själva och för landet, men de fortsatte att ropa att han var en lymmel och att han tänkte ta säden till Frankrike...⁷⁰

Det var bara i Westminster, i bergen och i de stora färdistrikten som man någonsin hade långt till säden. Tillverkningsindustrin var spridd på landsbygden. Kolgruvearbetarna hade åkerfälten bredvid sig när de gick till arbetet. Hemarbetarna lämnade sina vävstolar och verkstäder för att ta itu med skörden. Känsligheten gällde inte bara utlandsexporten. Marginella exportområden var särskilt känsliga. Där exporterades inte mycket säd under normala år, men när det blev knappt kunde köpmännen hoppas på goda priser i London, varigenom de förvärrade den lokala bristsituationen.⁷¹ Kolgruvearbetarna – Kingswood, Forest of Dean, Shropshire, nordöstra delen av landet – var särskilt benägna att gå till aktion vid sådana tillfällen. Tenngruvearbetarna i Cornwall var speciellt kända för sin lättretade konsumentmedvetenhet och för sin beredvillighet att gå man ur huse. “Vi hade ett sjuhelvetes upplopp i Padstow”, skrev en ståndsperson i Bodmin 1773 med nått och jämnt dold beundran:

Somliga har gått för långt med exporten av säd. ... Sju eller åttahundra tenngruvearbetare gick dit, och erbjöd först spannmålskommissionärerna sjutton shilling för 24 gallon vete, men när de fick veta att de inte skulle få någon säd bröt de genast upp källardörrarna och tog bort alltsammans utan att betala något för det.⁷²

Störst förtrytelse väcktes kring seklets mitt av utrikesexport som fick statligt understöd. Man såg att utlänningar fick säd till ett pris som ibland låg under priset på den engelska marknaden, med hjälp av understöd som bekostades med engelska skatter. Därav den extrema bitterhet som ibland riktades mot exportören. Han betraktades som en man som på ett ohederligt sätt försökte sko sig på sitt eget folks bekostnad. En kommissionär i norra Yorkshire, som doppades i floden 1740, fick veta att han "inte var bättre än en rebell".⁷³ 1783 anslogs ett meddelande på marknadsplatsen i Carlisle. Det började:

Peter Clemeson och Moses Luthart det här är en varning till er att ni måste sluta med er olagliga handel eller dö och bli evigt fördömda ni som köper säden och låter de fattiga invånarna i Carlises stad och förorter svälta och skickar den till Frankrike och får de pengar lagen ger er för att ta säd ut ur landet men vid Gud allsmäktig vi skall allt ge er understöd på bekostnad av era liv era förbannade lymlar...

Anslaget fortsatte:

Och om någon pub i Carlisle låter dig eller Luthart förvara... säd i sina lokaler skall de få lida för det.⁷⁴

Denna känsla vaknade till liv igen under århundradets sista år, i synnerhet 1795, då det ryktades i landet om hemlig export till Frankrike. 1795 och 1800 blomstrade dessutom lokalpatriotismen igen, lika livligt som hundra år tidigare. Vägar spärrades för att hindra utförsel ur socknen. Vagnar hejdades och tömdes i de städer de passerade. Spannmålsfrakter med nattkonvoj blev lika omfattande som militär operationer :

Deep groan the waggons with their pond'rous loads,
As their dark course they bend along the roads;
Wheel following wheel, in dread procession slow,
With half a harvest, to their points they go...
The secret expedition, like the night

That covers its intents, still shuns the light...
While the poor ploughman, when he leaves his bed,
Sees the huge barn as empty as his shed.⁷⁵

*Djupt jämrar sig vagnarna med sin tunga last
när de i mörkret slingrar sig fram längs vägarna.
Det ena hjulet följer på det andra, i en fruktad och långsam procession.
Med en halv skörd rullar de mot sitt mål...
Deras hemliga expedition skyr ännu ljuset,
liksom natten som döljer dess uppsåt...
medan den arme plöjaren när han stiger ur sängen
ser den stora ladan lika tom som sitt eget skjul*

Man hotade att förstöra kanalerna.⁷⁶ Skepp bordades i hamnarna. Gruvarbetarna i Nook Colliery nära Haverfordwest hotade att stänga flodmynningen på ett smalt ställe. Inte ens pråmarna på Severn och Wye gick fria från attacker.⁷⁷ Vrede kunde också väckas mot en köpman som på grund av sina förpliktelser mot en avlägsen marknad avbröt sina sedvanliga leveranser till lokalsamhället. En väletablerad bonde och krogvärd nära Tiverton klagade 1795 inför krigsministeriet om oroliga folksamlingar "som hotat att riva eller bränna hans hus därför att han för in smör från bönder och mjölkhandlare i grannskapet, för att sedan skicka det vidare med vanlig vagnstransport, som passerar hans dörr på väg till... London".⁷⁸ I Chudleigh i Devon samma år förstörde massan maskinerna för en mjölnare som hade slutat ge orten mjöl, eftersom han genom flottans livsmedelsdetalj hade fått kontrakt på leverans av skeppsskorpor. Detta, säger han i en avslöjande fras, hade givit upphov "till en föreställning att jag har vållat samhället stor skada".⁷⁹ Trettio år tidigare hade en grupp köpmän i London funnit det nödvändigt att begära militärt skydd för sina ostmagasin längs floden Trent:

De magasin... som riskerar att utsättas för kolgruvearbetarnas upplopp ägs inte av några monopolinnehavare, utan av en stor samling osthandlare, och är absolut nödvändiga för att de skall

kunna ta emot sin ost som skall fraktas till Hull, för att därifrån skeppas till London.⁸⁰

Dessa klagomål har samband med det redan nämnda att varor dras tillbaka från öppna marknaden. När köpmännen flyttade längre bort från London och oftare besökte lokala marknader kunde de erbjuda priser och köpa i mängder som gjorde att bönderna inte längre hade lust att effektuera de fattigas små beställningar. ”Nu är det inte längre normal affär”, skrev Davies 1795, ”att bonden säljer sin säd i minut, skäppa för skäppa, till den eller den fattige, utom på vissa platser, och som en särskild ynnest, till sina egna arbetare”. Och när de fattiga begärde mjöl i stället för säd var det i stort sett likadant:

Ingen mjölnare vill åt arbetaren sälja mindre än en säck mjöl *under* affärernas detaljpris, och den fattiges ficka tillåter honom sällan att köpa en hel säck åt gången.⁸¹

Därför drevs arbetaren till den lilla detaljbutiken, där priserna var högre.⁸² De gamla marknaderna förföll, och där de fanns kvar ändrades deras funktion. Om en kund försökte köpa bara en ost eller en halv fläksida, skrev Girdler 1800, ”kan han vara säker på att få en förolämpning som svar, och att få veta att alltsammans har köpts upp av någon leverantör i London”.⁸³

Som uttryck för dessa klagomål, som ibland gav anledning till upplopp, kan vi se ett anonymt brev som borgmästaren i Salisbury 1795 fann utanför sin dörr:

Herrar styresmän jag ber er sätta stopp för det bruk som förekommer på våra marknader av diverse skojare som ni tillåter att de plundrar marknaden på allt så att invånarna inte kan köpa ett enda dugg utan att bege sig till köpmännen och betala de orimliga priser de anser skäligen och till och med är överlägsna mot folket som om de inte förtjänade att se på dem en gång. Men deras tid är snart slut så snart soldaterna har lämnat staden.

Stadsstyrelsen ombeds att befälla att storuppköpare inte får komma till marknaden förrän stadens folk har betjänats, ”och att hindra alla slaktare att skicka bort en hel djurkropp i taget utan låta dem stycka köttet på marknaden och betjäna staden först”. Brevet talar om för borgmästaren att mer än trehundra medborgare har ”svurit dyrt och heligt att vara varandra trogna, och förgöra storköparna”.⁸⁴

Där arbetarna kunde köpa säd i mindre paket kunde känslorna svalla om vikt och mått. Lukasevangeliet förmanar oss: ”Ge, så skall ni få. Ett gott mått, packat, skakat och rågat, skall ni få i er mantel.” Denna uppmaning följdes tyvärr inte av alla bönder och köpmän i det protestantiska England. Charles II hade till och med lagstiftat om att de fattiga hade rätt att skaka måttet. Så värdefullt var den fattiges säd att ett löst packat mått kunde kosta honom en dag utan bröd. Samma lag hade, helt utan framgång, försökt genomdriva Winchestermåttet som nationell norm. En mängd olika mått, som till och med inom ett och samma grevskap kunde skifta från den ena staden till den andra, gav rikliga tillfällen till småvinster. De gamla måtten var i allmänhet större – ibland mycket större – än Winchestermåtten. Ibland förordades de av bönder och köpmän, men oftare av kunderna. En observatör anmärkte:

De lägre samhällsklasserna avskyr det [Winchestermåttet] därför att det rymmer så litet, och köpmännen... uppmuntrar dem däri, då det ligger i deras intresse att bevara så stor osäkerhet som möjligt i fråga om vikt och mått.⁸⁵

Försök att ändra måtten mötte ofta motstånd, ibland upplopp. Ett brev från en gruvarbetare i Clee Hill i Shropshire till en ”broder i li-dandet” förkunnade:

För att hjälpa till att svälta oss tänker parlamentet minska våra mått och vikter. Vi är omkring tiotusen som sammansvurit oss och som är redo när som helst och vi vill ha dig med, vi skaffar vapen och svärd och svär varandra trohet. .. Vi har bara ett liv att mista och vi skall inte svälta...⁸⁶

Brev till bönder i Northiam i Sussex varnade:

Mina herrar det enda jag hoppas är att ni skall ta detta som en varning till er alla att stoppa undan era små skäppor och återgå till det gamla måttet för om ni inte gör det kommer det en stor skara och bränner det lilla måttet när ni ligger och sover och era sädesupplag och stackar och er själva på samma gång...⁸⁷

En medarbetare i Hampshire till *Annals of Agriculture* förklarade 1795 att de fattiga:

av misstag har fått för sig att priset på säd ökas genom ändringen nyligen från en skäppa på nio gallon till Winchesterskäppan, eftersom denna övergång råkar äga rum samtidigt med en prisökning, som gör att åtta gallon nu kostar lika mycket som nio gallon förut.⁸⁸

Han fortsätter:

Jag måste erkänna... att jag alldeles avgjort föredrar måttet på nio gallon, eftersom detta mått närmast motsvarar en skäppa mjöl. Då kan den fattige bedöma hur mycket han bör betala för en skäppa mjöl, vilket med nuvarande mått kräver mer aritmetik än han rå med. [88]

Ändå var de fattigas aritmetik kanske inte så galen. Ändrade mått, liksom övergång till decimalsystemet, tycks på något egendomligt sätt alltid missgynna konsumenten.

Om de fattiga mot seklets slut köpte mindre säd på öppna marknaden, så visar detta också att mjölnaren höll på att bli viktigare. Mjölnaren intar i folkkulturen under många århundraden en ställning som är både avundsvärd och icke avundsvärd. Å ena sidan var han känd för att vara sagolikt framgångsrik som flickjägare – kanske därför att bykvarnen låg så lägligt till vid en skyddad vrå av bäcken, dit byns hustrur och unga flickor kom med säden för att få den mald.

Kanske var det därför att han kontrollerade något som var nödvändigt för livsuppehållet, kanske därför att han hade en ställning som gjorde honom till ett gott parti. Allt detta kan ha bidragit till legenden:

A brisk young lass so brisk and gay
She went unto the mill one day...
There's a peck of corn all for to grind
I can but stay a little time.

Come sit you down my sweet pretty dear
I cannot grind your corn i fear
My stones is high and my water low
I cannot grind for the mill won't go.

Then she sat down all on a sack
They talked of this and they talked of that
They talked of love, of love proved kind
She soon found out the mill would grind...89

*En rask ung flicka, så rask och glad,
hon gick till kvarnen en dag...
Här är en peck säd att mala
och jag kan inte stanna så länge.*

*Kom och sätt dig, min söta!
Jag är rädd att jag inte kan mala din säd.
Mina stenar står högt och vattnet ligger lågt.
Jag kan inte mala för kvarnen vill inte gå.*

*Då satte hon sig där på en säck.
De pratade om ditt och de pratade om datt.
De pratade om kärlek, och gav prov på detta.
Hon märkte nog snart att kvarnen kunde mala...*

Å andra sidan var mjölnarens rykte allt annat än avundsvärt. ”Älska!” utbrister Nellie Dean i *Wuthering Heights*. ”Älska! Har man någonsin hört på maken? Jag kunde lika gärna prata om att älska mjölnaren som kommer en gång om året för att köpa vår säd.” Om vi skall tro allt som skrevs om honom de här åren, hade han inte ändrat sig så värst mycket sedan Chaucer skrev ”Reeaves tale” (Mjölnarens berättelse) i *Canterbury Tales*. Men medan den lilla bymjölnaren anklagades för urmodiga medeltida vanor - för stora avgifter, mjöl som gömdes i stenarnas infattning och så vidare - beskylldes hans kollega på högre nivå för nya, och mycket mer påhittiga, former av fusk:

For the biforn he stal but curteisly,
But now he was a thief outrageously.

*För tidigare stal han bara litet försiktigt,
men nu gjorde han det rent omåttligt.*

I skalans ena ände har vi fortfarande den lilla lantkvarnen, som tog ut avgifter efter eget skön. Avgiften kunde betalas med mjöl (alltid av ”det bästa grovmjölet och av det finare siktmjölet som finns mitt i matartratten”), och eftersom avgiftsandelen inte skiftade med priserna var det till mjölnarens fördel om dessa låg högt. Kring dessa små kvarnar, även där man gått över till att betala med pengar, blev klagomålen allt fler, och då och då försökte man reglera dem.⁹⁰ Eftersom mjölnarna allt mer började ägna sig åt handel, och åt att för egen räkning mala mjöl åt bagarna, hade de inte så mycket tid till övers för småkunderna som kom med en eller ett par säckar säd. Därav kom ändlösa dröjsmål. Därav kom det sig också att mjölet, när det väl levererades, kunde visa sig vara gjort av annan och sämre säd. Man klagade på att vissa mjölnare till halva priset köpte upp skadad säd som de sedan blandade med sina kunders.⁹¹ Efter hand som seklet gick och många kvarnar gjordes om till industrier, fick de överlevande småmjölnarna en fördelaktigare ställning. 1796 hade klagomålen blivit tillräckligt kännbara för att Sir Francis Bassett skulle kunna driva igenom Miller’s Toll Bill, avsedd att strängare reglera deras bruk, vikter och mått.⁹²

Givetvis var dock dessa småmjölnare ganska obetydliga på 1700-talet. De stora mjölnarna i Themsen-dalen och i de stora städerna var företagare i en helt annan skala, som handlade stort med mjöl och malt. Mjölnarna berördes inte av *Assize of Bread*. Så snart priset på säd gick upp kunde de genast vältra över bördan på konsumenten. England på 1700-talet hade också sina "banalités", till exempel de seglivade länskvárnarna som hade absolut monopol på att mala säd (och sälja mjöl) i stora tillverkningscentra som Manchester, Bradford och Leeds.⁹³ De som ägde rättigheterna sålde eller hyrde för det mesta bort dem till privata spekulanter. Stormigast var historien med skolkvárnarna i Manchester, vilkas rättigheter var avsedda som en donation för att stödja läroverket. Två impopulära personer som hyrt rättigheterna inspirerade 1737 till doktor Byroms rim:

Bone and Skin, two millers thin,
Would starve the town, or near it;
But be it known, to *Skin and Bone*,
That Flesh and Blood can't bear it.

Ben och Skinn, två magra mjölnare,
ville svälta ut staden, eller nära på;
men vare det känt, för *Skinn och Ben*,
att kött och blod inte tål det.

När nya arrendatorer 1757 försökte förbjuda import av mjöl till den växande staden, samtidigt som det (enligt vad man hävdade) förekom utpressning och förseningar i samband med skötseln av deras kvarnar, blev pressen för stor. I den kända "Shude-hill Fight" det året dödades minst fyra män av muskötskott, men monopolen bröts till slut.⁹⁴ Även utan lagligt monopol kunde dock en kvarn styra ett stort samhälle, och driva folk till vansinne med en plötslig höjning av mjölpriset eller med en uppenbar sänkning av kvaliteten. Kvarnarna var de synliga, påtagliga måltavlorna för en del av seklets allvarligaste stadsupplopp. Albion Mills i Blackfriars Bridge (Londons första ångkvarnar) styrdes av ett kvasifilantropiskt syndikat, men när de brann

ned 1791 dansade Londonborna och sjöng glädjesånger på gatorna.⁹⁵ Den första ångkvarnen i Birmingham (Snow Hill) råkade inte mycket bättre ut. Den blev föremål för en massiv attack 1795.

Vid första anblicken kan det verka egendomligt att både köpmän och mjölnare fortsatte att vara föremål för upplopp vid seklets slut, då arbetarna i många delar av mellersta och södra England (och förvisso i stadsområdena) hade vant sig vid att köpa bröd hos bagarna i stället för säd eller mjöl på marknaden. Vi vet inte tillräckligt för att kunna noggrant kartlägga övergången, och säkert är att mycket hembak överlevde.⁹⁶ Även där övergången var fullständig bör man dock inte underskatta hur komplicerad situationen och massans mål var. Det fanns naturligtvis tjogvis med små upplopp utanför brödbutiker, och det hände mycket ofta att massan ”bestämde priset” på brödet, men bagaren (som i högpristider knappast kan ha varit särskilt avundsvärd) var den ende av alla dem som handlade med folkets nödtorft (hyresvärdar, bönder, kommissionärer, uppköpare, mjölnare) som hade daglig kontakt med konsumenten, och han skyddades mer än någon av de andra av den patriarkaliska modellens kulisser. *Assize of Bread* begränsade tydligt och offentligt deras lagliga vinst (vilket också bidrog till att bagarbranschen lades i händerna på många småföretagare med litet kapital), och skyddade dem därmed i någon mån mot folkets vrede. Till och med Charles Smith, den skicklige förespråkaren för frihandel, ansåg det lämpligt att bevara *Assize of Bread*: ”I stora städer blir det alltid nödvändigt att ha normalpriset kvar, för att klargöra för folket att det pris bagarna begär inte är mer än vad rätten anser skäligt.”⁹⁷

Normalprisets psykologiska effekt var avsevärd. Bagaren kunde hoppas på att öka sin vinst utöver det officiellt tillåtna bara med hjälp av små knep, av vilka somliga – för låg vikt på brödet, utblandning med främmande ämnen eller med billigt och fördärvat mjöl – kunde mötas antingen med rättsliga åtgärder eller med massans omedelbara vedergällning. För att rädda sitt eget skinn måste bagaren ibland till och med använda folkmassan. När Hannah Pain i Kettering klagade hos rätten att bröden vägde för litet, lyckades bagaren jaga upp ”en folkmassa mot henne... och sade att hon förtjänade att bli piskad, att

det fanns nog med sådant avskum på jorden.”⁹⁸ Många kommunstyrelser under hela seklet gjorde ett stort nummer av att övervaka mått och vikt, och av att straffa de skyldiga.⁹⁹

Ben Jonsons ”Justice Overdo” var fortfarande fullt verksam på gatorna i Reading, Coventry eller London:

Sannerligen, gå in i varje ölstuga och ned i varje källare. Mät hur långa puddingarna är... väg brödlimporna på långfingret... ge puddingarna åt den fattige, bröden åt den hungrande, kakorna åt hans barn...

I denna tradition finner vi en Londondomare 1795, som framträder i samband med ett upplopp i Seven Dials där folkmassan redan höll på att riva butiken för en bagare som anklagades för att sälja för lätta bröd. Domaren ingrep, lade beslag på bagarens lager och vägde bröden. Då han fann att de faktiskt inte vägde så mycket som de skulle, delade han ut dem till folkmassan.¹⁰⁰

Bagarna, som kände sina kunder, klagade utan tvivel på att det inte stod i deras makt att sänka priserna, och skickade massan vidare till kvarnen eller marknaden. Mjölaren i Snow Hill i Birmingham berättade om attacken 1795:

”Efter att ha plundrat många bagerier kom de i stort antal och angrep oss...”¹⁰¹ I många fall valde dock massan uppenbarligen själv sina måltavlor, och förbigick avsiktligt bagarna. 1740 i Norwich hände det exempelvis att folket ”gick till varje bagare i staden, och satte på hans dörr en lapp med orden: ’Vete för *sexton shilling per domb*.’” Samma år i Wisbeach tvingade de ”köpmännen att sälja vete för fyra pence skäppan... inte bara till dem, utan också till bagarna, där de fastslog brödets vikt och pris”.¹⁰²

Här är det dock tydligt att vi har att göra med ett mycket mera sammansatt handlingsmönster än som kan förklaras tillfredsställande med ett möte ansikte mot ansikte mellan massan och enskilda mjölnare, köpmän eller bagare. Vi måste se bredare på folkmassans handlingar.

5

Det har antytts att termen ”upplopp” är ett trubbigt verktyg för analysen av dessa många klagomål. Termen är också inexakt när det gäller att beskriva folkliga aktioner. Om vi söker en typisk form av direkt aktion bör vi inte välja skärmytslingar utanför bagerier i London, eller ens de stora slagsmål som föranleddes av missnöje med ortens mjölnare, utan ”folkupproren” (i synnerhet 1740, 1756, 1766, 1795 och 1800) då kolgruvearbetare, tenngruvearbetare, vävare och trikåvaruarbetare utmärkte sig. Det anmärkningsvärda med dessa är för det första deras disciplin, och för det andra att de är prov på ett uppträdandemönster vars ursprung vi måste söka flera hundra år bakåt i tiden, som snarast förfinas ytterligare på 1700-talet, som till synes spontant upprepar sig i olika delar av landet och efter perioder på många lugna år. Det centrala i detta mönster är inte att man plundrar kornbodar och tar för sig av säd eller mjöl, utan att man ”fastslår priset”.

Det osedvanliga med detta mönster är att det, ibland mycket exakt, stämmer överens med de nödtåtgärder i dåliga tider som 1580–1630 kodifierades i *Book of Orders*. Dessa nödtåtgärder tillämpades under Elizabeth I:s sista år, och i något reviderad form under Charles I 1630. Under Elizabeth krävdes av domarna att de besökte de lokala marknaderna:

och där ni finner att sagda marknader är otillräckligt försedda, i synnerhet med de sämre sorterna, skall ni bege er hem till bönderna och till andra som odlar jorden... och se vilka lager av säd de har kvar, tröskad eller tröskad...

Sedan kunde de ge bönderna order att sända ”lämpliga mängder” till marknaden att säljas ”till skäligt pris”. Domarna fick också fullmakt att ”fastslå ett visst pris per skäppa för varje slags säd.”¹⁰³ Drottningen och hennes råd ansåg att höga priser delvis berodde på storuppköpare, delvis på snikenheten hos odlare som ”inte är nöjda med måttlig vinst, utan söker sätt att höja priserna för att uppenbart förtrycka de fattiga”. Befallningarna skulle verkställas ”opartiskt och utan att skona någon”.¹⁰⁴

Kort sagt gav alltså *Book of Orders* domarna fullmakt att, med hjälp av en lokal jury, granska sädeslagren i ladorna,¹⁰⁵ att befalla att vissa mängder skulle sändas till marknaden”, och att strängt genomdriva varje del av den tillämpliga lagstiftningen. Ingen säd fick säljas annat än på öppna marknaden, ”med undantag av försäljning till fattiga hantverkare eller dagarbetare i den socken där ni bor, som inte lägligt kan komma till marknadsstäderna”, 1630 års order gav inte domarna uttrycklig fullmakt att fastslå priset, men gav dem order att besöka marknaden och se till att de fattiga ”försågs med nödvändig säd... till så gynnsamma priser som domarnas allvarliga övertalning kan leda till”. Makten att fastställa priset på säd eller mjöl i nödtid låg någonstans mitt emellan tvång och övertalning.¹⁰⁶

Denna nödtidslagstiftning förföll under Inbördeskriget,¹⁰⁷ men folket har mycket gott minne, i synnerhet i ett samhälle där de ännu inte lärt sig läsa. Det kan inte råda något tvivel om att en direkt tradition sträcker sig från *Book of Orders* 1630 till beklädnadsarbetarnas aktioner i East Anglia och i landets västra delar på 1700-talet. De läskunniga hade också gott minne. Själva *Book of Orders* kom i en inofficiell nyupplaga 1662, och i ännu en 1758, med ett förord som talar om tidens ”ondskefulla planer att skapa brist”.¹⁰⁸

Dessa order var i sin tur delvis en reaktion på de fattigas påtryckningar 1630.

The Corne is so dear
I dout mani will starve this yeare.
Säden är så dyr
att jag tror många kommer att svälta i år.

Så började ett anslag på kyrkporten i Wyres socken i Kent 1630. Den fortsatte:

If you see not to this
Sum of you will speed amis.
Our souls they are dear,
For our bodys have sume ceare
Before we arise

Less will safise...
You that are set in place
See that youre profesion you
doe not disgrace...109
*Om ni inte ser till den saken
kommer det snart att gå illa för somliga av er.
Våra själar är dyra.
Ha litet omsorg om våra kroppar.
Innan vi reser oss / räcker det med mindre...
Ni som sitter så högt,
se till att ni inte
vanärrar ert ämbete...*

130 år senare (1768) fästes än en gång uppviglande anslag vid kyrkdörrar (och värdshusskyltar) i andra socknar i distriktet Scray i Kent, med uppmaningar till de fattiga att resa sig.¹¹⁰ Många fall av likartad kontinuitet kan iakttas, fast mönstret med direkt aktion utan tvivel spreds till nya distrikt på 1700-talet. I samband med många aktioner, i synnerhet i de gamla industridistrikten i östra och västra England, hävdade massan att då myndigheterna vägrade att genomdriva "lagarna" måste de ta lagen i egna händer. 1693 i Banbury och Chipping Norton hände att folkmassan "tog säden ur vagnarna med våld, då den fördes bort av storuppköparna, och sade att de var beslutna att verkställa lagen, eftersom domarna försummade den".¹¹¹ Under de omfattande oroligheterna i västra England 1766 kunde sheriffen i Gloucestershire, klädesfabrikant av bröd, inte dölja sin respekt för de upploppsmän som:

begav sig ... till en bondgård och hövligt bad att de skulle få tröska sitt vete och ta det till marknaden och sälja det för fem shilling skäppan. Sedan de fått löfte om detta, och sedan de också fått litet mat de inte ben om, gav de sig av utan det minsta våld och utan att på något sätt väcka anstöt.

Om vi läser andra avsnitt i sheriffens redogörelser kan vi finna de flesta detaljerna i dessa aktioner:

I fredags samlades en folkmassa här i trakten vid hornstötat. Den bestod helt av människor med lägsta ställning som vävare, mekaniker, arbetare, lärningar, pojkar med mera. ... De fortsatte till en kvarn i närheten ... skar upp mjölsäckar, gav och bar bort mjölet och förstörde säd med mera.

Sedan besökte de de största marknaderna, och fastslog priserna på säd. Tre dagar senare sände han en rapport till:

De besökte bönder, mjölnare, bagerier och hökarbodas och sålde säd, mjöl, bröd, ost, smör och fläsk till sina egna priser. I allmänhet gav de tillbaka intäkterna till ägarna, eller lämnade pengarna åt dem om de var frånvarande, och de uppträdde mycket höviskt och anständigt där de inte mötte något motstånd, med våld och ursinne där de gjorde det; men de plundrade mycket litet, och för att förebygga plundring låter de nu inga kvinnor eller gossar slå följe med dem.

Sedan de besökt kvarnarna och marknaderna runt Gloucester, Stroud och Cirencester delade de upp sig i grupper på femtio eller hundra man och besökte byar och gårdar, och begärde att säd till skäligt pris skulle föras till marknaden, samt bröt sig in i sädesmagasin. Ett stort sällskap uppvaktade sheriffen själv, lade ned sina påkar medan han läxade upp dem, lyssnade tålmodigt, ”ropade glatt ’God save the king’”, tog upp påkarna och återgick till sitt goda arbete att fastslå priserna. Aktionen utvecklades till en generalstrejk i hela beklädnadsdistriktet: ”Upploppsmännen kom in i våra verkstäder... och tvingade ut alla män, vare sig de ville slå följe med dem eller inte”.¹¹²

Denna aktion var ovanligt storskalig och disciplinerad, men redogörelsen fäster vår uppmärksamhet på detaljer vi möter vid upprepade tillfällen, exempelvis folkmassans rörelse från marknadsplatsen och ut till kvarnarna, och därifrån (som i *Book of Orders*) till bondgårdarna, där lager inspekterades och bönderna fick order att sända säd till marknaden till det pris som folkmassan dikterade. Ibland gjordes dessutom en traditionell besöksrunda till stormännens hus

för bidrag, frivilliga eller framtvingade. I Norwich 1740 tvingade folkmassan ned priserna i staden, lade beslag på en båt lastad med vete och råg på floden och bad om bidrag från stadens rika:

Tidigt på torsdagsmorgonen, vid hornstötar, möttes de igen, och efter en kort stunds samspråk delade de upp sig i grupper och marscherade ut ur staden genom olika portar, med en lång vimpel framför sig, med uppsåtet att besöka herrarna och bönderna i grannbyarna för att från dem få pengar, starkt öl med mera. På många ställen, där de inte mötte den givmildhet de väntat sig, sägs det att de visade sin förtrytelse genom att trampa ned säden på åkrarna...

Kringströvande folkmassor var aktiva det året, framför allt i Durham och Northumberland, västra Riding och flera delar av norra Wales. Demonstrationståg mot export började i Dewsbury i april 1740. Med en trumslagare och "ett slags fana" i spetsen gjorde de den vanliga rundturen till ortens kvarnar, förstörde maskiner, skar sönder säckar och förde bort säd och mjöl. 1766 kallade sig en kringströvande hop i Themsendalen "the Regulators". En skräckslagen bonde lät dem sova i halmen på sin gårdsplan, och "kunde från sin kammare höra hur de berättade för varandra vilka de hade skrämt mest, och var de hade haft störst framgång". Mönstret fortsätter på 1790-talet. I Ellesmere i Shropshire hejdade massan säden då den fördes till kvarnen och hotade bönderna en och en. I Forest of Dean besökte gruvarbetarna kvarnar och bondgårdar och begärde pengar "av folk de möter på gatan". I västra Cornwall hälsade tenngruvearbetarna på bönderna med en snara i ena handen och en förbindelse att föra säd till marknaden till sänkta priser i den andra.¹¹³

Det är återhållsamheten snarare än oordningen som förtjänar att påpekas, och det kan inte råda något tvivel om att aktionerna stöddes av en överväldigande enig folkopinion. Det finns en djupt rotad övertygelse att priserna *borde* regleras i hungertider, och att profitören ställde sig utanför samhället. Det hände att massan med övertalning eller våld försökte förmå en domare, polis eller annan myndighetsperson att sitta ordförande vid folkets beskattning (*taxation populaire*).

1766 i Drayton i Oxfordshire gick några medlemmar av massan hem till John Lyford ”och frågade honom om han var polis. Då han svarade ja sade Cheer att han skulle följa med dem till korsvägen och ta emot pengarna för tre säckar mjöl som de tagit från en viss Betty Smith och som de ämnade sälja för fem shilling skäppan”. Samma folkmassa värvade också poliskonstapeln i Abingdon för samma ändamål. Konstapeln i Handborough (också i Oxfordshire) värvades på liknande sätt 1795. Folkmassan fastslog ett pris – väl tilltaget – på 40 shilling säcken för en vagnslast mjöl de hejdat, och pengar för inte mindre än femton säckar lades i hans händer. På Isle of Ely samma år hände att ”pöbeln insisterade på att få köpa kött för fyra pence skålpundet, och önskade att domare Gardner skulle övervaka försäljningen, som borgmästaren hade gjort i Cambridge lördagen innan”. Även 1795 hände vid ett antal tillfällen att lantvärn eller reguljära trupper övervakade tvångsförsäljning, ibland med dragna bajonetter, medan deras befäl nitiskt tinade åt ett annat håll. En operation av både soldater och civila tvingade borgmästaren att gå med på att fastslå priset på bröd. I Wells började män från 122:a regementet:

med att skräna åt dem som de kallade smörspekulanter, som de jagade i olika stadsdelar – tillgrep smöret – samlade det – höll vakt över det – kastade det sedan i ett kar och blandade det där – utminuterade det sedan, vägde upp det och sålde det för åtta pence skålpundet... fast det pris spekulanterna brukade ge låg över tio pence.¹¹⁴

Det vore dumt att förneka att många passade på att förse sig gratis när den yttre aktningen åsidosattes i så stor utsträckning, men det finns också mycket som tyder på motsatsen, ibland anslående. Vi har Honitons snörmakare 1766, som först tog säd från bönderna och sålde på marknaden till det pris de fann för gott, varpå de gav bönderna inte bara pengarna utan också säckarna; folkmassan i Oldham 1800, som ransonerade säden så att varje köpare bara fick två peck; och de många tillfällen då vagnar stoppades på vägarna, innehållet såldes och pengarna anförtroddes åt kusken.¹¹⁵

I de fall där varor togs utan betalning, eller där det utövades våld, kan det dessutom vara klokt att undersöka om det fanns några försvårande omständigheter. Denna åtskillnad görs i en redogörelse för en aktion i Portsea i Hampshire 1795. Bagarna och slaktarna erbjöds först av folkmassan ett pris som passade den, och ”de som gick med på dessa krav betalades det exakta priset”, men de som vägrade fick sina affärer plundrade ”utan att få mer pengar än pöbeln fann för gott”. Samma år tillgrep stenbrytarna i Port Isaac i Cornwall korn som magasinerats för export, betalade det ganska höga priset av 11 shilling skäppan och varnade samtidigt ägaren att ”om han erbjöd sig att skeppa ut återstoden skulle de komma och ta det som fanns kvar utan att betala honom något för det”. Mycket ofta fanns straff- eller hämndmotiv med i bilden. Det stora upploppet i Newcastle 1740, när gruvarbetare och sjömän stormade in i rådhuset, förstörde stadens böcker, fördelade stadens förråd och bombarderade åldermännen med sten och gytja kom först sedan situationen förvärrats i två omgångar – först när en överenskommelse mellan gruvarbetarnas ledare och köpmännen (med en ålderman som skiljedomare) om priserna på säd hade brutits, och sedan när myndigheterna greps av panik och sköt in i folkmassan från rådhusets trappa. Vid ett hus i Gloucestershire 1766 avlossades skott mot folkmassan, vilket denna (skriver sheriffen):

starkt motsatte sig genom att tvinga sig in i huset, förstöra alla möbler och fönster med mera och delvis börja riva det. De har senare uppgivit att de starkt ångrat denna handling eftersom det inte var husets herre som sköt mot dem — han var inte hemma.

1795 angrep tenngruvearbetarna en köpman i Penryn i Cornwall. Han hade tecknat en överenskommelse om att skicka korn till dem, men i stället fick de säd som var förstörd och hade börjat gro. När kvarnar angreps och maskinerna i dem skadades, skedde det ofta efter långvariga varningar eller som straff för någon ökänd osed.¹¹⁶

Faktum är att om vi vill ifrågasätta den ensidiga och spasmodiska synen på matupplopp, så behöver vi bara påpeka detta ständiga motiv att svältande män och kvinnor angrep kvarnar och sädsmagasin,

inte för att stjäla mat utan för att straffa ägarna. Vid upprepade tillfällen ströddes säd eller mjöl längs vägarna och häckarna eller slängdes i floden, förstördes kvarnmaskineri och öppnades dammluckor. På sådant uppträdande reagerade myndigheterna både indignerat och häpet. De fann det symptomatiskt för det "vilda" lynnet hos människor vilkas hjärnor brann av hunger. 1795 föreläste både Högsta Domstolens ordförande och Arthur Young för de fattiga och påpekade att om de ville få bättre tillgång till bröd så var bästa sättet inte att förstöra säd. Hannah More lade till en billig moralpredikan. En anonym rimsmed från 1800 ger oss ett något livligare exempel på dessa maningar till underklassen:

When with your country Friends your hours you pass,
 And take, as oft you're wont, the copious glass,
 When all grow mellow, if perchance you hear
 "That 'tis th' Engrossers make the corn so dear;
 "They must and will have bread: they've had enough
 "Of Rice and Soup, and all such squashy stuff:
 "They'll help themselves: and strive by might and main
 "To be reveng'd on all such rogues in grain":
 John swears he'll fight as long as he has breath,
 "'Twere better to be hang'd than starv'd to death:
 "He'll burn Squire Hoardum's garner, so he will,
 "Tuck up old Filchbag, and pull down his mill."
 Now when the Prong and Pitchfork they prepare
 And all the implements of rustick war...
 Tell them what ills unlawful deeds attend,
 Deeds, which in wrath begun, and sorrow end,
 That burning barns, and pulling down av mill,
 Will neither corn produce, nor bellies fill.¹¹⁷

*När du och dina lantliga vänner fördriver tiden
 och som ni så ofta brukar tar er ett glas för mycket,
 när alla blir glada, om du då får höra:*

"Det är storuppköparna som gör säden så dyr. Vi måste och skall ha

*bröd. Vi har fått nog
av ris och soppa, och allt sånt där mjukt.
Vi tar för oss, och gör allt som står i vår makt
för att hämnas på alla sådana skurkar i spannmålshandeln.”
John svär på att han skall slåss så länge
han kan andas –
”Det skulle vara bättre att bli hängd än att svälta ihjäl.
Jag skall bränna ned godsägare Hoardums spannmålsbod, ja så
sannerligen,
knyta upp den gamle tjuvgubben och riva hans kvarn.”
När de nu gör i ordning grepar och högafflar
och det lantliga krigets alla redskap...
Tala då om för dem vilka
dåliga följder som alla olagliga gärningar får,
gärningar som börjar i vrede och slutar i sorg,
att den som bränner lador och river en kvarn
varken skapar säd eller fyller några magar.*

Var då de fattiga verkligen så dumma? Man kan misstänka att mjölnarna och köpmännen som höll ett vaksamt öga på folket och ett annat på profiten, visste bättre än versmakarna vid sina skrivbord. De fattiga hade nämligen sina egna informationskällor. De arbetade på kajerna. De drog pråmarna på kanalerna. De körde vagnarna och bemannade tullstationerna. De arbetade på sädesmagasinen och kvarnarna. De kände ofta till ortens fakta betydligt bättre än adeln. I många aktioner gick de utan att missta sig rakt på dolda spannmålsförråd, som fredsdombarna i god tro sade inte fanns. Om rykten ofta sprängde alla gränser så hade de ändå alltid sina rötter i vissa fakta. De fattiga visste att enda sättet att få de rika att ge med sig var att tvinga dem.

6

Upploppens upphovsmän var ofta kvinnor. 1693 får vi veta att ett stort antal kvinnor begav sig till marknaden i Northampton ”med knivar

innanför skärpet för att tvinga till sig säd till sina egna priser". I samband med ett exportupplopp 1737 i Poole i Dorset rapporterades det: "Massan består av ett stort antal kvinnor, och av männen som stöder dem, och de svär att om någon vågar bära hand på någon av kvinnorna skall de uppbåda många män och förstöra både skepp och last". 1740 uppviglades folkmassan i Stockton i Durham av en "kvinna med käpp och horn". I Haverfordwest i Pembroke 1795 klagade en gammaldags fredsdomare, som med hjälp av sin kyrkoadjunkt försökte kämpa mot kolgruvearbetarna, att "kvinnorna retade upp männen, och var alldeles rasande. Några av dem slog mig i ryggen..." En tidning i Birmingham beskrev upploppen i Snow Hill som ett verk av "slodder som manades av rasande kvinnor". I dussintals fall är det samma sak – kvinnorna bombarderar en impopulär köpman med hans egen potatis, eller kombinerar helt slugt sitt ursinne med beräkningen att de har litet större immunitet än männen mot myndigheternas vedergällning. "Kvinnorna sade att de meniga", sade domaren i Haverfordwest om soldaterna, "att de visste att de i själ och hjärta stod på deras sida och inte skulle göra dem illa." 118

Dessa kvinnor tycks varken ha varit medvetna om den roll deras kön spelat i samband med syndafallet, eller att de borde vänta tvåhundra år på sin emancipation. (Southey kunde 1807 skriva som om något helt vardagligt: "Kvinnor är mer upproriskt lagda. De fruktar lagen mindre, delvis på grund av okunnighet, delvis därför att de utnyttjar sitt köns privilegier. I alla offentliga oroligheter är de därför de främsta i fråga om våldsamhet och raseri." 119)

Naturligtvis var det också de som var mest inblandade i de vardagliga köpenskaperna, mest priskänsliga, mest erfarna när det gällde att upptäcka otillräcklig vikt eller kvalitet. Det är sannolikt att kvinnorna oftast inledde de spontana aktionerna, men andra aktioner förbereddes noggrannare. Ibland fästes anslag vid kyrk- eller värdshusdörrar. 1740 hände att "en fotbollsmatch utlystes i Kettering med femhundra man på varje sida, men avsikten var att riva lady Betey Jesmaines kvarnar". Mot seklets slut kanske det hade blivit vanligare att sprida handskrivna anslag. Från Wakefield i Yorkshire 1795:

Meddelas härmed

att alla kvinnor och invånare i Wakefield uppmanas att samlas vid Nya Kyrkan ... på fredag i nästa vecka klockan nio ... för att bestämma priset på säd ... På begäran av invånarna i Halifax som kommer att möta dem där

Från Stratton i Cornwall 1801:

Till alla arbetare och köpmän i Strattons härad som vill bespara sina hustrur och barn det fruktansvärda ödet att SVÄLTAS IHJÄL av den känslolöse och snåle bonden... Samlas alla genast och marschera fullt rustade hem till den snåle bonden, och tvinga honom att sälja sin säd på marknaden till skäligt pris...120

Den spontana aktionen i liten skala kunde utvecklas ur ett slags ritualiserat larm utanför detaljhandlare,¹²¹ ur hejandet av en vagn med säd eller mjöl som passerar ett folkrikt centrum eller bara ur att en hotfull folkmassa samlas. Mycket snabbt utvecklades en förhandlingssituation. Ägaren till förnödenheterna visste mycket väl att om han inte frivilligt gick med på det pris folkmassan begärde (och hade han väl gått med på det blev det mycket svårt att sedan gå till åtal), riskerade han att mista hela sitt lager. När en vagn med vete- och mjölsäckar stoppades i Handborough i Oxfordshire 1795 klev några kvinnor ombord och slängde ut säckarna på gatan. "Några av de församlade sade att de kunde ge fyrtio shilling säcken för mjölet, och inte en penny mer, och om inte det dög skulle de ta för sig med våld." Ägaren (en "odalman") gick långt om länge med på detta: "Om priset måste vara så, må så ske." Förhandling under tvång ser vi lika klart i vittnesmålet från bagaren Thomas Smith, som red in i Hadstock i Essex med bröd i korgarna 1795. Han stoppades på bygatan av minst fyrtio kvinnor och barn. En av kvinnorna (en arbetarhustru) höll hans häst,

och sedan hon frågat om han sänkt priset sade han åt henne att han inte fått befallning om detta från mjölnarna, och då sade hon: "För fan, om du inte sänker skall du inte få sälja något bröd i stan..."

Flera i folkmassan erbjöd sedan nio pence för en tvåkiloslimpa, medan han begärde nitton. Då svor de:

... att om han inte lät honom få bröd för nio pence limpan skulle de själva ta för sig, och innan han hunnit svara på detta tog flera personer omkring honom flera limpor...

Först då gick Smith med på att sälja för nio pence limpan. Dessa förhandlingar var båda sidor införstådda med, och detaljhandlare som måste behålla sina kunder under både feta och magra år kapitulerade ofta vid första tecken på folklig oro.¹²²

Vid större oroligheter samlades först en mindre kärna, varpå resten ofta kallades till platsen med hornstötar eller trummor. ”I måndags”, börjar ett brev från en domare i Shropshire 1756, ”samlades kolgruvearbetarna från Broseley och andra orter vid hornstötar, och fortsatte till marknaden i Wenlock...” Det kritiska var att få ihop en beslutsam kärna. Kolgruvearbetarnas framträdande roll förklaras inte bara av deras ”viralitet” och av att de var särskilt utsugna som konsumenter, utan också av deras antal och naturliga disciplin. ”På torsdagsmorgonen”, vittnade 1740 John Todd, gruvarbetare i Heatons kolgruva i Gateshead, ”när nattskiftet skulle börja, stoppade 60-80 man” av hans arbetskamrater ”vinschen i gruvan... och det föreslogs att man skulle bege sig till Newcastle för att bestämma priset på säd...” När kolgruvearbetarna kom från Nooks kolgruva till Haverfordwest 1795 (domaren berättar att kyrkoadjunkten sade: ”Doktorn, här kommer kolgruvearbetarna ... jag tittade upp och fick se en stor mängd män, kvinnor och barn med ekpåkar som kom längs gatan och skrek ’En för alla, en för alla’”), förklarade de senare att de hade kommit på begäran från de fattiga stadsborna, som inte hade kurage att själva bestämma priset.

Folkmassans yrkesmässiga sammansättning bjuder inte på några större överraskningar. Den tycks ha varit ganska representativ för underklassen i de oroliga trakterna. I Witney i Oxfordshire finner vi uppgifter om en filtmakare, en skräddare, hustrun till en livsmedelshandlare och en tjänare; i Saffron Walden i Essex anklagelser mot

två kragmakare, en skomakare, en murare, en snickare, en sågare, en garnmakare och nio grovarbetare; i flera byar i Devonshire (Sampford Peverell, Burlescomb, Culmstock) finner vi en ungmö, två vävare, en ullkammare, en skomakare, en taktäckare och tio grovarbetare anklagade; i bråket i Handborough nämndes en snickare, en murare, en sågare och sju grovarbetare i samma uppgift.¹²³ Uppvigling av högre uppsatta personer förekom mer sällan än Rudé med flera lagt märke till i Frankrike¹²⁴, men å andra sidan sades det ofta att arbetarna av sina överordnade uppmuntrades till en fientlig inställning mot bönder och mellanhänder. En observatör i Sydvästengland 1801 hävdade att upplopp ”säkert leddes av sämre köpmän, ullkammare och frikyrkliga, som håller sig för sig själva, men som genom sitt språk och omedelbara inflytande styr de lägre klasserna”.¹²⁵ Då och då sägs företagare med många arbetare ha uppmuntrat dessa att agera.¹²⁶

En annan viktig skillnad i jämförelse med Frankrike var att lantarbetarna var relativt passiva i England. Många spannmålsodlande bönder fortsatte naturligtvis att sälja billig säd till sina egna arbetare, men bara till reguljärt årsanställda, och bara i vissa distrikt. Lantarbetare på andra håll deltog faktiskt i upplopp när någon annan grupp (exempelvis kolgruvearbetarna) bildade den ursprungliga kärnan, eller när en eller annan aktivitet samlade dem i tillräckligt stort antal. När en stor skara arbetare gick runt i Themsensdalen 1766 hade aktionen börjat med arbetslag vid en tullväg som sade ”med en röst: Kom med allesammans mangrant till Newbury för att göra brödet billigare”. Så snart de kom in i staden fick de ytterligare stöd när de paraderade på stadens torg och stämde upp ett trefaldigt leve. I East Anglia 1795 uppstod en liknande kärna bland dammarbetarna. Dessa löpte också mindre risk att genast bli identifierade och straffade, eller utsatta för byns patriarkaliska hämnd, än lantbruksarbetarna, eftersom de för det mesta var ”främlingar från olika länder, inte lika lätta att lugna som dem som bor på platsen.”¹²⁷

Sanningen att säga krävde matupploppen inte någon större organisation. Vad de krävde var en enhällig opinion och ett nedärvt handlingsmönster. Att denna aktionsform lever kvar så envist ger anledning till en intressant fråga: I vilken utsträckning var den

framgångsrik? Skulle den ha fortsatt under flera sekler om den konsekvent hade misslyckats om det ena resultatet blev några förstörda kvarnar och några hängda offer? Denna fråga var svår att besvara, men den måste ställas.

7

På kort sikt verkar det sannolikt att upplopp och prissättning motverkade sitt syfte. Ibland blev bönderna så skrämde att de flera veckor efteråt vägrade ta några varor till marknaden. Förbudet mot att frakta säd inom landet förvärrade troligen bara bristen i andra trakter. Man kan visserligen finna fall där upplopp tyckts leda till prissänkningar, och fall där motsatsen inträffat, samt fall där det inte tycks finnas några större prisskillnader i områden med och utan upplopp – men inget av dessa fall, hur representativt det än är, avslöjar nödvändigtvis vilka effekter *förväntade* upplopp hade på den totala marknadssituationen.¹²⁸

Vi kan ta kriget som analogi. Krig ger sällan några viktigare omedelbara fördelar vare sig för segraren eller den besegrade, men med *hot* om krig kan man uppnå avsevärda fördelar – och likväl skrämmer ett krigshot ingen om det aldrig verkställs. Om marknaden var ett slagfält i klasskampen i lika hög grad som fabriken och gruvan blev det under den industriella revolutionen, skulle upploppshotet påverka hela marknadssituationen inte bara under svältår utan också under år med måttliga skördar, inte bara i städer som var kända för att lätt råka ut för upplopp utan också i städer där myndigheterna ville bevara lugn och ro. Hur noga vi än kvantifierar tillgängliga data kan de inte visa oss hur högt priserna skulle ha stigit om det inte hade funnits minsta risk för upplopp.

Myndigheterna i områden med hög upploppsfrekvens höll ofta huvudet kallt när det blev oroligheter. Detta får en ibland att glömma att upplopp var en olycka som ofta ledde till djupa rubbningar av samhällets sociala relationer, med resultat som kunde vara i årtal. Den lokala domarkåren var ofta ytterst isolerad. Om de sände efter militär kunde det ta två, tre dagar eller mer innan trupperna kom, och

det visste folkmassan mycket väl. Sheriffen i Gloucestershire kunde under de första dagarna av "upproret" 1766 inte göra något annat än besöka marknaden i Stroud med sina "spjutmän". En domare i Suffolk 1709 avstod från att fängsla massans ledare därför att "pöbeln hotade att riva både hans hus och fängelset om han straffade någon av deras kamrater". En annan domare, som ledde ett föga krigiskt allmänt uppbåd av trashankar genom norra Yorkshire till Durham 1740, och tog fångar på vägen, fann till sin besvikelse att Durhams invånare tog sig för att befria två av hans fångar vid fängelseporten. (Sådana undsättningar var vanliga.) En spannmålsexportör i Flint råkade ut för något ännu värre samma år. Upploppsmän kom in i hans hus, drack ölet och vinet i hans källarvalv och stod:

... med ett draget svärd riktat mot min sonhustrus bröst... De har många eldvapen, pikar och bredsvärd. De säger att de på fyra pikar skall bära mina lemmar i triumf, och på en femte mitt huvud...

Ordningsfrågan var långt ifrån enkel. De civila krafternas otillräcklighet samverkade med en motvilja att använda militärmakt. Officerarna var själva tillräckligt humana, och tillräckligt osäkra på hur stora befogenheter de hade i civila sammanhang, för att visa en påtaglig brist på entusiasm inför dylika uppdrag. 129 Om ortens domare kallade in militär, eller tillät att eldvapen användes, måste de fortsätta att bo i distriktet sedan militären givit sig av, hatade av ortsbefolkningen. Kanske fick de hotelsebrev, kanske fick de fönster sönderslagna eller råkade till och med ut för mordbrand. Soldater som inkvarterades i en stad blev snabbt impopulära, även hos de som kallat dit dem. Med kuslig regelbundenhet följts begäran om militär hjälp i Inrikesdepartementets eller Krigsdepartementets papper efter 6–7 veckor av en vädjan att trupperna måtte avlägsnas. En ömkansvärd petition från invånarna i Sunderland 1800, med kyrkoherden som första namn, bad att 68:e regementet skulle tas bort:

Deras främsta syfte är plundring. Flera invånare har slagits ned och berövats sina ur, alltid mycket våldsamt och brutalt.

En ung man fick en skallfraktur, en annan fick överläppen avskuren. Invånare i Wantage, Farringdon och Abingdon bad:

I Guds namn ... ta bort den del av lord Landaffs regemente som är förlagd här. Annars måste följderna bli mord, ty sådana skurkar har aldrig förr kommit in i den här staden.

En lokal domare som stödde petitionen tillade att "militärens vilda uppträdande... gör populasen högeligen förbittrad. Lantmännens vanliga umgänge på marknaderna störs svårt."¹³⁰

Upplopp var en olycka. Den "ordning" som kunde följa efter upploppet kunde vara en ännu större olycka. Därför var myndigheterna så ivriga att antingen förebygga upplopp eller avbryta dem på ett tidigt stadium genom personlig närvaro, förmaningar och eftergifter. I ett brev 1773 skriver borgmästaren i Penryn, belägrad av arga tenngruvearbetare, att staden fick besök av trehundra "av de där banditerna, med vilka vi tvingades förhandla och gå med på att de skulle få säd till ett pris som låg en tredjedel under ägarnas kostnader". Sådana mer eller mindre motviljiga förhandlingar var vanliga. En erfaren domare i Warwickshire, sir Richard Newdigate, skrev i sin dagbok den 27 september 1766:

Red kl. 11 till Nuneaton ... och mötte tillsammans med stadens främsta kolgruvearbetare från Bedworth och pöbeln som kom larmande och beväpnad med käppar, frågade dem vad de ville, lovade att uppfylla alla deras rimliga krav om de var fridsamma och kastade bort sina käppar vilket de alla då gjorde på ängen, gick sedan med dem till alla de hus som de trodde hade spekulerat och lät 5–6 man gå in och leta och övertalade ägarna att sälja den ost man fann...

Kolgruvearbetarna lämnade sedan lugnt staden, sedan sir Richard Newdigate och två andra hade givit dem en halv guinea var. De hade i själva verket handlat enligt *Book of Orders*.¹³¹

Sådana förhandlingar, när ett upplopp just höll på att börja, tryggade ofta eftergifter åt folkmassan, men vi bör också lägga märke till

domarnas och markägarnas bemödanden när de väntade sig ett upplopp. En domare i Shropshire 1756 beskriver till exempel hur kolgruvearbetarna ”säger att om bönderna inte sänder sin säd till marknaden, kommer de att gå hem till dem och tröska själva”:

Jag har sänt order till mina arrendatorer att var och en av dem skall ta litet säd till marknaden på lördag, då detta är det enda sätt jag kan komma på att förebygga större övergrepp.

Samma år kan vi se hur domare i Devon bemödar sig på liknande sätt. Upplopp hade ägt rum i Ottery, bönders säd hade tillgripits och sålts för fem shilling skäppan, och flera kvarnar hade angripits. Sir George Yonge sände sin betjänt att sätta upp ett förmanande och försonligt anslag på marknadsplatsen:

Pöbeln samlades, förolämpade min betjänt och skrämde utroparen... När de läste [anslaget] förklarade de att det inte dög, att herrarna inte behövde göra sig något besvär, ty de skulle bestämma priset till 4 shilling 9 pence nästa marknadsdag. Därpå red jag in i staden i går och sade åt både gemene man och bättre folk att om lugnet bröts måste vi skicka efter militär...

Han och två adliga grannar lät därpå sända sin egen säd till de lokala marknaderna:

Jag har befallt att min säd skall säljas för 5 shilling 3 pence och 5 shilling 6 pence skäppan till de fattigare, eftersom vi har bestämt oss för att ligga något över det pris pöbeln dikterat. Jag skall höra mig för hos mjölnarna om de kan avstå från något mjöl...

Borgmästaren i Exeter svarade Yonge att stadens myndigheter hade befallt att säd skulle säljas för 5 shilling 6 pence: ”Allt blev lugnt så snart bönderna sänkt priset...” Liknande åtgärder vidtogs ännu i Devon 1801, ”då vissa mycket respektabla ståndspersoner i trakten kring Exeter... sade åt... sina arrendatorer att föra säd till marknaden, vid vite

av att inte få hyreskontraktet förnyat.” 1795 och 1800–1801 var det vanligt i andra grevskap att traditionalistiska markägare gav sådana befallningar till sina arrendatorer. Earlen av Warwick (ärkepatriarkalisk förespråkare för mycket sträng lagstiftning mot uppköp i spekulationssyfte) red personligen runt på sina ägor och gav sina arrendatorer sådana anvisningar.¹³²

Sådana påtryckningar inför väntade upplopp kan ha varit effektivare än man hittills trott när det gällde att få säd till marknaden, att hejda prisökningar och att avskräcka från vissa former av ocker. Dessutom var en viss upploppsrisk säkert effektiv som signal åt de rika att se till att välgörenhetsmaskineriet fungerade – exempelvis spannmåls- och brödsubventioner åt de fattiga. I januari 1757 gick kommunstyrelsen i Reading med på:

att subventioner införs för att köpa bröd som delas ut till de fattiga... till ett pris långt under det nuvarande brödspriset...

Själva kommunstyrelsen donerade 21 pund.¹³³ Sådana åtgärder verkställdes mycket ofta, ibland på initiativ från en kommunstyrelse, ibland från enskilda adelsmän, ibland från kvartalsting, ibland från församlingsmyndigheter, ibland från företagare, i synnerhet från sådana som hade många anställda (exempelvis blygruvearbetare) i isolerade distrikt.

De åtgärder som vidtogs 1795 var särskilt omfattande, mångskiftande och väldokumenterade. De sträckte sig från direkta subventioner för att sänka brödspriset (församlingarna sände ibland sina egna ombud direkt till hamnarna för att köpa importerad säd) över ekonomiskt stöd till de fattigas inköp, till Speenhamland-systemet. Om vi granskade dessa åtgärder skulle vi bli tvungna att gå in på fattiglagarnas historia mycket mer än vi har för avsikt.¹³⁴ Effekterna blev dock stundom märkliga. Subventioner som lugnade ett område kunde samtidigt föranleda upplopp i ett annat, genom att de väckte en stark känsla av ojämlikhet. En överenskommelse i Newcastle 1740 om sänkta priser mellan köpmän och en deputation demonstrerande gruvarbetare (med en ålderman som medlare) fick till resultat att

”lantbor” från kringliggande byar strömmade in i staden; det gjordes ett framgångslöst försök att begränsa försäljningen till personer med skriftligt intyg från någon trovärdig person. Att soldater deltog i prissättningsupplopp 1795 förklarade hertigen av Richmond med en liknande ojämlikhet. Soldaterna hävdade ”att lantfolket får sin börda lättad av sina församlingar och subventioner, men för soldater fanns ingen sådan hjälp av få”. Dessutom kunde sådana subventioner, som gjordes i avsikt att undvika ett upplopp, ofta få till följd att brödpriset gick upp för dem som inte berördes av dem.¹³⁵ I södra Devon, där myndigheterna 1801 fortfarande handlade enligt 1757 års tradition, kan vi se detta. Folkmassan i Exeter demonstrerade för att få köpa vete för tio shilling skäppan:

Herrarna och bönderna möttes, och folket inväntade deras beslut... De fick veta att man inte kunde komma överens om något pris över huvud taget, huvudsakligen därför att man inte kunde godkänna principen för att bestämma priset. Sedan gick bönderna med på tolv shilling och varje invånare skulle få i proportion till sin familj...¹³⁶

De missnöjda i Exmouth kom med mycket skarpa invändningar:

Ge oss så *mycket* som lagret tillåter, och till ett pris som vi har råd med, så är vi nöjda; vi accepterar inga subventioner från adeln, för det höjer priset och är betungande för dem.^[138]

Det viktigaste här är inte bara att priserna i knappa tider bestämdes av många andra faktorer än marknadskrafterna. Var och en som har den minsta kännedom om de så förtalade ”kvalitativa” källorna måste vara medveten om detta. Viktigare är att lägga märke till hela det sociala och ekonomiska sammanhang som marknaden verkade inom, och logiken i folkmassans påtryckningar. Ett annat exempel, den här gången från en marknad som dittills varit fri från upplopp, kan visa hur denna logik fungerade. Redogörelsen kommer från en välbärgad bonde, John Toogood i Sherborne i Dorset. 1757 inleddes

med "allmänna klagomål" på de höga priserna, och täta skildringar av upplopp på andra håll:

Den 30 april, som var marknadsdag, samlades många av våra lata och fräcka fattiga män och kvinnor och inledde ett upplopp i marknadshuset, gick till kvarnen i Oborn, tog flera säckar mjöl och delade här i triumf upp bytet.

Nästa måndag fann man i kyrkan ett anonymt brev till Toogoods bror (som just hade sålt tio skäppor vete för 14 shilling 10 pence "ett verkligt högt pris" – till en mjölnare): "Min herre! Om du inte tar ert vete till marknaden, och säljer det till skäligt pris, skall dina lador rivas..."

Eftersom upplopp är något helt nytt i Sherborne... och eftersom grannsocknarna verkade mogna att vara med i leken, ansåg jag att det inte fanns någon tid att förspilla, och att det var lämpligt att kväva detta onda i dess linda, varför vi vidtog följande åtgärder: Ett möte sammankallades i fattighuset. Där överenskomms att herr Jeffrey och jag skulle undersöka alla de mest behövande familjerna i staden. Sedan detta var gjort samlade vi in 100 pund, och före nästa marknadsdag gick vår fredsdomare och några av de främsta invånarna i procession genom staden och anslog med hjälp av stadens utropare följande meddelande:

"Att de fattiga familjerna i denna stad skall få så mycket vete som behövs för deras livsuppehälle varje vecka fram till skörden för åtta shilling skäppan, och att om någon, vem det vara må, sedan detta anslagits frambär hot, gör sig skyldig till upplopp eller skapar oordning i staden, kommer vederbörande omedelbart att fångas."

Sedan tecknade de kontrakt om vete för 10 och 12 shilling skäppan, och gav vetet till en "förteckning över fattiga" för åtta shilling fram till skörden. (60 skäppor i veckan under denna period skulle ha ineburit en subvention på 100–200 pund.) "På så vis återupprättade vi freden, och gäckade många oordentliga sällar i grannsocknarna, som kom till marknaden med sina tomma säckar och väntade sig att få säd

gratis.” John Toogood skrev detta till vägledning för sina söner, och han slutade med rådet:

Om liknande omständigheter uppstår för er, och om någon av er ägnar sig åt jordbruk, låt då inte girigheten fresta er att vara de främsta i att höja priset på säd, utan låt hellre ert uppträdande visa någon medömkan och kristlig kärlek till de fattiga...¹³⁷

Det är i ett sådant sammanhang som upploppets funktion kan komma till synes. På kort sikt kanske upploppet motverkade sitt syfte, fast detta ännu inte har bevisats. Å andra sidan var upploppet en olycka för samhället, och måste undvikas även om priset var högt. Priset kanske var att man kompromissade och kom fram till ett pris någonstans mitt emellan ett högt, ”ekonomiskt” marknadspris och ett traditionellt ”moraliskt” pris som bestämdes av folkmassan. Denna kompromiss kunde man komma fram till antingen genom patriarkaliskt sinnade ingripanden, genom att bönder och köpmän förståndigt nog låg litet lågt, eller genom att man köpte en del av folkmassan med hjälp av välgörenhet och subventioner. Som Hannah More kvad, när hon som den moraliserande Jack Anvil avrådde Tom Hod från upplopp:

So I'll work the whole day, and on Sundays I'll seek
At Church how to bear all the wants of the week.
The gentlefolks, too, will afford us supplies,
They'll subscribe — and they'll give up their puddings
and pies.
Derry down.¹³⁸

*Därför skall jag arbeta hela dagen, och på söndagarna skall jag
söka råd
i kyrkan hur jag skall uthärda veckans hela nöd.
Då skall de fina herrarna också ge oss
förnödenheter.
De kommer att ge bidrag, och avstå från sina puddingar och pajer.
Tralala.*

Tralala! Nåja, med tanke på att "gentlefolks" är funtade som de är var det troligt att den kristliga kärlekens mekanismer oljades mera av ett fördömt fint upplopp i grannsocknen än av anblicken av Jack Anvil på knä i kyrkan. Som den lilla versen på *utsidan* av en kyrkdörr i Kent så koncist uttryckte det 1630:

Before we arise
Less will safise.

8

Vi har granskat ett socialt protestmönster som växer fram ur en enhällig opinion i fråga om samhällets moraliska ekonomi under perioder av knapphet. Man har vanligen ingen större hjälp av att i detta mönster söka få fram uttalade politiska avsikter, även om sådana ibland uppkommer av en tillfällighet. Upproriska fraser finner man ofta, vanligen (kan man misstänka) för att med sin teatraliska effekt riktigt skrämma upp de rika. Det sades att Newcastles gruvarbetare, uppmuntrade av framgången att ha lyckats ockupera rådhuset, "ville tillämpa de gamla jämlikhetsprinciperna" och de slet åtminstone ned porträtten av Charles II och Jacob II och slog sönder ramarna. Å andra sidan ropade pråmroddare i Henley i Oxfordshire 1743 "Leve tronpretendenten!", och någon i Woodbridge i Suffolk spikade 1766 på marknadsplatsen upp ett anslag som ortens domare fann vara "särdeles djärvt och av synnerligen delikat natur". Det löd: "Vi önskar att vår landsflyktige konung kunde komma hit eller sända några officerare." Kanske avsågs samma slags hot i sydvästra England 1753 med "fransosen kommer snart".¹³⁹ Vanligast är allmänna hotelser och förbannelser mot de rika. Ett brev i Witney 1787 försäkrade stadens fogdar att folket inte skulle tåla "att sådana feta skurkar svälter ut de fattiga med så djävulska medel för att själva kunna ägna sig åt jakt och hästkapplöpningar med mera. och bevara sina familjers övermod och överdåd". Ett brev på Gold Cross i Birmingham's Snow Hill 1766, undertecknat "Kidderminster R Stourbridge", var avfattat på rim, mer eller mindre:

... there is a small Army of us upwards of three
thousand all ready to fight
&, I'll be dam'd if we don't make the King's Army to shite.
If so be the King & Parliment don't order better
we will tum England into a litter
& if so be as things don't get cheaper
I'll be damd if we don't burn down the Parliament House &
make all better...

*... vi är en här på uppåt tretusen alla redo att slåss
och ta mig fan om vi inte skall få kungens här att skita på sig
och är det så att kungen och parlamentet inte ordnar det bättre
skall vi störta hela England i elände
och är det så att priserna inte sjunker
så ta mig fan om vi inte bränner parlamentshuset och gör allt bättre...*

Ett brev i Colchester 1772 vände sig till alla bönder, mjölnare, slaktare, bodinnehavare och spannmålshandlare och varnade alla de "fördömda lymlarna" att ta sig i akt:

ty nu är november och vi har gjort i ordning två- eller trehundra granater för mjölnarna och alla andra Ingen kung inget parlament inget annat än en krutsammansvärjning över hela landet.

Herrarna i Fareham i Hampshire varnades 1766 att förbereda sig på ett inbördeskrig som skulle "slita ned Georg från tronen krossa, lym-larnas kungahus och förstöra lagstiftarnas stolar". "Det är bättre att lida under en utländsk förtryckare än att utnyttjas på det här viset", skrev en bybo nära Hereford året därpå. Och så vidare från de flesta delarna av Storbritannien. I stort sett är det retorik, men en retorik som på ett förödande sätt modifierar många historikers retorik om undergivenheten och den sociala sammanhållningen i det georgianska England.140

Först 1795 och 1800–1801, när sådana brev och flygblad ofta är jakobinskt färgade, får vi intrycket av en äkta underström av uttalade

politiska motiv. Ett värtaligt exempel är ett rimsmide som riktade sig till "soppkokarna och blomsterodlarna", och som gav en domare i Maldon i Essex anledning att oroa sig:

On Swill and Grains you wish the poor to be fed
And underneath the Gullintine we could wish to see your heads
For I think it is a great shame to serve the poor so
And I think a few of your heads will make a
pretty show.

*På svinmat och skulor vill ni att de fattiga skall livnära sig
och under giljotinen skulle vi vilja se era huvuden
för jag tycker det är stor skam att behandla de fattiga så
och jag tror några av era huvuden skulle bli en fin föreställning.*

Tjogtals med sådana brev cirkulerade de åren. Från Uley i Gloucestershire: "Ingen kung utan en konstitution ner ner ner O öde ner höga mössor och stolta hattar för alltid ner ner..." I Lewes i Sussex, sedan flera lantvärnsmän avrättats för att ha deltagit i prissättningsproceduren, spikades ett anslag upp med rubriken "Soldater till vapen!" Det löd:

Res er och hämnas er sak på de där fördömda pappskallarna, Pitt och Georg, för eftersom de inte längre kan skicka er till Frankrike att mördas som svin, eller genomborras av ett spjut, skickas ni efter per express att snabbt återvända för att skjutas som kråkor, eller hängas i er tur...

I Ramsbury i Wiltshire spikades 1800 ett anslag vid ett träd:

Ned med er feta regering både den andliga och den världsliga. Eller svält ihjäl De tar ifrån er bröd ost kött m.m. m.m. m.m. m.m. m.m. Ja till och med era liv har de tagit tusentals på sina expeditioner. Låt familjen Bourbon försvara sin egen sak och låt oss sanna briter sköta vårt. Låt oss förvisa vissa till Hannover

som de kommer ifrån. Ned med er konstitution! Upprätta republik! Annars kommer ni och er avkomma att svälta så länge ni lever. Kära bröder vill ni lägga er och dö under människoätare och låta er avkomma digna under bördan under busarna i regeringen som nu äter upp er? Gud bevar de fattiga och ned med Georg III.¹⁴¹

Men dessa krisår under kriget 1800–1801 borde behandlas för sig. En gammal tradition håller på att ta slut, och den nya traditionen har nått och jämnt framträtt. Under dessa år håller den alternativa formen av ekonomiska påtryckningar – press på lönerna – på att bli kraftfullare. Det ligger något mer än retorik bakom det upproriska språket – underjordiska föreningar, eder, de skugglika ”United Englishmen”. 1812 täcker de traditionella matupploppen delvis samma område som luddismen. 1816 fastslog arbetarna i East Anglia inte bara priser. De krävde också minimilön och ett slut på Speenhamland-systemet. De såg fram mot den mycket annorlunda arbetarrevolten 1830. Den äldre aktionsformen dröjer sig kvar in på 1840-talet och ännu senare. Den var särskilt djupt rotad i Sydvästengland.¹⁴² I den industriella revolutionens territorier gick den dock så småningom över i andra former. De sänkta vetepriserna efter kriget underlättade övergången. I städerna i norr avlöstes kampen mot spannmålsspekulanterna av kampen mot spannmålslagarna. Det finns ännu ett skäl till att vi 1795 och 1800–1801 kommer in i ett annat historiskt skede. De aktionsformer vi har undersökt var beroende av ett visst system av sociala relationer, en viss jämvikt mellan de patriarkaliska myndigheterna och folkmassan. Denna jämvikt rubbades under kriget, av två skäl.

För det första ledde adelns akuta antijakobinism till en ny rädsla för varje form av folklig självverksamhet. Domare såg gärna tecken på upproriskhet i försök att fastslå priserna, även där det inte fanns några upproriska avsikter. Invasionsskräcken gav upphov till volontärtrupper, och gav på så sätt den civila makten mer omedelbara medel att bemöta folkmassan inte med förhandlingar och eftergifter, utan med förtryck.¹⁴³ För det andra legitimerades detta förtryck, för de centrala myndigheterna och för många lokala, av triumfen för den politiska

ekonomins nya ideologi. För denna himmelska triumf tjänstgjorde inrikesministern, hertigen av Portland, som ställföreträdare på jorden. 1800–1801 visade han en helt ny fasthet inte bara när det gällde att handskas med oroligheter, utan också i att läxa upp de lokala myndigheter som fortfarande hade kvar den gamla patriarkaliska inställningen. I september 1800 ägde en viktig episod rum i Oxford. Folket hade försökt fastslå smörpriset på marknaden, och kavalleri dök upp i staden (på begäran av rector magnificus, som det senare visade sig). På order från borgmästaren och domarna skrev stadsjuristen till krigsministern och gav uttryck åt deras ”förvåning över att beriden militär trupp visat sig tidigt i morse”:

Det är mig ett sant nöje att underrätta er att Oxfords folk hittills inte har visat någon benägenhet för upplopp, om man inte dit vill räkna att ta några korgar smör till marknaden och sälja det för en shilling skålpundet och sedan redovisa intäkterna till smörets ägare...

”Oavsett de ytterst hårda tiderna” var stadens myndigheter av den ”bestämda uppfattningen” att det inte fanns någon anledning ”i denna stad för reguljära truppers närvaro”, i synnerhet som domarna var mycket aktiva att bekämpa ”vad de betraktar som en av de främsta orsakerna till de höga priserna – brottet att köpa upp stora partier i spekulationssyfte...”

Stadsjuristens brev vidarebefordrades till hertigen av Portland, som svarade med en kraftig reprimand:

Hans nåd... önskar att Ni underrättar borgmästaren och domarna, att då hans officiella ställning gör det möjligt för honom att bättre bedöma omfattningen av den allmänna skada som oundvikligen måste bli följden av en fortsättning av de oroligheter som har ägt rum på flera håll i riket till följd av den nuvarande bristen på förnödenheter, anser han sig ha omedelbarare befogenheter att enligt eget skön vidtaga nödiga åtgärder för att omedelbart och verksamt få slut på sagda oroligheter; ty hur mycket hans

nåd än beklagar orsaken till dessa upplopp, är ingenting säkrare än att de inte kan få någon annan verkan än att öka det onda långt mer än vi kan ana. Hans nåd kan därför inte tillåta sig att utan invändningar godkänna den del av Ert brev som lyder ”att Oxfords folk hittills inte har visat någon benägenhet för upplopp, om man inte dit vill räkna att ta några korgar smör till marknaden och sälja det för en shilling skålpundet och sedan redovisa intäkterna till smörets ägare”. Långt ifrån att betrakta denna omständighet som något så trivialt som det framställs i Ert brev (även om man antog att det inte hade något samband med andra, liknande och än farligare omständigheter) ser hans nåd den som ett våldsamt och oförsvarbart angrepp mot egendom, ett angrepp som kan få de ödesdigraste verkningar för staden Oxford och dess invånare av alla kategorier; och hans nåd tar för givet att borgmästaren och domarna måste ha sett det som sin tvingande plikt att bekämpa och bestraffa detta angrepp genom att omedelbart arresterade de skyldiga.[146]

Under hela 1800 och 1801 ägnade sig hertigen av Portland åt att genomdriva samma doktriner. Botemedlet mot oroligheter var militär eller volontärer. Frikostiga subventioner för att göra säden billigare skulle inte uppmuntras, eftersom de tärde på lagren. Att övertala bönder eller köpmän att sänka priserna var en förbrytelse mot den politiska ekonomin. I april 1801 skrev han till earl Mount Edgumbe:

Ers nåd måste ursäkta att jag tar mig friheten att inte utan anmärkning förbigå den överenskommelse ni nämner, att bönderna i Cornwall frivilligt skall ha gått med på att förse marknaden med säd och andra förnödenheter till sänkta priser...

Hertigen hade underrättats att bönderna utsatts för påtryckningar från grevskapets myndigheter:

Mina erfarenheter... tvingar mig att säga att sådana initiativ under inga förhållanden kan försvaras, att de oundvikligen och

mycket snart måste förvärra de problem de sägs lindra, och jag vågar också hävda att ju allmännare de skulle genomföras, dess skadligare måste deras konsekvenser bli, då de med nödvändighet verkar hindrande på kapitalplaceringar i jordbruket...¹⁴⁴

”Tingens natur”, som en gång hade nödvändiggjort en åtminstone symbolisk solidaritet mellan härskarna och de fattiga i svälttider, dikterade nu solidaritet mellan härskarna och kapitalisterna. Det är kanske följdriktigt att det var samme ideolog som skapade en syntes mellan den hysteriska antijakobinismen och den nya politiska ekonomin, som också undertecknade dödsdomen över den patriarkaliska syn som han vid andra tillfällen lovordade. Burke utbrast:

De arbetande *fattiga!* Låt medlidandet ta sig uttryck i handling... men låt ingen beklaga sig över deras villkor. Det lindrar inte deras elände. Det är bara en förolämpning för deras usla förstånd... Tålmod, arbete, nykterhet, sparsamhet och religion är vad man bör rekommendera dem. Allt annat är rent ut sagt *bedrägeri*.¹⁴⁵

Mot denna ton var anslaget i Ramsbury det enda möjliga svaret.

9

Jag hoppas att denna redogörelse har givit en något annorlunda bild än den vanliga. Jag har inte försökt beskriva en ofrivillig spasm, utan ett beteendemönster som en invånare på Trobriandöarna inte skulle ha behövt skämmas för.

Det är svårt att på nytt föreställa sig de moraliska föreställningar som finns i en annan social ordning. Det är inte lätt för oss att fatta att det kan ha funnits en tid, inom ett mer integrerat mindre samhälle, då det verkade ”onaturligt” att en människa skulle sko sig på andras behov, och då man utgick från att priset på ”nödvändigheter” i knappa tider borde ligga kvar på den vanliga nivån, även om det fanns mindre av dem.

R. H. Tawney skrev:

I den medeltida stadens ekonomi hade konsumtionen ungefär samma framskjutna ställning i det "allmänna" medvetandet, som de ekonomiska strävandenas odiskutable skiljedomare, som 1800-talet kom att ge åt profiten.¹⁴⁶

Dessa antaganden ifrågasattes naturligtvis starkt redan långt före 1700-talet, men i vår historieskrivning är vi alltför benägna att förkorta de stora övergångarna. Vi lämnar spekulationsuppköp och doktrinen om ett skäligt pris på 1600-talet. Vi börjar med den fria marknadsekonomin på 1800-talet. Den gamla moraliska förnödenhetsekonomin dog dock lika långsamt som de patriarkaliska interventionerna i industri och handel. Konsumenten försvarade sina gamla rättighetsbegrepp lika envist som hantverkaren – kanske samma person i en annan roll – försvarade sin yrkeställning. Dessa rättighetsbegrepp uttrycktes klart. En lång tid godkändes de av kyrkan. *Book of Orders* från 1630 framställde det moraliska föredömet som en integrerad del av nödgårderna:

Att alla goda medel och all god övertalning skall användas av domarna i deras olika distrikt, och av förmaningar i kyrkornas predikningar. .. att de fattiga skall få säd till lägligt och kärleksfullt pris. Och för att främja detta, må de rikare allvarligt bevekas av kristlig kärlek att sälja sin säd under gängse marknadspriser till de fattigare. En sådan barmhärtig gärning skall förvisso lönas av Gud Allsmäktig.

Minst en sådan predikan, framförd i Bodmin och Fowey i Cornwall (före tingen) år 1630 av kyrkoherde Charles Fitz-Geffrey, var känd ännu på 1700-talet. Spannmålshamstrare fördömdes som:

dessa människohatare som motsätter sig det allmänna bästa, som om världen hade skapats endast för deras skull, som om de hade rätt att lägga beslag på jorden och dess frukter helt för egen del. .. Liksom vaktlar blir feta av odört, som är gift för andra varelser, så göder sig dessa av andras svält...

De är ”både Guds och människans fiender, både nådens och naturens motståndare”. Vad beträffar köpmannen som exporterar säd i knappa tider ”är den snöda vinningen honom kär, fast han förvärvat den med hjälp av Europas smutsigaste yrke...”¹⁴⁷

Efter hand som 1600-talet gick förstummades dessa förmaningar, i synnerhet bland puritanerna. Hos Baxter späds en del moraliska föreskrifter ut med en del sofisteri och en del affärsmässig försiktighet: ”Kristlig kärlek måste utövas lika väl som rättvisa.” Varor kunde visserligen undanhållas i väntan på högre priser, men detta fick inte ske ”till förfång för det allmänna bästa, då det... kan komma att ses som orsak till knappheten”.¹⁴⁸ Den gamla moraliska läran kom att allt mer klyvas mellan den patriarkaliska adeln å ena sidan och den upproriska underklassen å den andra. I kyrkan i Stoneleigh i Warwickshire finns en gravskrift över Humphrey How, lady Leighs portvakt, som dog 1688:

Here Lyes a Faithful Friend unto the Poore
Who dealt Large Almes out of his Lord's Store
Weepe Not Poore People Tho' Ye Servat's Dead
The Lord him selfe Will Give You Dayly Breade
If Markets Rise Raile Not Against Theire Rates
The Price is Stil the Same at Stone Leigh Gates.¹⁴⁹

*Här vilar en trogen vän till de fattiga
som delade ut stora gåvor ur sin herres lager
gråt inte fattiga för att er tjänare är död
hans herre skall själv ge er ert dagliga bröd
om marknaden går upp rasa inte mot priserna där
priserna är fortfarande oförändrade vid Stone Leighs grindar.*

De gamla föreskrifterna fortsatte att klinga under hela 1700-talet. Då och då kunde man fortfarande höra dem från predikstolen:

Alla stora anspråk är simpla, men stora anspråk i fråga om säd är allra simplast. Sådana anspråk drabbar de fattiga tyngst, det är att plundra dem därför att de är sådana... De är att skamlöst

mörda dem som de finner halvdöda, och att bestjåla det elända kärilet... Dessa är de mördare som Syraks son anklagade, då han sade : Then fattighe haffuer intet vthan någhot litet bröd / then som gör honom ther widh quitt / han är en mördare. Med rätta kan sådana förtryckare kallas mördare, och förvisso kommer deras blod, som förgås genom dessas stämplingar, över deras egna huvuden.¹⁵⁰

Oftare hördes de i pamfletter eller tidningar:

Att hålla priset på livets själva nödtröft på en så hög nivå att de fattiga... inte kan köpa det, det är den största orätt någon människa kan göra sig skyldig till. Det är ingenting mindre än mord, ja det allra grymmaste mord.¹⁵¹

Ibland i skillingtryck och ballader:

Go now hard-hearted rich men,
in your miseries weep and howl,
Your canker'd gold will rise against you,
And Witness be against your souls...¹⁵²

*Gå nu, ni hårdhjärtade rike män.
Gråt och jämra er i ert elände!
Ert fördärvade guld skall resa sig mot er
och vittna mot era själar...*

Ofta också i anonyma brev. Herrarna i Newbury varnades 1772:

Gör inte en gud av era pengar utan tänk på de fattiga ni stora män tror ni att ni kommer till himlen eller helvetet, tänk på predikan som hölls den 15 mars för fan om vi inte får er till det tänker ni låta de fattiga svälta ihjäl era förbannade horungar...¹⁵³

1795 fick en spannmålshamstrare i Cornwall veta av tenngruvearbetarna:

Vi är... beslutna att samlas och genast marschera tills vi kommer till din avgud, som du vördar så högt, och störta den och riva ditt hus...¹⁵⁴

I dag rycker vi på axlarna åt en oreglerad marknadsekonomis orimliga mekanismer därför att de vållar de flesta av oss bara ett obetydligt obehag. På 1700-talet var det annorlunda. Då innebar hungersnöd verkligen hunger. Höga priser betydde svullna magar och sjuka barn, som till mat hade grovt bröd bakat på för gammalt mjöl. Visserligen har det ännu inte publicerats något material som påvisar en klassisk *crise des subsistances* i England på 1700-talet.¹⁵⁵ Dödlighetsfrekvensen 1795 kom förvisso inte i närheten av den som rådde i Frankrike samma år. Däremot fanns ibland förhållanden som adelsmän beskrev som ”verkligt smärtsamma”. En av dem skrev att de allt högre priserna:

har slitit kläderna av kroppen på dem, och skor och strumpor av deras fötter, och ryckt maten ur munnen på dem.¹⁵⁶

Tenngruvearbetarnas uppror i Cornwall föregicks av plågsamma scener. Män svimmade i arbetet och måste bäras hem av kamrater som själva inte mådde mycket bättre. Svälten åtföljdes av en epidemi som beskrevs som ”gula febern”, och som mycket väl kan ha varit den gulstot som uppträder i samband med svår undernäring.¹⁵⁷

Ett sådant år vandrade Wordsworths ”gårdfarihandlare” bland stugorna och såg:

... den tidens umbäranden. Många rika sjönk ned som i en dröm bland de fattiga, och av de fattiga upphörde många att finnas till och deras ort kände dem inte...¹⁵⁸

Men om det oftast var på marknaden som arbetarna kände hur de blev utsugna, så var det också där – i synnerhet på landet och i distrikt med spridd industri – som de hade lättast att organisera sig. Att ”gå och handla” blir i det mogna industrisamhället någonting allt mer personligt. I 1700-talets Storbritannien eller Frankrike (och i dag i delar

av Syditalien, på Haiti och på den indiska eller afrikanska landsbygden) var marknaden ännu inte bara en ekonomisk knutpunkt, utan också en social. Det var där en mängd sociala och personliga transaktioner ägde rum. Det var där nyheter, rykten och skvaller spreds. Om politik över huvud taget diskuterades, skedde det på värdshusen och i vinbodarna runt marknadsplatsen. Marknaden var den plats där folket för ett ögonblick kunde känna sig starkt, eftersom så många samlades.¹⁵⁹

Marknadens konfrontationer i ett "förindustriellt" samhälle är naturligtvis mer universella än någon nationell erfarenhet, och det "skäligen prisets" elementära moraliska föreskrifter är lika universella. Man kan faktiskt hävda att ett hedniskt bildspråk, som sträcker sig till dunklare nivåer än den kristna symboliken, överlevt i Storbritannien. Få folkliga riter överlevde lika kraftfullt till 1700-talets slut som skördefestens alla detaljer, magiska inslag och måltider marknader och fester. Även i industriområden kretsade året ännu kring klimatets rytm och inte kring bankernas. Svält upplevs alltid av sådana samhällen som en djup psykisk chock. När svälten åtföljs av kunskap om ojämlikhet, och misstanke om att knappheten kan vara manipulerad, övergår chocken i raseri.

När det nya seklet börjar slås man av den allt mer utbredda blodssymboliken, och av hur den smälter samman med kravet på bröd. I Nottingham 1812 marscherade kvinnorna med en limpa på en stång, med röda ränder och svart krusflor, som en symbol för "blödande svält i säck och aska". I Yeovil i Somerset skrevs 1816 en anonymt brev: "Blod och blod och blod, en allmän revolution måste det bli..." I stället för underskrift fanns en grov bild av ett bloddrypande hjärta. I upploppen i East Anglia samma år förekom fraser som "Vi vill ha blod hellre än middag". I Plymouth hände att "en *limpa* som *doppats i blod*, och med ett hjärta, blev funnen på gatan". I samband med de stora upploppen i Merthyr offrades en kalv och man dränkte in en limpa med dess blod och spetsade den på en flaggstång som revoltemblem.¹⁶⁰

Detta raseri kring säd är en egendomlig höjdpunkt på jordbruksförbättringarnas tid. På 1790-talet var till och med lantadeln något förbryllad. Domarna, som ibland betungades av alltför riklig föda 161,

lämnade då och då sitt nitiska arbete med att göra i ordning arkiv åt sir Lewis Namiers lärjungar och blickade från sina trädgårdar ned mot åkrarna där deras arbetare svalt. (Mer än en domare skrev vid denna kritiska tidpunkt till Inrikesdepartementet och beskrev de åtgärder som han skulle ha vidtagit mot upploppsmännen om bara inte gikten hade bundit honom vid huset.) Lordlöjtnanten av Cambridgeshire skrev att grevskapet inte skulle vara säkert under skörden "utan några soldater, då han hade hört att folket tänkte ta för sig när säden var mogen". Han fann att detta var "ytterst allvarliga farhågor" som "i detta öppna landskap mycket sannolikt skulle besannas, åtminstone i smyg".¹⁶²

"Du skall icke binda munnen till på oxen som tröskar." Genombrottet för den fria marknadens nya politiska ekonomi var också ett sammanbrott för den gamla moraliska förnödenhetsekonomin. Det enda som fanns kvar av den efter kriget var välgörenhet – och Speenhamland. Massans moraliska ekonomi dog inte lika snabbt. Den togs upp av de första kooperativa kvarnarna av några owenitiska socialister, och den dröjde kvar i årtal någonstans djupt inne i Cooperative Wholesale Society. Ett symptom på dess slutliga hädanfärd är att vi så länge har kunnat acceptera en stympad och "ekonomistisk" bild av matupploppet som en direkt, spasmodisk och irrationell reaktion på hunger – en bild som i sig är en produkt av en politisk ekonomi som inskränkte människornas ömsesidiga plikter till lönefrågan. Mer generöst, men också mer auktoritativt, uttalade sig sheriffen i Gloucestershire 1766. Han skrev att böeln det året hade begått många våldshandlingar:

av vilka somliga var fåfänga och överdrivna, medan andra gav uttryck åt mod, försiktighet, rättvisa och överensstämmelse med det mål de sägs syfta till.¹⁶³

Översättning: Lars Magnusson. Tidigare publicerad i Herremakt och folklig kultur (Författarförlaget 1983).

Noter:

- 1 M. Beloff: *Public Order and Popular Disturbances, 1660–1714* (Oxford 1938), s. 75.
- 2 R. F. Wearmouth: *Methodism and the Common People of the Eighteenth Century* (London 1945), i synnerhet kap. 1 och 2.
- 3 T. S. Ashton och J. Sykes: *The Coal Industry of the Eighteenth Century* (Manchester 1929), s. 131.
- 4 Charles Wilson: *England's Apprenticeship, 1603–1763* (London 1965), s. 345. Det är sant att fredsdomarna i Falmouth rapporterade till hertigen av Newcastle (den 16 november 1727) att "de upproriska tenngruvearbetarna" hade "brutit sig in i och plundrat flera källare och sädesmagasin". Deras rapport slutar med en anmärkning som låter förstå att de lika litet som vissa moderna historiker kunde förstå varför arbetarna tillgrep direkt aktion: "Som förevändning för dessa övergrepp uppgav upploppsmännen att det var brist på säd i landet, men denna uppgift är förmodligen falsk, eftersom de flesta som förde bort säd gav bort den eller sålde den till en fjärdedel av det vanliga priset." Public Record Office (i fortsättningen kallad P.R.O.), SP 36/4/22.
- 5 W. W. Rostow: *British Economy in the Nineteenth Century* (Oxford 1948), i synnerhet s. 122–125. Till de intressantare studierna som sätter priser, skördar och folkliga oroligheter i samband med varandra hör: E. J. Hobshawm: "Economic Fluctuations and Some Social Movements", i *Labouring Men* (London 1964), och T. S. Ashton: *Economic Fluctuations in England, 1700 — 1800* (Oxford 1959).
- 6 Jag har haft stor hjälp av R. B. Roses pionjärstudie "Eighteenth Century Price Riots and Public Policy in England", *International Review of Social History*, vi (1961), samt G. Rudé: *The Crowd in History* (New York 1964).
- 7 C. Smith: *Three Tracts on the Corn-Trade and Corn-Laws*, 2nd edn. (London 1766), s. 140, 182–185.
- 8 Se Fitzjohn Brand: *A Determination of the Average Depression of Wheat in War below that of the Preceding Peace etc.* (London 1800), s. 62–63, 96.
- 9 Dessa generaliseringar stöds av "replies from towns as to bread in use" som återkommit till Riksrådet 1796 i P.R.O., P.C. 1/33/A.87 och A.88.
- 10 Beträffande "maslin" (bröd av blandsäd), se sir William Ashley: *The Bread of our Forefathers* (Oxford 1928), s. 16–19. 11.
- 11 Se C. Smith: anført arbete, s. 194 (beträffande 1765). Borgmästaren i Newcastle rapporterade däremot (den 4 maj 1796) att rågbröd "användes mycket av arbetare i kolbranschen", och en rapportör från Hexham Abbey sade att korn och grå årtor eller

bönor ”är det enda brödet för de fattiga arbetarna, för bonddrängarna och till och med för många av bönderna”, och tillsammans med råg eller ”maslin” i städerna: P.R.O., P. C. 1/33/A.88.

12 Nathaniel Forster: *An Enquiry into the Cause of the High Price of Provisions* (London 1767), s. 144-147.

13 J. S. Girdler: *Observations on the Pernicious Consequences of Forestalling, Regrating and Ingrossing* (London 1800), s. 88.

14 Problemet diskuterades klart i (Governor) Pownall: *Considerations on the Scarcity and High Prices of Bread-corn and Bread* (Cambridge 1795), i synnerhet s. 25-27. Se även lord John Sheffield: *Remarks on the Deficiency of Grain occasioned by the bad Harvest of 1799* (London 1800), i synnerhet s. 105-106 för belägg för att det (1795) ”inte tillverkas något hushållsbröd i London”. En korrespondent i Honiton beskrev 1766 hushållsbröd som ”en usel blandning av jäst kli som malts och siktats samt det värsta slaget av oklassificerat mjöl”: *Hist. MSS. Comm., City of Exeter*, serie lxxiii, s. 255. Om denna mycket komplexa fråga, se dessutom S. och B. Webb: ”The Assize of Bread”, *Economic J.*, xiv (1904), i synnerhet s. 203-206.

15 Se t.ex. lord Hawkesbury till hertigen av Portland den 19 maj 1797, i P.R.O., HO 42/34.

16 Se R. N. Salaman: *The History and Social Influence of the Potato* (Cambridge 1949), i synnerhet s. 493-517. Motståndet sträckte sig, från veteätarna i södra och mellersta England till havreätarna i norr. En korrespondent från Stockport 1795 anmärkte att ”en mycket frikostig insamling har gjorts för att ge havre och andra förnödenheter åt de fattiga till sänkta priser. – Jag måste tyvärr säga att denna åtgärd föga gläder gemene man, som fortfarande bråkar och insisterar på att få vetebröd”: P.R.O., W.O. 1/1094. Se även J. L. och B. Hammond: *The Village Labourer* (London 1966), s. 119-123.

17 P.R.O., P.C. 1/33/A.88. Jämför rapporten från J. Boucher, kyrkoherde i Ep-som, den 8 november 1800, i H.O. 42/54: ”Våra fattiga lever inte bara på det finaste vetebröd, utan nästan bara på bröd.”

18 P.R.O., P.C. 1/33/A.88.

19 P.R.O., P.C. 1/33/A.88; *Reading Mercury*, den 16 februari 1801. Fientlighet-en mot dessa förändringar i mjölkframställningen, som tvingades fram av en lag från år 1800 (41 Geo. III, c. 16) var särskilt stark i Surrey och Sussex. Några klagande kom med prover på det nya brödet till en fredsdomare i Surrey: ”De hävdade att det hade en motbjudande smak (vilket det också hade), att det absolut inte kunde nära dem i

deras dagliga arbete samt att det gav upphov till magbesvär hos dem och i synnerhet hos deras barn”: Thomas Turton till Portland, den 7 februari 1801, H.O. 42/61. Lagen avskaffades 1801: 41 Geo. III, c. 2.

20 Se i synnerhet budgetarna i D. Davies: *The Case of Labourers in Husbandry* (Bath 1795) och sir Frederick Eden: *The State of the Poor* (London 1797), samt D. J. V. Jones: ”The Corn Riots in Wales, 1793–1801”, *Welsh Hist. Rev.*, ii (4) (1965), App. 1, s. 347.

21 Den bästa allmänna studien av 1700-talets spannmålsmarknad förblir R. B. Westerfield: *Middlemen in English Business, 1660–1760* (New Haven 1915), kap. 2. Se även N. S. B. Gras: *The Evolution of the English Corn Market from the Twelfth to the Eighteenth Century* (Cambridge, Mass., 1915); D. G. Barnes: *A History of the English Corn Laws* (London 1930); C. R. Fay: *The Corn Laws and Social England* (Cambridge 1932); E. Lipson: *Economic History of England*, 6th edn. (London 1956), ii, s. 419–448; L. W. Moffitt: *England on the Eve of the Industrial Revolution* (London 1925), kap. 3; G. E. Fussell och C. Goodmen: ”Traffic in Farm Produce in Eighteenth Century England”, *Agricultural History*, xii (2) (1938); Janet Blackman: ”The Food Supply of an Industrial Town (Sheffield)”, *Business History*, v (1963).

22 S. och B. Webb: ”The Assize of Bread”, *Economic j.*, xiv, (1904).

23 J. Aikin: *A Description of the Country from thirty to forty Miles round Manchester* (London 1795), s. 286. Ett av de bästa bevarade dokumenten om en välreglerad marknad inom ett stort gods på 1700-talet gäller Manchester. Här utsågs marknad-sövervakare för fisk och kött, för sädens vikt och mån, för mjölkmat, för de lagstadgade brödpriserna och för öl, samt ämbetsmän som skulle förebygga ”engrossing, forestalling and regretting” i hela landet. Böter för otillräcklig vikt och mått, för osäljbart kött och så vidare var vanliga fram till 1750-talet. Därefter blev övervakningen något mer rutinmässig (fast den fortsatte). Vaksamheten ökade igen på 1790-talet. Böter utdömdes för att säd sålts innan man ringt i marknadsklockan 1734, 1737 och 1748 (när William Wyat fick böta 20 shilling ”för att han sålt innan klockan ringde och förklarat att han skulle ”sälja när som helst på dagen vad än godsherren eller någon annan hade att säga”) samt 1766. *The Court Leet Records of the Manor of Manchester*, ed. J. P. Earwaker (Manchester 1888–1889), band vii, viii och ix, passim.

24 Kungörelse av Exeters stadsjurist den 28 mars 1795, i P.R.O., H.O. 42/34.

25 Se S. och B. Webb: anförd arbete, passim, och J. Burnett: ”The Baking Industry in the ‘nineteenth Century’”, *Business History*, v. (1963), s. 98–99.

26 *Rural Economy in Yorkshire in 1641* (Surtees Society, xxxiii, 1857), s. 99–105.

- 27 *The Complete English Tradesman* (London 1727), ii, del 2.
- 28 Anonymus: *An Essay to prove that Regrators, Engrossers, Foretallers, Harkers, and jobbers of Corn, Cattle, and other Marketable Goods are Destructive of Trade, Oppressors to the Poor, and a Cornmon Nuisance to the Kingdom in General* (London 1718), s. 13, 18-20.
- 29 Bucks. C.R.O., Quarter Sessions, Michaelmas 1710.
- 30 *Common journals*, 2 mars 1733.
- 31 P.R.O., P.C. 1/6/63.
- 32 *Calendar of Horne Office Papers* (London 1879), 1766, s. 92-94.
- 33 *Ibid.*, s. 91-92.
- 34 *Gentleman's Magazine*, xxvii (1757), s. 286.
- 35 Anonymt brev i P.R.O., S.P. 37/9.
- 36 Exempel ur en överflödande litteratur kan man finna i: *Gentleman's Magazine*, xxvi (1756), s. 534; Anonymus [Ralph Courteville] : *The Cries of the Public* (London 1758), s. 25; Anonymus ["C.L.": *A Letter to a Member of Parliament proposing Amendments to the Laws against Foretallers, Ingrossers, and Regrators* (London 1757), s. 5-8; *Museum Rusticum et Commerciale*, iv (1756), s. 199; Forster: anfört arbete, s. 97.
- 37 Anonymus: *An Enquiry into the Price of Wheat, Malt, etc.* (London 1768), s. 119-123.
- 38 Se t.ex. Davies. Det rapporterades från Cornwall 1795 att "många bönder vägrar sälja [korn] i små mängder till de fattiga, vilket ger upphov till mycket knorrande": P.R.O., H.O. 42/ 34; och från Essex 1800 att "på vissa håll sker ingen försäljning annat än på värdshusen, där köpare och säljare (huvudsakligen mjölnare och kommissionärer) äter middag tillsammans ... fördelen med marknaden går nästan förlorad för trakten". Sådana bruk omnämns "med stor indignation av de lägre samhällsklasserna": P.R.O., H.O. 42/54.
- 39 P.R.O., H.O. 42/35.
- 40 Se F. J. Fisher: "The Development of the London Food Market, 1540-1640", *Econ. Hist. Rev.*, v (1934-1935).
- 41 Lord Kenyons instruktion till brottmålsjuryn i Shropshire Assizes, *Annals of Agriculture*, xxv (1795), s. 110-111. Han kom dock inte med någon ny syn på lagen. 1780 års upplaga av *Burns justice*, ii, s. 213-214, hade redan betonat att (trots lagarna från 1663 och 1772) "enligt allmän lag alla strävanden, av vilket slag de vara må, att höja det allmänna priset på en viss vara ... vare sig genom att sprida falska rykten, eller genom att köpa varor på marknaden före den sedvanliga tidpunkten, eller genom att köpa och

åter sälja samma vara på samma marknad” förblev brottsliga.

42 Girdler: anfört arbete, s. 212-260, räknar upp några fällande domar 1795 och 1800. Privata föreningar grundades i flera grevskap för att låta åtala spekulanter. Se kyrkoherde J. Malham: *The Scarcity of Grain Considered* (Salisbury 1800), s. 34-44. Spekulationsköp m.m. förblev brott mot allmän lag fram till 1844: W. Holdsworth: *History of English Law* (London, 1938), xi, s. 472.

43 Se t.ex. Gras: anfört arbete, s. 241 ("som Adam Smith har visat"); M. Olson: *Economics of the Wartime Shortage* (North Carolina 1963), s. 53 ("Man hade bråttom att hitta en syndabock").

44 J. Arbuthnot ("En bonde"): *An Inquiry into the Connection between the Present Price of Provisions and the Size of Farms* (London 1773), s. 88.

45 Adam Smiths "digression concerning the Corn Trade and Corn Laws" finns i bok IV, kap. 5 av *The Wealth of Nations*.

46 R. H. Tawney behandlar frågan i *Religion and the Rise of Capitalism* (London 1926), men den har ingen central betydelse för hans resonemang.

47 Detta hävdade dock vissa av Smiths motståndare. En pamflettförfattare, som sade sig ha känt honom väl, uppgav att Adam Smith hade sagt till honom att "den kristna religionen förnedrade människosinnet", och att "sodomi i sig var något helt likgiltigt". Inte undra på då att han hade hjärtlösa synpunkter på spannmålshandeln. Anonymus: *Thoughts of an Old Man of Independent Mind though Dependent Fortune on the Present High Prices of Corn* (London 1800), s. 4.

48 I fråga om deras avsikter ser jag ingen anledning att inte hålla med professor A. W. Coats: "The Classical Economists and the Labourer", i *Land, Labour and Population*, red. av E. L. Jones och G. E. Mingay (London 1967). Avsikter är dock dåliga mätare på ideologiskt intresse och historiska konsekvenser.

49 Smith ansåg att de båda samverkade: "Lagarna om spannmål kan överallt jämföras med lagarna om religion. Folket hyser ett så starkt intresse för det som rör antingen deras livsuppehälle i den här världen, eller deras lycka i livet efter detta, att regeringen måste ge vika för deras fördomar.

50 Se dock A. Everitt: "The Marketing of Agricultural Produce", i *The Agrarian History of England and Wales*, vol. iv: 1500-1640, red. av Joan Thirsk (Cambridge 1967), och D. Baker: "The Marketing of Corn in the first half of the Eighteenth Century: North-east Kent"; *Agric. Hist. Rev.*, xviii (1970).

51 En del användbar information finns i R. Bennet och J. Elton: *History of Corn Milling* (Liverpool 1898), 4 band.

52 Emanuel Collins: *Lying Detected* (Bristol 1758), s. 66-67. Detta tycks bekräftas av Davies' och Edens budgetar (se ovan) och av *observatörer* på 1800-talet. Se *The Unknown Mayheu*, red. av E. P. Thompson och E. Yeo (London 1971), App. II. E. H. Phelps Brown och S. V. Hopkins: "Seven Centuries of the Prices of Consumables compared with Builders' Wage rates", *Economica*, xxii (1956), s. 297-298 medger bara att 20 procent av hushållets totala budget gick till mjölmät, medan Davies' och Edens budgetar (beräknade under högprisår) anger i genomsnitt 53 procent. Även detta tyder på att brödkonsumtionen under sådana år förblev stabil, medan andra punkter ströks helt. I London kan dieten redan ha varit mer skiftande på 1790-talet. P. Colquhoun skrev till Portland den 9 juli 1795 att det var gott om grönsaker på marknaden i Spitalfields, i synnerhet potatis, "denna viktiga ersättning för bröd", morötter och rovor: P.R.O., P.C. 1/27/A.54.

53 *Annals of Agriculture*, xxvi (1796), s. 470 och 473. Davenant bedömde 1699 att om skörden sjönk med en tiondel, steg priset med tre tiondelar. Sir C. Whitworth: *The Political and Commercial Works of Charles Davenant* (London 1771), ii, s. 224. Problemet diskuteras i W. M. Stern: "The Bread Crisis in Britain, 1795-6", *Economica*, new ser., xxxi (1964), och i J. D. Gould: "Agricultural Fluctuations and the English Economy in the Eighteenth Century", *JL Econ. Hist.*, xxii (1962). Doktor Gould betonar en punkt som ofta nämns av samtida förespråkare för höga priser (t.ex. *Farmer's Magazine*, ii, 1801, s. 81), nämligen att småodlarna under knappa år behövde hela skörden till utsäde och egen konsumtion. I sådana faktorer finner han den "främsta teoretiska förklaringen på spannmålsprisernas extrema ostadighet under den moderna tidens första period". Det skulle behövas mer forskning i hur marknaden faktiskt fungerade innan sådana förklaringar kan bli övertygande.

54 Anonymus ("En bonde på landet"): *Three Letters to a Member of the House of Commons... concerning the Prices of Provisions* (London 1766), s. 18-19. För andra exempel, se lord John Sheffield: *Observations on the Corn Bill* (London 1791), s. 43; Anonymus: *Inquiry into the Causes and Remedies of the late and present Scarcity and high Price of Provisions* (London 1800), s. 33; J. S. Fry: *Letters on the Corn-Trade* (Bristol 1816), s. 10-11.

55 Se Olson: *Economics of the Wartime Shortage*, kap. 3; W. F. Galpin: *The Grain Supply of England during the Napoleonic Period* (New York 1925).

56 Se t.ex. Anonymus ("En mältare från landets västra del"): *Considerations on the present High Prices of Provisions, and the Necessities of Life* (London 1764), s. 10.

57 "Jag hoppas", skrev en markägare i Yorkshire 1708, "att den brist på säd som

förmodligen kommer att hålla sig flera år skall göra vårt jordbruk mycket lönsamt för oss, då vi odlar upp och förbättrar alla våra nya marker". Citerat i Beloff: anført arbejde, s. 57.

58 Detta påpekas i Anonymus: *A Letter to the Rt. Hon William Pitt... on the Causes of the High Price of Provisions* (Hereford 1795), s. 9; Anonymus ("Ett Sällskap praktiskt sinnade bönder"): *A Letter to the Rt. Hon. Lord Somerville* (London 1800), s. 49. Jämför L. S. Pressnell: *Country Banking in the Industrial Revolution* (Oxford 1956), s. 346-348.

59 C. W. J. Grainger och C. M. Elliott: "A Fresh Look at Wheat Prices and Markets in the Eighteenth Century", *Econ. Hist. Rev.*, 2nd ser., xx, (1967), s. 252.

60 E. M. Hampson: *The Treatment of Poverty in Cambridgeshire, 1597-1834* (Cambridge 1934), s. 211.

61 Adam Smith anmärkte nästan sextio år senare att "folkets motvilja ... mot spannmålshandeln under knappa år, de enda år då den kan vara särskilt lönsam, gör ansedda och välbärgade personer ovilliga att ägna sig åt den. Denna handel överläts åt sämre folk". Tjugofem år senare skrev Earl Fitzwilliam: "Spannmålshandlare lämnar sin syssla, rädda att ägna sig åt en verksamhet som gjort dem till föremål för så mycket förtal, och överlåter den åt en okunnig populas som inte litat till skydd från dem som borde vara mer upplysta." (Fitzwilliam till Portland den 3 september 1800, P.R.O., H.O. 42/51). En granskning av förmögenhetssituationen hos sådana familjer som Howard, Fry och Gurney kan dock ge anledning att betvivla sådana skriftliga upp-gifter.

62 Emanuel Collins: anført arbejde, s. 67-74. 1756 angreps flera av kväkarnas möteslokaler i samband med matupplopp i mellersta England: *Gentleman's Magazine*, xxvi (1756), s. 408.

63 Anonymus : *Reflections on the present High Price of Provisions, and the Complaints and Disturbances arising there from* (London 1766), s. 26-27.

64 Tvärt emot vad som allmänt antas hade denna lagstiftning inte kommit ur bruk under 1700-talets första hälft. Åtal var ovanliga, men förekom tillräckligt ofta för att kunna ha haft en viss effekt på regleringen av småhandel på öppna marknaden. I Manchester (se ovan) skedde bötfällningar för brott mot denna lag ibland varje år, ibland vartannat eller vart tredje 1731-1759 (sju tillfällen). Berörda varor var bland annat smör, ost, mjölk, ostron, fisk, kött, morötter, ärtor, potatis, rovor, gurkor, äpplen, bönor, krusbär, vinbär, körsbär, duvor och fjäderfä, men mycket sällan havre och vete. Bötfällningar sker mindre ofta efter 1760 men förekommer bland annat 1766 (vete och smör), 1780 (havre och ål), 1785 (kött) samt 1796, 1797 och 1799 (alla dessa tillfällen potatis).

Symboliskt nog ökade antalet utnämningar av ämbetsmän som skulle förebygga uppköp i spekulationssyfte från 3-4 om året, (1730-1795) till 7 1795, 15 1796 och 16 1797. Dessutom hände det, exempelvis 1757, att åtal skedde vid kvartalsting. Se Earwaker: *Court Leet Records* (citerad ovan), band vii, viii och ix, samt *Constables' Accounts*, ii, s. 94. För andra exempel på förseelser, se *Essex Quarter Sessions, indictments*, den 2 september 1709, den 9 juli 1711 (massuppköp av havre) samt 1711 för fall med fisk, vete, råg och smör, och dessutom den 13 januari 1729/30: Essex Rec. Off., Calendar and Indictments, Q/SR 541, Q/SR 548, Q/SPb 3/7, Q/SPb b 3; Constables presentment for forestalling hogs, oktober 1735 och oktober 1746: Bury St. Edmunds and West Suffolk Rec. Off., DB/1/8 (5); for forestalling of butter, Nottingham den 6 januari 1745/6, *Records of the Borough of Nottingham* (Nottingham 1914), vi, s. 209; conviction for forestalling of fowls (fine 13 s. 4d.) at Atherstone Court Leet and Court Baron, den 18 oktober 1748: Warwicks Rec. Off., L2/24 23; cautions against the forestalling of butter etc., Woodbridge market, den 30 augusti 1756: Ipswich and East Suffolk Rec. Off., V 5/9/6-3. I de flesta protokoll från kvartalsting eller marknader kan man finna ett och annat åtal, i varje fall innan 1757. Författaren till *Reflections* (citerad ovan) skriver 1766 att dessa "nästan bortglömda gamla förordningar" togs i bruk för att åtala "vissa fogliga krämare och fattiga eller skräckslagna mellanhänder". Han låter förstå att de "främsta kommissionärerna" föraktar "dessa hot", och anser att de är dålig lag. Beträffande 1795 och 1800, se ovan. De viktigaste målen mot storhandlare var målen mot Rusby, rörande havre (1799) – se Barnes: anført arbete, s. 81-83 – och mot Waddington, dömd för att ha spekulerat i humle vid Worcester Assizes – se *Times* den 4 augusti 1800 och (beträffande avslag av överklagande) 1 East 143 i English Law Reports, ER, cii, s. 56-68.

65 Girdler: anført arbete, s. 295-296.

66 Emanuel Collins: anført arbete, s. 16-37; P. Markhan: *Syboroc* (London 1758), i, s. 11-31; *Poison Detected: or Frightful Truths... in a Treatise on Bread* (London 1757), i synnerhet, s. 16-38.

67 Se t.ex. John Smith: *An Impartial Relation of Facts Concerning the Malepractices of Bakers* (London utan årtal [1740?]).

68 Se J. P. Earwaker: *The Constables' Accounts of the Manor of Manchester* (Manchester 1891), iii, s. 359-361; F. Nicholson och E. Axon: "The Hatfield Family of Manchester, and the Food Riots of 1757 and 1812", *Tran: Lancs, and Chesh, Antiq, Soc.*, xxviii (1910/11), s. 83-90.

69 *Calendar State Papers, Domestic*, 1631, s. 545.

70 P.R.O., P.C. 1/2/165.

71 Se D. G. D. Isaac: "A Study of Popular Disturbance in Britain, 1714-54" (Edinburgh Univ. Ph. D. thesis, 1953), kap. 1.

72 *Calendar of Home Office Papers*, 1773, s. 30.

73 P.R.O., SP 36/50.

74 *London Gazette*, mars 1783, no. 12422.

75 S. J. Pratt: *Sympathy and Other Poems* (London 1807), s. 222-223.

76 Några år tidigare hade Wedgwood hört "hot ... om att förstöra våra kanaler och släppa ut vattnet" därför att förnödenheter passerade Staffordshire på väg från Manchester till East Anglia. J. Wedgwood: *Address to the Young Inhabitants of the Pottery* (Newcastle, 1783).

77 P.R.O., P.C. 1/27/A.54; A.55-57; H.O. 42/34; 42/35; 42/36; 42/37; Se även Stern: anført arbete, och E. P. Thompson: *The Making of the English Working Class* (Penguin, 1968), s. 70-73.

78 P.R.O., W.O. 1/1082, John Ashley, den 24 juni 1795.

79 P.R.O., H.O. 42/34.

80 P.R.O., W.O. 1/986 fo. 69.

81 Davies: anført arbete, s. 33-34.

82 "Det första en bagare ser till när han kommer till en socken är att skuldsätta alla fattiga. Sedan gör han deras bröd så tungt och bra som han *själv* vill...", *Gentleman's Magazine*, xxvi (1756), s. 557.

83 Girdler: anført arbete, s. 147.

84 P.R.O., H.O. 42/34.

85 *Annals of Agriculture*, xxvi (1796), s. 327; *Museum Rusticum et Commerciale*, iv (1765), s. 198. Skillnaden i skäppans storlek kunde vara högst avsevärd. Winchesterskäppan rymde 8 gallon, Stamford skäppan 16, Carliseskäppan 24 och Chesterskäppan 32. Se J. Houghton: *A Collection for Improvement of Husbandry and Trade* (London 1727), no. xlvi, den 23 juni 1693.

86 *London Gazette*, mars 1767, no. 10710.

87 November 1793, i P.R.O., H.O. 42/27. Mätten i fråga gällde malt.

88 *Annals of Agriculture*, xxiv (1795), s. 51-52.

89 James Reeves: *The idiom of the People* (London 1958), s. 156. Se även British Museum, Place MSS., Add. MS. 27825 för "A pretty maid she to the miller would go", strof 2: Then the miller he laid her against the mill hopper

Merry a soul so wantonly

He pulled up her cloaths, and he put in the stopper

For says she I'll have my corn ground small and free.

(Sedan lade mjölnaren henne mot kvarnens matartratt, / en munter själ för sitt nöjes skull. / Han drog upp hennes kläder och körde in proppen / för hon sade att hon ville ha säden mald fint och gratis.)

90 Se P. Markham: *Syhoroc* (London 1758), ii, s. 15; Bennett och i Elton: anförnt arbete, iii, s. 150-165; information från John Spyry mot mjölnaren vid Millbrigs kvarn 1740, för att ha tagit ibland 1/6, ibland 1/7 och ibland 1/8 i avgift: West Riding Sessions papers, County Hall, Wakefield.

91 Se Girdler: anförnt arbete, s. 102-106 och 212.

92 *Annals of Agriculture*, xxiii (1795), s. 179-191; Bennett och Elton: anförnt arbete, iii, s. 166; 36 Geo. III, kap. 85.

93 Se Bennen och Elton: anförnt arbete, iii, s. 204 ff; W. Cudworth: "The Bradford Soke", *The Bradford Antiquary* (Bradford 1888), i, s. 74 ff.

94 Se ovan samt Bennett och Elton: anförnt arbete, iii, s. 274 ff.

95 *Ibid.*, iii, s. 204-206.

96 Svar från städer på en förfrågan från Riksrådet 1796, P.R.O., P.C. 1/33/A.88, t.ex. borgmästaren i York den 16 april 1796: "De fattiga här kan få sitt bröd bakat i gemensamma ugnar..." Borgmästaren i Lancaster den 10 april: "Varje familj köper sin eget mjöl och bakar sitt eget bröd." Borgmästaren i Leeds den 4 april: Det är sed "...att köpa säd eller mjöl, och att blanda till sin egen deg, och att baka brödet själv eller betala för att få det bakat." En översikt över bagarna i Corbys härad i Northamptonshire 1757 visar att av 31 socknar hade en socken (Wilbarston) fyra bagare, en hade tre, tre hade två var, åtta hade en var och fjorton hade ingen bagare på orten. Fyra svarade inte. Northants. Rec. Off., H (K) 170.

97 C. Smith: anförnt arbete, s. 30.

98 Examination of Hannah Pain, 12 Aug. 1757, Northants. Rec. Off., H (K) 167 (1).

99 Anmärkningsvärt är att straff för sådana överträdelser var vanligast under knappa år. Utan tvivel var de avsedda att ha symbolisk verkan. T.ex. förekom sex åtal för falsk vikt i Bury St. Edmunds i maj 1740 – Bury St. Edmunds and West Suffolk Rec. Off., D8/1/8 (5), och sex bötfällningar för samma sak i Maidenhead i oktober 1766 Berkshire Rec. Off., M/JM1. I Reading tycks dock övervakningen ha varit tämligen konstant under både goda och dåliga år – Central Public Library, Reading, R/MJ Acc. 167, Court Leet and View of Frankpledge. I Manchester var marknadsövervakarna aktiva fram till 1750-talet, mer avslappnade därefter, men åter mycket aktiva i april 1796

– Earwaker: *Court Leet Records*, ix, s. 113-114.

100 *Gentleman's Magazine*, lxxv (1795), s. 697.

101 Edward Pickerings handskrivna anteckningsbok, Birmingham City Ref. Lib., M 22.11.

102 *Ipswich Journal*, den 12 och 26 juli 1740. (För dessa referenser kan jag tacka doktor R. M. Malcolmson vid Queen's University i Ontario.) Massan gjorde inte på något sätt misstaget att se bagarna som sina huvudmotståndare, och påtryckningsformerna var ofta mycket komplexa. Exempelvis "uppviglade" papper som anslogs runt Tenterden 1768 folk att resa sig och tvinga bönderna att sälja sitt vete till mjölnarna eller de fattiga för tio pund lasset, och hotade att förstöra kvarnarna för de mjölnare som gav bönderna ett högre pris – Shelburne den 25 maj 1768, P.R.O, S.P. 44/199.

103 "A Coppie of the Councells her/e/ for graine delyv' at Bodmyn the xith of May 1586": Bodleian Library, Rawlinson MS. B 285, fos. 66-7.

104 Operationen enligt *Book of Orders* skildras i någon mån i E. M. Leonard: *Early History of English Poor Relief* (Cambridge 1900); Gras: anført arbete, s. 236-242; Lipson: anført arbete, iii, s. 440-450; B. E. Supple; *Commercial Crisis and Change in England, 1600-1642* (Cambridge 1964), s. 117. Uppsatser som belyser operationen finns i *Official Papers of Nathaniel Bacon of Stiffkey, Norfolk* (Camden Society, 3rd ser., xxvi, 1915), s. 130-157.

105 För ett exempel se *Victoria County History, Oxfordshire*, ii, red. W. Page (1907), ii, s. 193-194.

106 Enligt en lag från 1534 (25 Henry VIII, kap. 2) hade riksrådet makt att i nödtid bestämma om priset på säd. I en något vilseledande not anser Gras (anført arbete, s. 132-133) att denna makt aldrig utövades efter 1550. Den glömdes hur som helst inte bort. En kungörelse från 1603 ser ut att fastslå priser (Seligman Collection, Columbia Univ. Lib., Proclamations, James I, 1603); *Book of Orders* 1630 slutar med varningen att "om ägarna till säd och andra livsmedel... inte villigt lyder dessa befallningar", kommer hans majestät att "ge order att skäliga priser skall fastslås". Riksrådet försökte hålla priserna nere med en kungörelse 1709 – Liverpool Papers, Brit. Mus., Add. MS. 38353, fo. 195; och saken dryftades aktivt 1757 – se Smith: *Three Tracts on the Corn Trade*, s. 29 och 35. Bortsett från *Assize of Bread* dröjde också andra prismekanismer kvar. 1681 på Oxfords marknad (som kontrollerades av universitetet) fastslogs priser för smör, ost, fjäderfä, kött, fläsk, ljus, havre och bönor: "The Oxford Market", *Coliectania*, 2nd ser. (Oxford 1890), s. 127-128. Det verkar som om *Assize of Ale* kom ur bruk i Middlesex 1692 (Lipson: anført arbete, ii, s. 501), och 1762 fick bryggare (enligt 2 Geo III, kap. 14)

lov att höja priset inom skäliga gränser, men när det 1773 föreslogs en prishöjning på en halv penny per quart skrev sir John Fielding till earlen av Suffolk att denna höjning "inte kan anses skälig, och ingen kommer att finna sig i den": *Calendar of Home Office Papers*, 1773, s. 9-14; P. Mathias: *The Brewing Industry in England, 1770-1830* (Cambridge 1959), s. 360.

107 Se G. D. Ramsey: "Industrial *Laissez-Faire* and the Policy of Cromwell", *Econ. Hist. Rev* 1st ser. xvi (1947), i synnerhet s. 103-104; M. James: *Social Problems and Policy during the Puritan Revolution* (London 1930), s. 264-271.

108 *Seasonable Orders Offered from former Precendents Whereby the Price of Corn... may be much abated* (London 1662) – ett omtryck av Elisabets order; J. Massie: *Orders Appointed by His Majestie King Charles I* (London 1758).

109 *Calendar State Papers (Domestic)*, 1630, s. 387.

110 *Calendar of Home Office Papers*, 1768, s. 342.

111 Westerfield: anfört arbete, s. 148.

112 Letters of W. Dalloway, Brimscomb, den 17 och 20 september 1766, i P. R. O., P.C. 1/8/41.

113 Norwich 1740 – *Ipswich Journal*, den 26 juli 1740; Dewsbury 1740 – J. L. Kaye och fem domare, Wakefield den 30 april 1740, i P.R.O., S.P. 36/50; Themsendalen 1766 – vittnesmål av Bartholomew Freeman från Bisham Farm, den 2 oktober 1766, i P.R.O., T.S. 11/995/3707; Ellesmere 1795 – P.R.O., W.O. 1/1089 fo. 359; Forest of Dean John Turner, borgmästare i Gloucester, den 24 juni 1795, P.R.O., W.O. 1/1087; Cornwall – se John G. Rule: "Some Social Aspects of the Cornish Industrial Revolution", *Industry and Society in the South-West*, red. av Roger Burt (University of Exeter, 1970), s. 90-91.

114 Drayton, Oxfordshire – brief against Wm Denley and three others, i P.R.O., T.S. 11/995/3707; Handborough – information of Robert Prior, constable, 6 Aug. 1795, P.R.O., Assizes 5/116; Isle of Ely – Lord Hardwicke, Wimpole, 27 July 1795, P.R.P., H. O. 42/35 och H. Gunning: *Reminiscences of Cambridge* (London 1854), ii, s. 5-7; Chichester – duke of Richmond, Goodwood, 13 Apr. 1795, P.R.O., W.O. 1/1092; Wells "Verax", 28 Apr. 1795, P.R.O., W.O. 1/1082 och kyrkoherde J. Turner, 28 Apr., H.O. 42/34. Som exempel på en polis som avrättades för att ha deltagit i ett upplopp av tenngruvearbetare i St. Austell 1729, se Rule: anfört arbete, s. 90.

115 Se R. B. Rose: anfört arbete, s. 435; Edwin Butterworth: *Historical Sketches of Oldham* (Oldham 1856), s. 137-139, 144-145.

116 Portsea – *Gentleman's Magazine*, lxxv (1795), s. 343; Port Isaac – sir W.

Molesworth den 23 mars 1795, P.R.O., H.O. 42/34; Newcastle – *Gentleman's Magazine*, x (1740), s. 355, och diverse källor i P.R.O., S.P. 36/51, i Northumberland Rec. Off. och Newcastle City Archives Off.; Gloucestershire 1766 – P.R.O., P.C. 1/8/41; Penryn 1795 – P.R.O., H.O. 42/34.

117 Anonymus: *Contentment: or Hints to Servants, on the Present Scarcity* (häftad broschyr 1800).

118 Northampton – *Calendar State Papers, Domestic* 1693 s. 397; Poole – memorial of Chitty and Lefebare, merchants enclosed in Holles Newcastle, 26 May 1737, P.R.O., S.P. 41/10; Stockton – Edward Goddard, 24 May 1740, P.R.O., S.P. 36/50 ("Vi mötte en dam med käpp och horn på väg till Norton för att uppvigla folket ... tog ifrån henne hornet, varvid hon var mycket ful i mun hela tiden, följde med in i staden och uppviglade så många hon kunde ... Gav order att kvinnan skulle arresteras ... Skrek hon hela tiden: Fan ta er alla, skall ni se mig lida eller sättas i fängelse?"); Haverfordwest – P.R.O., H.O. 42/35; Birmingham – J. A. Langford : *A Century of Birmingham Life* (Birmingham 1868), ii, s. 52.

119 *Letters from England* (London, 1814), ii, s. 47. Kvinnorna hade andra tillgångar än sin vildsinhet. En överste med befäl över volontärer klagade på an "djävulen i kvinnohamn nu använder all sin makt till att få de meniga att inte bry sig om sina officerare": Lt.-Col. J. Entwisle, Rochdale, 5 Aug. 1795, P.R.O., W.O. 1/1086.

120 Kettering – P.R.O., S.P. 36/50. För andra exempel på att fotboll används för att samla folk, se R. M. Malcolmson: "Popular Recreations in English Society, 1700–1850", (Warwick Univ. Ph. D. thesis, 1970), s. 89–90; Wakefield – P.R.O., H.O. 42/35; Stratton – handskrivet anslag, daterat den 8 april och undertecknat "Cato", i P.R.O., H.O. 42/61 fo. 718.

121 En korrespondent från Rosemary Lane i London klagade den 2 juli 1795 att han hade väckts kl. 5 på morgonen "av det fruktansvärdaste larm (som pöbeln kallar det) men som jag skulle kalla ett kvidande" – P.R.O., W.O. 1/1089 fo. 719.

122 . Broseley – T. Whitmore 11 Nov. 1756, P.R.O., S.P. 36/136; Gateshead – information of John Todd i Newcastle City Archives; Haverfordwest – P.R.O., H.O. 42/35.

123 Witney – information of Thomas Hudson, 10 Aug. 1795, P.R.O., Assizes 5/116; Saffron Walden – indictments for offences on 27 July 1795, P.R.O., Assizes 35/236; Devonshire calendar of Summer Circuit, 1795, P.R.O., Assizes 24/43; Handborough – information of James Stevens, tythingman, 6 Aug. 1795, P.R.O., Assizes 5/116. Alla tretton upploppsmännen i Berkshire 1766 som rannsakades av .en special-

kommission betecknades som "arbetare". Av 66 personer som fördes inför specialkommissionen i Gloucester 1766 betecknades 51 som "arbetare", 10 som arbetarhustrur och 3 som ungmör. Signalementen avslöjar inte mycket: *G. B. Deputy Keeper of Public Records, 5th Report* (1844), App. ii, s. 198-199, 202-204. Beträffande Wales 1793-1801, se Jones: "Corn Riots in Wales", anført arbete, App. III, s. 350. Beträffande Dundee 1772, se S. G. E. Lythe: "The Tayside Meal Mobs". *Scot. Hist. Rev.*, xlv (1967), s. 34. En bärare, en stembrytare, tre vävare och en sjöman anklagades.

124 Se Rudé: *The Crowd in History*, s. 38.

125 Lt.-Gen. J. G. Simcoe, den 27 mars 1801. P.R.O., H.O. 42/61.

126 . I samband med ett exportupplopp i Flint 1740 sades t.ex. sir Thomas Mostyns förvaltare ha funnit vapen åt sina egna arbetare; flera vittnesmål i P.R.O., S.P. 36/51.

127 Newbury – resumé i P.R.O., T.S. 11/995/3707; East Anglia – B. Clayton, Boston, den 11 augusti 1795, P.R.O., H. O. 42/35.

128 Detaljerade undersökningar av den kortsiktiga prisutvecklingen i förhållande till upploppen, som flera forskare nu försöker sig på med hjälp av datorer, kommer utan tvivel att hjälpa till att skärpa frågeställningen; men variablerna är många, och bevismaterial rörande somliga (*förutsedda*) upplopp, lyckade försök att övertala arrendatorer, köpmän m.fl., välgörenhet, vädjan om prissänkningar för fattiga o.s.v. är ofta svårt att komma åt och kvantifiera.

129 "... ett mycket förhatligt uppdrag, som endast nödvändigheten kan försvara", Viscount Barrington to Weymouth, 18 Apr. 1768, P.R.O., W.O. 4/83, fos. 316-7.

130 Sunderland – petition i P.R.O., W.O. 41/17; Wantage och Abingdon – petition till sir G. Yonge och C. Dundas, den 6 april 1795, *ibid*.

131 Penryn – P.R.O., W.O. 40/17; Warwickshire – H. C. Wood: "The Diaries of Sir Richard Newdigate, 1751-1806", *Trans. Birmingham Archaeological Soc.*, lxxviii (1962), s. 43.

132 Shropshire – T. Whitmore, 11 Nov. 1756, P.R.O., S.P. 36/136; Devon – *Hist. Manuscripts Comm., City of Exeter*, Series lxxiii (London 1916), s. 255-257; Devon 1801 – Lt. – J. G. Simcoe, 27 Mar. 1801, P.R.O., H.O. 42/61; Warwick – T. W. Whitley: *The Parliamentary Representation of the City of Coventry* (Coventry 1894), s. 214.

133 MS diary of Reading Corporation, Central Public Library, Reading; notisen inför den 24 januari 1757. 30 pund betalades ut "för att minska det nu så höga brödriset" den 12 juli 1795.

134 Särskilt användbara är svar från korrespondenter i *Annals of Agriculture*,

vol. xxiv och xxv (1795). Se även S. och B. Webb: "The Assize of Bread", anfört arbete, s. 208-209; J. L. och B. H. Ammond: anfört arbete, kap. vi; W. M. Stern: anfört arbete, s. 181-186.

135 En sak man bör se upp med i all kvantifierad analys: Det officiella priset efter ett upplopp kunde *stiga*, fast de fattiga, som följde av upplopp eller hot om upplopp, kunde få säd till subventionerat pris.

136 Newcastle – advertisement 24 June 1740 i City Archives Off., Duke of Richmond, 13 Apr. 1795, P.R.O., W.O. 1/1092; Devon James Coleridge, 29 Mar. 1801, H.O. 42/61.

137 MS diary of John Toogood, Dorset Rec. Off., D. 170/1.

138 "The Riot: or, half a loaf is better than no bread, &c", 1795, i Hannah More: *Works* (London 1830), ii, s. 86-88.

139 Newcastle – MS. account of riots in City Archives; Henley – D. G. D. Isaac, anfört arbete, s. 186; Woodbridge – P. R. O., W.O. 1/873: 1753 – Newcastle MSS., Brit. Mus., Add. MS. 32732, fo. 343. Earl Poulet, lordlöjtnant av Somerset, rapporterade i ett annat brev till hertigen av Newcastle att en del av pöbeln "kom att tala som jämlikhetsivrare [levellers] – de kunde inte förstå varför somliga skall vara rika och andra fattiga": *ibid.*, fos. 214-215.

140 Witney – *London Gazette*, november 1767, no. 10779; Birmingham – P.R.O., W.O. 1/873; Colchester – *London Gazette*, november 1772, no. 11304; Fareham – *ibid.*, januari 1767, no. 10690; Hereford – *ibid.*, april 1767, no. 10717.

141 Maldon – P.R.O., W.O. 40/17; Uley – W. G. Baker, Oct. 1795, H.O. 42/36; Lewes – H.O. 42/35; Ramsbury – enclosure in the Rev. E. Meyrick, 12 June 1800, H.O. 42/50.

142 Se A. Rowe: "The Food Riots of the Forties in Cornwall", *Report of Royal Cornwall Polytechnic Society*, 1942, s. 51-67. Matupplopp förekom i skotska högländerna 1847, i Teignmouth och Exeter i november 1867 och i Norwich i samband med en egenomlig episod ("Battle of Ham Run") så sent som 1886.

143 Se J. R. Western: "The Volunteer Movement as an Anti-Revolutionary Force, 1793-1801", *Eng. Hist. rev.*, txxi 1956). 146. W. Taunton, 6 Sept. 1800; I. King to Taunton, 7 Sept. 1800: P.R.O., W.O. 40/17 och H.O. 43/12. I privata brev uttryckte sig Portland ännu skarpare. Den 12 september skrev han till doktor Hughes vid Jesus College i Oxford om "er dåraktiga stadsstyrelses orätta och okloka förfarande": Univ. of Nottingham, Portland MSS., PwV 111.

144 Portland, 25 Apr. 1801, P.R.O., H.O. 43/13, s. 24-27. Den 4 oktober skrev

Portland till rector magnificus i Oxford, doktor Marlow, om faran i att folket "ger sin hän åt uppfattningen att deras svårigheter skulle bero på girigheten hos dem som de kallar spekulanter, men som med rätta bör kallas allmänhetens leverantörer och omätksamma tjänare": Univ. of Nottingham Portland MSS., PwV 111.

145 E. Burke: *Thoughts and Details on Scarcity, originally presented to the Rt. Hon. William Pitt in ... November, 1795* (London 1800), s. 4. Utan tvivel påverkade denna pamflett både Pitt och Portland, och kan ha bidragit till den hårdare politiken 1800.

146 R. H. Tawney: *Religion and the Rise of Capitalism* (London 1926), s. 33.

147 C. Fitz-Geffrey: *God's Blessing upon the Providers of Corne: and God's Curse upon the Hoarders* (London 1631; omtryckt 1648), s. 7, 8, 13.

148 Tawney: anført arbete, s. 222. Se även C. Hill: *Society and Puritanism in Pre-Revolutionary England* (London 1964), i synnerhet s. 277-278.

149 Jag har professor David Montgomery att tacka för denna uppgift.

150 Anonymus ("En präst på landet"): *Artificial Dearth: or, the Iniquity and Danger of Withholding Corn* (London 1756), s. 20-21.

151 Insändare i *Sherborne Mercury*, den 5 september 1757.

152 "A Serious Call to the Gentlemen Farmers, on the Present exorbitant Prices of Provisions", skillingtryck utan årtal i Seligman Collection (Broadside - Prices), Columbia Univ.

153 *London Gazette*, mars 1772, no. 11233.

154 Brev från "Captins Audacious, Fortitude, Presumption and dread not", daterat den 28 december 1795, "Polgooth and other mines", och adresserat till fru Her-ring, *ibid.*, 1796, s. 45.

155 Därmed vill jag *inte* ha sagt att sådant material inte snart kan komma be-träffande lokala eller regionala demografiska kriser.

156 *Annals of Agriculture*, xxiv (1795), s. 159 (material från Dunmow, Essex).

157 Brev den 24 juni 1795 i P.R.O., P.C. 1/27/A.54; flera brev, i synnerhet den 29 mars 1795, H.O. 42/34.

158 W. Wordsworth: *Poetical Works*, red. av E. de Selincourt och Helen Darbi-shire (Oxford 1959), v. s. 391.

159 Se Sidney Mintz: "Internal Market Systems as Mechanisms of Social Ar-ticulation", *Intermediate Societies Social Mobility and Commssnication* (American Eth-nological Society 1959); och samme författare: "Peasant Markets", *Scientific American*, cciii (1960), s. 112-122.

160 Nottingham – J. F. Sutton: *The Date-book of Nottingham* (Nottingham, 1880), s. 286; Yeovil – P.R.O., H.O. 42/150; East Anglia – A. J. Peacock: *Bread or Blood* (London 1965), *passim*; Merthyr – G. A. Williams: "The Insurrection at Merthyr Tydfil 1831", *Trans. Hon. Soc. of Cymmrodorion*, Session 1965, 2, s. 227-228.

161 1795, när subventionerat brunt bröd gavs åt de fattiga i hans egen församling, tvekade kyrkoherde Woodforde inte att göra sin plikt "... till middag ett par kokta kycklingar och grishuvud, mycket god ärtsoppa, en kokt och mycket fin rumpstek, en vidunderligt fin, stor och mycket fet, stekt kalkontupp, makaroner, vaniljpudding" osv.: James Woodforde: *Diary of a Country Parson*, red. av J. Beresford (World's Classics, London 1963), s. 483, 485.

162 Lord Hardwicke, 27 July 1795, P.R.O., H.O. 42/35.

163 W. Dalloway, 20 Sept, 1766, P.R.O., P.C. 1/8/41.

Anarki och jävlar anamma!

Prenumerera på Brand
200 kr för fyra nummer

Pg 478 24 80-0
(Kulturföreningen Brand)
www.tidningenbrand.se